
Карол Куигли
АНГЛО-АМЕРИКАНСКИЯТ УПРАВЛЯВАЩ ЕЛИТ

АНГЛО-АМЕРИКАНСКИЯТ УПРАВЛЯВАЩ ЕЛИТ
(естаблишмънт)
автор Карол Куигли,

професор по външно-политически отношения в Университета Джорджтаун, Ню Йорк. Издателство „Books in Focus“ 1981.

The Anglo-American Establishment
By Carroll Quigley Professor of Foreign Service
Georgetown University New York: Books in Focus 1981

превод Живко Войников
2025 г.

Съдържание

Кой е Карол Куигли

Карол Куигли (9 ноември 1910 г. – 3 януари 1977 г.) е американски историк и теоретик на еволюцията на цивилизациите. Роден в Бостън, Куигли завършва Харвардския университет, където учи история и получава бакалавърска, магистърска и докторска степен. Преподава в Принстънския университет, Харвард, и след това от 1941 до 1976 г. в Школата по външнополитически отношения към университета Джорджтаун.[1]

От 1941 до 1972 г. преподава двусеместриален курс в Джорджтаун върху развитието на цивилизациите. Според некролога му във вестник „Вашингтон Стар“, много възпитаници на Школата по външнополитически отношения в Джорджтаун твърдят, че това е „най-значимият курс в бакалавърското им обучение“.

В допълнение към академичната си работа, Куигли работи като консултант в Министерството на отбраната на САЩ, ВМС на САЩ, Смитсониънския институт и Комисията по астронавтика и изследване на космоса към Камарата на представителите, през 50-те години на 20-ти век.Той е рецензент на издателството „Вашингтон Стар“, и член на редакционния съвет на списанието „Съвременна история“ (*Current History*).

Куигли се пенсионира от Джорджтаун през юни 1976 г., след като е удостоен с наградата на факултета от студентите за четвърта поредна година. Но умира на следващата година в университетската болница в Джорджтаун след сърдечен инфаркт.

Приобщаващото многообразие. В своите трудове Куигли подчертава „приобщаващото многообразие“ като основна ценност на Западната цивилизация, противопоставяйки го на дуализма на Платон. Той завършва книгата си „Трагедия и надежда“ с надеждата, че Западът може „да възобнови развитието си по старите си модели на приобщаващо многообразие“.

От неговото изследване на историята „става ясно, че Западът вярва в многообразието, а не в еднообразието, в плурализма, а не в монизма или дуализма, във включването, а не в изключването, в свободата, а не в авторитаризма, в истината, а не във силата, в приспособяването, а не в унищожението, в индивида, а не в организацията, в помирението, а не в триумфа, в хетерогенността, а не в хомогенността, в релативизма, а не в абсолюта, и в приблизителните, а не в окончателните отговори“.

Куигли твърди, че всяка нетърпимост или ригидност в религиозните практики на Запада са отклонения от неговата природа на приобщаване и многообразие. Той посочва толерантността и гъвкавостта във възгледите на Тома Аквински, че богословската истина се разкрива с течение на времето чрез диалог в рамките на християнската общност, което позволява на общността да се адаптира към променящия се свят.

---

[1] *Условно може да я наречем американското АОНСУ (Академия за обществени науки и стопанско управление), или институция за идеологическото възпитание на партийните кадри на ръководни позиции, по време на социализма у нас. (б. пр.).*

Възход и падение на цивилизациите. След като изучава възхода и падението на цивилизациите, „Куигли намера обяснението за разпадането в постепенната трансформация на обществените „инструменти“ в „институции“, т.е. трансформация на обществените договорености, функциониращи за задоволяване на реални обществени нужди, в обществени институции, обслужващи собствените си цели, независимо от реалните обществени нужди“.

Оръжията и демокрацията. В историческото си изследване за развитието на оръжията и политическата динамика, Куигли заключава, че характеристиките на оръжията са основният определящ фактор за демокрацията.

Демокрацията се появява само когато най-добрите налични оръжия са лесни за закупуване и използване от хората. Това обяснява защо демокрацията се среща толкова рядко в човешката история. През 19 век (с пик през 1880-те), развитието на оръжията достига своя оптимален стадий. В Америка почти всеки е можел да си купи оръжие и да се научи как да го използва сравнително лесно. Правителствата не са могли да направят нищо по-добро. Тогава настъпва епохата на масовите армии от войници граждани. (По подобен начин, Перикълова Гърция е била епоха на войника граждан и на демокрацията).

След 1900 г. с научно-техническото развитие, започват да получават масово разпространение скъпите за пориздводство, специализирани оръжия за масово поражение (като тежката артилерия, танковете, мощните военни кораби, подводниците, по-късно и самолетите-бомбардировачи) и войниците граждани, започват да бъдат командвани от офицерите специалисти. Куигли отбелязва, че големите жертви през Първата световна война (1914-1918) се дължи на несъответствието между традиционните наборни армии (войници граждани на съотв. държава, въоръжения народ) и наличните оръжия за мосово поразяване (артилерия, картетници, отровни газове и пр.).

Влиянието върху Бил Клинтън. През първата си година (1965 г.) в Школата за външно-поритически отношения в Джорджтаун, Бил Клинтън посещава курса на Куигли, и получава оценка „B“ и в двата семестъра (отлична оценка в курс, в който почти половината студенти получават оценка D или по-ниска).

През 1991 г. Клинтън посочва Куигли като негов учител, повлиял върху изграждането на неговите възгледи и политическа философия, в реч с която започва президентската си кампания в Джорджтаун. Оот Куигли е научил, че „бъдещето може да бъде по-добро от миналото и че всеки от нас има лична, морална отговорност да го направи такова“. Бил Клинтън казва в речта си: „Това е новият избор... Ние не сме тук, за да спасим Демократическата партия. Ние сме тук, за да спасим САЩ.“

Куигли и групата Милнър В книгата си „Англо-американският управляващ елит (естаблишмънт“ той се фокусира върху тайното общество, основано през 1891 г. от Сесил Роудс и Алфред Милнър. Куигли твърди, че „организацията е била толкова променена и разширена от Милнър след излизането на журналиста Стед от нея през 1899 г. и особено след смъртта на Роудс през 1902 г., че придобила съвсем различна стуктуро и характер, въпреки че продължава да преследва същите цели.“

Куигли силно се е възхищава на Британската империя и съжалява, че тайното общество не е било много успешно. Историкът Робърт Ротберг отбелязва: „Но Куигли не е против това, което Роудс и Милнър се опитват да постигнат. Всъщност, Куигли пише по-скоро със съжаление за провала, отколкото критично към това, което той смята за взаимни усилия за разширяване на Британската империя.“

Обществото се състои от вътрешен кръг („Обществото на избраните“) и външен кръг („Асоциацията на помощниците“, известна още като „Детската градина“ на Милнър и по-късно появилата се „Група на кръглата маса“).

Обществото няма ясно и постоянно име: било известно в различни периоди като „детската градина“ на Милнър, като групата на Милнър, групата на „кръглата маса“, по-рано като обществото на Роудс, групата на в-к „Таймс“, групата на колежа „Вси души“ в Оксфорд и като групата (кликата) от Кливеден. ... Избрах да го нарека групата на Милнър. Тези, които са използвали други имена или са ги чували да се използват, обикновено не са наясно, че всички тези различни названия се отнасят до една и съща Група... тази Група е, както ще покажа, един от най-важните исторически фактори на 20-ти век.“

Куигли приписва на тази група основна или изключителна заслуга за няколко исторически събития: нападението на Джеймсън, Втората бурска война, Първата световна война, основаването на Южноафриканския съюз, преходът от Британската империя към Британската общност и редица решения на външната политика на Великобритания през 20-ти век, като толерирането на Хитлер до нападнието му над Полша през 1939 г.

Въпреки че заглавието е „Англо-америакнският управляващ елит“, всъщност Куигли разглежда подробно дейността на тайните общества (блокът на Сесил, т.е. кръгът около маркиз Солсбъри, обществото на Роудс, наследено от групата на Милнър, и развитието на групата на Милнър след смъртта на основателя ѝ, до началото на ВСВ, но почти нищо не казва за изването на Чърчил на власт и неговия курс за война на всяка цена, поведението на Рузвелт който иска да включи САЩ във войната като съюзник на Британия, и изобщо за дейността на американският елит в частност, неговото формиране, връзките с британския елит, дейността на банковата империя на Ротшилд и свързаните с нея Рокфелер, Морган и пр.

През 1966 г. Куигли публикува историята на XX век, озаглавена „Трагедия и надежда“. На няколко места в тази книга се обсъжда историята на групата Милнър. Куигли заявява, че наскоро е бил в пряк контакт с тази организация, чиято природа той противопоставя на твърденията на десницата, за комунистическа конспирация: Този радикално десен слух, която сега е станал обществен мит сред много групи в Америка, твърди, че неотдавнашната история на САЩ основно във вътрешните реформи и външните работи, се ръководи от добре организиран заговор от крайно леви елементи... В този мит, както във всички слухове, има известна доза истина. Наистона е съществувала и съществува и днес, от поколение на поколение, международна англофилска мрежа, чиято дейност наподобява начина, по който радикалната десница смята, че действат комунистите. Всъщност тази мрежа, която можем да наречем „Кръглата маса“, няма скрупули за сътрудничество с комунистите или с която и да е друга група и често го прави. Знам за действията на тази мрежа, защото я изучавам в продължение на 20 години и в началото на 60-те години на 20 век ми беше разрешено в продължение на 2 години да разглеждам нейните документи и секретни записи. Не я отхвърлям, приемам повечето от нейните цели и през по-голямата част от живота си, съм бил близо до нея и до много от нейните похвати. Възразявал съм, както в миналото, така и днес, срещу някои от нейните действия... но като цяло основната разлика между моето виждане и тяхното е, че членовете ѝ желаят да останат неизвестни, а ад смятям, че ролята ѝ в историята е достатъчно значима, и трбвя да бъде известна.

Според Куигли, лидерите на тази група са Сесил Роудс и Алфред Милнър от 1891 г. до смъртта на Роудс през 1902 г., само Милнър до собствената му смърт през 1925 г., Лайънъл Къртис от 1925 до 1955 г., Робърт Х. (барон) Бранд от 1955

до 1963 г. и Адам Д. Марис от 1963 г. до момента, в който Куигли написва книгата си.

Тази организация функционира и чрез определени по-слабо свързани с нея „фронтови групи“, като Кралския институт за международни отношения (КИМО), Института за тихоокеански отношения (ИТО) и Съвета за външни отношения. Освен това, в „Трагедия и надежда“, са разгледани накратко и други тайни общества, включително консорциума от лидерите на централните банки на няколко държави, които са сформирали Банката за международни разплащания. Историкът Робърт Ротберг съобщава, че „За съжаление, на „Трагедия и надежда“ липсва обичайният научен апарат. Не се цитира нищо. Същото се отнася и за „Англо-америкатският управленчесик елит“, но Куигли обяснява, че информяцията която е ползвал е тайна и изрично му е забранено да цитира пряко конкретни имена. Неслучайно книгата му „Англо-америкатският управленчесик елит“ е издадена по негово желание, едва след смъртта му.

(по информацията в Уикипедия)

Книги на Карол Куигли:

The Public Administration of the Napoleonic Kingdom of Italy – „Публична администрация на Наполеоновото кралство в Италия“ е докторска дисертация. Издадена е едва в 1976 г.

The Evolution of Civilizations, 1979. – „Еволюцията на цивилизациите“, 1979 г.

Tragedy and Hope. 1st ed. 1966. – „Трагедия и надежда“. 1-во издание. 1966 г.

The European Middle Ages. 1969. – Европейското средновековие. 1969.

The Anglo-American Establishment. 1st ed. 1981. – „Англо-американският управленчески елит (естаблишмънт)“. 1-во издание. 1981 г.

Weapons Systems and Political Stability. 1st ed. 1983. – „Оръжейните системи и политическата стабилност“. 1-во издание. 1983 г.

The Blind Men and The Elephant. 1st ed. 1959. – „Слепците и слонът“. 1-во издание. 1959 г.

Всичко тайно става явно: Какво разкрива в своята книга Карол Куигли и какво премълчава

Книгата на професор Карол Куигли от университета Джорджтаун е публикувана през 1981 г., когато терминът „теория на конспирацията“ все още не е толкова популярен, а изразът „дълбоката държава“ още не се използва. Но дори тогава авторът описва група британски интелектуалци, дестващи в началото на 20-ти век, които, чрез организирането на Обществото на народите (ОН) и Кралския институт за международни отношения (КИМО), на практика определят британската външна политика, но предпочитат да запазят своята анонимност. Те са известни „в различни периоди под различни имена: Детската градина Милнър, Групата на кръглата маса, обществото на Роудс, Групата на Таймс, Групата на „Вси души“ и Кликата от Кливеден“. „Това общество съществува близо 60 години под различни имена...“, пише Куигли, „задоволявайки се да бъде наричано „групата“, „блокът“ или дори „ние“. И все пак, още първата версия на името определяла обществото като „тайно“, а третото поколение членове „съзнават, че са тайна група или поне вътрешният кръг на групата“.

Това общество или група се управлява като Йезуитския Орден, а изразът „Британска империя“ за тях е равносилен на „римокатолическа религия“ за йезуитите. В същото време: „Организацията успявала да прикрие съществуването си доста успешно и много от най-влиятелните ѝ членове, доволни да притежават реална, а не привидна власт, са непознати дори за сериозните изследователи на британската история.“

В книгата си Куигли разкрива имената на двама от най-влиятелните членове на групата, които са учили заедно в Оксфорд. Това са Сесил Роудс и Алфред Милнър, който става лидер на групата през 1902 г., наследявайки Роудс (починал в същата година) „получава контрол над парите на Роудс и успява да ги използва, за да смазва зъбните колела на своята пропагандна машина“.

Смяната на лидера обаче не променя нито методите, които „са толкова сходни, че са почти неразличими“, нито целите: „И двамата се стремят да обединят целия свят... във федерална структура около Великобритания... чрез тайно, задкулисно политическо и икономическо влияние и контрол върху журналистически, образователни и пропагандни организации“.

Фактът, че всички описани инструменти са актуални и днес, дава основание да се предположи, че тяхната програма също е актуална. Нещо повече, характеристиките и на двамата лидери съдържат черти, които са характерни и за съвременния елит: „Алфред Милнър беше последният човек в света, който проявяваше сантименталност или дори чувствителност“, пише Куигли и цитира цитат от дневника на лорд Ешър за Роудс: „... е много хитър и, подозирам, че използва доста безскрупулни методи“.

Авторът на тези редове е не само член на групата, но и „вероятно найважният политически съветник на кралица Виктория, крал Едуард VII и крал Джордж V“, както и „главен неофициален представител на краля и връзка между краля и министрите“, което особено характеризира влиянието на описаното тайно общество.

Тъй като много членове на групата са започнали като секретари на Милнър, едно от имената на групата звучи не съвсем сериозно - „детската градина“ на Милнър, което не попречва на „възпитаниците“ на тази „детска градина“ да определят законодателната политика на редица държави, включително да пишат конституции.

Не е тайна, че истинската политика винаги се провежда зад затворени врати, поради което през 1943 г. Рузвелт инструктира Държавния департамент да не публикува протоколите от срещите на „Голямата четворка“ по време на Парижката мирна конференция през 1919 г., тъй като „такива записи никога не трябва да се съхраняват, още по-малко да се публикуват“.

И именно групата, описана от Куигли, е „контролирала британската делегация на Мирната конференция през 1919 г.“, един от членовете ѝ, „използвайки хора и материали от Службата за военнотърговско разузнаване“ и Разузнавателният отдел на Адмиралтейството“, „подготви голям брой доклади по въпроси, които биха могли да възникнат“.

Говорейки за механизмите на задкулисната политика, Куигли отбелязва „влиянието върху държавната политика чрез поставяне на членове на блока (групата) на важни позиции, максимално скрити от общественото внимание“, тоест това, което е пряко свързано с категорията на конспиративните теории.

В заглавието на книгата си, авторът използва термина „establishment“, но можем да говорим за елит, тъй като според него „един от основните методи на работа на тази група е пропагандата“.

Италианският икономист Парето смята че отличителната способност на управленческия елит, да променя обществото или чрез използване на насилие, или „да се убеждава чрез манипулиране на човешките емоции".

Той разделя елита на тези, които пряко участват в управлението, и тези, които манипулират хедожествената и научната сфера. Последните класифицира като т. нар. „неуправляващ елит", към който причислява и Нобеловият лауреат Бертран Ръсел, който казва, че „науката трябва усърдно да се развива, но да бъде достъпна само за управляващата класа. Обикновените хора не трябва да знаят как се формират техните убеждения".

И в този смисъл е интересно, че групата „контролира и все още контролира до голяма степен, писането на историята на Британската империя и нейната външна политика след Бурската война".

Докато разработват механизмите за тайното общество, неговите основатели „обсъждат заедно различни пропагандни проекти, основаването на библиотеки и изнасянето на лекции". Куигли пише: „В допълнение към науката, групата на Милнър се е занимава с журналистическа дейност, стремейки се да оформи общественото мнение в желаните от нея посоки". Тук тайното общество „играе важна роля: в Англия, чрез контрола си върху „Таймс" и „Морнинг Пост", както и върху други източници на информация". По този начин, „в различни периоди от миналото, тази група е упражнявала голямо влияние върху екипа на вестниците и списанията *„Quarterly Review", „The Nineteenth Century and After", „The Economist"* и *„The Spectator"*.

Всеки, запознат с тези издания, знае, че повечето от тях дълго време крият имената на своите автори и дори редактори."

В същото време „групата на Милнър никога не е възнамерявала да променя събитията чрез каквито и да било методи на масова пропаганда, а цели да оформи мнението на малка група „важни хора", които от своя страна могат да повлияят на по-широки кръгове" и най-важното, „елита, към който тя е дълго време насочена".

Например, групата използва за свои цели „най-мощния източник на влияние в колежите в Оксфорд", списанието „Кръглата маса" (*Round Table*), и е контролирала пряко в-к „Таймс" повече от 50 години.

Уилям Томас Стед, редактор на друго контролирано издание, „*Pall Mall Gazette*", не е просто журналист, а е създател на нови новинарски направления, като разследващата журналистика и вземането на интервюта.

В допълнение към „проникването в политиката, образованието и журналистиката", Куигли, описвайки методите на Групата, говори за „набирането на способни мъже... чрез брачни съюзи и предоставяне на титли и влиятелни постове", като по-нататъшното нарастване на влиянието „се основава на личните способности, социални връзки и богатство на членовете ѝ".

Например, ръководителят на колониалния отдел на „Таймс", Флора Шоу, става лейди Лугард, съпругът и е на 44 години, а тя на 50. От 1889 г. тя „поддържа тайна връзка със Сесил Роудс", и инструкциите до нея „идват чрез агента му в Лондон, д-р Ръдърфорд Харис".

Шоу действа като посредник между „Роудс, „Таймс" и Министерството на колониите (под ръководството на Джоузеф Чембърлейн[2])" по време на Бурската война, която е предизвикана от т. нар. „нападение на Джеймсън" над Йоханесбург. Бъдещият южноафрикански министър-председател Ян Смътс смята случая като „истинско обявяване на война".

---

[2] *Баща на министър-председателя Невил Чембърлейн, който толерира действията на Хитлер в периода 1933 – 1939 г.*

Куигли казва, че „ако можеше да се разкаже цялата история, нападението на Джеймсън, предоставя отличен пример за машинациите на тайното общество на Роудс“. Целта на акцията на д-р Леандър Джеймсън, близък служител и приятел на Роудс, е да завземе Йоханесбург и златните мини на Трансваал със сила. Според плана, към отряда на Джеймсън е трябвало да се присъединят английски работници в града, като вдигнат бунт срещу бурското управление и да се обърнат към официалните британски власти за помощ.

Не е трудно да видим тук, същия сценарий който днес наблюдаваме в съвременните „цветни революции“ и „мирни протести които прерастват в борба за демокрация“ подстрекавани от САЩ. *Б. пр.: Ярък пример е „майдана“ – случилото се в Украйна през 2014 г.*[3] *и по-рано, „борбата за демокрация“ в Сирия водена от ултраконсервативни ислямски фундаменталистки паравоенни формирования, като печално известната банда от главорези наречана ИДИЛ.*

В Лондон новините от Южна Африка са контролирани от членове на Групата, заемащи стратегически позиции в печата. Мис Шоу, притежаваща тайния код на Британската южноафриканска компания и директния телеграфен адрес на Роудс, „няколко пъти говори за ускоряване на плана и дори предлага конкретна дата“ за нападението на Джеймсън.

Куигли пише: „Мис Шоу подкрепя британците в своите новинарски статии... дори до степен да преувеличава трудностите на британските колонисти живеещи под управлението на бурите и да фалшифицира данни“, което са „запазена марка“ на световните кукловоди и до днес.

---

[3] *Целта на „майдана“ в Украйна беше да се вкара Русия във война. Първоначалният опит с агресията на Грузия в Южна Осетия и Абхазия не успя, или по-скоро беше тест за да се види как ще реагира Русия. След това САЩ организира „украинската революция“ и постави на власт в Киев, ултрашовинистите последователи на Петлюра и Бандера (т.нар. „правый сектор“), които започнаха да малтретират рускоезичното мнозинство в Южна Украйна (руската територия Новорусия, безразсъдно дадена на измислената съветска република Украйна още от Ленин). Последва отделянето на руския Крим, гражданската война в Донбас, и Русия беше принудена да се намеси, да влезе в капана. Виждаме вече една позиционна война, чиято продължителност се доближава до ПСВ. Тук похватът е аналогичен с вкарването на Германия в ПСВ, след като тайното общество на Сесил и Милнър в Британия, манипулира общественото мнение, държи лостовете на властта, организира преди това Антантата, чрез тайни съюзи с Франция и Русия, скривани от двукамарния парламент, проваля всички опити на Германия за мирно уреждане на Юлската криза и най-накрая, принуждава Германия да воюва. Германия няма друг изход, защото Русия и Франция започват скрита мобилизация, което е равносилно на обявяване на война. Германия трябва да нанесе първият удар (планът Шлифен) за да изпревари съвместното френско-руско нахлуване. Така тя се превръща и в агресор. Същото стана и с Русия, след като Украйна обяви, че ще влиза в НАТО и ще разполага ракети на своя територия. В ПСВ, британският елит иска да унищожи Германия, защото вижда в бързоразвиващата се промишлена държава опасен конкурент в световната търговия. А днес американският елит иска да свали Путин от власт и му наложи войната в Украйна. Предвид хода на войната, ясно се вижда, че Русия не е способна да извоюва решаваща победа и да наложи безусловна капитулация на Киев. За да направи мащабно настъпление, и да обърне хода на войната, Путин трябва да обяви всеобща мобилизация. Досега Русия воюва само с наемници. Но ако направи всеобща мобилизация, това веднага ще предизвика силната обществена съпротива и властта на Путин и „Единна Русия“ ще бъде сринатa, времената са други, руснаците също, не е като в 1941 г. Изобщо капанът е тип „Парагараф 22“. Крайната цел е Русия (безкраен източник на суровини) да се управлява от послушно марионетно „демократично“ и продажно правителство със „западни евроатлантически ценности“, като в останалата Източна Европа. Предвид поведението на доста двуличният руски съюзник Китай, който също няма интрес Русия да спечели решителна победа, много вероятно, белоглавият американски орел и китайския дракон, вече са се спазарили за кожата на руската мечка. Но как ще завърши всичко това, ни предстои да узнаем. (б. пр.).*

Достатъчно е да си припомним изказването на 15-годишна кувейтска медицинска сестра, използваща измислено име, за да „защити семейството си“, която на конференция за правата на човека в Конгреса „със сълзи на очи си спомни как иракски войници откраднали медицинските кувьози от кувейтски родилен дом, оставяйки там над триста бебета на сигурна смърт“. Президентът на САЩ и Сенатът използваха тази сълзлива история, за да оправдаят нахлуването си в Ирак, въпреки че всъщност „свидетелката“ се оказва член на емирското семейство и дъщеря на кувейтския посланик в САЩ, а сценарият за речта ѝ е подготвен от американската пи-ар компания *Hill & Knowlton* под ръководството на бившия началник на кабинета на президентската администрация Крейг Фулър.

Аналогично на 20 декември 1895 г., вестник „Таймс“ публикува като ексклузивен материал фалшифицирано писмо от „жени и деца“, отправящи апел за помощ от британците, уж преследвани в Трансваал, до чакащия отряд на Джеймсън. След провала на тази специална операция тайното общество е заето да прикрие действията си, от „разследването, проведено от специална парламентарна комисия“.

Куигли, пише „когато осъзнаем, че очакваното британско въстание в Трансваал е било финансирано и въоръжено с боеприпаси от складовете на Британската южноафриканска компания, става ясно, че между преврата на Хитлер в Австрия през март 1938 г. и опита за преврат на Роудс и Джеймсън в Южна Африка „може да се направи паралел с Африка четиридесет и две години по-рано“.

Всъщност има много повече паралели с Хитлер: след като Англо-бурската война най-накрая започва, лорд Кичънър изгаря всички бурски ферми в Трансваалската република. Плененото мъжко население е транспортирано до лагери в британските колонии Индия и Цейлон, а повече от 100 000 жени и деца са настанени в концентрационни лагери в Трансваал, които са оградени с бодлива тел и се охраняват от блокпостове и картечници, контролиращи пътищата, и представляват един голям концентрационен лагер, осигуряващ експлоатацията на златните мини.

Почти ¼ от затворниците умират от непоносимите условия на живот и епидемиите, възникнали поради африканската жега, включително 70% от децата под осемгодишна възраст, които са затворени в лагера в Йоханесбург.

Факт е, че според Куигли „някои членове на групата на Милнър и на британското консервативно правителство стигат до фантастичната идея, че могат да убият два заека с един куршум, като настроят Германия и Русия (СССР) една срещу друга“.

Цялата политика на „умилостивяване“ на Хитлер трябва да бъде призната за нейно изобретение, за което тя носи историческата отговорност, тъй като „до 1916 г. групата на Милнър влиза в цитаделата на политическата власт и през следващите 23 години непрекъснато разширява влиянието си, докато до 1938 г. не се превръща в най-мощната политическа сила във Великобритания...“

„За да се осъществи този план, като се позволи на Германия да се разширява на изток срещу Русия[4] (СССР)“, пише Куигли, „е необходимо да се направят три неща:

(1) да се унищожат всички държави, разположени между Германия и Русия;

(2) да се попречи на Франция да спазва съюзническите си договори с тези държави;

---

[4] *Навсякъде в книгата си авторът нарича СССР упорито Русия, въпреки че това не е екзактно. Затова в превода си, съм използвал правилните названия Съветска Русия или СССР. (б. пр.).*

(3) да се заблуди английското обществено мнение и да приеме това като необходимо и наистина единствено решение на международния проблем".

Този план е реализиран в рамките на „политиката на умиротворяване": „вътрешният кръг на Групата и основните им печатни издания, като „Таймс" и „Кръглата маса", напълно одобряват политиката на умиротворяване и я насърчават...", казва авторът.

Според описанието на събитията, „групата на Милнър уверява Хитлер, както неофициално, така и официално чрез правителството (на Чембърлейн), че Великобритания няма да се противопостави на усилията му да постигне равенство във въоръжаването". Нещо повече: „Групата Милнър е съгласна да се отстъпи част от Полша на Германия, ако това стане чрез честни преговори."

Книгата на Куигли предоставя още много интересни исторически подробности, които свидетелстват за участието на Великобритания в самото избухване на Втората световна война. След края на войната влиянието на групата отслабва и като обобщение на дейността ѝ, е необходимо да се каже нещо, за което Карол Куигли е предпочел да премълчи в книгата си.

Първоначално групата пропагандира „британския империализъм", но по-късно, според един от идеолозите на групата, „империята е трябвало да се трансформира в световна организация", „да се прероди на по-високо ниво на съществуване – като световна общност", да бъде обединена „от нематериалните връзки на единна култура и общ мироглед".

Роудс първоначално „иска да създаде световна тайна общност...", а Великобритания играе само ролята на инструмент за осъществяване на „идеята за организиране на целия свят...". С една дума, това е намек за прословутата световна конспирация, а като се има предвид, че във Великобритания Роудс участва в масонската ложа „Аполон", дори за световната масонска конспирация, което се представя, може би целенасочено за несериозна конспиративна теория. Тъй като самият Карол Куигли признава: „като цяло съм съгласен с целите и задачите на групата на Милнър", тогава може да предположим, че той умишлено посочва, неправилно движещите сили на групата.

Например, той пише, че „един от инструментите, чрез които Милнър постига политическо влияние", е директорът на Банката на Англия, лорд Джордж Дж. Гошен. Като се има предвид обаче, че „след 1931 г. предприемачите от групата Милнър започват да провеждат политика на държавна подкрепа за саморегулиращ се монополен капитализъм", по-вероятно е, че самият Милнър и цялата му група да се превръщат в „един от инструментите".

И не само след 1931 г., но и по-рано, и най-вероятно винаги: „Групата споделя (поне до 1931 г.) възгледите на международния банков и финансов капитализъм от края на 19 век. Смята се, че ключовете за всяко икономическо развитие и просперитет са банковото дело и финансите. Очаква се, че със „здрави пари", балансиран бюджет и международен златен стандарт, просперитетът и повишаващият се стандарт на живот ще последват автоматично."

Не е трудно да се установи истинският клиент на „групата", въпреки че Куигли пише, че „Ротшилд... е участвал в работата на групата само от време на време", той не крие факта, че срещите на групата на Роудс се провеждат „в провинциалната къща на лорд Ротшилд", освен това „в три от завещанията си той оставя лорд Ротшилд за свой довереник, а в едно – за свой единствен попечител".

По това време Роудс контролира африкански земи, по-големи по площ от Франция, Белгия, Холандия и Швейцария взети заедно. „Лорд Ротшилд е бил принуден да служи като пратеник", когато групата разработва стратегия за прик-

риване на организацията на „нападането на Джеймисън“ по време на разследването на специалната парламентарна комисия, което показва неговия пряк интерес.

Този факт за пореден път потвърждава, че действията на групата не са в сферата на интересите на Британската империя като такава, а преследват частни интереси. Може да се предположи, че връзката с известното банкерско семейство е установена от брата на Сесил, Хърбърт Роудс, който попада в затвора в Португалия за търговия с оръжие с местни племена, а по-късно именно със заемите на Ротшилд, членът на Камарата на лордовете и Тайния съвет на Британската империя Сесил Роудс изкупва златни и диамантени мини, принадлежащи на бурите. Тоест, източник на неговото богатство и влияние е фамилията Ротшилд, които не са слезли от сцената и до днес, като все още участват в световната политика със своите идеи.[5]

Например, неотдавна най-обсъжданата тема беше идеята за „Голямото рестартиране“ на ръководителя на Световния икономически форум Клаус Шваб, резултатът от която трябва да бъде „Инклузивният капитализъм“, тоест всеобхватен капитализъм. Водеща роля в Съвета за приобщаващият капитализъм, създаден през декември 2020 г., играе изпълнителният директор на *EL Rothschild* Евелин де Ротшилд, която също участва в работата на Съвета „само от време на време“!?

Дмитрий Перетолчин (предговор към руският превод на книгата, издателство „Наше завтра“ Москва, 2021 г.)

Предговор

„Стипендиите на Роудс“, учредени със 7-та версия на завещание на Сесил Роудс, са известни на всички. Но не е толкова широко известно, че в своите 5 предишни версии на завещанието си, Роудс завещава богатството си, за създаването на тайно общество, което трябва да посвети дейността си на запазването и разширяването на Британската империя.

И това, което не е известно на никого, е че това тайно общество създадено от Роудс и неговия пръв съратник, лорд Милнър, продължава да съществува и до днес.

---

[5] *Днес друг мощен инструмент на тайния американски елит са неправителствените организации проповядващи либералният глобализъм, като защитаващи правата на сексуалноизвратените ЛГПТ, малцинствата, Хелзинските комитети, екозащитниците и фондацията „Отворено общество“ на (унгарския евреин) Джордж Сорос. През 2011 г. финансовото списание „Форбс“ публикува пространен материал за Джордж Сорос, неговата активиност и външната политика на САЩ. В него се казва: „***Сорос е мразен, защото много хора в Източна Европа и Централна Азия смятат, че той използва парите си, за да руши устоите на политическите им системи.*** *Вярно или не, това гледище популяризира антиамериканизма. То дава на „диктаторите“ опорна точка, която да използват против американските дипломати“. Както се казва, гузен негонен бяга. Точно това е истниата, под маската на уж благородни идеи, фондацията на Сорос, руши държавността, традиционните ценности и налага упадъчните деструктиращи всяко общество сурогати, наречени с общото име „уестърнизация“, „евроатлантизъм“, „неолиберализъм“ или „постмодеризъм“. Виждаме типичният похват на тайния британски елит на Милнър, който под маската на „британските ценности“ налага британсикя империализъм в първата половина на 20-ти век. (б. пр.).*

Разбира се, това тайно общество не е толкова аматьорско, например като „Ку Клукс Клан“, то няма никакви специални одежди, тайни ръкостискания или тайни пароли. То не се нуждае от това, тъй като членовете му се познават лично.

Най-вероятно, те не използват ритуали за посвещение и полагане на клетва за вярност и дискретност.

То си съществува и провежда своите тайни срещи, председателствани от най-старшият присъстващ член. В различните периоди от 1891 г. насам, тези срещи са председателствани от **Роудс**, **лорд Милнър, лорд Селбърн, сър Патрик Дънкан, фелдмаршал Ян Смътс, лорд Лотиан и лорд Бранд**.

Те са провеждани във всички британски доминиони, започвайки от Южна Африка около 1903 г.; на различни места в Лондон, главно на адреса улица „Пикадили“ № 175; в различни колежи в Оксфорд, главно във „Вси души“; и в много богати английски провинциални имения като Тринг Парк, Бликлинг Хол, Кливеден и други.

Това общество е известно в различни периоди като **„Детската градина на Милнър“**, или **„Кръглата маса“**, също **групата** (или **обществото**) **на Роудс, групата на „Таймс“, групата на „Вси души“** и като **групата (кликата) на Кливеден.**

Всички тези названия са незадоволителни по различни причина и аз избрах да го нарека **„Групата на Милнър“**. Тези, които използват другите термини или са ги чували че се използват, обикновено не са наясно, че всички те се отнасят до една и съща група, едно и също тайно общество.

Не е лесно за външен човек да напише историята на подобно тайно общество, но тъй като никой вътрешен човек няма да го направи, задачата остава за някой външен човек, който да се опита.

Този опит си заслужава, тъй като тази Група, както ще докажа, се явява едно от най-важните исторически явления на 20-ти век.

Всъщност дейността на Групата е от такова голямо значение, че доказателствата за нейното съществуване не са трудни за намиране, ако знаем къде да търсим. Опитах се да посоча тези доказателства, без да претоварвам книгата си с бележки под линия и библиографски препратки. Въпреки че съм опростил научният метод на посочване на препратките към използваните доказателствени материали, аз съм посочил източника на всеки един факт, който споменавам. Някои от тези факти получих от източници, които не ми е позволено да назовавам, и съм ги споменал само там, където мога да представя документални доказателства, достъпни за всички.

Разбира се, ще е много по-трудно да напиша тази книга, ако не получих известна лична помощ от лица, близки до Групата. По очевидни причини не мога да разкрия имената им, така че не съм използвал никаква информация, получена от тях, освен ако не е лесно достъпна от други източници.

Естествено, не е възможно външен човек да пише за тайна група, без да допусне грешки. Несъмнено има допуснати грешки. Опитах се да ги сведа до минимум, като ограничих тълкуването и позволих на фактите да говорят сами за себе си. Това ще послужи като извинение за прекомерната употреба на цитати.

Смятам, че няма съмнение относно общото ми тълкуване. Неточностите във фактите са сведени до минимум, освен в един много труден въпрос. Въпросът, за хората участващи в Групата, кой е неин член и кой не е.

Членството не е формален въпрос, а се основава на често социално общуване. Но честотата на срещите не е постоянна, зависи от обстоятелствата, и не винаги е лесно да се каже кой е в Групата и кой не е. Затова разделих Групата на два

кръга: вътрешно ядро, или вътрешен кръг от най-близки сътрудници, които несъмнено знаят, че са членове на общност, посветени на обща цел; и външен кръг от по-голям брой хора, свързани с вътрешният кръг, чрез лично убеждаване, покровителството и обществен натиск. Вероятно много членове на външния кръг, не осъзнават, че са използвани от тайно общество. Някои предполагат, но по английски обичай, се държат дискретно и не задават излишни въпроси.

Способността на англичаните от по-висшите класи, да не говорят конкретно, а да се изказват нееднозначно, с недомлъвки, за които единственото ясно нещо е некролога, е озадачаваща и понякога дразнеща за външен човек.

Несъмнено съм допускал грешки в опита си да съставя списъци с членовете, но те се отнасят са хората принадлежащи към външния кръг, отколкото за членовете на вътрешното ядро.

Не посочвам никого като принадлежащ към вътрешното ядро, ако нямам убедителни доказателства, че е присъствал на тайните срещи на Групата.

Например няколко души, които поставям във външния кръг, като лорд Халифакс, по-вероятно трябва да бъдат поставени във вътрешното ядро.

Ще кажа няколко думи за общото си отношение към темата. Подходих към нея като историк. Ограничавам се до описанието и анализа, и не влагам лични оценки, т.е. да хваля или осъждам. Надявам се, че съм успял да запазя този подход в цялата книга.

Разбира се, че имам отношение и е редно да го заявя тук. **Като цяло съм съгласен с целите и задачите на Групата на Милнър. Смятам, че британският начин на живот и Британската общност на нациите са сред най-големите постижения на световната история.** И унищожаването на кое да е от тези постижения, ще бъде ужасно бедствие за човечеството.

Смятам, че отделянето на Ирландия, Бирма, Индия или Палестина от Британската общност е достойно за съжаление и се дължи на обстоятелството, че лицата, контролиращи тези страни и тяхното население, не са успели да възприемат британския начин на живот, докато са били част от Британската общност.[6]

Предполагам, че в дългосрочен план, също щях да стигна до идеи многоблизки до членовете на Групата на Милнър. Искам да подчертая, че съм съгласен с Групата относно целите, но не мога да се съглася с методите на постигане.[7]

Осъзнавам, че някои от техните методи се основават единствено на добри намерения и високи идеали – може би по-висши идеали от моите.

Но липсата на перспектива в критичните моменти, неспособността да използват интелигентност и здрав разум, склонността да се връщат към стандартизирани обществени реакции и словесни клишета по време на криза, склонността да поверяват властта и влиянието на хора избрани по приятелски връзки, а не по заслуги, забравата за последствията от действията им, непознаването на гледната точка на хората в другите страни, или на хора от другите класи в собствената им страна и т.н., всички тези неща, в деността на Групата, доведоха състоянието на нещата, почти до катастрофа.

---

[6] *Типичен англосаксонски расизъм, с неразбиране и отхвърляне на културата и традициите на другите. Един от методите на сегашния американски диктат над света, е точно това – налагане на „западните евроатлантически ценности“ въпреки че те са неприложими извън англосаксонския свят и в по-широк смисъл извън Западна Европа, културно смазана и обезличена от САЩ след ВСВ, и превърната в американска колония. (б. пр.).*

[7] *Авторът или се преструва на наивен, или просто лъже. Не съществуват други начини за налагане на подобни цели! (б. пр.).*

Нейните членове като Ешър, Грей, Милнър, Ханки и Цимерн, трябва да се ползват с възхищението и уважението на всички, които ги познават.

Но сред тях има хора, чийто живот и действия са с катастрофални последствия, за нашите ценности и начин на живот.

За съжаление, в дългосрочен план, за Групата, и за света, влиянието на вторите е по-силно от влиянието на първите. Но това е моето лично отношение. Надявам се то да не се е отразило на изложението в следващите страници.

Казаха ми, че историята, която разказвам тук, е по-добре да остане неразказана, тъй като ще осигури компромати за враговете на нашите ценности.

Аз не споделям това мнение. Последното нещо, което искам, е моят труд, да бъде използван от англофобите и изолационистите от „*Chicago Tribune*"[8].

Смятам, че истината има право да бъде казана и веднъж разказана, не може да бъде във вреда за никой човек с добра воля. Само чрез познаване на грешките от миналото е възможно да се коригират тактиките на бъдещето.

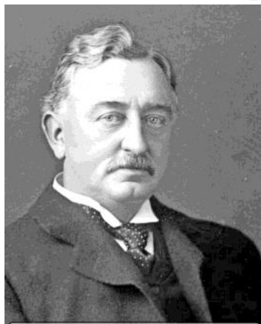
Карол Куигли, 1949 г.

---

[8] *Вестникът „Чикагска трибуна" е основан в 1847 г. от канадеца Джозуеф Медил. В края на 50-те години на 19-ти век вестникът се превръща в един от рупорите на аболиционизма (борбата срещу робството и търговията с чернокожи роби). През 1914 г. собствеността върху вестника преминава в ръцете на полковник Робърт Маккормик, внук на Медил, който сменя либералната ориентация на вестника към изолационизъм. Маккормик настоява САЩ да не се намесват в световните проблеми които не засягат страната, да не участват в световните войни и е остър критик на администрацията на Рузвелт. До 1925 г. той управлява изданието съвместно с братовчед си Джоузеф Медил Питърсън, но по-късно поема ръководството самостоятелно, когато партньорът му напуска, за да редактира издание в Ню Йорк. Той е яростен противник на Франклин Рузвелт и Дуайт Айзенхауер. (б. пр.).*

Глава 1. Въведение

Един зимен февруарски следобед през 1891 г., трима мъже провеждат сериозен разговор в Лондон. И последиците от този разговор имат много голямо значение за Британската империя и за целия свят.

Защото тези мъже организират тайно общество, което в продължение на повече от 50 години се превръща в найважният фактор във формулирането и изпълнението на британската имперска и външна политика.

Тримата мъже, заели се по това време с това дело, са добре познати в Англия. Инициаторът на срещата и лидер е Сесил Роудс, изключително богат предприемач, създател на делови „империи“ и най-важната личност в Южна Африка.

Вторият е Уилям Т. Стед, най-известният и най-сензационният журналист за времето си.

Третият е Реджиналд Балиол Брет, по-късно известен като лорд Ешър, приятел и довереник на кралица Виктория, а по-късно и най-влиятелният съветник на крал Едуард VII и крал Джордж V.

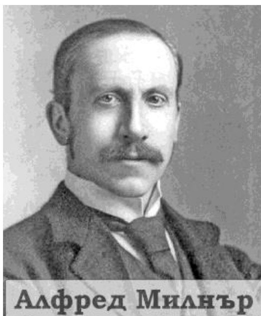

Подробностите за този важен разговор ще разгледаме по-късно. Засега ще отбележим, че тримата съставят план за организация на тайно общество и списък с първоначалните членове. Планът за организацията предвижда вътрешен кръг, известен като „Обществото на избраните“, и външен кръг, известен като „Асоциацията на помощниците“.

В самото Общество на избраните истинската власт ще се упражнява от лидера и „Хунтата на тримата“. Лидерът е Роудс, а Хунтата се състои от Стед, Брет (Ешър) и Алфред Милнър.

Милнър е включен по-късно в обществото от Стед, малко след въпросната срещат. Създаването на тайното общество не е въпрос на случайно хрумване. Както ще видим, Роудс замисля това повече от 17 години. Стед е запознат с плана на 4 април 1889 г., а Брет (Ешър) е уведомен за него на 3 февруари 1890 г.

Основаното му не е нещо ефимерно, защото то съществува и днес, в по-изменена форма.

От 1891 до 1902 г. тайното общество е известно само на 20 души. През този период Роудс е лидер, а Стед е найвлиятелният член.

От 1902 до 1925 г. Милнър става лидер, докато Филип Кер (лорд Лотиан) и Лайънъл Къртис са вероятно най-важните членове.

От 1925 до 1940 г. Кер е лидер, а след смъртта му през 1940 г. тази роля се поема от Робърт Хенри Бранд (сега лорд Бранд).

През този период от почти 60 години, това общество се нарича с различни имена. През първото десетилетие е известно като „тайното общество на Сесил Роудс“ или „мечтата на Сесил Роудс“. През второто и третото десетилетие от съ-

ществуването си е известно като „Детската градина на Милнър“ (1901-1910) и „Групата на Кръглата маса“ (1910-1920).

От 1920 г. насам е наричано с различни имена, в зависимост от това кой етап от дейността му е изследван.

Наричано е „групата на Таймс“, „групата на Роудс“, „групата от Чатъм Хаус“, „групата на „Вси души“ и „групата или кликата на Кливеден“. Всички тези названия не са много точни, защото са фокусирани само върху част от обществото или само върху една от неговите дейности.

„Детската градина Милнър“ и Групата „Кръгла маса“, например, са две различни имена за „Асоциацията на помощниците“ (Външния кръг) и са част от обществото, тъй като истинският център на организацията, „Обществото на избраните“, продължава да съществува и набира нови членове от външния кръг, когато е необходимо.

От 1920 г. насам тази Група е все по-доминирана от сътрудниците на виконт Астор. През 30-те години на 20-ти век, погрешно се смята че т.нар. „група или клика на Кливеден“ е вътрешното ядро на обществото. Това е неправилно, защото тази група, въпреки че е близка до ядрото, тя не е идентична с „Групата на Милнър“, въпреки, различните конспиративни предположения.

Всъщност, виконт Астор, идва късно в обществото, което преди това използва парите му, дарени за постигане на своите цели, а обществото не е използвано от „господаря на Кливеден“[9] за негови цели.

Дори изразът „тайното общество на Роудс“, е напълно точен само за периода 1891-1899 г., но губи смисъла си след 1899 г.

Организацията е толкова изменена и разширена от Милнър след напускането на Стед през 1899 г. и особено след смъртта на Роудс през 1902 г., че приема съвсем различна структура и характер, въпреки че продължава да преследва същите цели.

За да избегнем тази трудност, ще наричаме организацията условно **„Тайното общество на Роудс“** преди 1901 г. и **„Групата на Милнър“** след тази дата, *но трябва да се знае, че двете названия се отнасят до една и съща организация, но в различните етапи от съществуването ѝ.*

Организацията успява да прикрие съществуването си доста успешно и много от най-влиятелните ѝ членове, доволни да притежават реалната, а не привидната власт, са непознати дори за по-задълбочените изследователи на британската история. Още по-изненадващо е, че един от основните методи, чрез които Групата работи, е пропагандата.

Тя замисля нападението на Джеймсън през 1895 г. в Йоханесбург; тя предизвиква Бурската война от 1899-1902 г.; тя създава и контролира фонда на Роудс; тя създава Южноафриканския съюз през 1906-1910 г.; тя основава южноафриканското периодично издание „*The State*“ (Държавата) през 1908 г.; тя основава периодичното издание разпространяващо се в Британската колониална империя „*The Round Table*“ (Кръглата маса) през 1910 г. и то остава неин рупор; тя оказва най-мощното влияние в колежите „*All Souls*“ (Вси души), „*Balliol*“ (Балиол) и „*New Colleges*“ (Ню колидж) в Оксфорд в продължение на повече от едно поколение. Тя контролира в-к „Таймс“ повече от 50 години, с изключение на трите години 1919-1922 г., тя популяризира идеята и името на „Британската общност на нациите“.

---

[9] Кливеденският дворец е бил собственост на Уестминстърския херцог до 1893 г., когато го продава на американският новобогаташ лорд Уолфорд Астор. Той става място за светски събирания на част от членовете на Групата, затова се получава тази неточност, посочена от автора. (б. пр.).

В периода 1908-1918 г., има основно влияние във военната администрация, в правителстото на Лойд Джордж през 1917-1919 г. и доминира британската делегация на Мирната конференция през 1919 г. във Версай;[10] Тя има голяма роля във формирането и управлението на Обществото на народите (ОН) и на системата от мандати (след подялбата на Османската империя); Тя основава Кралския институт за международни отношения (КИМО) през 1919 г. и все още го контролира; Тя има основно влияния върху британската политика спрямо Ирландия, Палестина и Индия в периода 1917-1945 г.;

Тя има много важно влияние върху политиката на умиротворяване на Германия през годините 1920-1940 г.; И също е контролирала и все още контролира в източниците и писането на историята на британската имперска и външна политика след Бурската война.

Логично е да се очаква, че такава организация, която може да се похвали с такива огромни постижения, ще е позната тема за обсъждане сред студентите по история и хуманитарните науки. Но съвсем не е така. Причината е в умишлената политика на секретност, възприета от Групата, спецификата на структурата ѝ, състояща се от припокриващи се кръгове или пръстени, частично прикрити зад формално организирани групи, без очевидно политическо значение.

Групата няма твърда структура, а се състои от хора свързани чрез личните приятелски връзки, личните контакти и общите идеали, с толкова неопределени очертания (особено през последните години), че не винаги е възможно да се каже кой е член и кой не е. Всъщност няма ясна разграничителна линия между тези, които са членове, и тези, които не са, тъй като „членството" се променя в различните моменти.

Сър Алфред Цимерн, например е бил винаги близък до Групата, но влиза във вътрешния ѝ кръг само за кратък период от 1910 до 1922 г., след което бавно се отдалечава към външните кръгове.

Лорд Халифакс е много близък до групата от 1903 г. насам, но не става истински член чак до 1920 г.

Виконт Астор, също близък до групата от самото ѝ създаване (и много по-близък от Халифакс), бързо се придвижва в центъра на групата след 1916 г. и особено след 1922 г., а в по-късните години придобива все по-решаващ глас в нея.

Въпреки че членството в Групата на Милнър бавно се променя с течение на годините, тя все още отразява възгледите на своя главен лидер и чрез него, на идеологическата ориентация на „Балиол" през 70-те години на 19-ти век.

Независимо, че групата всъщност не съществува официално до 1891 г., нейната история обхваща много по-дълъг период, а първопроизходът ѝ датира от около 1873 г.

Тази история се разделя на четири периода, от които:

1-вият, от 1873 до 1891 г., може да се нарече подготвителен период и е съсредоточен около фигурите на У. Т. Стед и Алфред Милнър.

---

[10] *Авторът умишлено пропуска, че членовете на тайното общество, управляват Британия през 1914 г., премиерът Хърбърт Аскуит, външният министър Едуард Грей и военният министър Ричарз Халдейн, вкарват страната в ПСВ, която е старателно подготвяна в цялото предходно десетилетие, с цел унищожаването на Германия. Подробно изложение по въпроса е направено в книгата „HIDDEN HISTORY The Secret Origins of the First World War Gerry Docherty and Jim Macgregor. First ublished in Great Britain in 2013 by MAINSTREAM PUBLISHING COMPANY (EDINBURGH) LTD 7 Albany Street Edinburgh EH1 3UG. (СКРИТАТА ИСТОРИЯ. Тайните корени на Първата световна война. автори: Джери Дохърти и Джим Макгрегър изд."Менсрийм", Лондон, Единбург, 2013.). (б. пр.).*

2-ят период, от 1891 до 1901 г., е периодът на Роудс, въпреки че Стед е основната фигура през по-голямата част от него.

3-ят период, от 1901 до 1922 г., е периодът на „Ню колидж“ (колеж в Оксфорд) и съсредоточен около Алфред Милнър.

4-ят период, от около 1922 г. до наши дни (б. пр. т.е. времето когато Куигли пише книгата си, годините слез ВСВ), може да се нарече период на „Вси души“ (колеж в Оксфорд) и е съсредоточен около лорд Лотиан, лорд Бранд и Лайънъл Къртис.

През тези четири периода Групата непрекъснато нараства по сила и влияние до около 1939 г.

След това те се се разделя по отношението на членовете ѝ към политиката на умиротворяване (на Германия) след 16 март 1939 г. и получава силно сътресение от общите избори през 1945 г., когато на власт идват лейбъристите.

До 1939 г. обаче разширяването властта на Групата е сравнително постоянно. Този възход се дължи на лични способности на нейните членове, обществените връзки и богатствота. Не може да се разграничи връзката между тези три качества – твърде честа ситуация в Англия.

Милнър успява да доминира над тайното общество, защото се превръща в център или по-скоро в пресечна точка на три влияния. Ще ги наречем **„групата на Тойнби“, „блокът на Сесил“** и **„тайното общество на Роудс“.**

Групата на Тойнби е група от политически интелектуалци, сформирана в колежа „Балиол“ около 1873 г. и доминирана от Арнолд Тойнби[11] и самия Милнър. Всъщност това е групата от лични приятели на Милнър.

Блокът на Сесил е център на политическата и обществена власт, сформиран от лорд Солсбъри и простиращ се от голямата политиката до образованието и пропагандата.

В образованието влиянието му е най-видимо в Итън, Хароу и в колежа „Ол Соулс“ (Вси души) в Оксфорд. В пропагандата, влиянието му се усеща най-осезаемо в печета, например във вестниците „Куортърли Ривю“ и „Таймс“.

„Тайното общество на Роудс“ е група от имперски федералисти, сформирана в периода след 1889 г. и използваща икономическите ресурси на Южна Африка, за да разшири и увековечи Британската империя.

Съмнително е дали Милнър щеше да успее да сформира своята група без помощта и на трите източника.

Групата на Тойнби му дава идеологията и личната лоялност, от които се нуждае; **Блокът на Сесил** му дава политическото влияние, без което идеите му лесно можеха да загинат, преди да покълнат; а **Тайното общество на Роудс** му дава икономическите ресурси, които позволяват да създаде своя собствена общност, независима от Блока на Сесил.

Към 1902 г., ръководството на Блока на Сесил преминава от ръцете на лорд Солсбъри у доста по-безличния му племенник Артър Балфур, а Роудс умира и оставя Милнър като главен разпоредител на огромното му състояние. Така Групата на Милнър укрепва и я чака много обещаващо бъдеще.

Дългият период на либерално управление[12], започнал през 1906 г., хвърля временна сянка върху това бъдеще, но към 1916 г. Групата на Милнър навлиза в

[11] *Арнолд Тойнби-старши (1852 – 1883) е британски икономист, общественик, историк, завършил в Оксфорд и преподавател там. Най-известен е с лекциите си, озаглавени „Индустриалната революция“, публикувани посмъртно през май 1884 г.; единственото му произведение, поради ранната му смърт. Той е чичо на известния историк Арнолд Джоузеф Тойнби. (б. пр.).*

цитаделата на политическата власт и през следващите 23 години, постоянно разширява влиянието си, докато към 1938 г. не става най-мощната политическа сила във Великобритания.

Първоначалните членове на Групата на Милнър произхождат от заможни, висши, често аристократични семейства. В Оксфорд те демонстрират интелектуални способности и полагат основите на идеологията на общността. В по-късните години те добавят към своите титли, и финансови ресурси, получавайки ги по наследство, или чрез предприемаческите си способности. В началото семейното им състояние е адекватно на амбициите им, но с времето то се увеличава, с помощта на нови финансови източници, като фонда на Роудс, фонда на Бейт, състоянието на сър Ейб Бейли, състоянието на лорд Астор, и някои мощни британски банки, главната е „Лазард Брадърс и Ко“ (*Lazard Brothers and Company*) и през последните години, парите на фондация „Нъфилд“ (Nuffield)[13].

Основите на Групата на Милнър съществуват много преди 1891 г., но до тази година, тя все още не е придобила своята пълна форма. По-рано Милнър и Стед са част от групата на неоимпериалистите, които оправдават съществуването на Британската империя по морални, а не по икономически или политически причини и се стремят да превърнат моралните основания в реалност, като са застъпват за самоуправление и федерация в рамките на Империята.

Тази група възниква в Оксфорд в началото на 70-те години на 19-ти век и се разширява в началото след 1880 г. В колежа „Балиол“ тя включва Милнър, Арнолд Тойнби (старши), Томас Рали, Майкъл Глейзбрук, Филип Литълтън Гел и Джордж Р. Паркин.

Арнолд Тойнби

Тойнби е най-близкият приятел на Милнър. След ранната му смърт през 1883 г. Милнър участва активно в създаването на Тойнби Хол в Лондон[14], в негова памет.

Милнър е председател на управителния съвет на тази институция от 1911 г. до смъртта си през 1925 г.

През 1931 г. там членове на групата Милнър, отливат плакети в памет на Тойнби, и Милнър.

През 1894 г. Милнър произнася надгробната реч за починалия си приятел, в Тойнби Хол и я публикува на следващата година като „Спомен за Арнолд Тойнби“. Той написва също и очерка за Тойнби в „Речника на националните биографии“[15]. Връзката е важна, защото несъмнено дава на племенника на Тойнби, историка Арнолд Дж. Тойнби, достъп до държавна служба през 1915 г. и до Кралския институт по международни отношения след войната.

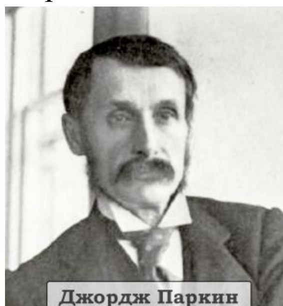
[12] Либералите Аскуит, Халдейн, Грей, Чърчил и Лойд Джордж, също са изцяло под властта на Блока на Сесил и Групата на Милнър. (б. пр.).

[13] Уилям Ричард Морис, 1-ви виконт Нъфийлд. 1877–1963, е английски производител на автомобили и филантроп. Той е дарител на колежа Нъфийлд в Оксфорд (1937 г.) и фондация Нъфийлд (1943 г.), благотворителен фонд за развитие на медицината и образованието. (б. пр.).

[14] Тойнби Хол е благотворителна институция, която работи за справяне с причините и последиците от бедността. Основана е от Хенриета и Самуел Барнет в бедняшкия квартал Ист Енд, в памет на техния приятел и колега реформатор. Реформистка социална програма на Тойнби Хол, се стреми да накара богатите и бедните да живеят по-тясно заедно във взаимозависима общност, като размива класовите предразсъдъци. (б. пр.).

[15] Речникът на националните биографии (DNB) е стандартен справочник за забележителни личности от британската история, публикуван от 1885 г. (б. пр.).

Джордж Р. Паркин (по-късно сър Джордж, 1846-1922) е канадец, който прекарва само една година в Англия преди 1889 г. Но през тази година (1873-1874) е член на кръга на Милнър в „Балиол „и става известен като фанатичен поддръжник на имперската федерация. През 1885 г. той става член-основател на канадския клон на Имперската федерационна лига, а четири години по-късно е изпратен от Лигата в Нова Зеландия и Австралия, за да пропагандира там имперските настроения. След завръщането си той обикаля Англия, изнасяйки речи със същата цел. Това улеснява близкият му контакт с „Блока на Сесил", особено с Джордж Е. Бъкъл от „Таймс", Г. У. Протеро, Дж. Р. Сийли, лорд Роузбери, сър Томас (по-късно лорд) Браси и Милнър.

Джордж Паркин

За Бъкъл и в подкрепа на Канадската тихоокеанска железница, той прави проучване на ресурсите и проблемите на Канада през 1892 г., което е публикувано следващата година от изд. „*Macmillan*" под заглавието „Великият доминион".

С помощта на субсидия от Браси и Роузбъри той написва и публикува най-известната си книга „Имперската федерация" през 1892 г. Тази пропагандна работа за „Блока на Сесил" не осигурява добри средства за препитание, и на 24 април 1893 г. Милнър сформира група империалисти, които да финансират труда на Паркин на по-стабилна основа. Съответно, на 1 юни 1893 г. Паркин, Милнър и Браси подписват договор, според който Паркин трябва да получава 450 паунда годишно в продължение на три години. През този период той трябва да пропагандира, както сметне за добре, идеята за имперската солидарност. Така Паркин започва постоянна кореспонденция с Милнър, която продължава до края на живота му.

Когато Лигата на имперската федерация се разпуска през 1894 г., Паркин става част от група пропагандисти, известни като „лекторите на Сийли" на името на професор Дж. Р. Сийли от университета в Кеймбридж, също известен империалист. Паркин все още намира доходите си за недостатъчни, въпреки че те са допълвани от различни източници, главно от хонорари от „Таймс".

През 1894 г. той е изпратен на Колониалната конференция в Отава като специален кореспондент на „Таймс". На следващата година, когато му предлагат поста директор на колежа „Горна Канада" в Торонто, той се консултира с Бъкъл и Мобърли Бел, редакторите на „Таймс", с надеждата да получи щатна позиция в „Таймс". Поради липсата на свободни места, той приема академичния пост в Торонто, съчетавайки го с поста канадски кореспондент на „Таймс". Връзката с „Таймс" продължава дори след като става организационен секретар на фонда на Роудс през 1902 г.

През 1908 г. той е кореспондент на „Таймс" на честването на 300-годишнината в Квебек. По-късно, от името на „Таймс" и с разрешението на Маркони, той изпраща първата прессъобщение, предавано през Атлантическия океан по радиото.

През 1902 г. Паркин става първи секретар на фонда на Роудс и през следващите 20 години помага на Милнър да определи методите, по които ще бъдат избирани стипендиантите на Роудс. И до днес, повече от четвърт век след смъртта му, влиянието му е все още силно в Групата на Милнър в Канада.

Неговият зет, Винсент Маси, и неговият съименник, Джордж Паркин де Т. Глейзбрук, са лидерите на Групата на Милнър в доминиона.[16]

---

[16] *За Паркин вижте биографията (1929), започната от сър Джон Уилисън и завършена от зетя на Паркин, Уилям Л. Грант. Вижте също очерците за Паркин и Милнър в „Речник на нацио-*

Друг член от 1875 г. на тази група, възпитаник на Балиол е Томас Рали (по-късно сър Томас, 1850-1922), близък приятел на Паркин и Милнър, член на „Вси души“ (1876-1922), по-късно регистратор на Тайния съвет (1896-1899), член на Съвета на вицекраля на Индия (1899-1904) и член на Съвета на Индия в Лондон (1909-1913).

Томас Рали

Приятелството на Рали с Милнър не се дължи само на контактите им в „Балиол“, а се познават от по-рано, тъй като живеят заедно в една квартира в Тюбинген, Германия, когато и двамата учат преди 1868 г.

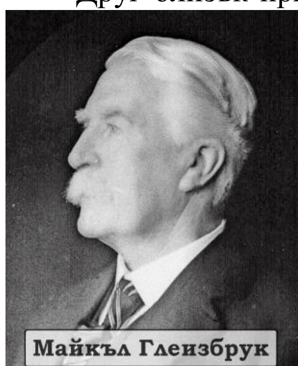
Друг студент, който учи за кратко в „Балиол“, но остава близък приятел на Милнър до края на живота си, е Филип Литълтън Гел (1852-1926). Гел е близък приятел на семейството на майката на Милнър и учи с Милнър в „Кингс Колидж“, Лондон, преди двамата да постъпят в „Балиол“.

Филип Гел

Много е вероятно, че заради Гел, две години по-възрастният от него Милнър, се премества в „Балиол“ от Лондон. Гел е назначен от Милнър, за пръв председател на Тойнби Хол при откриването му през 1884 г., и заема този пост в продължение на 12 години. Той е председател, когато Милнър произнася там своята реч в памет на Тойнби през 1894 г., при отбелязването на 10 години от смъртта му.

През 1899 г. Милнър назначава Гел за директор на Британската южноафриканска компания, пост, който заема в продължение на 26 години (3 от тях като президент).

Друг близък приятел, с когото Милнър прекарва по-голямата част от колежанските си ваканции, е Майкъл Глейзбрук (1853 – 1926). Глейзбрук е наследник на Тойнби в религиозната област, както Милнър – в политическата. Той става директор на колежа „Клифтън“ (1891-1905) и каноник в „Или“ (1905-1926) но често влиза в конфликт с църковните си началници заради либералните си възгледи. Това придобива най-остра форма след публикуването му на „Вярата на един съвременен църковен човек“ през 1918 г.

Майкъл Глейзбрук

По-малкият му брат, Артър Джеймс Глейзбрук, е основател и главен лидер на канадския клон на групата на Милнър, докато не е наследен от Маси около 1935 г.

Докато Милнър е в „Балиол“, Сесил Роудс учи в „Ориел“, Джордж Е. Бъкъл е в „Ню Колидж“, а Х. Е. Еджъртън е в „Корпус Кристи“. Не е ясно дали Милнър е познавал тези млади мъже по това време, но и тримата участват в групата му по-късно. Сред неговите съвременници в Балиол трябва да изброим девет имена, шест от които по-късно са членове на „Вси души“: Х. Х. Аскуит, Сейнт Джон Бродрик, Чарлз Фърт, У. П. Кер, Чарлз Лукас, Робърт Моубрей, Роуланд Е. Протеро, А. Л. Смит и Чарлз А. Уитмор.

Шестима от тях по-късно получават благороднически титли за заслуги и всички те влизат в историята на Групата на Милнър.

налните биографии“. За запознатството на Милнър и Паркин, споменава в своите „Спомени и размисли“ Хърбърт Аскуит (лорд Оксфорд и Аскуит) (2 тома, Бостън, 1928), 1, 26. (Lord Oxford and Asquith. Memories and Reflections, 2 vols., Boston, 1928).

В тесния кръг на Милнър в „Балиол“, доминиращата фигура е Тойнби (Старши). Въпреки ранната си смърт през 1883 г., идеите и възгледите му продължават да влияят на групата и до днес. Както Милнър казва през 1894 г.: „В момента има много личности, активни в обществения живот, а някои от тях вероятно тепърва предстоят да напишат най-добрите си произведения, като просто разработват идеите, вдъхновени от него.“

Влиянието на Тойнби върху самия Милнър е толкова силно, че говорейки за първата си среща с Тойнби през 1873 г., 21 години по-късно, той казва: „Веднага почувствах неговото влияние и го запазих завинаги.“

Никой, който не знае за съществуването на Групата на Милнър, не може да разбере истинността на тези думи и многото хора, които са чели тези изречения във въведението към известните „Лекции за индустриалната революция“ на Тойнби, са смътно озадачени от твърдението на Милнър, за важността на този човек, починал толкова отдавна на такова ранна възраст.

Повечето читатели приемат твърденията като сантименталност, вдъхновена от личното приятелство, въпреки че Алфред Милнър е последният човек на света, който проявява дори и намек за сантименталност.

Сред идеите на Тойнби, повлияли на групата на Милнър, трябва да споменем три:

(а) убеждението, че историята на Британската империя представлява разгръщането на една велика морална идея – идеята за свободата, и че единството на империята може най-добре да се запази чрез заздравяването на тази идея;

(б) убеждението, че първото нещо върху което всеки трябва да обърне внимание, е чувството за дълг и задължението да се служи на държавата; и

(в) чувството за необходимост от общественополезна работа (особено образователна работа) сред работническата класа на английското общество.[17]

Тези идеи са приети от повечето хора, чиито имена споменахме, и по-късно стават ръководни принципи на Групата на Милнър. Тойнби може да се счита и за основател на метода, използван от Групата по-късно, особено в „Кръглата маса“ и в Кралския институт за международни отношения (КИМО).

Бенджамин Джоует, магистър в „Балиол“, пише за този метод в предговора си към изданието от 1884 г. на „Лекции за индустриалната революция“ на Тойнби: „Той събираше приятелите около себе си; те сформираха организация; работеха тихо известно време, някои в Оксфорд, други в Лондон; подготвяха се в различни области по темата, докато не станат готови да се изявят публично.“

В предговора към същото издание, вдовицата на Тойнби пише: „Целият текст е преработено от приятеля, който споделяше целия интелектуален живот на съпруга ми, г-н Алфред Милнър, без чиято помощ книгата щеше да остане далеч по-несъвършена, отколкото е, а неговото приятелство беше твърде близко и здраво, че думите на благодарност, не са достатъчни.“

След като Милнър публикува своите „Спомени за Арнолд Тойнби“, те са препечатани в следващите издания на „Индустриалната революция“ като мемоари, замествайки тези на Джоует.

---

[17] *Идеите за общественополезна работа сред бедните и другите идеи, поддържани от Тойнби и Милнър, са заимствани от лекциите на Джон Ръскин, който идва в Оксфорд като професор по време на студентските им години. Двамата младежи стават пламенни последователи на проф.Ръскин и са членове на неговата група от лятото на 1870 г. Стандартната биография на Ръскин е написана от приближения на Милнър, Едуард Кук. Същият човек редактира пълната колекция от произведения на Ръскин в 38 тома.*

След като напуска Оксфорд през 1877 г., Милнър учи право в продължение на няколко години, но продължава да поддържа тесен контакт с приятелите си

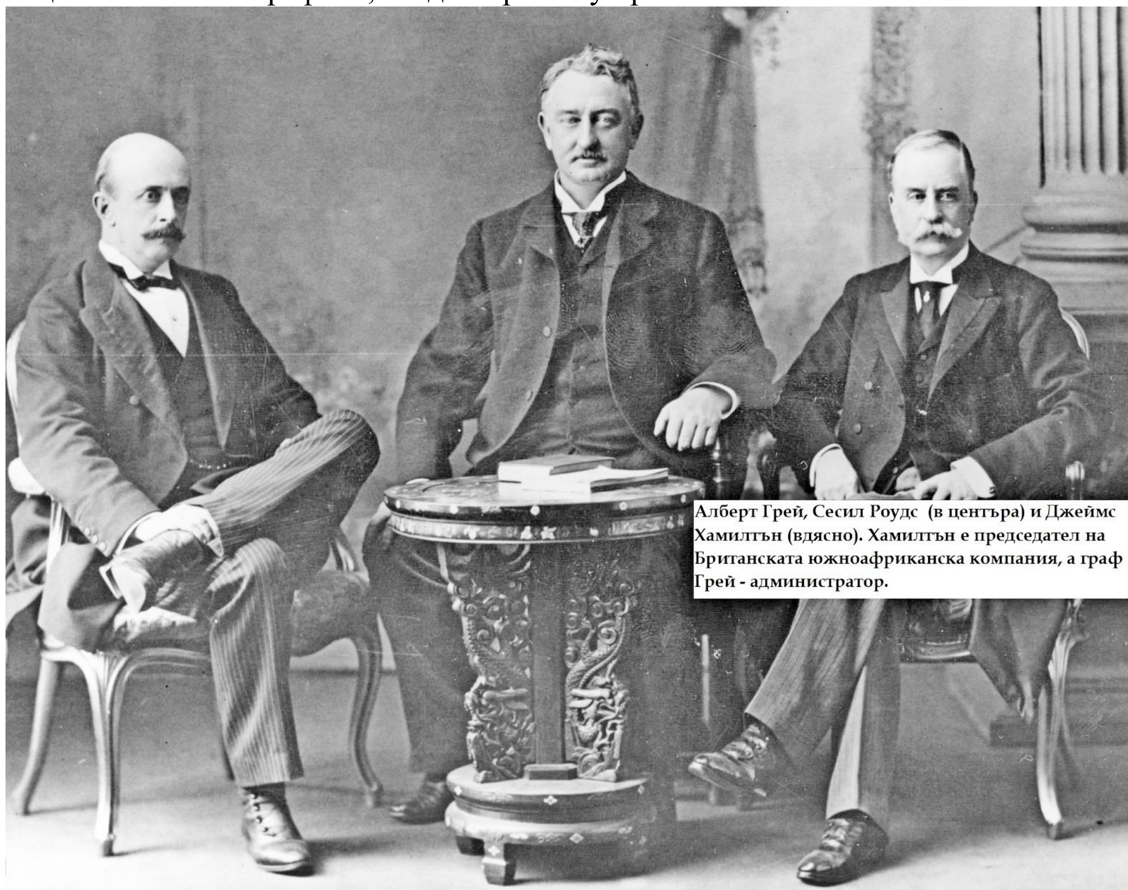
чрез клуба, организиран от Тойнби. Тази група, се среща в Темпъл в Лондон, и в Оксфорд, работи в тясно сътрудничество с известния социален реформатор и свещеник в църквата „Сейнт Джудс“ в Уайтчапъл, Самуел А. Барнет.

Групата изнася лекции пред работническата класа в Уайтчапъл, като Милнър изнася курс от речи на тема „Държавата и задълженията на владетелите“ през 1880 г. и друг на тема „Социализъм“ през 1882 г.

Последната поредица е публикувана в *National Review* през 1931 г. от лейди Милнър. В кръга на Тойнби е и Алберт Грей (по-късно Ърл Грей, 1851 – 1917), който става пламенен защитник на имперската федерация. По-късно, както ще видим, от лоялен поддръжник на Милнър, той остава член на групата му до смъртта си.

Друг член на групата, Ърнест Айвън-Мюлер, учил в „Кралския колеж“ (*King's College*) в Лондон с Милнър и Гел, както и в „Новият колеж“ (*New College*), докато Милнър е в „Балиол“. Близък приятел на Милнър, той става журналист, после е с Милнър в Южна Африка по време на Бурската война и написва ценен труд за това преживяване, наречен „Лорд Милнър в Южна Африка“ (1903).

Милнър отвръща със същото, като записва очерка си за него в „Речник на националните биографии“, след смъртта му през 1910 г.

Алберт Грей, Сесил Роудс (в центъра) и Джеймс Хамилтън (вдясно). Хамилтън е председател на Британската южноафриканска компания, а граф Грей - администратор.

В края на 1881 г. Милнър решава да изостави правото и да се посвети на работа с по-обществена полза. На 16 декември той пише в дневника си: „Човек не може да има всичко. Аз съм беден човек и трябва да избирам между обществената

полза и лично щастие. Избирам първото, или по-скоро, избирам да се стремя към него.“[18]

Възможността да осъществи тази цел му се предоставя чрез обществената му работа с Барнет, и покрай нея се запознава с Джордж Дж. (по-късно лорд) Гошен, член на парламента и директор на Банката на Англия, който в рамките на три години (1880-1883) отказва да заеме постовете вицекрал на Индия, държавен секретар по военните въпроси и председател на Камарата на общините.

Гошен става, както ще видим, един от факторите, чрез които Милнър получава политическо влияние. В продължение на една година (1884-1885) Милнър служи като личен секретар на Гошен, напускайки поста само защото самият той се кандидатира за парламента през 1885 г.

Вероятно с помощта и влиянието на Гошен, Милнър навлиза в журналистиката, и през 1881 г. започвайки да пише за *Pall Mall Gazette*. В този вестник той установява редица лични контакти с по-късно значение. По това време редактор е Джон Морли, а Уилям Т. Стед е помощник. Стед е помощник-редактор през 1880-1883 г. и редактор през 1883-1890 г. През последната година той основава *The Review of Reviews*. Пламенен империалист, едновременно с това и яростен реформатор по вътрешните въпроси, той е „един от най-силните защитници на Сесил Роудс в Англия“.

Той запознава Алберт Грей с Роудс и Грей става един от първите директори на Британската южноафриканска компания, когато е създадена с кралска харта през 1889 г. Грей става администратор на Родезия, когато д-р Джеймсън е принуден да подаде оставка от този пост през 1896 г. след известното си нападение в Трансваал.

Той е генерал-губернатор на Канада през 1904-1911 г. и открива Мемориала на Роудс в Южна Африка през 1912 г.

Либерален член на Камарата на общините от 1880 до 1886 г., той е победен като юнионист през последната година. През 1894 г. влиза в Камарата на лордовете като четвърти граф Грей, наследявайки титлата и 17 600 акра от чичо си.

През този период той е близък с Милнър и по-късно е много полезен в предоставянето на практически опит на различни членове на групата наМилнър.

Едуард Кук

Синът му, бъдещият пети граф Грей, се жени за дъщерята на втория граф Селборн, член на групата на Милнър. Когато Милнър работи за *Pall Mall Gazette*, той се свързва с три важни личности, станали такива по-късно.

Един от тях е Едуард Т. Кук (по-късно сър Едуард, 1857-1919), става член на кръга Тойнби-Милнър през 1879 г., докато е още студент в „Ню Колидж“ (Новия колеж). Милнър постъпва в „Ню Колидж“ през 1878 г. и заема тази длъжност, докато не е избран за ректор на университета през 1925 г.

С Едуард Кук той започва практика, която ще повтаря много пъти в живота си по-късно. Като член на „Ню Колидж“, той се запознава със студенти, които по-късно поставя на позиции, предлагащи възможности и отговорности, за да изпробва способностите им. Кук е назначен за секретар на

[18] *Цитатът е от Сесил Хедлам, редактор, „Документите на Милнър“ (2 тома, Лондон, 1931-1933), I, 15. Не съществува биография на Милнър и всички произведения, свързани с кариерата му, са написани от членове на групата Милнър и повече забулват живота му в тайни, отколкото да го разкриват.*

Лондонското дружество за разширяване на университетското преподаване (1882 г.) и е поканен да пише за *Pall Mall Gazette*.

Той наследява Милнър като помощник-редактор на Стед през 1885 г. и наследява Стед като редактор през 1890 г. Подава оставка като редактор през 1892 г., когато Уолдорф Астор купува *Gazette* и основава новия *Westminister Gazette*, на който е редактор в продължение на три години (1893-1896 г.). Впоследствие е редактор на „Дейли Нюз“ в продължение на пет години (1896-1901), но губи поста си поради възраженията на собствениците срещу безрезервната му подкрепа за Роудс, Милнър и Бурската война.

През останалата част от живота си (1901-1919) той е водещ авотр за „Дейли Кроникъл“, редактира произведенията на Ръскин в 38 тома, пише стандартната биография на Ръскин и биографията на Джон Делейн, известния редактор на „Таймс“.

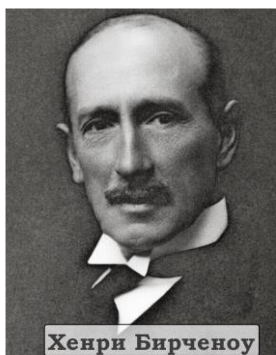

През този период с Милнър е свързан и Едмънд Гарет (1865-1907), който е помощник на Стед и Кук в *Pall Mall Gazette* в продължение на няколко години (1887-1892) и работи с Кук в *Westminister Gazette* (1893-1895).

През 1889 г. е изпратен от Стед в Южна Африка за укрепване на здравето си и става голям приятел на Сесил Роудс. Той написва поредица от статии за *Gazette*, които са публикувани като книга през 1891 г. под заглавие „В Африкандерланд и земята Офир“. Завръща се в Южна Африка през 1895 г. като редактор на „Кейп Таймс“, най- важният англоезичен вестник в Южна Африка. Като редактор (1895-1900), така и по-късно като член на парламента на Кейп (1898-1902), той силно подкрепя Роудс и Милнър и горещо се застъпва за обединение на цяла Южна Африка.

Здравето му се влошава напълно през 1900 г., но той написва анализ за Роудс за „Съвременен преглед“ (юни 1902 г.) и глава, наречена „Роудс и Милнър“, за „Империята и векът“ (1905 г.).

Едуард Кук написва пълна биография на Гарет през 1909 г., докато Милнър пише очерка на Гарет в „Речник на националните биографии“, посочвайки „неговият основен принос, с който ще бъде запомнен“ застъпничеството му за „Обединена Южна Африка, абсолютно автономна в собствените си дела, но съставна част от Британската империя“. По времето когато е помощник-редактор на *Gazette*, Милнър има за съсед Хенри Бирченоу (по-късно сър Хенри, 1853-1937). Бирченоу се занимава с производство на коприна, но става известен едва след контактите си с Милнър.

През 1903 г. е назначен за специален британски търговски комисар в Южна Африка, през 1906 г. за член на Кралската комисия по корабоплаване, през 1905 г. за директор на Британската южноафриканска компания (президент през 1925 г.) и през 1920 г. за попечител на фонд „Бейт“.

По време на Първата световна война той е член на различни правителствени комитети, занимаващи се с въпроси, от които Милнър се интересува особено.

След войната той е председател на Комисията по производство на текстил към Търговския съвет; председател на Кралската комисия по производство на хартия; председател на Комисията по отглеждане на памук в Империята; и председател на Консултативния съвет към Министерството на възстановяването.

През 1885 г., в резултат на контактите си с известни либерали като Гошен, Морли и Стед, и по пряка покана на Майкъл Глейзбрук, Милнър се кандидатира за парламента, но не е избран. На следващата година той подкрепя юнионистите в

решаващите избори за самоуправление в Ирландия и действа като ръководител на „Литературния комитет" на новата партия.

Гошен назначава Милтър за свой личен секретар, когато става канцлер на хазната в правителството на лорд Солсбъри през 1887 г. Двамата си приличат по това, че са учили в Германия и притежават математически ум. Влиянието на Гошен дава възможност на Милнър да сформира своята група, защото Гошен го запознава с членовете на „блока на Сесил". Докато Милнър е личен секретар на Гошен, негов парламентарен личен секретар е сър Робърт Моубрей, по-възрастен познат на Милнър в „Балиол" и член на „Вси души" в продължение на 46 години (1873-1919).

Използвайки влиянието на Гошен, Милнър е назначен последователно за заместник-министър на финансите в Египет (1887-1892), председател на Съвета на приходите (1892-1897) и върховен комисар на Южна Африка (1897-1905).

С последната позиция той съчетава няколко други поста, като губернатор на Нос Добра Надежда (1897-1901) и губернатор на Трансваал и колонията Оранжева река (1901-1905).

Но влиянието на Гошен върху Милнър е по-голямо, както по конкретните въпроси, така и като цяло. По-конкретно, като ректор на Оксфордския университет, наследник на лорд Солсбъри (1903-1907), и като близък приятел на ректора на „Вси души", сър Уилям Ансън, Гошен става един от факторите, чрез които групата на Милнър прониква във „Вси души".

Но по-важно е, че в периода 1886-1905, Гошен въвежда Милнър, в един необикновен кръг от личности, който се върти около аристократическата фамилия Сесил (б. пр. или това е фамилията на политика и държавник лорд Солсбъри).

Глава 2. Блокът на Сесил

Групата на Милнър никога нямаше да се създаде само от собствените усилия на Милнър. Той няма политическа власт или дори влияние. Всичко, което притежава, са способностите му и идеите. Същото важи и за много от другите членове на неговата група, поне по времето, когато те се присъединяват към нея.

Властта, използвана от Милнър и неговата група, всъщност е властта на семейство Сесил и неговите приятелски семейства като Литълтън (виконтите Кобъм), Уиндъм (бароните Леконфийлд), Гросвенър (херцозите на Уестминстър), Балфур, Уемис, Палмър (графовете на Селбърн и виконтите Уолмър), Кавендиш (херцозите на Девъншир и маркизите на Хартингтън) и Гаторн-Харди (графовете на Кранбрук).

Групата на Милнър първоначално е като феодално владение, контролирано от семейство Сесил, в света на властта, влиянието и привилегиите.

Не е възможно да се опишат тук последиците от влиянието на фамилията Сесил. Тя е всепроникваща в британския живот от 1886 г. Този кръг е изграден от Робърт Артър Талбот Гаскойн-Сесил, виконт Кранборн и трети маркиз Солсбъри (1830-1903). Методите, използвани от този човек, са просто копирани от групата на Милнър. Те могат да бъдат обобщени в три основни похвта:

(а) тройното проникване в политиката, образованието и журналистиката;

(б) набирането на способни хора (главно от Оксфорд „Вси души") и свързването им с рода Сесил и кръга около него чрез брак, или приятелство, благодарност за услуги, като получаването на титли и властови позиции; и

(в) влияние върху обществената политика чрез поставяне на членове на кръга около Сесил на властови позиции, максимално защитени от общественото внимание.

Тройното проникване може да се види в собствения живот на лорд Солсбъри. Той е министър-председател за по-дълъг период от всеки друг в близката история (14 години между 1885 и 1902 г., преди това външен министър в правителството на Дизраели, лорд Биконсфилд), член на „Вси души" (от 1853 г.), ректор на Оксфордския университет (1869-1903 г.), и има огромно влияние върху *The Quarterly Review* (Куортърли Ривю) в продължение на много години.

Той практикува непочтено служебно покровителство, като назначава свои доверени лица на важни постове, свързани с него чрез бракове с жени от неговия род, придобили титли с негова помощ, но все пак назначенията изискват освен семейните връзки на лоялност, така и способности.[19]

Семейните връзки на лорд Солсбъри спомагат за тази политика. Той има голямо семейство – двама братя и две сестри, както и петима сина и три дъщери.

Една от сестрите му е майка на Артър Дж. Балфур и Джералд У. Балфур. От дъщерите му едната се е омъжва за втория граф Селбърн и има син, лорд Уолмър, и дъщеря, лейди Мейбъл Лора Палмър.

Втората дъщеря се омъжва за сина на граф Грей, синът му се оженва за дъщерята на виконт Ридли.

Внукът му, лорд Уолмър до 1942 г. и лорд Селбърн от тази дата, е член на парламента в продължение на 30 години (1910-1940 г.), участва в различни консервативни правителства от 1916 г. и министър на икономическата блокада през 1942-1945 г. (по време на ВСВ с Германия)

От петимата сина на лорд Солсбъри, най-големият (сега четвърти маркиз на Солсбъри) участва в почти всяко консервативно правителство от 1900 до 1929 г. Той има четири деца, две от които се женят за членове на семейство Кавендиш.

От тях дъщерята, лейди Мери Сесил, се омъжва през 1917 г. за маркиз Хартингтън, по-късно десети херцог Девъншир; по-големият син, виконт Кранбърн, се жени за лейди Елизабет Кавендиш, племенница на деветия херцог Девъншир. По-малкият син, лорд Дейвид Сесил, известен писател на биографични произведения, е в продължение на години член на „Уадъм", а през последното десетилетие е член на „Ню Колидж".

Другата дъщеря, лейди Беатрис Сесил, се омъжва за У. Г. А. Ормсби Гор (сега лорд Харлех), който става член на Групата на Милнър.

Трябва да споменем, че виконт Кранборн е в Камарата на общините от 1929 до 1941 г. и оттогава е в Камарата на лордовете. Той е заместник-министър на външните работи през 1935-1938 г., подава оставка в знак на протест срещу Мюнхенското споразумение, но се връща на поста си през 1940 г. като главен касиер

[19] *Както се казва в България „шуро-баджатащина" или „наши хора", разликата е че лорд Солсбъри все пак е държал на способностите, докато у нас, те нямат значение. (б. пр.).*

(1940 г.), държавен секретар по въпросите на доминионите (1940-1942 г.) и секретар по колониите (1942 г.). По-късно е лорд-пазител на печата (1942-1943 г.), отново секретар по въпросите на доминионите (1943-1945 г.) и лидер на Консервативната партия в Камарата на лордовете (1942-1945 г.).

Вторият син на лорд Солсбъри, лорд Уилям Сесил (1863 – 1936), е декан на Хертфорд (1904-1916) и епископ на Ексетър (1916-1936), и капелан на крал Едуард VII.

Третият син на лорд Солсбъри, лорд Робърт Сесил (виконт Сесил Челвуд, от 1923 г.), е член на парламента от 1906 до 1923 г., парламентарен заместник-секретар по външните работи (1915-1916), помощник-секретар в същия отдел (1918), министър на икономическато блокадата (1916-1918), лорд-пазител на държавния печат (1923-1924) и канцлер на херцогство Ланкастър (1924-1927).

Той е един от първоначалните съставители на Устава на Обществото на нациите (ОН) и е англичанинът, най-тясно свързван от общественото мнение, с работата на Обществото. За тази работа получава Нобелова награда през 1937 г.

Четвъртият син на лорд Солсбъри, лорд Едуард Сесил (1867 – 1918), е най-тясно свързан с Милнър и през 1921 г. вдовицата му се омъжва за Милнър.

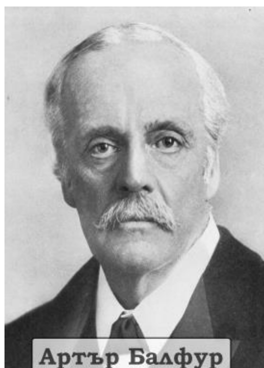
Докато лорд Едуард е обсаден с Роудс в Мафекинг през 1900 г., по време на Бурската война, лейди Сесил е в тесен контакт с Милнър и кръга му от привърженици известен като неговата **„Детска градина“**.

След войната лорд Едуард е генерален агент на Судан (1903-1905), заместник-министър на финансите в Египет (1905-1912) и финансов съветник на египетското правителство (1912-1918). Той има пълен контрол над египетското правителство след заминаването на Кичънър, до идването на сър Хенри Макмеън като върховен комисар, и е движеща фигура в администрацията на Макмеън (1914-1916).

През 1894 г. той се жени за Вайълет Макс, дъщеря на адмирал Фредерик Макс и сестра на генерал сър Айвър Макс. Сър Айвър, добър приятел на Милнър, е съпруг на Мери Каролайн Уиндъм, дъщеря на барон Леконфийлд и племенница на лорд Роузбъри.

Лорд Едуард Сесил има син и дъщеря. Дъщерята, Хелън Мери Сесил, се омъжва за капитан Александър Хардиндж през същата година (1921 г.), когато става доведена дъщеря на Милнър (който се жени за майка ѝ, след смъртта на баща ѝ).

Съпругът ѝ е наследник на барон Хардиндж от Пенсхърст и братовчед на сър Артър Хардиндж. И двамата Хардиндж, както ще видим са протежета на лорд Солсбъри.

Артър Балфур

Петият син на лорд Солсбъри е лорд Хю Сесил (барон Куиксвуд от 1941 г.). Той е член на парламента от избирателен район Гринуич (1895-1906 г.) и за Оксфордския университет (1910-1937 г.). Сега е член на „Ню Колидж“, след като е бил член на „Хертфорд“ повече от 50 години.

Степента, до която лорд Солсбъри практикува служебното покровителство, може да се види в третото му правителство (1895-1902) и при неговия наследник Артър Балфур (1902-1905), при първото му правителство. Правителството на Балфур не е нищо друго освен продължение на правителството на Солсбъри, тъй като Балфур е племенник и главен помощник на Солсбъри и е назначен за премиер през 1902 г. от вуйчо си.

Солсбъри е министър-председател и министър на външните работи; Балфур е първи лорд на Министерството на финансите и лидер на Консервативната партия в Камарата на общините (1895-1902); брат му, Джералд Балфур, е главен секретар за Ирландия (1895-1900) и председател на Търговския съвет (1900-1905); техният братовчед лорд Селбърн е заместник-секретар за колониите (1895-1900) и първи лорд на Адмиралтейството (1905-1910). Алфред Литълтън, най-близкият приятел на Артър Балфур и човекът, който щеше да му стане зет, ако не беше преждевременната смърт на сестра му през 1875 г.[20], е председател на мисия в Трансваал през 1900 г. и секретар по колониите (1903-1906).

По-големият му брат, Невил, е помощник-военен секретар във военното министерство (1897-1898), главнокомандващ в Южна Африка под ръководството на Милнър (1902-1904) и началник на Генералния щаб (1904-1908).

Друг близък приятел на Балфур, Джордж Уиндъм, е парламентарен заместник-секретар по военните въпроси (1898-1900) и главен секретар за Ирландия (1900-1905).

Сейнт Джон Бродрик (по-късно лорд Мидълтън), е съученик на Милнър, зет на П. Л. Гел и зет на граф Уемис, е заместник-министър на войната (1895-1898), заместник-министър на външните работи (1898-1900), държавен секретар по военните въпроси (1900-1903) и държавен секретар за Индия (1903-1905).

Джеймс Сесил, виконт Кранборн, наследник на лорд Солсбъри, е заместник-министър на външните работи (1900-1903) и лорд пазител на печат (1903-1905).

Евелин Сесил (сър Евелин от 1922 г.), племенник на лорд Солсбъри, и му е личен секретар (1895-1902).

Уолтър Лонг (по-късно лорд Лонг), издигнат от Солсбъри, е председател на Съвета по земеделие (1895-1900), председател на Съвета за местното самоуправление (1900-1905) и главен секретар на Ирландия (1905-1906).

Джордж Н. Кързън (по-късно лорд Кързън), е член на „Вси души“, бивш секретар и протеже на лорд Солсбъри, заместник-министър на външните работи (1895-1898) и вицекрал на Индия (1899-1905).

В допълнение към личните назначения на лорд Солсбъри, правителството му включва лидерите на Юнионистката партия, която се отделя от Либералната партия във връзка с въпроса за самоуправление на Ирландия през 1886 г.

Сред тях са осмият херцог на Девъншир и неговият племенник, маркиз Хартингтън (семейство Кавендиш), тъстът на последния (лорд Лансдаун), Гошен и Джоузеф Чембърлейн.

Херцогът на Девъншир е лорд-председател на Съвета (1895-1903); неговият племенник и наследник е касиер (1900-1903) и финансов секретар на Министерството на финансите (1903-1905).

Тъстът на последния, лорд Лансдаун, е министър на войната (1895-1900) и министър на външните работи (1900-1905).

Гошен е пръв лорд на Адмиралтейството (1895-1900) и получава титлата виконт (1900). Джоузеф Чембърлейн е секретар на колониите (1895-1903).

Повечето от тези лица са свързани чрез множество семейни и брачни връзки, които все още не са споменати.

Ще посочим някои от тези връзки, тъй като те образуват кръга от който се формира Групата на Милнър.

---

[20] *След случилото се, Балфур остава ерген до края на живота си.*

Джордж У. Литълтън, четвърти барон Литълтън, се оженва за сестрата на Уилям Е. Гладстон и има осем сина. От тях по-късно ще споменем Невил и Алфред.

Спенсър е секретар на чичо си, У. Е. Гладстон, в продължение на три периода между 1871 и 1894 г. и е близък приятел на Артър Балфур (правят съвместно околосветско пътешествие през 1875 г.);

Едуард е ректор на Хейлибъри (1890-1905) и Итън (1905-1916);

Артър е капелан на кралица Виктория (1896-1898) и епископ на Саутхемптън (1898-1903).

Чарлз, най-големият син, пети барон Литълтън и осми виконт Кобъм (1842-1922), се жени за Мери Кавендиш и има четирима сина и три дъщери.

Най-големият син, сега девети виконт Кобъм, е личен секретар на лорд Селбърн в Южна Африка (1905-1908) и парламентарен заместник-министър на войната (1939-1940).

Брат му Джордж е помощник-магистър в Итън.

Сестра му Франсис се омъжва за племенника на лейди Челмсфорд.

Най-малкият син на четвъртия барон Литълтън, Алфред, когото споменахме, се жени два пъти. Първата му съпруга е Лора Тенант, чиято сестра Марго се омъжва за Хърбърт Аскуит, а брат му барон Гленконър се жени за Памела Уиндъм. Памела се омъжва втори път за виконт Грей от Фалодон.

Алфред Литълтън се жени повторно за Едит Балфур. Тя го надживява с много години и по-късно е заместник-директор на женския клон на Министерството на земеделието (1917-1919), заместник-делегат в Асамблеята на ОН в продължение на пет сесии (1923-1931) и член на съвета на Кралския институт по международни отношения (КИМО).

Синът ѝ, капитан Оливър Литълтън, е член на парламента от 1940 г., управляващ директор на Британската металургична корпорация, отговарящ за цветните метали (1939-1940), председател на Търговския съвет (1940-1941, 1945), член на Военния кабинет (1941-1945) и министър на производството (1942-1945).

Почти толкова разклонено, като кланът Литълтън, е семейство Уиндъм, потомци на първия барон Леконфийлд.

Баронът има трима сина. От тях най-възрастният се жени за Констанс Примроуз, сестра на лорд Роузбери, дъщеря на лорд Далмени и съпругата му Дороти Гросвенър (по-късно лейди Браси) и внучка на лорд Хенри Гросвенър и съпругата му Дора Уемис.

Те имали четири деца. От тях едното, Хю А. Уиндъм, се оженва за Мод Литълтън и е член на „Детската градина“ Милнър.

Сестра му Мери се омъжва за генерал сър Айвър Макс и става снаха на лейди Едуард Сесил (по-късно лейди Милнър). Другият син на барон Леконфийлд, Пърси Скауен Уиндъм, е баща на Памела (лейди Гленконър и по-късно лейди Грей), Джордж Уиндъм (вече споменат), който се жени за графиня Гросвенър, и на Мери Уиндъм, която се омъжва за единадесетия граф на Уемис.

Трябва да се спомене, че дъщерята на графиня Гросвенър, Летис Гросвенър, се омъжва за седмия граф Бошан, зет на Самуел Хоар. Графиня Гросвенър (г-жа Джордж Уиндъм) има двама племенници, които също ще споменем.

Единият, Лорънс Джон Лъмли Дъндас (граф Роналдшей и маркиз Зетланд), е изпратен като военен помощник на Кързън, вицекралят на Индия, през 1900 г. Той е член на парламента (1907-1916), член на Кралската комисия по обществени услуги в Индия (1912-1914), губернатор на Бенгалия (1917-1922), член на Ин-

дийската „Кръгла маса“ от 1930-1931 г. и на Съвместния парламентарен комитет за Индия през 1933 г.

Той е държавен секретар за Индия (1935-1940) и за Бирма (1937-1940), както и официален биограф на лорд Кързън и лорд Кромер.

Другият племенник на графиня Гросвенър, Лорънс Роджър Лъмли (граф Скарбро от 1945 г.), братовчед на маркиз Зетланд, е член на парламента, веднага след като завършва колежа „Магдален“ (1922-1929, 1931-1937), а по-късно е губернатор на Бомбай (1937-1943) и парламентарен заместник-държавен секретар за Индия и Бирма (1945).

Снахата на графиня Гросвенър, Мери Уиндъм (която се омъжва за граф Уемис), има три деца. По-малкият син, Гай Чартерис, се жени за жена от същата фамилия Тенант от която произлизат първата съпрута на на Алфред Литълтън, и втората съпруга на Хърбърт Аскуит, барон Гленконър.

Сестра му, Синтия Чартерис, се омъжва за сина на Хърбърт Аскуит, също носещ името Хърбърт. В по-ранно поколение, Франсис Чартерис, десети граф Уемис, се жени за Ан Ансън, докато сестра му, лейди Хилда Чартерис, се омъжва за Сейнт Джон Бродрик, осми виконт Мидълтън, първи граф Мидълтън. Сестрата на лорд Мидълтън, Едит, се омъжва за Филип Литълтън Гел.

Тази сложна взаимовръзка на семейните връзки в никакъв случай не изчерпва връзките между семействата, съставляващи Блока или кръга на Сесил, съществувал в периода 1886-1900 г., когато Милнър е доведен в него от Гошен.

Но картината на този кръг няма да е пълна без споменаване на лицата, несвързани със семейни връзки, а привлечени в кръга от самия лорд Солсбъри.

Повечето от тези хора са привлечени от „Вси души“ и подобно на Артър Балфур, лорд Робърт Сесил, барон Куиксвуд, сър Евелин Сесил и други, са служили като секретари при лорд Солсбъри.

Много от тези хора по-късно се женят за съпруги от кръга около фамилията Сесил. С привличането на своите протежета от „Вси души“, Солсбъри създава прецедент, който по-късно е последван и от Милнър в неговата група, въпреки че последния отива много по-далеч във влиянието си върху колежа „Вси души“. Това е най-особеният от колежите в Оксфорд. Той няма студенти, а само аспиранти, които обикновено не се стремят към по-висока научна степен от магистърската. По същество, той притежава значителен фонд, първоначално учреден през 1437 г. от Хенри Чичеле, някогашен член на „Ню Колидж“, а по-късно архиепископ на Кентърбъри, от приходи на закрити манастири. От този фонд първоначално получават своите доходи 1 ректор, 40 стипендии за аспиранти и 2 свещеници. Това се променя в различни периоди, докато в момента 21 стипендии на стойност 300 паунда годишно за 7 години се заемат от кандидати, които са издържали квалификационен изпит.

Обикновено се стипендиантите кандидатстват за колежа, 1 – 2 години след получаването на бакалавърска степен. Освен това има 11 места без възнаграждение, които се заемат от титулярите на различни професорски катедри в Оксфорд.

Това са катедрите основани от Чичеле по международно право, по съвременна история, по икономическа история, по социална и политическа теория и по военна история; също катедрата на Дръмънд по политическа икономия; катедрата на Гладстон по управление; катедрата на Региус по гражданско право; катедрата на Винериан по английско право; катедрата по френска литература „Маршал Фош“; и катедрата по социална антропология.

Съществуват десет стипендии за „Изтъкнати личности“ без възнаграждение, които се заемат в продължение на 7 години от лица, постигнали известност в областта на правото, хуманитарните науки, или обществените дела.

Те се заемат от бивши стипендианти. Има различен брой изследователски и преподавателски стипендии, валидни от 5 до 7 години, с годишно възнаграждение от 300 до 600 паунда. Съществуват и 20 седемгодишни стипендии с годишно възнаграждение от 50 паунда за бивши стипендианти. И накрая, има 6 стипендии, които се заемат от служители на определени колежански или университетски длъжности.

Общият брой на стипендиантите по всяко време обикновено е не повече от 50 и често значително по-малък.

До 1910 г. обикновено са по-малко от 35, но броят им бавно се е увеличава през 20-ти век, докато до 1947 г. са 51. През целия период на 20-ти век от 1900 до 1947 г. има общо 149 стипендианти. Този брой, дори и малък, е прочут и влиятелен.

Включва имена като *лорд Актън, Леополд Амери, сър Уилям Ансън, сър Харолд Бътлър, Г. Н. Кларк, Г. Д. Х. Коул, Х. У. К. Дейвис, А. В. Дайси, Джефри Фабер, Кийт Фейлинг, лорд Челмсфорд, сър Морис Гуайър, лорд Халифакс, У. К. Ханкок, сър Артър Хардиндж, сър Уилям Холдсуърт, Т. Е. Лорънс, К. А. Макартни, Фридрих Макс Мюлер, виконт Морли от Блекбърн, сър Чарлз Оман, А. Ф. Полард, сър Чарлз Грант Робъртсън, сър Джеймс Артър Солтър, виконт Саймън, сър Доналд Съмървел, сър Артър Рамзи Стийлмейтланд, сър Ърнест Суинтън, К. К. Уиър, Е. Л. Удуърд, Франсис де Зулуета* и др.

Освен това, сред членовете преди 1900 г. има известни личности като *лорд Кързън, лорд Ърнъл, сър Робърт Хърбърт, сър Едмънд Монсън, лорд Филимор, виконт Ридли и лорд Солсбъри*.

Повечето от тези хора са избрани за членове на „Вси души“ на възраст 20 – 23 години, по време, когато „големите им подвизи“ все още предстоят в бъдещето.

Възниква въпросът, дали тази способност на членовете на „Вси души“ да избират за свои по-млади колеги мъже с блестящо бъдеще, се обяснява със способността им да разпознават таланта в ранна възраст или, че избирането за членове им отваря вратата към постижения в обществените дела.

Оказва се, че втората възможност е с по-голяма тежест. Както е казал биографът на виконт Халифакс: „Може спокойно да се твърди, че членът на „Вси души“ е човек, отреден за властова позиция в обществения живот, няма да се изненадаме, ако достигне върха на властта, но ще бъдем разочаровани, ако не успее да се възползва от възможностите, които са му предоставени.“[21]

Един от членовете на „Вси души“ признава в публикувана своя работа, че кариерата му се дължи на членството му в този колеж. Негово преосвещенство Хърбърт Хенсли Хенсън, който се издига от скромен произход до епископ на Дърам, пише в мемоарите си: „Избирането ми в колежа, което беше напълно неочаквано за мен, оказа решаващо влияние върху последващата ми кариера. Това ме запозна с покойния лорд Солсбъри, който впоследствие ме препоръча на Короната за назначаването ми за каноник на Уестминстър... Именно на колежа „Вси души“ дължа целия си „успех“ [!] в кариерата си.“[22]

---

[21] *A. C. Johnson, Viscount Halifax (New York, 1941), 54. Предвид обстоятелството, че лорд Халифакс, помогна на автора с предоставена информация, за написването на тази книга, има пълно основание да му вярваме.*

[22] *H. H. Henson, Retrospect of an Unimportant Life (2 vols., London, 1942-1943), II, 66.*

Очевидно, колежът „Вси души“ е повлиян не от именитите личности, чиито имена изброихме по-горе (тъй като те обикновено се изявяват другаде), а от друга група в самия колеж. Това се разбира, когато видим, че членовете, чиито стипендии се подновяват, във всяко следващо назначение, обикновено не са тези с известните имена.

Ситуацията се изяснява, като видим, че тези хора влезли във властта, получаващи подхоящите назначения, са членове на сенчеста група с общи студентски познанства, близки лични взаимоотношения, сходни интереси и идеи и изненадващо сходни биографии. Именно тази сенчеста група включваща членовете на „Вси души“ създава групата на Милнър.

През 19-ти век лорд Солсбъри полага малко усилия да влияе на „Вси души“, въпреки че това е период, когато влиянието (при изборите на стипендиавни) е по-важно, отколкото по-късно. Той се задоволява с набирането на протежета от колежа и очевидно оставя упражняването на влияние на други, особено на сър Уилям Ансън.

През 20-ти век групата на Милнър се набира от „Вси души“ и има влияение върху колежа. Но това влияние не засяга изборите за 21 конкуриращи се стипендианти. Там заслугите несъмнено са решаващият фактор. Но влиянието на Милнър е върху 17-те стипендии по служебен ред, 10-те стипендии за изтъкнати личности и 12-те преизбираеми стипендии. И също така е важно за общата насока и политика на колежа. Това не означава, че групата на Милнър е напълно идентична с „Вси души“, а оказва основното, дори контролиращото влияние върху колежа, особено през последните години.

ИМЕ	КОЛЕЖ	ВЪВ "ВСИ ДУШИ"
К. А. Алингтън, 1872	Тринити, 1891-1895	1896-1903
У. Р. Ансън, 1843-1914	Балиол 1862-1866	1867-1914
Уордън 1881-1914		
Дж. Н. Кързън, 1859-1925	Балиол 1878-1822	1883-1890
А. Х. Хардинг, 1859-1933	Балиол 1878-1881	1881-
А. К. Хедлам, 1862-1924	Ню Колидж 1881-1885	1885-1897
Х. Х. Хенсън, 1863-1939	не е в колеж в Оксфорд	1884-1891, 1896-1903; 1939
К. Г. Ланг, 1864-1945	Балиол 1882-1886	1888-1928
Ф. У. Пембър, 1862-	Балиол 1880-1884	1884-1910
Уордън, 1914-1932		
У. Г. Ф. Филимор, 1845-	Крайст Чърч 1863-1867	1867-1929
Р. Е. Протеро, 1852-1937	Балиол 1871-1875	1875-1891
Е. Ридли, 1843-1928	Корпус Кристи 1862-1866	1866-1882
М. У. Ридли, 1842-1904	Балиол 1861-1865	1865-1874
Дж. Саймън, 1873-	Уодъм 1892-1896	1897-
Ф. Дж. Н. Тезигер, 1868-1933	Магдален 1887-1891	1892-1899, 1929-1933

Много членове на групата на Милнър не са членове на „Вси души“, и много членове на „Вси души“ не са членове на групата на Милнър.

Обстоятелството, че колежа се влияе от някаква външна сила, е признато и от други, но никой, доколкото ми е известно, не е успял да разбере какво е това влияние. Външният автор Кристофър Хобхаус, в неотдавнашната си книга за Оксфорд се доближава много близко до истината, като пише: „Професорите във „Вси души“ се отличават от всички останали великите умове там, със своята изк-

лючителната безплодност... Но не те управляват. По-скоро редакторът на „Таймс“ и неговият кръг от сътрудници – хора, които не заемат никаква обществено изборна длъжност или пост и не носят никаква отговорност. Тези хора избират да за силите зад кулисите. Задължението им да разпространяват достоверни новини, те превръщат в прерогатив да диктуват общественото мнение. Именно във „Вси души“ те се събират, за да решат колко малко ще позволят на читателите си да знаят, а вестникът им е наречен също *All Souls Parish Magazine*.“[23]

Неточността и язвителността на това твърдение се дължат на презрението, което един почитател на хуманитарните науки изпитва към практикуващите социални науки, но авторът е достатъчно проницателен, за да види, че една външна група доминира във „Вси души“. Той е успял да види връзката между „Вси души“ и „Таймс“, въпреки грешката в заключението си, че „Таймс“ контролира колежа. Както ще видим, Групата на Милнър доминира и в двете направления.

В настоящата глава се занимаваме само с отношенията между Блока на Сесил и „Вси души“ и ще разгледаме отношенията между Групата на Милнър и колежа в следваща глава. Първите отношения могат да се видят в следния списък с имена, който в никакъв случай не е пълен: виж таблицата по-горе.

Преподобният Сирил А. Алингтън се жени за Хестър Литълтън, дъщеря на четвъртия барон Литълтън и сестра на известните осем братя, които споменахме. Той е директор на Итън (1916-1933) след зет си Едуард Литълтън, и едновременно с това е капелан на крал Джордж V (1921-1933). От 1933 г. е декан на Дърам.

За сър Уилям Ансън ще говорим по-късно. Той, лорд Гошен и Х. А. Л. Фишър са главните фактори, чрез които Групата на Милнър влиза в „Вси души“.

Джордж Натаниел Кързън (лорд Кързън след 1898 г., 1859-1925) учи в Итън и Балиол (1872-1882). В последния е бил близък с бъдещите лордове Мидълтън, Селбърн и Солсбъри. След дипломирането си, той пътува до Близкия изток с Едуард Литълтън. Избран за член на „Вси души“ през 1883 г., той става помощник-личен секретар на лорд Солсбъри, две години по-късно. Това определя бъдещата му кариера. Харолд Никълсън казва за него в „Речник на националните биографии“: „От този момент дейността му се фокусира върху подчинението на лорд Солсбъри, активен интерес към външната и колониалната политика и се възползва от социалните придобивки.“

Джордж Кързън

Член на парламента от 1886 до 1898 г., той пътува много в Азия (1887-1894), финансирайки сам пътуванията си, като пише за „Таймс“. Той е заместник-секретар в Министерството на външните работи на Индия (1891-1892), заместник-секретар в Министерството на външните работи (1895-1898) и вицекрал на Индия (1899-1905) назначен от лорд Солсбъри. На последния пост той влиза в противоречия с „комбинацията Балфур-Бродрик“ (както я нарича Никълсън) и кариерата му става по-трудна след това, защото, въпреки че достига до висок пост, не успява да се добере до премиерския пост, а постовете които заема, винаги му дават привидна, а не реална власт. Тези постове са Лорд-пазител на печата (1915-1916, 1924-1925), Лидер в Камарата на лордовете (1916-1924), Лорд-председател на Съвета (1916-1919), член на Имперския военен кабинет (1916-1918) и министър на външните работи (1919-1924).

[23] *C. Hobhouse, Oxford as It Was and as It Is Today (London, 1939), 18.*

През целия този по-късен период той е в опозиция на политиката провеждана от Блока на Сесил и Групата на Милнър, но желанието му за висок пост го кара да прави постоянни компромиси с убежденията си.

Артър Харинджж

Артър Хенри Хардиндж (сър Артър след 1904 г.) и неговият братовчед Чарлз Хардиндж (барон Хардиндж от Пенсхърст след 1910 г.) са подпомагани в кариерата си от лорд Солсбъри. Първият, член на ордена „Вси души" през 1881 г. и помощник-секретар на лорд Солсбъри четири години по-късно, се издига до посланик в Персия, Белгия и Португалия (1900-1913) и посланик в Испания (1913-1919).

Чарлз Хардинджж

Вторият се издига в дипломатическата служба до първи секретар в посолството в Санкт Петербург (1898-1903), след това е помощник-подсекретар и постоянен подсекретар по външните работи (1903-1904, 1906-1910, 1916-1920), посланик в Санкт Петербург (1904-1906), вицекрал на Индия (1910-1916) и посланик в Париж (1920-1922).

Чарлз Хардиндж, почти непознат за много хора, е една от най-значимите фигури във формирането на британската външна политика през XX век. Той е близък личен приятел и най-важен съветник по външната политика на крал Едуард VII и придружава краля във всичките му задгранични дипломатически пътувания. Постът на заместник-секретар е запазен за него по време на тези пътувания и по-късно, по време на службата му като посланик и вицекрал. Той представлява единствения случай в британската история, в който бивш посланик и бивш вицекрал са на поста заместник-секретар.

Той е може би най-важната личност във формирането на Антантата през 1904 г. и оказва голямо влияние върху сключването на споразумение с Русия през 1907 г.

Синът му, капитан Александър Хардиндж, се жени за доведената дъщеря на Милнър, Хелън Мери Сесил, през 1921 г. и наследява баща си като барон Хардиндж от Пенсхърст през 1944 г. Той е пръв коняр и помощник-личен секретар на крал Джордж V (1920-1936 г.) и личен секретар и втори коняр както на Едуард VIII, така и на Джордж VI (1936-1943 г.).

Неговият син, Джордж Едуард Хардиндж (роден през 1921 г.), се жени за Джанет Кристиан Гошен, дъщеря на подполковник Ф. К. К. Балфур, внучка на втория виконт Гошен и на лейди Гошен, бившата лейди Евелин Гаторн-Харди (петата дъщеря на първия граф Кранбрук). Така внук на Милнър влиза в брак с правнучка на неговия стар благодетел, лорд Гошен.[24]

Сред лицата, наети от „Вси души" от лорд Солсбъри, са двама бъдещи прелати на Англиканската църква. Това са Космо Гордън Ланг, член в продължение на 40 години, и Хърбърт Хенсли Хенсън, член в продължение на 24 години. Ланг е епископ на Степни (1901-1908), архиепископ на Йорк (1908-1928) и архиепископ на Кентърбъри (1928-1942). Хенсън е каноник на Уестминстърското абатство (1900-1912), декан на Дърам (1912-1918) и епископ на Херефорд и Дърам (1918-1939).

---

[24] За ролята на Чарлз Хардинж във външната политика вж. A. L. Kennedy, „Lord Hardinge of Penshurst", в The Quarterly Review (януари 1945 г.), CCLXXXIII, 97-104, и Charles Hardinge, 1st Baron Hardinge of Penshurst, Old Diplomacy; Reminiscences (London, 1947). Въпреки че не се споменава в този труд, А. И. Кенеди изглежда е член на групата на Милнър.

Негово преосвещенство Артър Кейли Хедлам е член на „Вси души“ в продължение на около 40 години и освен това е редактор на „*Church Quarterly Review*“, кралски професор по богословие и епископ на Глостър. Той е интересен за нас защото по-малкият му брат, Джеймс У. Хедлам-Морли (1863-1929), е член на групата на Милнър. Джеймс (сър Джеймс през 1929 г.) е назначен от групата в Департамента по информация (под ръководството на Джон Бюкан, 1917-1918 г.) и във Външното министерство (под ръководството на Милнър и Кързън, 1918-1928 г.), участва в Мирната конференция през 1919 г. във Версай, редактира първия публикуван том „Британски документи за произхода на войната“ (1926 г.) и е опора на Кралския институт за международни отношения, където портретът му все още виси. Дъщеря му, Агнес, е назначена за професор по международни отношения в Оксфорд през 1948 г. Тази позиция е силно повлияна от Групата на Милнър.

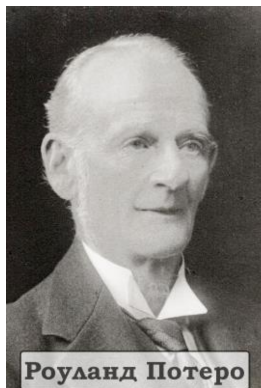
Франсис У. Пембър е използван непостоянно от лорд Солсбъри като помощник-юрисконсулт на Министерството на външните работи. Той е ректор на „Вси души“ след Ансън (1914-1932).

Уолтър Филимор (лорд Филимор след 1918 г.) е приет във „Вси души“ с Ансън през 1867 г. Той е приятел и сътрудник за цял живот на втория виконт Халифакс (1839-1934). Последният посвещава живота си на каузата за църковен съюз и в продължение на 52 години (1868-1919, 1934) е президент на Английския църковен съюз. На този пост е наследен през 1919 г. от лорд Филимор, който е вицепрезидент в продължение на много години и е близък приятел на семейство Халифакс.

Несъмнено именно чрез Филимор настоящият граф на Халифакс, тогава просто Едуард Ууд, е избран във „Вси души“ през 1903 г. и става важен член на Групата на Милнър. Филимор е специалист по църковно право и това е учудващо, когато лорд Солсбъри го назначава за съдия в Кралския съд през 1897 г., заедно с Едуард Ридли, който влиза във „Вси души“ годината преди Филимор.

Ехото на тази изненада все още може да се различи в краткия очерк на лорд Санки за Филимор в „Речник на националните биографии“.

Филимор става лорд-апелативен съдия през 1913 г. и през 1918 г. изготвя един от двата британски проекта за Устава на Обществото на нациите. Другият проект, известен като проекта на Сесил, се приписва на лорд Робърт Сесил, но до голяма степен е дело на Алфред Цимерн, член на групата на Милнър.

Роуланд Потеро

Роуланд Едмънд Протеро (лорд Ърнъл след 1919 г.) и брат му Джордж У. Протеро (сър Джордж след 1920 г.) са две от най-важните връзки между блока на Сесил и групата на Милнър. Те израснали на остров Уайт в тесен контакт с кралица Виктория, която е техен семеен приятел. Чрез тази връзка, по-възрастният Протеро обучава херцога на Бедфорд през 1878 г., позиция, която води до назначаването му през 1899 г. за главен иконом на херцога.

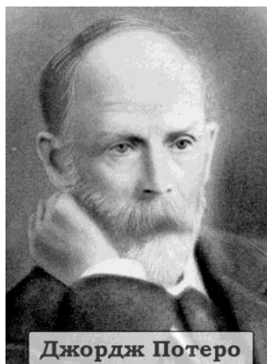
В интервала той е член на „Вси светии“ в продължение на 16 години и се занимава с литературна дейност, пишейки анонимни статии за *Edinburgh Review, Church Quarterly Review* и *The Quarterly Review*. В последния вестник, вероятно под влиянието на лорд Солсбъри, той става редактор за пет години (1894-1899 г.), като е наследен на поста от брат си за 23 години (1899-1922 г.). Като иконом на обширните земеделски владения на херцога на Бедфорд, Протеро се запознава със селскостопанските проблеми и започва да пише по темата. Той се кандидатира за парламента от

Бедфордшир като юнионист, с платформа, защитаваща тарифната реформа, през 1907 г. и отново през 1910 г., но въпреки влиятелните си приятели, не успява. Той пише за тези усилия: „Бях непознат в политическия свят, без приятели в Камарата на общините. Единствените видни мъже в обществения живот, които познавах по-близко бяха Кързън и Милнър.“[25]

През 1914 г., след смъртта на Ансън, той е избран и го наследява като един от представителите на Оксфорд в парламента. Почти веднага е назначен за член на Комисията на Милнър по домашното производство на храни (1915 г.), а на следващата година е в комисията на лорд Селбърн, занимаваща се със същия проблем. За този момент от автобиографията си Протеро пише: „С Милнър бяхме стари приятели. Бяхме заедно студенти в колежа Балиол... Външният свят го смяташе за студен и сдържан... Но между Милнър и мен нямаше бариера, защото и двамата бяхме изключително сдържани мъже.“

Междинният доклад на Комитета Селбърн повтаря препоръките на Комитета на Милнър от декември 1916 г. По същото време настъпва кризата в кабинета и Протеро е назначен за председател на Съвета по земеделие с място в новия кабинет. Няколко души, близки до Групата Милнър, са назначени в отдела, сред които сър Содърн Холанд, Алфред Литълтън, Евелин Сесил и лорд Гошен (син на стария приятел на Милнър). Протеро се оттегля от кабинета и парламента през 1919 г., става барон през същата година и член на „Балиол“ през 1922 г.

Сър Джордж У. Протеро (1848-1922), брат на лорд Ърнли, е преподавател по история в собствения си колеж в Кеймбриджския университет и първи професор в новата катедра по модерна история в Единбург, преди да стане редактор на *The Quarterly Review* през 1899 г. Той е редактор на *Cambridge Modern History* (1902-1912), преподавател по история в Чичеле (1915), директор на историческия отдел на Министерството на външните работи и главен редактор на *Peace Handbooks*, 155 тома изследвания, подготвящи Мирната конференция във Версай (1917-1919).

Джордж Потеро

Освен строго историческите си трудове, той е написва „Мемоари“ за Дж. Р. Сийли[26], редактирал и публикувал посмъртната книга на Сийли „Развитие на британската политика“. Също написва очерка за лорд Селбърн в „Речник на националните биографии“. Неговият собствен очерк в същия труд е написан от Алджърнън Сесил, племенник на лорд Солсбъри, който работи с Протеро в Историческия отдел на Министерството на външните работи.

Същият автор написва и очерците на Артър Балфур и лорд Солсбъри в същия колективен труд. И трите са много показателни за настоящото изследване.

---

[25] *Lord Ernle, Whippingham to Westminster (London, 1938), 248.*

[26] *Джон Робърт Сийли (1834-1895) е английски историк и един от първите представители на английската империалистическа историография. Той е най-известен с публикуването си през 1884 г. на курс от лекции, озаглавен „Разширяването на Англия“, в който се извинява за агресивната колониална политика на Великобритания. Сийли разглежда историята на Англия като история на разширяването на английската държава отвъд Британските острови. В тази книга, както и в последната си работа, „Развитието на британската политика“, Сийли се опитва да докаже, че всички английски завоевания са били от полза за завладените народи, особено за народите на Индия, които са били неспособни на самостоятелно управление. Англия в своята европейска политика трябва да се стреми към „баланс на силите“, за да предотврати значителното укрепване на всяка континентална европейска сила, способна да застраши английските интереси. (б. пр.).*

Работата на Дж. У. Протеро върху литературното наследство на Сийли, е харесана от Групата на Милнър, тъй като Сийли е смятан за предшественик от вътрешния кръг на групата.

Например, Лайънъл Къртис, в писмо до Филип Кер (лорд Лотиан) през ноември 1916 г., пише: „Трудовете на Сийли бяха доста ограничени от липсата му на каквито и да е познания от първа ръка както за доминионите, така и за Индия. С организацията „Кръгла маса“ зад гърба си, Сийли, със собствените си знания и прозрения, може би щеше да стигне по-далеч от нас. Ако ние бяхме успели да стигнем по-далеч от него, това не е защото сме следвали неговия път, а защото досега сме основавали нашето проучване за отношенията в тези страни на място, проведено в тясно сътрудничество с местните хора.“[27]

Дж. Р. Сийли

Матю Уайт Ридли (виконт Ридли след 1900 г.) и по-малкият му брат Едуард Ридли (сър Едуард след 1897 г.) са протежета на лорд Солсбъри и се оженват за жени от кръга около Сесил. Матю е член на парламента (1868-1885, 1886-1900) и заема длъжностите заместник-министър на вътрешните работи (1878-1880), финансов секретар на хазната в първото правителство на Солсбъри (1885-1886) и министър на вътрешните работи в третото правителство на Солсбъри (1895-1900). Той е назначен за таен съветник по време на второто правителство на Солсбъри.

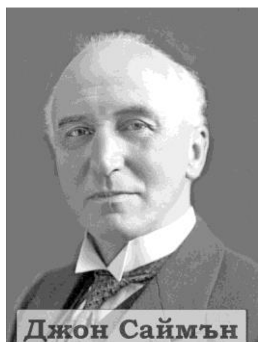

Матю Ридли

Едуард Ридли

Дъщеря му, Грейс, се омъжва за бъдещия трети граф на Селбърн през 1910 г., докато синът му се жени за Розамонд Гест, сестра на лейди Челмсфорд и бъдеща снаха на Франсис Литълтън (дъщеря на осмия виконт Кобъм и Мери Кавендиш).

Едуард Ридли изпреварва Ансън за стипендията на „Вси души“ през 1866 г., но през следващата година са приети и Ансън, и Филимор. Ридли и Филимор са назначени в Кралската квота на Висшия съд през 1897 г. от лорд Солсбъри. Първият заема поста в продължение на 20 години (1897-1917).

Джон Саймън (виконт Саймън от 1940 г.) влиза в Блока на Сесил и Групата на Милнър чрез „Вси души“. Получава първата си правителствена задача като младши съветник на Великобритания в арбитража за границата на Аляска през 1903 г. Член на парламента като либерал и национал-либерал (с изключение на кратък интервал от 4 години) от големия изборен преврат през 1906 г. до издигането си в горната камара през 1940 г., той заема правителствени постове през голяма част от този период. Главен юристконсул (1910-1913), главен прокурор (1913-1915), министър на вътрешните работи (1915-1916), министър на външните работи (1931-1935), отново министър на вътрешните работи (1935-1937), канцлер на хазната (1937-1940) и накрая лорд-

Джон Саймън

[27] *Lionel Curtis, Dyarchy (Oxford, 1920), 54.*

канцлер (1940-1945). Той е също председател на Комисията по индийското законодателство (1927-1930).

Фредерик Джон Нейпиър Тезигер (лорд Челмсфорд след 1905 г.) е назначен от Балфур от Лондонския окръжен съвет през 1905 г. за губернатор на Куинсланд (1905-1909), а по-късно и за губернатор на Нов Южен Уелс (1907-1913). На последния пост той установява контакт с вътрешния кръг на групата на Милнър, което по-късно се оказва полезно и за двете страни. Той е вицекрал на Индия през 1916-1921 г. и първи лорд на Адмиралтейството в краткото лейбъристко правителство от 1924 г.

Жени се за Франсис Гест през 1894 г., докато все още е във „Вси души“, и е възможната връзка, чрез която сестра ѝ се омъжва за Матю Ридли през 1899 г., а брат ѝ се жени за Франсис Литълтън през 1911 г.

Блокът на Сесил не изчезва със смъртта на лорд Солсбъри през 1903 г., а е продължен за значителен период от Артър Балфур. Той обаче не продължава да расте, а напротив, става по-хлабав и по-малко дисциплиниран, тъй като на Балфур му липсват качествата амбиция и решителност, необходими за контролиране или развитие на такава група. Съответно, Блокът на Сесил, все още съществува като политическа и социална сила, но постепенно е заменен от Групата на Милнър.

Тази група, която започва като подчинена на Блока на Сесил, от 1916 г. насам се превръща във все по-активна част от Блока и негов истински център. Милнър притежава онези качества на решителност и амбиция, които липсват на Балфур, и е готов да пожертва цялото си лично щастие и обществен живот за политическите си цели, нещо, което е напълно неприемливо за обичащия удоволствията Балфур.

Милнър е достатъчно интелигентен, за да види, че не е възможно да продължи съществуването на политическата група, организирана по небрежния и познат начин, както е направено от лорд Солсбъри.

Милнър измества акцента от семейната връзка към идеологическото съгласие. Първото става все по-малко полезно с възхода на класово общество, основано на икономически конфликти, и с разширяването на демокрацията. Солсбъри е фундаментално консервативен, докато Милнър не е. Докато Солсбъри се стреми да изгради блок от приятели и роднини, за да упражнява играта на политиката и да поддържа Стара Англия, която всички обичаха, Милнър всъщност изобщо не е консерватор. Милнър има идея, която наследява от Тойнби и която намира също у Роудс и всички членове на неговата група. Тази идея има две страни:

1. Разширяването и интеграцията на Империята и развитието на социалното благосъстояние са от съществено значение за продължаващото съществуване на британския начин на живот;

2. Британският начин на живот е фактор, който разгръща всички най-добри и най-високи способности на човечеството.

Работейки с тази идеология, заимствана от Тойнби и „Балиол“, Милнър използва силата и общите стратегически методи на Блока на Сесил, за да изгради своята собствена Група. Но осъзнавайки, че условията се променят, той поставя много по-голям акцент върху пропагандните дейности и идеологическото единство в рамките на Групата. И двете са необходими от разширяването на политическата демокрация и възхода на икономическата демокрация като практически политически въпрос.

Тези нови тенденции правят невъзможно да се задоволи с група, обединена само от семейни и социални връзки и вдъхновена с не по-далновидна цел от запазването на съществуващата обществена структура.

Блокът на Сесил не се съпротивлява на тази промяна от Милнър в целите и тактиките на по-стария им лидер. Времената ясно показват на всички, че методите трябва да се променят. Възможно е обаче разцеплението, което се появи в Консервативната партия в Англия след 1923 г., да следва приблизително линиите между Групата на Милнър и Блока на Сесил. Трябва да отбележим, че Блокът на Сесил е по-скоро социална, отколкото партийна група – поне в началото.

До около 1890 г. неговите членове принадлежат на двете управляващи политически партии, включително лидерите им Солсбъри и Гладстон. Връзката между двете партии на най-високо ниво се символизирана от трагичната романтична връзка между племенника на Солсбъри (Балфур) и племенницата на Гладстон, завършваща с неочакваната преждевременна смърт на последната през 1875 г.

След разцеплението в Либералната партия през 1886 г. членовете на Блока на Сесил стават юнионисти – тоест Литълтън, Уиндъм, Кавендиш. В резултат на това Блокът на Сесил става все по-силна политическа сила. В социално отношение Гладстон остава негов член, както и неговият помощник Джон Морли, но почти всички останали членове на Блока са юнионисти или консерватори.

Основните изключения са четиримата лидери на Либералната партия след Гладстон, които са силно империалистически настроени: Роузбери, Аскуит, Едуард Грей и Халдейн. Тези четирима подкрепят Бурската война, стават все по-антигермански настроени, подкрепят Световната война през 1914 г. и са близки до групата Милнър политически, интелектуално и социално.

Друго изключение е „Брон“ Лукас (Оберън Хърбърт, лорд Лукас и Дингуол), син на Оберън Хърбърт, брат на лорд Карнавън. „Брон“ заминава от „Балиол“ за Южна Африка като кореспондент на „Таймс“ по време на Бурската война и губи крака си от прекомерна отдаденост на задачата. Близък приятел на Джон Бюкан и Реймънд Аскуит, той става либерален депутат благодарение на влиянието на Аскуит, но през 1905 г., наследява две титли от вуйчо си, и влиза в Горната камара. Впоследствие е частен секретар на Халдейн (1908 г.), заместник-министър на войната (1908-1911 г.), заместник-министър на колониите (1911 г.), парламентарен секретар на Съвета по земеделие (1911-1914 г.) и председател на Съвета по земеделие (1914-1915 г.). Той става член на кабинета, когато е само на 38 години. Подава оставка, за да се присъедини към Кралския летателен корпус (ВВС), и е убит през 1916 г., приблизително по същото време като Реймънд Аскуит.

Ако бяха живи, и двамата вероятно щяха да станат членове на групата на Милнър. Аскуит вече е бил член на „Вси души“ (1901-1916 г.).

В социално отношение Блокът на Сесил може да бъде разделен на три поколения. Първото (включително Солсбъри, Гладстон, седмият херцог Девъншир, осмият виконт Мидълтън, Гошен, четвъртият барон Литълтън, първият граф Кранбрук, първият херцог на Уестминстър, първият барон Леконфийлд, десетият граф на Уемис и др.) не е толкова „социално“ (в прекия смисъл) като второто. Това първо поколение е родено през първата третина на 19-ти век, учи в Оксфорд и Кеймбридж в периода 1830-1855 г. и умира в периода 1890-1915 г.

Второто поколение е родено през втората третина на 19-ти век, учи изключително в Оксфорд (главно „Балиол“) в периода 1860-1880 г. и умира в периода 1920-1930 г. Това второ поколение е много по-социално в буквален смисъл, много по-интелектуално (в смисъл, че чете книги и обсъжда философски или обществе-

ни проблеми) и се фокусира върху обществената група, известна по това време като „Душите“.

Третото поколение на блока на Сесил, състоящо се от хора, родени през последната третина на 19-ти век, учи и изключително в Оксфорд („Ню колидж“ или „Балиол“) в периода 1890-1905 г. и започва да изчезва около 1940 г. Това трето поколение на блока Сесил е доминирано и организирано около групата на Милнър. То е настроено много сериозно политически и предпочита да действа много потайно.

Първите две поколения не се смятат за организирана група, а по-скоро за „Общество“. Блокът се символизира през първите две поколения с два частни клуба, наречени „Клубът“ и „Грилиънс“. Членството в двата е много сходно, с около 40 души във всеки и общо не повече от 60 и в двата. И двете клуба имат известно минало.

„Клубът“, основан през 1764 г., е имал за членове Джошуа Рейнолдс (основател), Самуел Джонсън, Едмънд Бърк, Оливър Голдсмит, Джеймс Босуел, Едуард Гибън, Чарлз Фокс, Дейвид Гарик, Адам Смит, Ричард Б. Шеридан, Джордж Канинг, Хъмфри Дейви, Уолтър Скот, лорд Ливърпул, Хенри Халам, лорд Броум, Т. Б. Маколи, лорд Джон Ръсел, Джордж Гроут, Дийн Стенли, У. Е. Х. Леки, лорд Келвин, Матю Арнолд, Т. Х. Хъксли, епископ Уилбърфорс, епископ Стъбс, епископ Крейтън, лорд Гладстон, лорд Солсбъри, Балфур, Джон Морли, Ричард Джеб, лорд Гошен, лорд Актън, лорд Роузбъри, архиепископ Ланг, Ф. У. Пембър (ректор на „Вси души“), лорд Аскуит, Едуард Грей, лорд Халдейн, Хю Сесил, Джон Саймън, Чарлз Оман, лорд Тенисън, Ръдиард Киплинг, Гилбърт Мъри, Х. А. Л. Фишър, Джон Бюкан, Морис Ханки, четвъртият маркиз Солсбъри, лорд Лансдаун, епископ Хенсън, Халифакс, Стенли Болдуин, Остин Чембърлейн, лорд Карнок и лорд Хюарт.

Този списък включва само членовете до 1925 г. Както казахме, е имало само 40 членове по едно и също време, а на събиранията вечер, на всеки две седмици, докато Парламентът е в сесия. Обикновено присъстват само около половината.

„Грилиънс“ е много подобен на „Клуба“. Основан през 1812 г., той има същите членове и те се срещат при същите условия, веднъж седмично вечер, с изключение когато Парламентът е в сесия.

Следният списък включва имената, които са били членове до 1925 г.: Гладстон, Солсбъри, Леки, Балфур, Аскуит, Едуард Грей, Халдейн, лорд Брайс, Хю Сесил, Робърт Сесил, Кързън, Невил Литълтън, Юстас Пърси, Джон Саймън, Джефри Доусън, Уолтър Роли, Балфур от Бърли и Гилбърт Мъри.[28]

Второто поколение от Блока на Сесил“ е известно по времето, когато израства (и политическата власт все още е в ръцете на първото поколение), като „Душите“ - прозвище, с което са наричани от другите с подигравка, и завист, но се използва от самите тях по-късно.

Тази група, пътуваща от едно голяма провинциално имение в друго, или от едно голямо социално събитие на друго в градските салони на своите старейшини, е описана за поколенията в автобиографичните томове на Марго Тенант Аскуит и е окарикатурена в произведенията на Оскар Уайлд.

Лекомислието на тази група може да се види в изявлението на Марго Тенант, че тя е издействала за Милнър назначаването му за председател на Комисията по приходите през 1892 г., само като е написала писмо на Балфур, и е поискала това, след като е имала твърде кратка романтична връзка с Милнър в Египет.

---

[28] *За тези клубове вж. Lord Oxford and Asquith, Memories and Reflections (2 тома, Бостън, 1928 г.), 1, 311-325.*

Както казва един уважаван учен, мой познат, тази група е правила всичко по лекомислен начин, включително участието си (б. пр. по-скоро на Британия) в Бурската война и Първата световна война.

Едно от трайните творения на Блока Сесил е Обществото за психологически изследвания, което заема място в историята на блока, подобна на заемана от Кралския институт за международни отношения в Групата на Милнър.

Обществото е основано през 1882 г. от семейство Балфур и техните роднини, лорд Рейли и професор Сиджуик. През 20-ти век то е доминирано от членовете на Блока на Сесил, встъпили най-лесно в групата на Милнър. Сред тях ще споменем Гилбърт Мъри, който извършва забележителна серия от експерименти с дъщеря си, иторикът Арнолд Дж. Тойнби, в годините преди 1914 г., и Едит Литълтън, самата тя Балфур и вдовица на най-близкия приятел на Артър Балфур, която е президент на Обществото през 1933-1934 г.

Третото поколение е доста различно, защото е доминирано от Милнър, един от малкото напълно сериозни членове от второто поколение. Това трето поколение е сериозно, задълбочено, ученолюбиво, широко образовано, и изпитващо необходимостта да се действа бързо, за да се избегне предстоящо бедствие. Този страх те споделят с Роудс и Милнър, но все още имат основната слабост на второто поколение (с изключение на Милнър и няколко други членове на тази Група), да получават всичко твърде лесно. Политическата власт, богатството и социалното положение идват при третото поколение като дар от второто, без да е необходимо да се борят, за това което са получили, или да анализират основите си ценности. Докато очакват предстоящото бедствие, и не могат да го избегнат, те се занимават с него и се опитват да го променят, докато цялата система не се взриви пред лицата им. Това трето поколение, особено Групата на Милнър, която формира ядрото му, се различава от двете предшестващи поколения по съзнанието, че формират обособена група. Първото поколение се смята за „Англия“, второто се смята за „Общество“, но третото осъзнава, че е „Тайна група“ – или поне вътрешните му кръгове. От Милнър и Роудс те заимстват идеята за тайната група от способни и решителни мъже, но така и не намират име за нея, задоволявайки се да я наричат „Групата“, „Бандата“ или дори „Ние“.

Основните публикувани сведения за съществуването на Групата на Милнър от нейните членове се намират в некролозите на починалите членове, в списание „Кръглата маса“ и очерците в „Речник на националните биографии“. [29]

[29] *В първия случай това са некролозите за Милнър, Хикенс, лорд Лотиан, А. Дж. Глазбрук, сър Томас Бавин, сър Патрик Дънкан, сър Ейб Бейли и др. Вж. също така препратките в публикуваните трудове на Лайънъл Къртис, Джон Бюкан (лорд Туидсмуър), Джон Дав и др. Цитати в този смисъл от Джон Бюкан и от лорд Аскуит ще намерите в края на глава 3 по-долу. Най-доброто публикувано споменаване на групата „Милнър“ е в M. S. Geen, The Making of the Union of South Africa (London, 1946), 150-152. Най-добрият разказ, произхождащ от самата група, е в статията "Двадесет и пет години" в The Round Table за септември 1935 г., XV, 653659.*

Глава 3. Тайното общество на Сесил Роудс[30]

Когато Милнър отива в Южна Африка през 1897 г., с Роудс те са стари познати от много години. Вече посочихме, че те учат по едно и също време в Оксфорд, и са членове на тайното общество, основано през 1891 г. Нещо повече, Милнър става, ако не през 1897 г., то след 1901 г., избраният наследник на Роудс в ръководството на това общество. Тайното общество на Сесил Роудс се споменава в първите пет от седемте варианта на завещанието му. В петият вариант то е допълнено от идеята за образователна институция със стипендии, чиито възпитаници да бъдат обединени от общи идеали – идеалите на Роудс. В шестия и седмия вариант на завещанието, тайното общество не се споменава, а само стипендиите, които ще се дават от имуществото му. Но Роудс все още има същите идеали и все още вярва, че те могат да бъдат осъществени найдобре от тайно общество от хора, отдадени на обща кауза.

Сесил Роудс като символ на британския колониализъм, карикатура на "Пънч"...

Стипендиите са просто фасада, която прикрива тайното общество, или по-точно, те трябва да бъдат един от инструментите, чрез които членовете на тайното общество да осъществят целта си. Тази цел, както е изразена в първият вариант на завещанието (1877 г.), е: „Разширяването на британското управление по целия свят, усъвършенстването на система за емиграция от Обединеното кралство и колонизация от британски поданици на всички земи, където средствата за препитание са постижими чрез активност, труд и предприемчивост, ... окончателното възстановяване на САЩ като неразделна част от Британската империя, консолидирането на цялата империя, въвеждането на система на колониално представителство в Имперския парламент, която може да обедини разединените членове на империята и накрая създаването на такава велика сила, че оттук нататък да направи войните невъзможни и да насърчи найдобрите интереси на човечеството.“

---

[30] *Тази глава е написана по W. T. Stead, The Last Will and Testament of Cecil John Rhodes (London, 1902); трите статии на сър Франсис Уайли в American Oxonian (април 1944 г.), XXXI, 65-69; юли 1944 г.), XXXI, 129-138; и януари 1945 г.), XXXII, 111; F. Aydelotte, The American Rhodes Scholars (Princeton, 1946); и биографиите и мемоарите на споменатите мъже.*

За да постигне тази цел, в това първо завещание, написано още докато е студент в Оксфорд на 24-годишна възраст, Роудс завещава цялото си богатство на държавния секретар по колониите (лорд Карнарвън) и на главния прокурор на Грикуаланд Уест (Сидни Шипард), за да бъдат използвани за създаване на тайно общество по подобие на йезуитите. Посочването на йезуитите като модел за неговото тайно общество се намира в „Изповед на вярата“, която Роудс написва две години по-рано (1875 г.) и прилага в завещанието си.

В писмо до попечителя на третият вариант на завещанието, 13 години покъсно, Роудс разказва как да се създаде тайното общество: „При разглеждане на предложените въпроси вземете устава на йезуитите, ако е наличен, и вмъкнете само „Английска империя“ вместо „Римокатолическа религия“.

В своята „Изповед на вярата“ Роудс очертава типовете хора, които ще бъдат полезни членове на тайното му общество. Според американския секретар на фонда на Роудс, този списък описва точно групата, сформирана от Милнър в Южна Африка: „*Мъже със способности и ентусиазъм, които не намират подходящ начин да служат на страната си при сегашната политическа система; способни младежи, набрани от училища и университети; богати мъже без цел в живота; по-млади синове с високи ценности и големи стремежи, но без възможности; богати мъже, чиито кариери са помрачени от някакво голямо разочарование. Всички трябва да са мъже със способности и характер... Роудс си представя група от най-способните и най-добрите, обединени от общи безкористни идеали за служба на това, което смята за най-великата кауза в света. Няма споменаване на материални награди. Това трябва да бъде един вид религиозно братство като йезуитите, „църква за разширяване на Британската империя*“.

Във всеки от седемте варианта си завещанието си, Роудс поверява състоянието си на група мъже, за да изпълнят целта му. В първото завещание, както видяхме, попечителите са лорд Карнарвън и Сидни Шипард. Във второто завещание (1882 г.) единствен попечител е неговият приятел Н. Е. Пикеринг. В третото завещание (1888 г.), след смъртта на Пикеринг, **единствен попечител е лорд Ротшилд**. В четвъртото завещание (1891 г.) е добавен У. Т. Стед, докато в петото (1892 г.) към попечителите от предишните две е добавен адвокатът на Роудс, Б. Ф. Хоксли. В шестото (1893 г.) и седмото (1899 г.) завещания съставът на попечителите се променя значително, и след смъртта на Роудс през 1902 г. се съставя съвет от седем попечители: лорд Милнър, лорд Роузбъри, лорд Грей, Алфред Бейт, Л. Л. Мичел, Б. Ф. Хоксли и д-р Стар Джеймсън.

Това е съветът, който официално учредява фонда на стипендиите на Роудс. Д-р Франк Ейдълът, най-известният американски авторитет по завещанията на Роудс, твърди, че той не е споменавал тайното общество в последните два варианта на завещанието си, защото е изоставил идеята.

Първата глава на неговата скорошна книга „Американските стипендии на Роудс“ заявява и повтаря, че между 1891 и 1893 г. Роудс претърпява голяма промяна в гледната си точка и е узрял в преценката си и в шестият вариант на завещанието си „той изоставя завинаги младежката си идея за тайното общество“. Това е напълно невярно и няма доказателства в подкрепа на подобно твърдение.[31]

Напротив, всички доказателства, преки и косвени, сочат, че Роудс е мислил са създаване на тайното общество от 1875 г. до смъртта си през 1902 г. Според д-р

---

[31] Сър Франсис Уайли, от чиито статии д-р Ейдълът черпи по-голямата част от материала за първата глава, не прави подобно твърдение. Сър Франсис само споменава тайното общество във връзка с ранните завещания и след това изоставя цялата тема.

Ейдълът, Роудс е мислил за обществото само от 1877 до 1893 г., период от 16 години.

Според правилата на работа с историческите доказателства, трябва да смятаме, че Роудс продължава да поддържа тази идея през останалите 9 години от живота си, освен ако няма доказателства показващи противното. Но няма такива доказателства. От друга страна, има преки доказателства, че той не е променил идеите си. Могат да се посочат два примера за това. На 5 февруари 1896 г., три години след шестия вариант на завещанието си, Роудс има дълъг разговор с Р. Б. Брет (по-късно лорд Ешър), казвайки му: „Искa ми се да създам тайно общество." А през април 1900 г., година след като написва седмото си и последно завещание, Роудс порицава Стед за противопоставянето му на Бурската война, с мотива, че е трябвало приеме преценката на хората които са Южна Африка и са започнали войната. Роудс каза на Стед: „Неподчинението е проклятието, което ще бъде фатално за нашите идеи. Не мислиш ли, че е много некоректно от твоя страна? Как може да съществува нашето Общество, ако всеки сам съди за това, което трябва да се направи? Само виж ситуацията тук. Ние тримата сме в Южна Африка, всички ние сме твои приятели... Аз самият, Милнър и Гарет, всички ние се учихме на политика от теб. Ние сме тук в Южна Африка и сме единодушни в необходимостта, за обявяването на тази война. Ти никога не си бил в Южна Африка и въпреки това, вместо да се съобразиш с преценката на собствените си приятели, ти заставаш в яростна опозиция срещу войната."[32]

Това е точното описание на принципите на които Милнър изгражда своята. Нещо повече, когато Роудс разговаря със Стед през януари 1895 г. за стипендиите в Оксфорд, той не изоставя идеята за тайното общество, а продължава да говори за него като за истинската сила, която ще стои зад стипендиите. Съвсем ясно е, че Роудс е пропуснал да спомене тайното общество в последните си две завещания, защото е знаел, че вече е много известен, и единственият начин да се съхрани тайната за неговото общество е да не го спомене в завещанието си.

Очевидно е, че ако той продължава да мисли за изграждането на тайното общество след 1893 г., но не го споменава в завещанието си, и ще завещае парите си на фонд с легитимна обществена цел, а ще уреди финансирането за създаването на тайното общество чрез частно споразумение с попечителите си. Очевидно така и става, защото тайното общество е създадено и Милнър използва парите на Роудс за да го финансира, точно както Роудс е възнамерявал.

Д-р Ейдълът цитира подробно писмо, което Роудс изпраща на Стед през 1891 г., но не цитира мнението на Стед, който го публикува през 1902 г. В това писмо Роудс предлага проект за федерално обединение със САЩ: „Единственият възможен [начин] за осъществяване на тази идея е едно тайно (общество), което постепенно поглъща богатството на света, да бъде посветено на такава цел."

В края на този документ публикуван Стед коментира: „Доколкото ми е известно, г-н Роудс никога не е казал нито дума, нито е написал и сричка, които да показват, че се е отказал от стремежите си, които са изразени в това писмо от 1891 г. В дългите разговори, които имахме през последните години от живота му, той потвърди също толкова категорично, колкото и в началото, непоколебимото си убеждение, или може да го наречем мечтата, неговото виждане, която винаги е било пътеводната звезда на живота му."[33]

---

[32] *W. T. Stead, The Last Will and Testament of Cecil John Rhodes (London, 1902), 110-111. The statement of 1896 to Brett is in Journals and Letters of Reginald, Viscount Esher (4 vols., London, 1934-1938), 1, 197.*

[33] *W. T. Stead, The Last Will and Testament of Cecil John Rhodes (London, 1902), 73-77.*

Създаването на тайното общество е основното ядро на плановете на Роудс през цялото време. Дори след смъртта му, Стейд не се съмнява, че ще продължи изграждането на обществото. В книгата си за завещанията на Роудс той пише на едно място: „Г-н Роудс беше повече от основател на династия. Той се стремеше да бъде създател на една от онези огромни полурелигиозни, квазиполитически организации, които, подобно на Йезуитския орден, са изиграли толкова голяма роля в историята на света. За да бъдем по-точни, той искаше да основе Орден като инструмент за осъществяване на волята на Династията и докато беше жив, мечтаеше да бъде едновременно неин Цезар и Лойола. Знаейки за неговия далновиден, световен стремеж, всички ние които го познавахме, виждаме колко абсурдно безсмислени са спекулациите на неговите критици, относно истинските му мотиви."

По-нататък (сл. 60 страници) Стейд пише: „Въпросът, който сега възниква, е дали в англоезичния свят има мъже на вярата, адекватни да предоставят средства за Обществото, за което мечтаеше г-н Роудс."

Тази идея за световно общество, работещо за федерален съюз, очарова Милнър, като верен последовател на Роудс. Вече споменахме споразумението, което той подписа с Джордж Паркин през 1893 г., за да пропагандира тази цел.

Осем години по-късно, в писмо до Паркин от Южна Африка, Милнър пише подробно по темата за имперския съюз и завършва: „Довиждане за днес. Поддържайте връзката. Иска ми се да имаме съмишленици в Нова Зеландия и Австралия, които да са ни лични приятели. Желая ви успех."[34]

Освен това, след 1902 г. има няколко случая, когато Милнър споменава желанието си да види „мощна група от мъже", работещи „извън съществуващите политически партии" за имперското единство. Той спомена това желание в писмото си до Конгдън през 1904 г. и отново в „прощалната си реч" пред „детската си градина" през 1905 г.

Има и едно отрицателно доказателство от съществено значение. През 1912 г. Паркин написва книга, наречена „Стипендиите на Роудс", в която посвещава няколко страници на завещанията на Роудс. Въпреки че казва по нещо за вариантите на завещанието и посочва датата на всеки един, той не казва нищо за тайното общество. Това тайно общество, се среща в пет от седемте варианта на завещанието, и е учудващо, че Паркин пропуска да го спомене, но очевидно е умишлен пропуск. Той няма причина да го подмине с мълчание, освен ако обществото вече е било сформирано.

Ако съществуващият фонд на Роудс е по-зряла алтернатива на тайното общество, а не негов параван, нямаше да има причина да го подминем, а напротив трябва да го споменем, като въпрос от голям вътрешен интерес и като пример за това как са узрели идеите на Роудс.

Всъщност идеите му, още не са узрели. Единственият факт, който се появява абсолютно ясно във всяка биография му, е че от 1875 до 1902 г. идеите му нито се развиват, нито узряват. Паркин, който очевидно е знаел за тайното общество, дори и да не го е споменавал, казва за последното завещание на Роудс: „Важно е да помним, че последното завещание е в съответствие с предшестващите, и не е късно изкупление за грехове, както някои предполагат, а е осъществяване на упорито преследваната му мечта през целия му живот."

Като оставим настрана всички хипотези, фактите са ясни: Роудс е искал да създаде световна тайна група, посветена на английските идеали и на Империята

[34] *Sir John Willison, Sir George Parkin (London, 1929), 234.*

като въплъщение на тези идеали, и такава група е създадена. Тя е създадена в периода след 1890 г. от Роудс, Стед и най-вече от Милнър.

Идеята за тайна международна група пропагандатори на федералния империализъм, съвсем не е нова за Милнър, когато той става попечител на фонда Роудс през 1901 г., и е приет в тайното общество на Роудс като шести член през 1891 г.

Той е привлечен от У. Т. Стед. Стед, както посочихме, е главният довереник на Роудс в Англия и много близък до Милнър. Въпреки че Стед не се познава лично с Роудс до 1889 г., Роудс се смята за последовател на Стед, много по-рано и с готовност приема идеята му за имперска федерация, основана на самоуправление. В преследване на тази идея той дарява 10 000 паунда на Парнел[35] през 1888 г.

Роудс приема идеите на Стед, но все още не мисли да го прави свой пръв помощник в тайното общество, докато известният журналист не попада през 1885 г. в затвора, заради статиите си в *Pall Mall Gazette*, разкриващи за организираната детска проституция в Лондон.[36]

Този смел епизод впечатлява Роудс и той иска да посети Стед в затвора, но не му е позволено. След освобождаването на Стед, Роудс не успява да се срещне с него до 4 април 1889 г.

Настроението на Стед от този ден, може най-добре да се види, в писмото му до съпругата си, написано веднага след срещата. В него пишеше: „Г-н Роудс е моят човек! Току-що проведох три часа разговор с него. Той е пълен с много по-прекрасни идеи за вестника, отколкото дори аз съм имал. Не мога да ти разкажа за плана му, защото е твърде секретен. Но той включва милиони. Нямаше представа, че ще струва 250 000 паунда за да се стартира вестник. Но ми предложи като безплатен подарък 20 000 паунда, за да купя акции в „*P.M. Gazette*“ като начало. Следващата година ще направи повече. Очаква да притежава докато е жив 4 или 5 милиона паунда, които ще остави за осъществяване на плана му, от който вестникът е неразделна част. Той е дал 500 000 паунда за изграждане на железопътна линия до Матабелеланд[37] и затова в този момент не разполага с необходимите пари за да стартираме сутрешния вестник. Неговите идеи са за федерация, разширяване и консолидиране на империята... Той ме привлече. Каза ми някои неща, които не е казвал на никой друг, освен на лорд Ротшилд, и ме притисна да взема... 20 000 паунда, без да ги връщам, без да му дам разписка, просто да ги взема и да ги използвам, за да имам повече свобода в *P.M.G.* Всичко ми се струва като в сън... Той каза, че е взел идеите си от *P.M.G.*, че вестникът се разпространява в Южна Африка, че го е срещал навсякъде... Колко добър е Бог към мен... Запомни, че всичко гореизложено за Р. е много лично.“

На следващия ден след този сензационен разговор Стед загубва дело за клевета в размер на 2000 паунда обезщетение. Роудс веднага изпраща чек, за да го покрие, и му казва: „Пазете тайната ни. Идеята е правилна, но докато не сте сигурен в хората не я разпространявайте, за да не се провали. Идеята ви за контроли-

---

[35] *Чарлз Стюарт Парнел (1846 – 1891) е ирландски земевладелец и политик, основател на Ирландската парламентарна партия. (б. пр.).*

[36] *През 1885 г. Стед започва „кръстоносен поход“ срещу организираната детската проституция, като публикува поредица от статии, озаглавена "Платените девици в съвременния Вавилон". За да докаже истинността на откритията си, той урежда "закупуването" на 13-годишната Елиза Армстронг, дъщеря на коминочистач. Въпреки че това е само демонстрация Стед е осъден на три месеца затвор с мотива, че не е получил разрешението на баща ѝ да я "купи". (б. пр.)*

[37] *В Южна Африка, територия по-късно наречена Родезия, сега Зимбабве. (б. пр.).*

рания вестник може да бъде обсъдена без риск, но посветените хора да не са повече от трима или четирима.“[38]

Приблизително по същото време Роудс разкрива на Стед плановете си да създаването на Британската южноафриканска компания и го пита кой в Англия може най-добре да му помогне да получи необходимото разрешение. Стед препоръчва Алберт Грей, бъдещият граф Грей, който е близък приятел на Стед от 1873 г. и е член на групата Милнър-Тойнби през 1880-1884 г. Така Грей става един от първоначалните директори на Британската южноафриканска компания и прави първите стъпки, които в крайна сметка го довеждат в избрания кръг на тайното общество на Роудс.

Това общество прави още една крачка напред когато Роудс посещава Англия през февруари 1890 г. Информация за това има в дневниците на лорд Ешър (по това време Р. Б. Брет), който очевидно е запознат с плана от Стед.

Под датата 3 февруари 1890 г. четем следното: „Сесил Роудс пристигна снощи от Южна Африка. Бях у Стед днес, когато той се обади. Оставих ги заедно. Тази вечер видях Стед отново. Роудс беше говорил три часа за всичките си велики схеми... Роудс е великолепен ентусиаст. Но той гледа на хората като на „машини“. Това не е много добре.“

Дванадесет дни след това, на 15 февруари, в провинциалната вила на лорд Ротшилд, Брет (лорд Ешър) написва в дневника си: „Дойдохме тук снощи. Сесил Роудс, Артър Балфур, Харкортс, Албърт Грей, Алфред Литълтън. Днес разговарях дълго с Роудс. Има големи идеи. Имперски представи. Изглежда незаинтересован. Но той е много хитър и подозирам, доста безскрупулен към средствата, които използва.“[39]

След толкова много предварителни разговори, Тайното общество се сформира през 1891 г., същата година, в която Роудс съставя четвъртият вариант на завещанието си, и прави Стед и лорд Ротшилд попечител на богатството му. От наличните доказателства се вижда, че предоставя на Ротшилд да управлява финансовите инвестиции, свързани с фонда, докато Стед ще отговоря за начина, по който ще се използват средствата.

Приблизително по същото време, през февруари 1891 г., Стед и Роудс водят още един дълъг разговор за тайното общество.

Първо обсъждат целите си и стигат до съгласие, че за да се постигне англо-американско единство, Великобритания трябва да се присъедини към САЩ.

След това обсъждат организацията на тайното общество и го разделят на два кръга: вътрешен кръг, „Обществото на избраните“, и външен кръг, който включва „Асоциацията на помощниците“ и „*The Review of Reviews*“ („Преглед на прегледите“ списанието на Стед, основано през 1890 г.).

Роудс казва, че вече е разкрил плана за „Обществото на Избраните“ на Ротшилд и „малкия Джонстън“. Под „малкия Джонстън“ той има предвид Хари Х. Джонстън (сър Хари след 1896 г.), африкански изследовател и администратор, който поставя началото на британските претенции към Нясаленд, Кения и Уганда.

Според сър Фредерик Уайт, биографът на Стед, Джонстън е почти непознат в Англия, преди Стед да публикува портрета му на корицата на първия брой на „*The Review of Reviews*“ през 1890 г.[40]

Това несъмнено е направено по идея на Роудс. Продължавайки обсъждането на членството в „Обществото на избраните“, Стед иска разрешение да покани

---

[38] Sir Frederick Whyte, The Life of W. T. Stead (2 vols., Boston 1925), 270-272, 39.

[39] Journals and Letters of Reginald, Viscount Esher, 4 vols., London, 1938), 1, 149-150.

[40] F. Whyte, Life of W. T. Stead (2 vols., Boston, 1925), 199-212.

Милнър и Брет. Роудс се съгласява, така че те веднага телеграфират на Брет, който пристигна след два часа. След това изготвят следното „идеално споразумение“ за обществото:

1. Водач на Обществото: Роудс.

2. Хунта на трима (триумвират): Стед, Брет, Милнър.

3. Кръг на посветените: кардинал Манинг, генерал Бут, Брамуел Бут, „Малкият“ Джонстън, Албърт Грей, Артър Балфур.

4. Асоциацията на помощниците.

5. Създаване на колеж, под ръководството на професор Сийли, за обучение и разпространение на англоезичната идея.

В рамките на следващите няколко седмици, Стед провежда още един разговор с Роудс и разговор с Милнър, който е „възхитен“ от схемата, според бележките на Стед, публикувани от сър Фредерик Уайт.

„Идеалното споразумение“ за тайното общество, е изготвено през 1891 г., но никога не влиза в сила във всичките си детайли.

Организацията, както е начертана на хартия, отразява романтичните и идеалистични представи на Сесил Роудс и Стед и несъмнено те си представят официални посвещения, клетви, тайни знаци за разпознаване и т.н.

След като Милнър и Брет са посветени, атмосферата се променя. За тях тайните знаци или клетви са глупости и нито са необходими, нито желателни, защото посветените се познават помежду си и имат безпрекословно доверие един в друг, без да е необходимо да се използват знаци или клетви. Така мелодрамата, замислена от Роудс, е отхвърлена, без да се намалява сериозността, с която посветените са решени да използват собственото си лично влияние, богатството и властта на Роудс, за да постигнат консолидирането на Британската империя, като идеал който ги свързва.

С премахването на знаците, клетвите и официалните посвещения, критериите за членство в „Обществото на избраните“ са осъзнаването на отговорността, че са част от тайно общество и готовност за сътрудничество с другите посветени за постигане на общата цел.

Разликата между посветените и „Асоциацията на помощниците“ е, че докато членовете на двата кръга са готови да си сътрудничат помежду си, за да постигнат общата си цел, посветените знаят за тайното общество, докато „помощниците“ не знаят за съществуването му.

Това разграничение бързо губи значение, защото членовете на „Асоциацията на помощниците“ не са глупави, и бързо започват да осъзнават, че са членове на тайна група, работеща в сътрудничество с други членове на същата група.

С течение на времето, Кръгът на посветените губи значението си, защото членовете му с хода на живота остаряват и умират, или го напускат, или ставата все по-малко непосредствено ангажирани с проекта. Така тайното общество се слива почти изцяло с „Асоциацията на помощниците“ – тоест групата, с която Милнър е бил най-пряко свързан.

В „Асоциация на помощниците“ с течение на времето се задълбочава близостта, като по-избраните участват в множество области на обществената дейност, а по-периферните са свързани с по-малко важни области.

„Обществото на Избраните“ продължава да съществува и набира допълнителни членове от „Асоциацията на помощниците“. Много трудна задача е да се реши кой е, и кой не е член на обществото, и още по-трудно – дали даден член е посветен или помощник.

Затова последното разграничение, не се ангажираме в нашето изследване. Преди да го изоставим напълно обаче, трябва да назовем посветените, поне в по-ранния период. От посочените досега лица можем със сигурност да посочим шестима посветени. Това са **Роудс, лорд Ротшилд, Джонстън, Стед, Брет и Милнър**.

От тях Ротшилд е доста безразличен и участва в работата на групата само формално.[41] От останалите, Джонстън е получавал от 10 000 до 17 000 паунда годишно от Роудс в продължение на няколко години след 1889 г., като през този период прави опит да елиминира влиянието на търговците на роби и португалците от Нясаленд.

Около 1894 г. той се отчуждава от Роудс заради отказа на Джонстън да му сътрудничи за нападение срещу португалците в Маникаленд. Така Джонстън[42] престава да бъде активен член на обществото. Усилията на лорд Грей да преодоле разрива са само номинално успешни.[43]

Н. Ротшилд

Хари Джонстън

Стед също е елиминиран по неформален начин в периода 1899-1904 г., първоначално чрез отстраняването му от попечителството на фонда на Роудс, а по-късно чрез отказа на Милнър да го използва, да му се доверява или дори да го вижда, въпреки че продължава да изразява личната си привързаност към него.

Милнър става истинският лидер на обществото след 1902 г., и това води до елиминиране на Стед от обществото.[44]

---

[41] Изключително тенденциозно премълчаване на истината от автора. Това е един от най-активните му лидери, при това разполагащ с огромна финансова власт. (б. пр.).

[42] Сър Хари Хамилтън Джонстън (1858 – 1927 г.) е британски изследовател, ботаник, художник, колониален администратор и лингвист, говорещ няколко местни африкански езика. Той публикува 40 книги свързани с пътеванията му и изследванията му в Африка, и е една от ключовите фигури в бритнаската колонизация на Африка, в края на 19 век. Наричан е „Малкият Джонстън“, заради много ниския си ръст 152 см. През 1886 г. Джонстън съставя план за създаване на два блока британски колонии, единият е непрекъсната територия в Западна Африка, долината на Нил и голяма част от Източна Африка чак до езерата Танганика и Няса, а другият в Южна Африка, южно от Замбези. И оставя непрекъсната ивица между португалските Ангола, Мозамбик и германските колонии в Източна Африка (съвр. Танзания). (б. пр.).

[43] За тайното общество не се споменава нито в книгата на сър Хари Джонстън "Историята на моя живот" (Лондон, 1923 г.), нито от Александър Джонстън, в „Живот и писма на сър Хари Джонстън“ (Лондон, 1929 г.). В първия труд се описва раздялата на Джонстън с Роудс на стр. 497. Повече подробности има на стр. 145-148 от по-късния труд, включително запис на думите на Роудс: "Ще те унищожа Джонстън, за това". Джонстън е убеден, че в резултат на тази вражда през 1897 г. за върховен комисар на Южна Африка е избран Милнър, а не той. Вж. страници 338-339.

[44] Роудс посочва в допълнението към завещанието му от януари 1901 г., че „поради изключителната ексцентричност на г-н Стед и неговите възгледи, който винаги съм уважавал, го отстранявам от моето завещание ". Причините на Милнър са посочени в броя "Stead Memorial" на The Review of Reviews, май 1912 г., са "липсата на баланс", която е "ахилесовата му пета" на Стед. Вж. също писмото от 12 април 1902 г. от Едмънд Гарет до Стед, цитирано по-долу, от F. Whyte, The Life of W. T. Stead (2 vols., Boston, 1925), 211. Б. пр. Стед загива през 1912 г. като пътник на „Титаник“.

За останалите споменати няма доказателства, че кардинал Манинг или семейство Бут някога са знаели за схемата. И тримата са приятели на Стед и едва ли са били приемливи за нарастващата власт на Милнър.

Кардинал Манинг умира през 1892 г. А „генерал“ Бут и сина му, участват в ръководството на „Армията на спасението“ от 1878 до 1929 г. и нямат забележима роля в историята на Групата.

От останалите споменати, Брет, Грей и Балфур могат спокойно да се считат за членове на обществото – Брет заради документалните доказателства, а другите двама заради сътрудничеството и тесните връзки които поддържат през целия си живот с Милнър и другите членове на Групата.

Брет, който наследява баща си като виконт Ешър през 1899 г., е един от най-влиятелните и най-малко известните мъже в британската политика през последните две поколения. Неговото значение може да се види по-добре по постовете, които е отказал, отколкото по тези, които е заемал през дългия си живот (1852-1930).

Образованието си получава в Итън и Кеймбридж, близък приятел на Артър Балфур, Алберт Грей, лорд Роузбери и Алфред Литълтън, до края на живота си. Той е личен секретар на маркиз Хартингтън (херцог Девъншир) през 1878-1885 г., и член на парламента от Либералната партия през 1880-1885 г. През последната година не успява да се кандидатира от Плимът и се оттегля от обществения живот в провинциалната си вила близо до Уиндзор на 33-годишна възраст. Обстоятелството, че в следващогo десетилетие остава в сянка, се обяснява с членството му в тайното общество на Роудс.

Запознава се със Стед, докато участва все още в обществения живот, и благодарение на близостта си с бъдещия херцог Девъншир, предава на журналиста много ценна информация. Тези съобщения изпраща с подпис „XIII“. Помощта му е високо ценена от Стед, и той смята Брет за много важна фигура, в организацията на *Pall Mall Gazette*.

През 1902 г., пишейки за Милнър и Брет, Стед говори за тях, без да споменава имената им, като за „двама приятели, сега членове на Горната камара, които почитат евангелието (религиозни са), и бяха моята дясна и лява ръка, когато бях редактор на вестника „Пал Мал Газет“.

В замяна Стед информира Брет за тайните схеми на Роудс още през февруари 1890 г. и го включва в обществото, когато то е организирано на следващата година.

Официалните длъжности, заемани от Брет в периода след 1895 г., са секретар на Службата по строителството (1895-1902 г.), заместник управител и управител на замъка Уиндзор (1901-1930 г.), член на Кралската комисия за Южноафриканската война (1902-1903 г.), постоянен член на Комитета за имперска отбрана (1905-1930 г.), председател и по-късно президент на Асоциацията на териториалните сили на окръг Лондон (1909-1921 г.) и главен британски член на Временната смесена комисия по разоръжаване към ОН (1922-1923 г.).

Някои от тези постове, като този в Комитета за имперска отбрана, играят важна роля в историята на групата на Милнър, но нито един от тях, не показва значимата позиция, която Ешър заема в британския политически живот. Същото може да се каже и за постовете, които той отказва, въпреки че ако беше приел, щеше да бъде едно от най-известните имена в новата британска история.

Сред постовете, които отказва са: постоянен заместник-секретар в Министерството на колониите (1899 г.), губернатор на Капската колония (1900 г.), постоянен заместник-секретар във Военното министерство (1900 г.), държавен секретар по военните въпроси (1903 г.), директор на „Таймс“ (1908 г.), вицекрал на Ин-

дия (1908 г.) и титлата граф (датата не е известна). Ешър ги отказва, защото иска да работи зад кулисите, а не пред обществеността, а тайната му дейност е толкова важна и влиятелна, че всяка публична длъжност означава намаляване на властта му. Когато отказва високият пост вицекрал на Индия през 1908 г., той откровено пише, че пред възможността да влияе върху жизненоважните решения в центъра (в столицата на империята), Индия „само че ограничи възможностите му". Звучи суетно, но на практика не е.[45]

Тази възможност за влияние върху решенията в центъра, произтича от връзката му с монархията. В продължение на повече от 25 години (от 1895 г. до след 1920 г.) Ешър е най-важният съветник по политически въпроси на кралица Виктория, крал Едуард VII и крал Джордж V. Тази позиция е резултат от личното му приятелство с Виктория, установено в периода 1885-1887 г., и се затвърждава покъсно, когато е секретар на службата по строителството и заместник-управител на двореца Уиндзор, той отговаря за имотите на всички кралски резиденции. Тези възможности не са пренебрегнати.

Той организира Диамантения юбилей през 1897 г. (60 години от възкачването на кралица Виктория на трона в 1837 г.), кралското погребение през 1901 г. на Виктория и коронацията през същата година на Едуард VII.

В последната си проява той се оказва незаменим, тъй като през 64-те години без коронация (дългото управление на Виктория), церемонията е била вече позабравена. Така Ешър се издига до главен неофициален представител на краля и „връзката между краля и министрите".

Като пример за първата му роля можем да споменем, че когато през 1908 г., анонимен купувач, известен само като „X", придобива контрол над „Таймс", Ешър посещава лорд Нортклиф[46] от името на „много високопоставен човек", за да получи уверение, че политиката на вестника няма да бъде променена.

Според официалната история на „Таймс", Нортклиф, който е този „X", веднага дава необходимите уверения,.

Нортклиф и историкът на „Таймс" смятат Ешър за пратеник на крал Едуард VII, но ние, които знаем за връзката му с тайното общество на Роудс, с основание може да попитаме, дали той не идва като агент на „Групата на Милнър", защото за групата, както и за краля[47], е жизненоважно политиката на „Таймс" да остане непроменена. Както ще видим в по-нататък, когато Нортклиф започна политика, противоречаща на на Групата, в периода 1917-1919 г., Групата се разделя с него лично, и в рамките на три години купува контролния му дял във вестника.

Някои други лица, също са приети в „Обществото на избраните" през следващите няколко години. Хоуксли, адвокатът на Роудс, е един от тях. Той очевидно знае за тайното общество, тъй като съставя вариантите на завещанието му, в които то е упоменато. Освен това е близък довереник на Роудс във всички обществени дейности и е назначен за попечител на последните три завещания (1892 г.). Така че със сигурност той е сред посветените.

---

[45] Цитатът е взет от биографията на лорд Ешър в Dictionary of National Biography. Повече информация за Брет (Ешър) в The Journals and Letters of Reginald, Viscount Esher (4 vols., London, 1934-1938).

[46] Алфред Чарлз Уилям Хармсуърт, първи виконт Нортклиф (1865 - 1922), е британски вестникарски и издателски магнат. Като собственик на „Дейли мейл", „Дейли миръp", и „Таймс"той развива популярната журналистика и упражнява огромно влияние върху британското обществено мнение. (б. пр.).

[47] На практика, крал Едуард VII, който още като престолонаследник става длъжник на Ротшилд, става член на Групата и ревностно следва и провежда нейната политика. (б. пр.).

Със сигурност, Милнър въвежда сред „избраните“ сър Томас Браси (по-късно лорд Браси), богат военноморски ентусиаст, който издава *„Brassey's Naval Annual“* (Военноморски ежегодник на Браси).

Браси е касиер и най-активна фигура в Лигата на Имперската федерация[48] през десетгодишното ѝ съществуване.

През 1889 г., както споменахме, той изпраща Джордж Паркин да отиде в Австралия от името на Лигата, за да произнася речи в подкрепа на имперската федерация.

Томас Браси

Вече посочихме, че през 1893 г. Милнър се обръща към Паркин от името на мистериозна и неназована група богати личности с имперски идеи и малко след това Милнър и Браси подписват договор с Паркин, като му плащат 450 паунда годишно в продължение на три години, за да пропагандира имперската федерация.

Този проект е представен за пръв път на Паркин самостоятелно от Милнър когато Лигата на имперската федерация е в процес на разпускане до 1893 г., очевидно неназованата група, от името на която Милнър е действал, е тайното общество на Роудс.

Ако е така, Браси трябва да е запознат със схемата някъде между 1891 и 1893 г. Последното тълкуване се потвърждава от многобройните и поверителни писма, между Милнър и Браси през следващите години. Някои от тях ще бъдат споменати по-нататък.

Браси е назначен за губернатор на провинция Виктория в Австралия през 1895 г. и играе важна роля в създаването на Австралийската общност през 1900 г. Пропагандната работа, която Паркин извършва в периода 1893-1895 г. в изпълнение на това споразумение, е част от движението, известно по това време като „лекторите на Сийли“.

Това движение отразява петата част на „идеалното споразумение“ – тоест от планирания колеж под ръководството на професор Сийли.

Друг човек, привлечен в тайното общество, е Едмънд Гарет, близък приятел на Стед, Милнър и Роудс, по-късно е използван от Милнър като посредник за връзките с другите двама.

Гарет е изпратен в Южна Африка първоначално от Стед, докато той все още е в *Pall Mall Gazette* през 1889 г. Той отива там за втори път през 1895 г. като редактор на „Кейп Таймс“ (*Cape Times*), най-влиятелния англоезичен вестник в Южна Африка.

Този пост несъмнено получава от Стед и Роудс. В биографията на Стед, сър Фредерик Уайт казва, че Роудс е главният собственик на вестника. Сър Едуард

---

[48] Лигата на имперската федерация е организация е основана в Лондон на 18 ноември 1884 г. по инициатива на У. Е. Форстър, който е и първият ѝ председател., Целта е да насърчи превръщането на Британската колониална империя в имперска федерация, обединяваща метрополията Великобритания с Британска Северна Америка или Канадския доминион със самоуправляващите се колонии „Австралазия“ (Австралия и Нова Зеландия) и Капската колония (бъдещият Южноафрикански съюз) в рамките на една федерална държава, която да има общо „представително правителство“. След смъртта на Форстър лорд Роузбери става председател на Лигата; той е наследен от Едуард Станхоуп.Целите ѝ напълно съвпадат с идеите на Роудс, неслучайно лорд Роузбери, член на „обществото на избраните“ е председател. (б. пр.).

Кук обаче, биографът на Гарет и човек, много близък до тайното общество на Роудс, казва, че собствениците на „Кейп Таймс“ са Фредерик Йорк, Сейнт Леджър и д-р Ръдърфорд Харис. Всъщност няма особена разлика, тъй като д-р Харис, както ще видим, е агент на Роудс.

В Южна Африка Гарет има най-близки лични отношения с Роудс. Дори когато Роудс става министър-председател на Капската колония (Кейптаун), Гарет го буди по някой важен въпрос в среднощ, като хвърля камъчета по прозореца на спалнята му. Приятелството с Роудз, дава на Гарет престиж в Южна Африка, който той никога не може да постигне със собствената си позиция или способности.

Когато върховният комисар Херкулес Робинсън изготвя прокламация след нападението на Джеймсън (в Йоханесбург), и я показва на Гарет, преди да бъде издадена, като я редактира според неговите виждания.

Гарет е в много близки отношения и с Милнър по време на неговия мандат като върховен комисар след 1897 г. Винаги когато Роудс говори за политически въпроси в Южна Африка, той говори от името на тримата „Аз самият, Милнър и Гарет“.

Вече споменахме случай, в който той използва този израз в упрека си към Стед през 1900 г.

Връзката на Милнър и Гарет може да се види от писмо до него написано от Милнър през 1899 г. Тогава Гарет напуска Южна Африка, за да отиде в санаториум в Германия: „Няма смисъл да протестирам срещу волята на съдбата, нито да говоря твърде много за това, което Роудс нарича „лично“. Твоето заминаване е голям удар и срив за мен. Вече не съм същия човек оттогава, нито политически, нито лично... Скъпи приятелю, ужасно ми липсваш, винаги ще ми липсваш. Както и на тази млада страна.“[49]

Очевидно Гарет е човек, толкова близък с Роудс и Милнър, който е използван по толкова поверителни и важни начини и от двамата, знаел е за плановете за бунта в Йоханесбург и нападението на Джеймсън, и е посветен в тайното общество на Роудс.

Сър Едуард Кук, отбелязва в биография на Гарет, че той е знаел предварително за заговора на Джеймсън. А за връзката му с тайното общество, се посочва от самия Гарет в статия, публикувана от него в „*Contemporary Review*“ след смъртта на Роудс през 1902 г. Думите, с които Гарет прави това разкритие, са показателни. Той споменава „идеята за създаване на тайно общество, подобна на йезуитския орден, с цел за насърчава развитието на империята, която дълго време е следвал (става дума за Роудз) и като махнем тайнствеността и йезуитите е идея която има голяма популярност за други наши съвременници, които съвсем не са ясновидци.“

Казахме, че Гарет е използван от Милнър като посредник с Роудс, и Стед. Необходимостта от такъв посредник е продиктувана от желанието им да се скрие от обществеността тяхната близост и познанство. Например Роудс казва на Стед,

---

[49] *E. T. Cook, Edmund Garrett (London, 1909), 158. Б. пр. Принуден да напусне Южна Африка, в напреднал стадий на туберкулоза, точно преди избухването на Втората англо-бурска война, той прекарва следващите две или три години в санаториуми, първо на европейския континент, а след това в Англия, все още с надеждата, че ще може да се върне към активна политическа кариера. През януари 1900 г. той вече е подал оставка като редактор на „Кейп Таймс“, а през 1902 г. се е отказал и от мястото си в Камарата на представителите. През март 1903 г. Гарет се жени за Елън Маридж; те се запознават като пациенти в санаториума „Източна Англия“ в Уистън, Есекс. Мис Маридж се възстановява напълно и благодарение на нейните грижи и преданост животът на Гарет е удължен с още четири години - години на голямо лично щастие, въпреки пълната му физическа изтощение.*

говорейки за Милнър, на 10 април 1900 г.: „Виждали сме се много малко. И той ми каза: Колкото по-малко ни виждат заедно, толкова по-добре. Затова никога не съм го канил в Грут Шуур.“[50]

Гарет е използван и от Милнър като посредник със Стед, след отдръпването му, поради противопоставянето на Бурската война. Показателен е следния пример. През 1902 г. Милнър пътува до Англия, без да се вижда със Стед. На 12 април същата година Гарет, който се среща с Милнър, пише следното писмо до Стед: „Уважавам твоето мнение Стед, въпреки всички различия, и въпреки, че ти сега проклинаш нашата политика и действия. Същото смята и Милнър, а в нашият вътрешен кръг, сега трябва да избягваме личните срещи.... Той така ми обясни защо сега няма да се види с теб. Разбрах всичко добре, независимо че на теб няма да ти хареса, но знам, че ще го оцениш начина, защото нямаме нищо лично против теб. Да се надяваме, че един ден цялата тази неразбория ще бъде преодоляна и отново ще можем да се споразумеем, ти и Милнър, Кук и аз.“

Всъщност необходимостта надделява над личното приятелсто между Милнър и Стед, а споменаването на „вътрешния кръг“ е косвена препратка към тайното общество. А писмото показва начина, по който Стед е тихомълком е избутан от това общество, от новия му лидер.

лорд Роузбъри

Друга видна политическа фигура, която е посветена в периода преди 1902 г., е Арчибал Филип Примроуз лорд Роузбъри. Подобно на тъста си, лорд Ротшилд, който е посветен, Роузбъри не е много активен член на „Обществото на избраните“, но по съвсем различни причини. Лорд Ротшилд се е държи настрана, защото за него целият проект е неразбираем и неделови; лорд Роузбъри се държа настрана поради собствената си несигурна личност и лошото си физическо здраве.

Той обаче сътрудничи с членовете на обществото, с тях е в много близки лични отношения, откъдето знае за тайното общество. Брет е един от най-близките му сътрудници и го запознава с Милнър през 1885 г. За отношението му към Роудс, официалният биограф на Роузбъри, маркиз Крю, казва, че той „едновременно е харесвал и се е възхищавал на Сесил Роудс, който често е бил негов гост“.

Ейб Бейли

Той прави Роудс таен съветник, а Роудс го прави попечител на завещанието си. Обстоятелството, че Роузбъри винаги изпълнява молбите на посветените по различни поводи, дава основания да смятаме, че е член на тяхното общество.[51] Но играе сравнително малка роля в него след 1900 г.

Двама други мъже, и двамата изключително богати южноафриканци, също са членове на обществото на Роудс. Това са Ейбрахам (Ейб) Бейли и Алфред Бейт. Ейб Бейли (по-късно сър Ейб, 1864-1940) е най-големият земевладелец в Родезия, собственик на голяма мина в Трансваал и

---

[50] *F. Whyte, Life of W. T. Stead (2 vols., Boston, 1925), 211. Грут Шуур е имение закупено от Роудс в Кейптаун.*

[51] *Като пример за връзките на тайното общество в ранния период, вижте следния пасаж от „Дневници и писма на Реджиналд, виконт Ешер“ (4 тома, Лондон, 1938 г.), под дата 21 ноември 1892 г.: "В петък отидох в Лондон и се обадих на Роудс. Той ме беше помолил за това.... Роудс поиска от правителството да осигури превоз на неговите телеграфни стълбове и да му предостави 200 сикхи в Блантайр. След това той ще сглоби телеграфа. Той също иска да получи военен катер за Танганайка. Останах при него до обяд. След това се видях с Роузбери. Той беше в добро настроение.“ От спомените на сър Хари Джонстън става ясно, че 200-те сикхи са били изпратени на Роудз.*

един от главните, ако не и главният, финансов поддръжник на групата на Милнър в периода до 1925 г. Тези финансови вноски продължават, въпреки че от 1925 г. превес във финансирането взема на лорд Астор.

Бейли е сътрудник на Роудс и Алфред Бейт, двете най-влиятелни фигури в Южна Африка, и подобно на тях е близък приятел на Милнър. Той кръщава сина си, роден през 1900 г., Джон Милнър Бейли.

Подобно на Роудс и Бейт, той е готов парите му да бъдат използвани от Милнър, защото симпатизира на целите му. Както пише в некролога му във вестник „Таймс“, „В политиката той подражава на Роудс като свой идеал за добър южноафриканец и отдаден империалист... Той е изпитва същото възхищение към Милнър и докрай остава близък приятел с „младите сътрудници на Милнър“. Последната фраза се отнася до „Детската градина“ на Милнър или „Асоциацията на помощниците“, която ще бъде описана подробно по-късно.

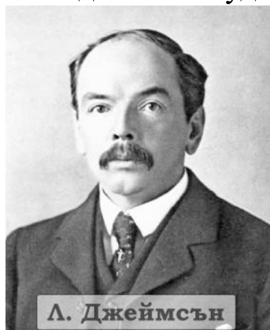
Ейб Бейли е един от главните заговорници при нападението на Джеймсън през 1895 г. в Йоханесбург. Той заема мястото на Роудс в парламента на Кейп през 1902-1907 г. и е главен организатор в Прогресивната партия, на която д-р Джеймсън е лидер. Когато Трансваал получава самоуправление през 1907 г., той отива там и е организатор на същата партия в Законодателното събрание в Претория. След създаването на Южноафриканския съюз, където той играе важна роля, става член на Съюзния парламент и лоялен поддръжник на Бота и Смътс от 1915 до 1924 г.

Сесил Роудс и Алфред Бейтс

След поражението си през 1924 г. той пътува често между Южна Африка и Лондон. Вестник „Таймс“ пише след смъртта му, че в Англия той „проявява силен интерес към задкулисната политиката“. Този „интерес“ е възможен поради членството му в най-близкия кръг на групата на Милнър.

Някои други от главните сътрудници на Роудс сътрудничат с Милнър в неговите проекти, са очевидно членове както на обществото на Роудс, така по-късно и на групата на Милнър. От тях можем да споменем Алфред Бейт, д-р Стар Джеймсън и неговия помощник Р. С. Холанд, Дж. Рочфорт Магуайър и Луис Лойд Мичел.

Алфред Бейт (1853-1906) е бизнес геният, който се е занимава с всички делови дела на Роудс и има голям принос в натрупването на богатството му. Той е негов попечител и оставя голяма част от собственото си богатство за обществени и образователни цели, подобни на Роудс. Биографията му е написана от Джордж Сиймур Форт, протеже на Ейб Бейли, който е агент на Бейли в бордовете на директорите на много корпорации, факт, разкрит от самия Форт в писмо до „Таймс“ на 13 август 1940 г.

Л. Джеймсън

Лиандър Стар Джеймсън (по-късно сър Стар, 1853-1917) е лекар, съквартирант и най-близък приятел на Роудс и има повече заслуги за овладяването на Родезия от всеки друг. Неговото известно нападение в Трансваал с родезийската полиция през 1895 г. е едно от главните събития, довели до Бурската война.

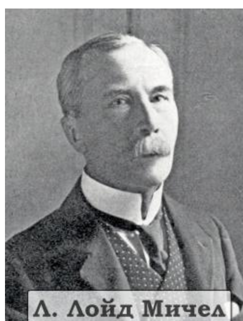
След смъртта на Роудс, Джеймсън е лидер на Прогресивната партия в Капската колония и е министър-председател през 1904-1908 г. Член на Националния конвент от 1908-1909 г., той е директор на Британската южноафриканска компания и попечител на фонда на Роудс. Той е голям почитател на Милнър и дори преди смъртта на Роудс засвидетелства верността си към Милнър.

През 1898 г. пише на брат си: „Роудс не е направил абсолютно нищо, освен да се върне назад... Мразя всичко това и мразя хората повече от всякога; бих се махнал със следващия кораб, но не съм събрал достатъчно смелост да призная, че съм победен... Милнър е единствената наистина здрава личност в цялата група.“[52]

Това чувство е само временна реакция, от начина, по който Роудс е реагирал на новината за нападението на Джеймсън в Йоханесбург, но вероятно са засегнати и по-основни въпроси, тъй като между нападението и тези изявления са изминали повече от две години. А Милнър и Джеймсън си сътрудничат лоялно след това.

Биографичният очерк на Джеймсън в „Речник на националните биографии“ е написан от Дугъл Малкълм от „детската градина на Милнър“.

Реджиналд Сотърн Холанд (сега сър Сотърн) е личен секретар на д-р Джеймсън през 1904 г. и по-късно в продължение на три години постоянен ръководител на кабинета на министър-председателя (1905-1908). Той е секретар на Южноафриканската конференция за корабни превози (1905-1906) заедно с Бирченоу и го наследява като търговски комисар на Негово Величество в Южна Африка (1908-1913).

Л. Лойд Мичел

По време на войната отговаря за доставките на боеприпаси, първоначално във Военното министерство, а по-късно (1915) в Министерството на боеприпасите. Участва в различни комисии, от които Милнър се е интересува, като например Кралската комисия по доставки на хартия (с Бирченоу), и завършва войната като инспектор в отдела за отглеждане на зърнени култури към Министерството на производството на храни (което изпълнява препоръките, направени от Комитета на Милнър и Селбърн по производство на храни). През 1932 г. става попечител на фонда на Роудс.

Луис Лойд Мичел (по-късно сър Луис, 1842-1928) е банкер на Роудс в Южна Африка и след смъртта му поема много от интересите му. Министър без портфейл в кабинета на Джеймсън в Капската колония (1904-1905), той е директор на Британската южноафриканска компания и попечител на фонда на Роудс. Публикува двутомния си труд „Животът на Роудс“ през 1910 г.

Дж. Р. Магуайър

Дж. Рочфорт Магуайър (1855-1925), член на „Вси души“, учи заедно с Милнър в Оксфорд (1873-1877) и е най-близкият приятел на Роудс в колежа. Работи за Роудс до края на живота му. Получава първоначалната концесия за добив (която става основа на Британската южноафриканска компания) в Лобенгула през 1883 г., става представител на Роудс в Камарата на общините в продължение на пет години (1890-1895)[53], и негов личен представител в Родезия или Лондон,

---

[52] *S. G. Millen, Rhodes (London, 1934), 341-342.*

[53] *В Камарата на общините Магуайър е поддръжник на Парнел (лидерът на Ирландската парламентарна партия), който действа по заповедите на Роудс. През 1888 г. Роудс дава 10 000 лири стерлинги за каузата на Парнел, обяснявайки, че е дал парите, "тъй като вярва в каузата на г-н Парнел,.... който е ключът към федералната система, за перфектното самоуправление във*

при отсъствията на Роудс от двете места. Директор на Британската южноафриканска компания в продължение на 27 години (1898-1925), а през последните две е президент.

Очеркът за него в „Речник на националните биографии“ е написан от Дугъл Малкълм.

От тези шестима мъже, които Милнър наследява от Роудс, само един е достатъчно млад, за да стане активен член на групата на Милнър.

Това е Сотърн Холанд, роден през 1876 г., който става член, но не е от вътрешния кръг. Останалите петима са на възрастта на Милнър, с установени позиции и собствена власт. Всички те познават добре Милнър и му сътрудничат.

Дори и да са посветени, те не играят важна роля в историята на Групата след 1905 г. Както посочихме, характерът на тайното общество и неговият състав се променя след 1902 г., от дейността на лорд Милнър.

Смъртта на Роудс и елиминирането на Стед придават на организацията много по-малко романтична форма, и я правят много по-мощен политически инструмент. С личният възход на Милнър, членството в организацията е драстично променено. Посветените (сигурни и вероятни), които споменахме, Ротшилд, Джонстън, Хъксли, Роузбери, Джеймсън, Мичел и Магуайър играят малка или незначителна роля в обществото след 1902 г.

Бейт умира през 1906 г., а Гарет през следващата година. От останалите Грей, Браси, Ешър и Балфур продължават активното си сътрудничество с членовете на Групата. Истинският кръг от посветени през 20-ти век включва следните имена: Милнър, Ейб Бейли, Джордж Паркин, лорд Селборн, Ян Смътс, А. Дж. Глейзбрук, Р. Х. Бранд (лорд Бранд), Филип Кер (лорд Лотиан), Лайънъл Къртис, Джефри Доусън, Х. А. Л. Фишър, Едуард Григ, Леополд Амери и лорд Астор.

След 1925 г., когато Милнър умира, несъмнено влизат и други. Този кръг, с някои допълнителни имена, ще наречем „вътрешно ядро“ или „вътрешен кръг“ на Групата на Милнър. Историята на дейността на тези мъже и доказателствата, които ни дават право да ги припишем към кръга на посветените, ще заемат по-голямата част от останалата част от този труд.

Милнър не прави драстични промени в тайното общество на Роудс. Няма промяна в целите но има малка промяна в методите. Всъщност и двете промени са дело повече на лорд Лотиан и неговите приятели след смъртта на Милнър, отколкото от самия Милнър след смъртта на Роудс.

Роудс и Милнър се стремят към едни и същи цели в продължение на 25 години. След 1902 г. те се различават леко по отношение на дастижимите цели, в съответствие с разликата в характерите на двамата.

Роудс смята, че целите ще бъдат постигнати чрез натрупване на голямо богатство, а Милнър – чрез тиха пропаганда, упорита работа и лични взаимоотношения (което е научил от Тойнби).

Нито един от двамата не отхвърля методите на другия и всеки е готов да използва опита на другия и неговите методи, за да бъде постигната общата им мечта, когато се появи възможност.

Със смъртта на Роудс през 1902 г. Милнър получава контрол над парите му и успява да ги използва, за работата на своята пропагандна машина. Точно както Роудс иска и възнамерява. Милнър е наследник на Роудс и двамата го знаят. Самият Роудс казва преди смъртта си: *„Казват ми, не ми остава повече от няколко години живот. Не искам да умра. Искам да живея. Но като си отида, има един*

всяка част на империята“". Този цитат е от S. G. Millin, Rhodes (London, 1934), 112, и се основава на W. T. Stead, The Last Will and Testament of Cecil John Rhodes (London, 1902).

човек – сър Алфред Милнър, който ще ме замести. Винаги се доверявайте на Милнър. Все още не знаете какъв късмет имате с него.“

През 1898 г., в разговор със Стед, Роудс казал: „*Ти подкрепяш Милнър във всяко начинание, което той предприема, освен войната. Аз не правя такова ограничение. Подкрепям Милнър абсолютно безрезервно във всичко. Ако каже мир, казвам мир; ако той каже война, казвам война. Каквото и да се случи, казвам същото което казва Милнър*.“[54]

Целите, към които Роудс и Милнър се стремят, и методите, чрез които се надяват да ги постигнат, са много сходни и неразличими до 1902 г. И двамата искат да обединят англоезичния свят, във федерална структура около Великобритания. И двамата смятат, че това ще бъде постигнато най-добре чрез тайна организация от хора обединени помежду си чрез преданост към общата кауза и лична лоялност един към друг. И двамата смятат, че тази организация трябва да преследва целта си чрез тайно политическо и икономическо влияние зад кулисите и чрез контрола на журналистическите, образователните и пропагандните институции.

Намерението на Милнър да работи за целта и да използва парите и влиянието на Роудс, за нейното постигане, ясно се подразбира от всички негови действия (както преди, така и след 1902 г.), в кореспонденцията му с Роудс (част от която е непубликувана) и в писма до Паркин през септември 1901 г. и до лорд Грей през май 1902 г.[55] Най-вероятно, много преди смъртта на Роудс, този план е обсъждан в дискретни частни разговори, за които няма записи. Например, трима от попечителите на Роудс по последното завещание – Грей, Милнър и Бейт, с Литълтън Гел са вечеряли в къщата на Бейт и са обсъждали важни въпроси докъсно през нощта на 30 ноември 1898 г.

Съвсем ясно е, че Роудс е обсъждал със своите сътрудници начините, по които идеалите му ще бъдат осъществени след смъртта му. Той живее под постоянен страх от смъртта и смята целия си живот за състезание, в което трябва да постигне колкото е възможно повече от целта си, преди да умре.

Биографът на Алфред Бейт е напълно уверен, че Роудс е обсъждал с Бейт план, чрез който Роудс да пропусне от завещанието си всяко споменаване на проекта, който толкова е желаел да види осъществен – железопътна линия от Кейптаун до Кайро[56] – оставяйки разходите за него да бъдат поети евентуално от Бейт.

---

[54] Първият цитат е от Едмънд Гарет, „Милнър и Роудс“, в The Empire and the Century (London, 1905), 478. Според некролога на Милнър, издаден от The Times на 14 май 1925 г., Роудс е повтарил същата мисъл, но с други думи на смъртния си одър на 26 март 1902 г. Изявлението пред Стийд е в W. T. Stead, The Last Will and Testament of Cecil John Rhodes (London, 1902), 108.

[55] The Milner Papers, 1897-1905 (2 vols., London, 1931-1933),11,412-413; непубликувани материали от „Ню колидж“ Оксфорд в Milner Papers, XXXVIII, II, 200.

[56] Първоначалното предложение за жп-линия от Кейптаун до Кайро е направено през 1874 г. от Едуин Арнолд, тогавашен редактор на вестник „Дейли телеграф“, който е съорганизатор на експедицията на Х. М. Стенли в Африка за откриване на течението на река Конго. Предложеният маршрут включва комбинация от железопътен и речен транспорт между Елизабетвил, сега Лубумбаши в Белгийско Конго, и Сенар в Судан, а не изцяло железопътен. По-късно Джонстън е вдъхновен от идеята и през 1888 г., в разговор с лорд Солсбъри предлага за построяването на жп-линията от Кейптаун до Кайро, да бъде завладяна непрекъсната ивица британска територия надолу по Африка. След това Джонстън публикува анонимна статия в подкрепа на идеята в „Таймс“, „от един африкански изследовател“, а по-късно през 1888 и 1889 г. публикува редица статии в други вестници и списания с мълчаливото одобрение на Солсбъри. Британската империя притежава политическата власт да построи жп-линия от Кейптаун до Кайро, след ПСВ, когато единствената преграда по маршрута, германската колония Танганика (сега Танзания) става британско владение, но икономическите проблеми, включително Голямата депресия от 30-

Няма съмнение, че Роудс обсъдил и още по-важният проект – създаване на световна общност от симпатизанти на англосаксонската култура, с попечителите на собственото си завещание и най-вече с човекът, който е най-ясно отдаден на идеите му – Милнър.

Глава 4. „Детската градина“ на Милнър, 1897-1910 г.

Назначаването му за върховен комисар на Южна Африка е повратният момент в живота на Милнър. Това е постигнато, от тайното общество, чрез влиянието на Стед, Брет и Роудс.

Алфред Милнър се връща в Южна Африка за да поеме управлението

В книгата си за завещанията на Роудс, Стед, твърди, че основната заслуга за назначаването на Милнър е негова, и след като получил назначението в Уиндзор, заедно с Бред се върнали в Лондон.

Сър Хари Джонстън, на когото също е предложено това назначение от външното министерство, смята, че влиянието на Роудс е решаващо за назначението на Милнър. В биографията си той пише: „Най-накрая решението е взето – сър Алфред Милнър. Подозирам много, че това е станало по лична молба на Сесил Роудс, който после каза, че е доволен от избора... Моето пренебрегване за този пост, на който много държах ме разочарова много, и смятам че основната причина е враждебността на Роудс към мен, отколкото някаква друга.“

Като върховен комисар, Милнър е подчинен на държавния секретар по колониите, пост, заеман по това време от неговия добър пъзнат Джоузеф Чембърлейн. Те се борят заедно срещу самоуправлението на Ирландия, на изборите през 1886 г. и двамата работят в Египет през 1889 г. Те вече са единодушни по повечето важни въпроси за деня, съчетавайки, подобно на други членове на групата, застъпничеството за социалното подпомагане и империализма. И двамата са твърди привърженици на съюза с Ирландия и новата тарифна политика, основана на имперските преференции.

Джозуеф Чембърлейн

Когато Чембърлейн влиза в правителството на лорд Солсбъри като държавен секретар по колониите (1895-1903), той с нетърпение приема предложението, Милнър да бъде изпратен в Южна Африка. Като секретар по колониите, прави редица неща, които печелят пълната подкрепа на Милнър. Сред тях можем да споменем новата конституция за Ямайка (1899 г.), федерацията на малайските щати[57] (1895 г.) и създаването на Австралийската общност (1900 г.).

Когато Чембърлейн подава оставка от Министерството на колониите през 1903 г. заради въпроса за тарифната реформа,

те години на 20-ти век, попречват на завършването ѝ преди Втората световна война. След ВСВ, деколонизацията на Африка и създаването на независимите държави премахват колониалната обосновка за проекта и увеличават трудностите, които го прекратяват. (б. пр.).

[57] Бъдещата държава Малайзия.

Балфур предлага поста на Милнър. Последният отказва, за да завърши работата, която е започнал в Южна Африка.

Когато е Милнър е готов да се пенсионира от поста си, той препоръчва за свой наследник е Алфред Литълтън или лорд Селбърн. Последният получава назначението и не само довежда работата на Милнър докрай, но и я прави с подбраните от Милнър хора.

Тези хора смятат Селбърн за втори лидер след Милнър в Групата.[58] Като върховен комисар, Милнър създава екип от помощници, известен в историята като **„Детската градина на Милнър“**. Следващият списък дава главните членове на „Детската градина“, техните дати на раждане и смърт (където е възможно), техните колежи за бакалавърска степен (с дати) и датите, на които повечето от тях са били членове на колежа „Вси души“:

Патрик Дънкан (по-късно сър Патрик) 1870-1946 „Балиол“ 1890-1894

Филип Кер (по-късно лорд Лотиан) 1882-1940 „Ню колидж“ 1897-1901

Робърт Хенри Бранд (по-късно лорд Бранд)1878-1963 „Ню колидж“ 1897-1901, 1901- във „Вси души“

Лайънъл Къртис 1872-1955 „Ню колидж“ 1891-1905, 1921- във „Вси души“

Джефри Доусън 1874-1944 „Магдален“ 1898-1905; (до 1917 г. Робинсън) 1893-1897 1915-1944, във „Вси души“

Джон Бюкан 1875-1940 (по-късно Лорд Туидсмюр) „Брасеноуз“ 1895-1899 във „Вси души“

Дугъл Орм Малкълм (по-късно Сър Дугъл)1877-1955 „Ню колидж“ 1895-1899, 1899-1955 във „Вси души“

Уилям Лайънъл Хиченс 1874-1941, „Ню колидж“ 1894-1898

Ричард Фийтъм 1874-1965, „Ню колидж“ 1893-1898

Джон Доув 1872-1934 „Ню колидж“ 1891-1895

Базил Уилямс 1867-1950 „Ню колидж“ 1886-1891, 1924-1925 във „Вси души“

Лорд Базил Блекууд 1870-1917 „Балиол“ 1891

Хю А. Уиндъм 1877- „Ню колидж“ 1896-1900

Джордж В. Фидес (по-късно сър Джордж) 1858-1925 „Брасеноуз“ 1880-1884

Джон Ханбъри-Уилямс (по-късно сър Джон) 1859-1946 Уелингтън, Нова Зеландия

Мейн С. О. Уолронд 1870- „Балиол“

Фабиан Уеър (по-късно сър Фабиан) 1869–1949 Университет в Париж

Уилям Флавел Монипени 1866-1912 „Балиол“ (1888-1890)

Към тези осемнадесет имена трябва да се добавят още петима, които са били в Южна Африка между Бурската война и създаването на Южноафриканситкят съюз и са били членове на групата Милнър, но не могат да бъдат включени в списъка с „Детската градина“, защото не са служители в държавната служба на Милнър. Тези петима са:

---

[58] *Некрологът на Патрик Дънкан в „Кръглата маса“ (септември 1943 г.), XXXIII, 303-305, гласи: "Дънкан стана доайен на групата младежи около Милнър, които бяха известни тогава като „Детската градина на Милнър", заради прилива на младежкия ентусиазъм. Сега тя е бързо застаряваща и намаляваща група; но е изиграла своята роля в колониите на Южноафриканския съюз и е отговорна за основаването и провеждането на „Кръглата маса“. Четиридесет и повече години, доколкото позволяват превратностите на живота, тя се държа задружно; и винаги, докато е гледала нагоре към лорд Милнър и към неговия наследник в Южна Африка, покойният лорд Селборн, като неин политически шеф, е почитала Патрик Дънкан като най-старши на групата." Според R. H. Brand, ed., The Letters of John Dove (London, 1938), Дънкан идва в Англия на срещите на Групата още през 1932 г.*

Леополд Амери 1873-1955 „Балиол“ 1897-1911, 1938 1892-1896 във „Вси души“

Едуард Григ (по-късно лорд Алтринчам) 1879-1955 „Ню колидж“ 1898-1902

Х. А. Л. Фишър 1865-1940 „Ню колидж“ 1884-1888

Едуард Ф. Л. Ууд (по-късно лорд Ъруин и лорд Халифакс) 1881-1959 „Крайст Чърч“ 1903-1910, 1899-1903 във „Вси души“

Базил К. Лонг 1878-1944 „Брасеноуз“ 1897-1901.

„Детската градина на Милнър“: 1. Робърт Бранд, 2. Патрик Дънкън, 3. Хърбърт Бакер, 4. Лаънъл Хичънс, 5. Хю Уиндъм, 6. Ричард Фийтъм, 7. Лайънъл Къртис, 8. Питър Пери, 9. Дъгъл Малкълм, 10. Джон Доув, 11. Филип Кер (лорд Лотиан), 12. Джефри Робинсън.

***

Горният списък с осемнадесет имена не включва всички членове на „Детската градина“.Трябва да споменем още :

1) Хари Уилсън (сър Хари след 1908 г.), който е „лектор по Сийли“ при Паркин през 1890-те; главен личен секретар на Джоузеф Чембърлейн (1895-97); юрисконсулт на Министерството на колониите и на Милнър (1897-1901); секретар на колониите в колонията Оранжева река (1901-07); член на Междуколониалния съвет и на Железопътния комитет (1903-07).

2) Е. Б. Саргант, организира южноафриканската училищна система според виждането на Милнър (1900-04), директор на образованието в Трансваал и колонията Оранжева река (1902-04); написва глава в сборника „Империята и векът“ през 1905 г.

3) Джерард Крейг Селар, починал през 1929 г., неизвестен. Стипендията „Крейг Селар“ е учредена в „Балиол“ в негова чест през 1946 г.

4) Оскар Ферис Уоткинс, лектор във „Вси души“ в края на 19-ти век, получава магистърска степен от този колеж (1910 г.); служи в южноафриканската полиция (1902-04 г.), в държавната служба на Трансваал (1904-07 г.); в службата на протектората на Източна Африка и в държавната служба на Източна Африка (от 1908 г.), окръжен комисар (1914 г.), изпълняващ длъжността главен комисар по въпросите на коренното население (1920-27 г.), член на Законодателния съвет (1920-22 г.), заместник-главен комисар по въпросите на коренното население на Кения (1921-27 г.); през 1914-18 г. е ръководител на военната служба под командването на Смътс в Германска Източна Африка.

5) Пърси Жируар (по-късно сър Пърси) е председател на Египетския железопътен съвет (1898-99 г.); директор на железниците по време на Бурската война (1899-02 г.); комисар на железниците и началник на Южноафриканските централни железници (1902-04); върховен комисар на Северна Нигерия (1907-08) и губернатор (1908-09); губернатор на Източноафриканския протекторат (1909-12); директор на „Армстронг, Уитуърт и компания“ (1912-15); и генерален директор на отдела за боеприпаси (1914-15). През 1915 г. е уволнен от Лойд Джордж заради неефективност в работата.

***

От тези 23 имена, 11 са от „Ню Колидж“, 7 са членове на „Вси деши“, 6 като стипендианти, и използват стипендиите си до 1947 г., или се пада средно по 28 години на всеки.

Милнър и сътрудниците му в Кейптаун

От 23-ма, 9 са в групата, която основа, редактира и пише в списанието „Кръглата маса“ в периода след 1910 г., 5 са в тесен личен контакт с Лойд Джордж (двама последователно като лични секретари) в периода 1916-1922 г., а 7 са в групата, която контролира и редактира „Таймс“ след 1912 г. 11 от тези 23, плюс други, които споменахме, формират централното ядро на Групата на Милнър, каквато съществува от 1910 г. до наши дни. За другите ще кажем по нещо на на подходящото място.

Нека хвърлим бърз поглед върху биографиите на някои от тях. Двама членове на „Детската градина“, Патрик Дънкан и Ричард Фийтъм, остават в Южна Африка след образуването на Южноафриканския съюз през 1910 г. И двамата са важни членове на групата Милнър и се издигат до високи постове в новата си родина.

Патрик Дънкън

Патрик Дънкан е помощник на Милнър в Комисията по вътрешни приходи от 1894 до 1897 г. и идва с него в Южна Африка като личен секретар. Той е касиер на Трансваал през 1901 г., колониален секретар на Трансваал през 1903-1906 г. и изпълняващ длъжността вицегубернатор през 1906 г. Той остава в Южна Африка като помощник на Ян Смътс, става адвокат във Върховния съд, член на южноафриканския парламент, министър на вът-

решните работи, общественото здравеопазване и образованието (1921-1924 г.), министър на мините (1933-1936 г.) и накрая генерал-губернатор на Южна Африка (1936-1946 г.).

Той често се връща в Англия, за да се среща с групата (например през септември 1932 г. в провинциалната вила на лорд Лотиан, Бликлинг).

Ричърд Фийтъм

Ричард Фийтъм е назначен за заместник-секретар, а по-късно за секретар на градския съвет в Йоханесбург (1902-1905). Той е юрисконсулт на лорд Селбърн, върховен комисар, през 1907 г. и по-късно член на Законодателния съвет на Трансваал (1907-1910). Също е председател на Комисията по децентрализация на властите в Индия през 1918-1919 г.; кралски съветник в Трансваал (1919-1923); съдия във Върховния съд на Южна Африка (1923-1930); председател на Ирландската гранична комисия (1924-1925); председател на Комисията за местно самоуправление в колонията Кения (на която Едуард Григ е губернатор) през 1926 г.; съветник на Шанхайския общински съвет (1930-1931); председател на Трансваалската азиатска комисия за земеползване (1930-1935); вицеканцлер на Университета Уитватерсранд, Йоханесбург (1938); и съдия във Върховния съд на Южна Африка от 1939 г. Повечето от тези постове придобива заради членството си в групата на Милнър.

Хю А. Уиндъм също остава в Южна Африка след 1910 г. и е член на Съюзния парламент в продължение на десет години (1910-1920). Преди това е секретар на Милнър. Въпреки известността на семейството му и собствената му позиция на предполагаем наследник на третия барон Леконфийлд, е трудно да се намери достатъчна информация за него. Биографията му в „Кой, кой е“ не споменава за живота му в Южна Африка или другите му връзки с групата на Милнър. Това очевидно е целенасочено, защото изданията на „Кой е кой“ отпреди 35 години споменават връзката с Южна Африка. Уиндъм пише „Проблеми на имперското попечителство“ (1933); „Великобритания и светът“; и главата „Формирането на Южноафриканския съюз, 1901-1910“ в том VIII на „Кеймбриджска история на Британската империя“ (1936).

Той, както всички членове на Групата на Милнър, е член на Кралския институт за международни отношения, пише много рецензии за неговото списание и при избухването на войната през 1939 г. става обичайният председател на заседанията му (в отсъствието на лорд Астор). Когато издаването на списанието е възобновено след войната, той става председател на редакционния му съвет, пост, която все още заема. Женен за Мод Литълтън, дъщеря на виконт Кобъм, и е зет на сър Айвър Макс (брат на лейди Милнър) и племенник на лорд Роузбъри.

Дугъл Малкълм

Дугъл Малкълм (сър Дугъл от 1938 г.), внук на лорд Чарлз Уелсли, постъпва в Министерството на колониите през 1900 г. и служи там под ръководството на Чембърлейн и Алфред Литълтън в продължение на няколко години. През 1905 г. заминава за Южна Африка като личен секретар на лорд Селбърн и остава там до създаването на съюза. Той е секретар на лорд Грей, генерал-губернатор на Канада, през последната година от мандата му (1910-1911 г.); служител на британската хазна в продължение на една година; а през 1913 г. става директор на Британската южноафриканска компания (президент от 1938 г.).

Вицепрезидент на Британската компания за Северно Борнео, чийто президент е неговият зет, генерал сър Нийл Малкълм.[59]

Сър Дугъл написва биографиите на Алфред Бейт, на д-р Джеймсън и на Дж. Рочфорд Магуайър за „Речник на националните биографии".

Уилям Лайънъл Хичънс (1874-1940), след като завършва „Ню колидж", служи за кратко като куриер-велосипедист в Бурската война, а след това постъпва в египетското Министерство на финансите (1900 г.). След 9 месеца служба, е преместен от Милнър в Южна Африка, за да се влезе в „детската му градина" като касиер на Йоханесбург. Веднага заминава за Англия, за да отпусне заем, и след завръщането си (през 1902 г.) е назначен за колониален касиер на Трансваал и касиер на Междуколониалния съвет.

По-късно към отговорностите си добавя и ролята на изпълняващ длъжността комисар на железниците. През 1907 г. заминава за Индия като член на Кралската комисия по децентрализация, след което заема длъжността председател на Комисията за разследване на държавната дейност в Южна Родезия (1909 г.). През 1910 г. започва частен бизнес, ставайки председател на борда на голямата стоманодобивна фирма *Cammell Laird and Company*, но продължава да бъде член на групата на Милнър.

През 1915 г. Лойд Джордж изпраща Хичънс и Бранд да организират военното производство в Канада. Те създават Имперския съвет по боеприпасите на Канада, с Джоузеф Флавъл (сър Джоузеф след 1917 г.) за председател, Чарлз Б. Гордън (сър Чарлз след 1917 г.) за заместник-председател, а Бранд – за член.

В по-късни години Хичънс е виден бизнесмен, един от големите стоманодобивници в Англия, директор на *Commonwealth Trust Company* (която изпраща Джон Доув в Индия през 1918 г.), на *London Northwestern Railway* и нейния наследник, *London, Midlands and Scottish*. Той е член на Изпълнителния комитет на *Carnegie United Kingdom Trust* в продължение на повече от двадесет години (1919-1940 г.), което обяснява изключителната щедрост на фондация Карнеги към Кралския институт по международни отношения (на който Хичънс е член).

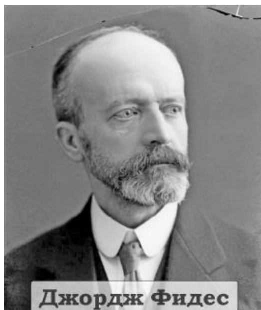
Той е ентусиазиран поддръжник на програмите за образование на възрастни и полага години усилия в *Birkbeck College*, вечерен колеж за висше образование на Лондонския университет.

---

[59] Сестрата на Дъглас Малкълм през 1907 г. се омъжва за Нийл Малкълм (от 1919 г. генерал-майор сър Нийл Малкълм), офицер от редовната армия от 1889 г. до пенсионирането си през 1924 г. Той е член на британската военна мисия в Берлин през 1919-1921 г.; командващ в Малайзия, 1921-1924 г.; основател на Кралският институт за международни отношения, на който е председател от 1926 г. (наследен от лорд Местън) до 1935 г. (наследен от лорд Астор). През 1936-1938 г. е Върховен комисар за германските бежанци, а негов главен британски подчинен е Р. М. Макинс (член на „Всички души" и групата на Милнър, а по-късно е британски посланик във Вашингтон). Президент на Британската компания за Северно Борнео, на която Дугал Малкълм е вицепрезидент. Иън Малкълм (сър Иън от 1919 г.), брат на Нийл Малкълм, е аташе в Берлин, Париж и Петербург през 1891-1896 г.; министър-председател през 1895-1906 г. и отново през 1910-1919 г.; помощник-частен секретар на лорд Солсбъри (1895-1900 г.); парламентарен частен секретар на главния секретар за Ирландия (Джордж Уиндъм) през 1901-1903 г.; секретар на Лигата за отбрана, организирана от Уолтър Лонг, през 1906-1910 г; служител на Червения кръст в Европа и Северна Америка (1914-1917 г.); участник в мисията на Балфур в САЩ през 1917 г.; частен секретар на Балфур по време на Мирната конференция (1919 г.) във Версай; британски представител в Съвета на директорите на Компанията за Суецкия канал. Автор е на биографията на Уолтър Лонг в „Речника на националните биографии".

Председателства на управителния съвет на тази институция от 1927 г. до смъртта си при германска бомбандировка през декември 1940 г.

От 1929 г. нататък, подобно на повечето от вътрешния кръг на Групата на Милнър, той живее близо до Оксфорд (в Норт Астън). Жени се за Хърмаяни Литълтън, дъщеря на сър Невил Литълтън, племенница на виконт Кобъм и братовчедка на настоящия Оливър Литълтън.

Джордж Фидес

Джордж Ванделер Фидес (сър Джордж след 1912 г.) е личен секретар на граф Онслоу, баща на лейди Халифакс, преди да стане секретар на Милнър в Южна Африка (1897-1900). По-късно е политически секретар на главнокомандващия в Южна Африка (1900 г.), секретар на администрацията на Трансваал (1900-1902 г.), помощник-подсекретар на щата за колониите (1909-1916 г.) и постоянен подсекретар на колониите (1916-1921 г.).

Джон Ханбъри-Уилямс (сър Джон след 1908 г.) е в редовната армия в продължение на 19 години, като помощник на различни колониални администратори, когато е назначен от Милнър като военен секретар през 1897 г. След три години той отива в Лондон като секретар на държавния секретар по военните въпроси (Сейнт Джон Бродрик, 1900-1903 г.) и в Канада като секретар и военен секретар на генерал-губернатора граф Грей (1904-1909 г.).

Дж.Ханбъри-Уилямс

След това е бригаден генерал, отговарящ за администрацията в Шотландия (1909-1914) и в Генералния щаб (1914), началник на Британската военна мисия в Русия (1914-1917), отговарящ за британския Департамент за военнопленници в Хага (1917-1918) и в Швейцария (1918), и завършва кариерата си със слава като генерал-майор, маршал на дипломатическия корпус (1920-1934) и втори коняр на трима крале на Англия (1934-1946).

Джон Бюкън не е член на вътрешното ядро на групата на Милнър, но е близо до него и е възнаграден през 1935 г., с баронска титла лорд Туидсмюр и изпратен в Канада като генерал-губернатор. Той е важен, защото (заедно с Лайънъл Къртис) е един от малкото членове на вътрешния кръг на Групата на Милнър, които пишат за нея в публикувани свои трудове. В биографията си „Пътят на поклонника“ (Бостън, 1940 г.) той прави кратък преглед на хората в „Детската градина“ и последващите им постижения, и предоставя отличен анализ на самия Милнър. Той пише: „Той (Милнър) беше получил главно си вдъхновение от Арнолд Тойнби, което съсредоточи интересите му върху службата на държавата. Той притежаваше качествата на радикален реформатор, съчетани със силен интелект, какъвто реформаторите рядко притежават. Виждането му за добрия живот не се отличаваше от разпространена представа сред широката общественост. Но когато въображението му обхвана Империята, погледът му надхвърли тези представи. Така в началото на кариерата си той се посвети на каузата, отказвайки се от свободното време, домашното щастие и печеленето на пари. Ако цитираме Бейкън, той се посвети на държавата. От интелектуална страна той намери това, което го удовлетвори напълно, в проблемите на администрацията, когато се изправи срещу тях като секретар на Гошен, също в Египет, и в Съмърсет Хаус. Той имаше забележителен ум, както с кръгозора си, така и с майсторството си да изпипва детайлите – мисля, най-мощният

Джон Бюкън

административен интелект, който Великобритания е имала в наши дни. Ако мога да го сравня с други, той беше безпогрешен, колкото Кромер, в откриването на основната тежестта в дадена ситуация, и отличен като Алфред Бейт, когато се занимавал с подреждането на заплетени финансови въпроси и притежаваше силата на Кързън да поддържа стабилно работа на голяма организация. Не беше фанатик защото интелигентността му беше твърде извисена над това, но в най-благородния смисъл на думата беше ентусиаст. Той фокусираше интересите си до определена цел и тази концентрация на вниманието, създаваше впечатление за известна скованост. Беше се откъснал от някои традиционни неща в живота. Перфектният администратор беше не по-малко перфектен дипломат...“ [По-късно Бюкан добавя] „Имах възможността за контакт с един велик човек. Милнър беше най-безкористният човек, когото познавам. Той мислеше за работата и каузата си, за голяма част от колегите си, никога за себе си. Просто не се интересуваше от това, което представляват общоприетите амбиции. Не можеше да бъде подкупен, защото нямаше нищо на света, с което да го подкупят; нито пък да бъде възпрепятстван от лична критика, защото изобщо не се интересуваше от слава; и не можеше да бъде уплашен, тъй като не знаеше значението на думата страх.“

Влиянието, което Милнър оказа върху Бюкън, се споделя и от останалите членове на „Детската градина“ и осигурява онази духовна връзка, която вдъхновява групата му. Този дух, открит в Тойнби, в Гошен, в Милнър и по-късно в Лайънъл Къртис, е мотивиращата сила на Групата след 1922 г. Всъщност, голяма част от това, което Бюкън казва тук за Милнър, може да се приложи, с лека промяна към Лайънъл Къртис, а Къртис, както ще видим, е мотивиращата сила на Групата от 1910 до 1922 г. След 1922 г., с нарастването на влиянието на лорд Лотиан, лорд Астор и лорд Бранд и намаляващото на Милнър (поради старостта му), духът на групата донякъде отслабна, но не се загубва напълно.

Бюкън учи в колежа „Брейзноуз“, но, както самият той казва: „Живях доста в Балиол и най-близките ми приятели бяха от този колеж.“ Той споменава като свои най-близки приятели Илер Белок, Ф. Е. Смит (бъдещият лорд Биркенхед), Джон Саймън, Лео Амери, Т. А. Нелсън, Артър Солтър, Брон Лукас, ЕдуардУуд (бъдещият лорд Халифакс) и Реймънд Аскуит.

От този списък петима са бъдещи членове на „Вси души“, а четирима от тях са важни членове на Групата на Милнър.

Бюкън заминава за Южна Африка през 1901 г. по лична покана на Милнър, за да бъде негов личен секретар, но остава само две години. Назначен за отговорник по преселването на интернираните бури и селскостопанската реформа (и двете близки до вижданията на Милнър), той напуска през 1903 г., за да заеме важна позиция в администрацията на Египет. Това назначение е мистериозно отменено след завръщането му в Англия, защото според Бюкън е бил твърде млад за задачата. Повече от вероятно е Милнър, който издейства назначението му, да е променил решението си поради бързо намаляващия ентусиазъм на Бюкън за имперската федерация. Това е тема, по която Милнър и другите членове на неговата група са непреклонни в продължение на много години.

Към 1915 г. повечето членове на Групата започват да вярват, че федерацията е невъзможна и като компромис стигат до идеята за това, което днес познаваме като Общност на нациите[60] – тоест група нации, обединени от общи идеали и принадлежност, а не от фиксирана политическа организация.

---

[60] *Известна като Британска общност, включваща 55 вече независими държави, които са били част от Британската империя. (б. пр.).*

Лайънъл Къртис и до днес остава фанатичен привърженик на федерацията и спадането на влиянието му след 1922 г. се обяснява с неспособността му да постигне създаването на федерацията поради лицето на световната – и най-вече на опозицията на доминионите.

Настоящата Общност на нациите, всъщност е компромис, постигнат, когато детайлите на Групата на Милнър се сблъскват с реалността на политическите факти.

След като Бюкън да получаво назначаването в Египет, той практикува право в Лондон в продължение на три години, като накрая го изоставя, за да стане съдружник в издателската фирма на стария си съученик Томас А. Нелсън (1906-1916).

През 1907 г. той се жени за Сюзън Гросвенър, чието семейство (херцозите Уестминстър) е много близко, както видяхме, с Уиндъм, Кавендиш, Литълтън и Примроуз (графовете Роузбъри и лордовете Далмени). В резултат на тази семейна връзка, Бюкан написва очерк за лорд Роузбъри за *Proceedings of the British Academy* през 1930 г. и книгата си „От близнаците Гросвенър, загинали във войната".

По време на войната Бюкън е кореспондент на „таймс", пише за „История на Първата световна война" на Нелсън в 24 тома (1915-1919), работи за военно разузнаване във Франция (1916-1917) и накрая е директор на информационния отдел на Военното министерство (1917-1918). През този период и по-късно той е плодовит писател на пътеписи, исторически и приключенски разкази, и с произведения „Зелената мантия", „Тримата заложници" и „Тридесет и деветте стъпала", става най-известният писател на приключенски разкази във Великобритания.

Връзката му с Южна Африка му спечелва поста официален историк на южноафриканските сили във Франция. Той е близък приятел на лорд Халдейн и лорд Роузбери, и двамата от които са членове на групата на Милнър. За Халдейн Бюкън пише: „Това, което най-вече ме привлече у него, е лоялността му към Милнър. Милнър го смяташе за най-способния човек в обществения живот, по-способен дори от Артър Балфур, и единствен от бившите му либерални съюзници, Халдейн го подкрепяше по всяко едно отношение."

Халдейн, заедно с Роузбери, Аскуит и Едуард Грей, сформират Либералната лига в подкрепа на либералния империализъм, с който Милнър е тясно свързан. Бюкън е представител на шотландските университети в Камарата на общините в продължение на осем години (1927-1935), лорд-върховен комисар на Шотландската църква през 1933-1934 г., президент на Шотландското историческо дружество (1929-1933) и канцлер на Единбургския университет, преди да получи последния си пост генерал-губернатор на Канада (1935-1940).

Базил Уилямс

Базил Уилямс завършва „Ню колидж" през 1891 г. и почти веднага става чиновник в Камарата на общините, заемайки този пост 9 години, преди да отиде на военна служба в Бурската война. Той става секретар на Министерството на образованието в Трансваал, пише том IV на „История на Южноафриканската война" на „Таймс" и е специален кореспондент на „Таймс" за Южноафриканския съюз за периода 1908-1919 г., когато се изгражда съюза. Генералнщабен майор през 1918-1909 г., по-късно е преподавател в Оксфорд (през 1921 г.), професор по история в Макгил (1921-1925 г.) и професор по история в Единбург (1925-1937 г.). Той е автор на много показателната статия за Милнър в „Речник на националните биографии" и множество други произведения, включително „Сесил Ро-

удс“ (1921 г.), „Британската империя“ (за библиотеката на Домашния университет[61], 1928 г.), том XI от „Оксфордска история на Англия“ („Върховенството на вигите“, 1714-1760 г.), „Бота, Смътс и Южна Африка“ (1946 г.) и е редактирал „Създателите на 19-ти век“ (1915-1928 г.).

Базил Блекууд

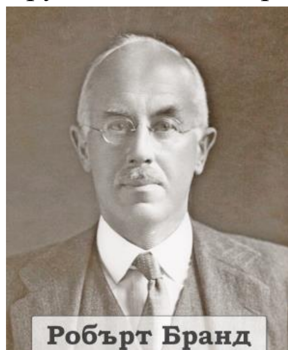
Лорд Базил Блекууд, син и наследник на лорд Дъфърин, отива в „Балиол“ през 1891 г., но не го завършва, заради авантюристическия си характер. Отива в Южна Африка с Милнър, работи в отдела на съдиите-адвокати[62] в продължение на една година (1900-1901 г.), след което е помощник-секретар по колониите на колонията Оранжева река в продължение на шест години (1901-1907 г.).

Става секретар по колониите на Барбадос през 1907 г. и помощник-секретар на Комисията за земеустройство в Англия през 1910 г. Той е важен член на групата на Милнър, но е убит по време на войната във Франция през 1917 г.

От основните членове на „Детската градина“ е Робърт Х. Бранд (от 1946 г. барон Бранд). Баща му е втори виконт Бранд, 24-ти барон Дакър (титлата е от 1307 г.), син на председател на Камарата на общините (1872-1884), докато майка му е Сюзън Кавендиш, дъщеря на лорд Джордж Кавендиш и племенница на 7ия херцог Девъншир. Баща му, е губернатор на Нов Южен Уелс в Австралия през 1895-1899 г., и е един от първите инициатори на федерацията на австралийските колонии, която влиза в сила през 1900 г.

По-големият му брат, 3-ият виконт Хампдън, е придворен лорд на краля (1924-1936 г.), докато другият брат, адмирал сър Хюбърт Бранд, е втори коняр на краля[63] (1922 г.) и главен кралски военноморски съветник (1931-1932 г.).

Неговият племенник, Фрийман Фрийман-Томас (барон Уилингдън след 1910 г.; маркиз Уилингдън след 1936 г.), през 1892 г. се жени за дъщерята на лорд Браси и става генерал-губернатор на Канада (1926-1931 г.) и вицекрал на Индия (1931-1936 г.). Бранд, е член на „Вси души“ от 1901 г., и въвежда лорд Астор в групата на Милнър.

Робърт Бранд

Той отива в Южна Африка през 1902 г. и е назначен за секретар на Междуколониалния съвет на Трансваал и Оранжева река и секретар на Железопътния комитет на Централните южноафрикански железници, а Филип Кер (бъдещият лорд Лотиан) е помощник-секретар и в двете организации.

Той е секретар на делегацията на Трансваал на Националния конвент на Южна Африка (1908-1909 г.) и веднага написва умишлено наивистично произведение, публикувано от *Oxford University Press* през 1909 г., със заглавие „Съюзът на Южна Африка“. В тази работа не се споменава за „Детската градина“, а където е необходимо да се говори за нейната работа, е написано като извършено от лица, непознати на автора. Той казва например (стр. 40): „Само делегацията от Трансва-

[61] *Библиотеката за съвременни знания на Домашния университет е поредица от научнопопулярни книги от първата половина на XX век, обхващаща над 200 тома. Авторите са изтъкнати учени в своите области, сред които са Исая Бърлин, Харолд Дж. Ласки, Илер Белок, Бертран Ръсел и Джон Мейсфийлд. (б. пр.).*

[62] *Във Великобритания така се наричат военните юристи, Съдиите-адвокати имат офицерско звание, и изпълняват различни роли, като например юрисконсулти, прокурори и адвокати. (б. пр.).*

[63] *Висша почетна дворцова длъжност – отговарящ зе кралските конюшни. (б. пр.).*

ал беше подпомагана по време на конвента от екип от юридически съветници и експерти“ и по този начин не споменава съществената работа на „Детската градина“.

Неговата собствена работа е премълчана, а в началото на книгата е поставен цитат на холандски от президента сър Джон Бранд на колонията Оранжева река, вероятно за да заблуди обикновения читател, че е имало семейна връзка между южноафриканския политик и автора на книгата.

Ролята на Бранд в групата на Милнър след 1910 г. е твърде голяма, за да бъде разгледана цялостно тук. Достатъчно е да се каже, че той е смятан за икономистът на общността „Кръглата маса“ и е съдружник и управляващ директор на „Лазард Брадърс и Ко“, директор на „Банка Лойд“ и директор на в-к „Таймс“, и се пенсионира от тези поостове през 1944 и 1945 г.

По време на Първата световна война той е член на Имперскияят съвет по боеприпасите на Канада (1915-1918) и заместник-председател на Британската мисия във Вашингтон (1917-1918). Докато е във Вашингтон, се жени за сестрата на Нанси Астор, дъщеря на Чизуел Дабни Лангхорн от Вирджиния.

Именно тази връзка му осигурява достъп до двореца Кливеден (в 1893 г. закупен от лорд Астор) в периода, когато това име става известно.

Бранд е една от важните фигури в международните финанси в периода след 1918 г. На Парижката мирна конференция от 1919 г. той е финансов съветник на лорд Робърт Сесил, председател на Висшия икономически съвет. По-късно е вицепрезидент на Брюкселската конференция (1920 г.) и финансов представител на Южна Африка на Генуезката конференция (1922 г.).

През 1923 г. е член на експертния комитет по стабилизиране на германската марка, комитетът, който проправи пътя за плана „Дауес“.

След продължителен период в частния бизнес, той е ръководител на Британската мисия по храните във Вашингтон (1941-1944 г.), председател на Британския съвет за снабдяване в Северна Америка (1942-1945 г., 1946 г.) и представител на Негово Величество в Министерството на финансите във Вашингтон (1944-1946 г.).

В това последно качество той има голямо значение за договарянето на огромния американски заем за Великобритания за следвоенно възстановяване.

През годините 1942-1944 г. Бранд назначава на мястото на управляващ директор на „Лазард Брадърс и Ко“ своя племенник, Томас Хенри Бранд, син на виконт Хампдън, и когато Бранд напуска компанията през 1944 г., той довежда същия племенник във Вашингтон като главен изпълнителен директор от британската страна на Общия съвет за производство и ресурси, а по-късно (1945 г.) и като председател на официалния Комитет по снабдяването за освободените райони.

Филип Кер

Във всичките си дейности Бранд остава една от най-централните фигури в ядрото на Групата на Милнър. Също толкова важен, колкото и Бранд, е неговият близък приятел Филип Кер (по-късно лорд Лотиан), когото вече видяхме като помощник на Бранд в Южна Африка. Кер, внук по майчина линия на 14-ия херцог Норфолк, първоначално отива в Южна Африка като личен секретар на сър Артър Лоули, вицегубернатор на Трансваал (1902 г.), който е приятел на баща му.

Кер е помощник на Бранд в Междуколониалния съвет и в Комитета на Централните южноафрикански железници (1905-1908 г.). По-късно, като секретар на

Комисията по бедността в Трансваал (1907-1908 г.), той написва доклад за положението на бедните бели работници в цветнокожата страна, който е толкова ценен, че е препубликуван от правителството на Южноафриканския съюз, 20 години по-късно.

От 1908 г. нататък както ще видим, Кер е един от главните организатори на обществената агитация в полза на Южноафриканския съюз. Той е секретар на „Кръглата маса“ в Лондон и редактор на списанието „Кръглата маса“ от 1910 до 1916 г., напускайки поста, за да стане секретар на Лойд Джордж (1916-1922), управител на „Дейли Кроникъл“ (1921) и секретар на фонда „Роудс“ (1925-1939).

След смъртта на братовчед си, 10-ия маркиз Лотиан, през 1930 г. получава няколко правителствени длъжности, което му дава титлата, 28 000 акра земя и място в Камарата на лордовете. Той е канцлер на херцогство Ланкастър[64] (1931 г.), парламентарен заместник-секретар в Министерството на Индия (1931-1932 г.), член на 1-та и 2-та конференция на Кръглата маса за Индия и председател на Комитета за индийско избирателно право, преди да завърши живота си като посланик в САЩ (1939-1940 г.).

През 1923 г. той и Лайънъл Къртис публикуват книга, наречена „Предотвратяването на войната“, състояща се от лекции, които преди това са изнесли в колежа „Уилямс“. След смъртта му, Къртис редактира сборник с „Американски речи на лорд Лотиан“, с увод от лорд Халифакс и биографичен очерк от Едуард Григ (препечатан от „Кръглата маса“). Както може да се очаква, той е публикуван от „Чатъм Хаус“[65].

След смъртта си лорд Лотиан завещава родовото си имение, абатство Нюбатъл в Мидлотиан, като колеж с пансион за образование на възрастни в Шотландия, а селската си къща от епохата на Тюдорите, Бликлинг (място за събиране на групата на Милнър), като национален паметник.

Той никога не се жени и се отказва от римокатолическата си религия в полза на християнската наука по време на тежко заболяване през 1914 г.

Джефри Доусън

Джефри Доусън (1874-1944), който променя името си от Робинсън през 1917 г., също е един от най-близките членове на групата на Милнър. Член на Колониалното министерство при Чембърлейн (1898-1901), той става за пет години личен секретар на Милнър в Южна Африка (1901-1905), а след това е назначен за южноафрикански кореспондент на „Таймс“ и редактор на „Йоханнесбург Стар“ в критичния период от формирането на Южноафриканският съюз (1905-1910). Член на „Кръглата маса“ и „Групата на Милнър“, Доусън става редактор на „Таймс“ (1912-1919, 1922-1941) и секретар на попечителите на фонда на Роудс (1921-1922). През периода, в който Доусън не е редактор на „Таймс“, той е добре осигурен от Групата, като е назначен за касиер на „Всi души“, директор на „Консолидейзънд Голд Фийлдс“ и на „Тръст Хаус“ (и двете са собственост на Роудс), както и секретар на фонда на Роудс.

---

[64] *Титлата има историческо значение и през 19 – 20 век, е синекурна, т.е. без реално значение, но има почетен характер. (б. пр.).*

[65] *Чатъм Хаус, известен още като Кралски институт за международни отношения (КИМО), е неправителствена организация с нестопанска цел със седалище в Лондон, чиято мисия е да анализира и насърчава разрешаването на важни международни въпроси по наболели за обществото теми. Основан е от Удроу Уилсън, Лайънъл Къртис в 1920 г. Връзката с групата на Милнър е очевидна. (б. пр.).*

През 1919 г. той се жени за дъщерята на сър Артър Лоули (по-късно 6-ти барон Уенлок), бивш началник на Кер в Трансваал. Сър Артър, който започва кариерата си като личен секретар на чичо си, херцог Уестминстър, през 1892 г., я завършва като губернатор на Мадрас (1906-1911). Доусън е много близък лично с Милнър, отколкото всеки друг член на „Детската градина“, въпреки че Амери трябва да се счита за политически наследник на Милнър. Некрологът в „Таймс“ за Доусън казва: „Никой не е бил толкова близо до сърцето на Милнър колкото Доусън; симпатията между по-възрастния и по-младия мъж е като между баща и син и продължава непроменена до смъртта на Милнър.“

Като редактор на „Таймс“, Доусън е една от най-влиятелните фигури в Англия. Той използва влиянието си в насоките, определени от Групата. Това се вижда в по-късните години в огромната роля, която играе в делата на Индия и най-вече в политиката на умиротворяване на Германия.

През 1929 г. посещава своя „дългогодишен приятел“ лорд Халифакс, тогава вицекрал на Индия, и впоследствие пише повечето редакционни статии на „Таймс“ за Индия в борбата, предшестваща Закона за управлението на Индия от 1935 г. През 1937 г. пише статии в „Таймс“, които поставят началото на последния етап от помирението с Германия, и лично ръководи подкрепата на „Таймс“ за тази политика.

След пенсионирането си от редакторския пост на „Таймс“ през 1941 г., той работи през последните три години от живота си като редактор на „Кръглата маса“.

Уилям Флавъл Монипени е помощник-редактор на „Таймс“ (1894-1899), преди да замине за Южна Африка, за да стане редактор на „Йоханесбург Стар“. Той напуска този пост с избухването на Бурската война, тъй като публикуването на пробритански вестник не е възможно по време на военните действия. След кратка служба като лейтенант в Имперската лека конница (1899-1900), Монипени е назначен за директор на гражданските доставки при Милнър (1900-1902) и след това възобновява поста си на редактор на „Стар“. През 1903 г. подава оставка в знак на протест срещу политиката на Милнър за внос на китайски работници и прекосява Африка от Кейптаун до Египет.

Възобновявайки поста си в „Таймс“ (1903-1908), и става директор на вестника през последните четири години от живота си (1908-1912). Приблизително по това време лорд Роутън, който е бил личен секретар на Дизраели, дарявя документите си на „Таймс“, за да бъдат използвани за „Животът на Дизраели“. Задачата е започната от Монипени, но той завършва само първите два тома от шесттомния труд. Последните четири тома са написани от Джордж Е. Бъкъл, редактор на „Таймс“ (1884-1912), член на „Всi души“ (1877-1885) и състудент на Милнър в Оксфорд (1872-1876).

Когато Монипени напуска „Йоханнесбург Стар“, той е заменен като редактор от Уилям Базил Уорсфолд, който заема поста две години, след което, както казахме, е заменен от Джефри Доусън.

В годините 1906-1913 Уорсфолд публикува тритомно изследване на дейността на Милнър в Южна Африка. Това съдържа най-ценния съществуващ разказ за работата на „Детската градина“.[66]

Фабиан Уеър (сър Фабиан от 1922 г.), е репортер в „*The Morning Post*“ (1899-1901 г.), помощник-директор и директор на образованието в Трансваал (1901-1905 г.) и директор на образованието в колонията Оранжева река (1903 г.), както и член

[66] *W. B. Worsfold, The Reconstruction of the New Colonies under Lord Milner (2 vols., London, 1913), II, 207-222, 302-419.*

на Законодателния съвет на Трансваал (1903-1905 г.). Той е редактор на „*The Morning Post*“ през 1905-1911 г., а след това става специален комисар в борда на компанията „*Rio Tinto*“, на която Милнър е директор. По време на Първата световна война той се издига до чин генерал-майор. Оттогава е постоянен заместник-председател на Имперската комисия за военните гробове.

ген. Фабиан Уеър

Книгата, която той написва през 1937 г., „Безсмъртното наследство, работата на Имперската комисия за военните гробове“, е послужила като повод за статия по тази тема в „Кръглата маса“.

Сър Фабиан е член на Имперския комитет за икономически консултации и сътрудничество през 1933 г. и генерален директор във Военното министерство през 1939-1944 г.

Меин Суйт Осмонд Уолронд е служител в Министерството на финансите на Египет (1894-1897 г.), преди да стане личен секретар на Милнър за целия период на неговия върховен комисарски мандат (1897-1905 г.). След това е назначен за окръжен комисар в Кипър, но не заема поста. През 1917-1919 г. е в Арабското бюро в Кайро под ръководството на върховния комисар и е действал като неофициален, но важен съветник на мисията на Милнър в Египет през 1919-1921 г. Тази мисия води до признаването на независимостта на Египет от Великобритания.

Лайънъл Къртис е един от най-важните членове на групата на Милнър или, както ми го каза един член на групата, той е *fons et origo* (източникът и произходът).

Може да звучи екстравагантно като твърдение, но може да се каже, че виждането на Къртисза това, какво трябва да се направи с Британската империя, се случва поколение по-късно. Ще дам тук само два примера за това.

През 1911 г. Къртис решава, че названието на владенията на Негово Величество трябва да бъде променено от „Британска империя“ на „Общност на нациите“ (или Британска общност). Това е направено официално през 1948 г.

Отново, около 1911 г. Къртис решава, че на Индия трябва да се даде пълно самоуправление възможно най-бързо, колкото позволяват условията. Това е осъществено през 1947 г.

Както ще видим, това не са просто съвпадения, защото Къртис, работейки зад кулисите, е един от главните архитекти на настоящата Общност на нациите (Британската общонст). Не е лесно да се разграничат местата, където е преминал, и тук не може да се направи пълен биографичен очерк. Всъщност, голяма част от останалата част от този труд ще бъде принос към биографията на Лайънъл Къртис. Горящ с неугасим плам, който някои ще нарекат фанатичен, той посвещава живота си на главната си идея, че идеали като свобода, демокрация, толерантност и т.н., могат да бъдат осъществени само в рамките на интегрирана световна политическа система и че тази политическа система може да бъде изградена само около Великобритания, но само ако Великобритания възприеме спрямо своите доминиони, колонии и останалия свят политика на щедрост, доверие и развиване на свободата. (б.пр. т.е. световно англосаксонско британско господство)

Лайънъл Къртис

Къртис е едновременно фанатик и идеалист. Но той не е просто „бързащ човек“. Той има доста ясна представа какво иска. Той не е вярва, че пълна и незабавна свобода и демокрация могат да бъдат дадени на различните части на импер-

ската система, а смята, че те могат да бъдат разширени до тези части само в съответствие с тяхната способност да се развиват до ниво, на което са способни да упражняват такива привилегии.[67]

Когато това ниво бъде постигнато и тези привилегии са разширени, той смята, че те няма да бъдат използвани за разрушаване на интегрираната световна система, за която мечтае, а за по-пълноценната ѝ интеграция по по-здрав начин основан на общи възгледи и общи модели на мислене, а не на опасното единство на политическо подчинение, цензура или какъвто и да е вид принуда.

За Къртис, както и за (писателя) Х. Дж. Уелс, съдбата на човечеството зависи от надпреварата между образованието и бедността. Това е подобно на чувството, което движи Роудс, когато учредява стипендиите на своя фонд, въпреки че Къртис има много по-широка и по-малко националистическа гледна точка от Роудс.

Освен това, Къртис вярва, че хората могат да бъдат образовани за свобода и отговорност, като им се дава винаги малко повече свобода, малко повече демокрация и малко повече отговорност, отколкото са напълно готови да понесат.[68] Това е основно християнско отношение – убеждението, че ако на хората се има доверие, те ще се окажат надеждни, но това е отношение, с което Къртис е готов да рискува съществуването на Британската империя.

Все още не е ясно дали Къртис е създателят на Британската бщност на нациите или просто е разрушителят на Британската империя. Отговорът ще се намери в поведението на Индия през следващите няколко години.

Групата на Милнър знае това. Ето защо Индия от 1913 г. насам, е основният обект на тяхното внимание. Тези идеи на Къртис са ясно изложени в многобройните му публикувани трудове. Следните цитати са взети от „Проблемът на Британската общност“, съставен от „Кръглата маса“ и публикуван от Къртис през 1916 г.: „Отговорно управление може да бъде осъществено за всяка група граждани само ако те са годни да упражняват политическа власт. В зависимите територии по-голямата част от гражданите все още не са способни да се самоуправляват и за тях пътят към свободата е проблем на образованието... Британската общност е типична част от човешкото общество, включваща всякакви раси и нива на цивилизация, организирани в една държава. В тази световна общност функцията на управление е запазена за европейското малцинство, поради неразрешимата причина, че засега тази част от нейните граждани е единствено способна за задачата – цивилизованите държави са задължени да поемат контрол над изостаналите общности, за да ги предпазят от експлоатация на частните авантюристи от Европа... Британската общност не може, подобно на деспотиите, да се задоволява с установяването на ред в общностите, които включва. Тя трябва първо да подготви тези общности да поддържат реда в себе си. Върховенството на закона трябва да се вкорени в навиците и волята на самите народи... Народите на Индия и Египет, не по-малко от тези на Британските острови и доминионите, трябва постепенно да бъдат обучавани да управляват националните си дела... Не е достатъчно свободните общности само да подчиняват отношенията си на върховенството на закона. Докато всички тези народи не станат способни сами да регулират законодателството си, принципът по който съществува общността, е неизпълнен. Задачата да се

[67] *Изключително вярно, затова в България демокрацията придоби такава жалка и пошла форма, тъй като българите, както много народи по света, не са дорасли за тези привилегии, или те просто са неприложими на тяхната народопсихология. (б. пр.).*

[68] *Изпада в иделистична заблуда, тъй като народи не готови за това, ще злоупотребят с тях, както става днес и го виждаме на практика. (б. пр.).*

подготвят за свобода народите, които все още не могат да се самоуправляват, е върховен дълг на онези народи, които могат. Това е духовната цел, за която съществува общността, а материалният ред е нищо друго освен средство за нея... В Индия върховенството на закона е здраво установено. Неговото поддържане е доверие към правителството от общността, докато има достатъчно индийци, способни да го изпълняват. Индия може да има лидери, способни не само да създават, но и да прилагат закони, но тя не е узряла за самоуправление, докато не разполага с образован електорат, способен да признае тези лидери и да ги постави на съотв. длъжност... За Англия промяната наистина е голяма. Може ли да се изправи пред нея? Може ли да понесе да загуби традиционния си начин на живот, както го познава, за да го намери в една общност, широка като самия свят, и да започне нов начин на живот по-велик и благороден от преди? Ще се провали ли тя в тази втора и последна съдбоносна криза, както се провали в първата, подобно на Атина и Прусия, изоставяйки свободата заради властта, мислейки сянката за по-реална от светлината и ценейки скандалното повече от короната?“

Четири години по-късно, през 1920 г., Къртис пише: „Целият ефект от войната е че изведе на повърхността внезапната кулминация на движения, отдавна събиращи сили... другарството по оръжие разпали... отдавна тлеещо негодувание срещу правилото, че европейците са предопределени да доминират над останалата част от света.“…

…„Във всяка част на Азия и Африка се разпалва... Лично аз смятам това предизвикателство срещу дългогодишната безспорна претенция на белия човек да доминира над света като нещо неизбежно и полезно, особено за нас самите.“[69]

За съжаление на света, Къртис и групата на Милнър имат една сериозна слабост, която може да се окаже фатална. Колкото и умели да са в политическите и личните отношения, надарени с богатство, образование и семейни връзки, всички те са фантастично невежи в икономиката, дори тези, като Бранд или Хичънс, които са смятани в Групата за експерти в тази област. Бранд е финансист, Хичънс е бизнесмен – и в двата случая професии, които не гарантират нищо по отношение на икономически знания или разбиране. Къртис е регистриран като студент в „Ню колидж“ в продължение на 14 години (1891-1905), защото е твърде зает, за да отдели време, да получи дипломата си. Това несъмнено е и причината да бъде приет във „Всички души“ толкова късно, тъй като обикновената стипендия изисква като квалификация притежаването на университетска награда или отлична диплома. По времето, когато трябва да получи дипломата си, той се сражава в Бурската война, после е секретар на Йоханесбург и помощник-секретар по местното самоуправление в Трансваал.

През 1906 г. напуска официалните си постове, за да организира „Групи за по-тесни съюзи“, агитиращи за федерация на Южна Африка. Когато тази работа е добре стартирана, той става член на Законодателния съвет на Трансваал и пише проекта за конституция на федерацията. През 1910-1912 г. и в различни периоди след това пътува по света, организирайки „Кръгли маси“ в доминионите и Индия. През 1912 г. е избран за преподавател по колониална история в Оксфорд, но се отказва през 1913 г., за да насочи вниманието си за почти 6 години към подготвителната работа за Закона за управлението на Индия от 1919 г. Той е секретар на Ирландската конференция от 1921 г. (организирана от генерал Смътс) и е съветник по ирландските въпроси в Министерството на колониите през следващите три

[69] *Последният цитат е от Dyarchy (Оксфорд, 1920 г.), 1, III. Останалите са от The Problem of the Commonwealth (London, 1915), 18 и 200-219.*

години. През 1919 г. е един от главните, ако не и най-важният шеф, основатели на Кралския институт за международни отношения, и през 20-те години на 20-ти век разделя вниманието си между института и ОН, но така, че да не привлича общественото внимание.

Несъмнено му влияние в групата на Милнър намалява след 1922 г., като превесът пада в ръцете на Лотиан, Бранд и Доусън. Неуспехът да се постигне федерация в рамките на Империята несъмнено е удар по личните му възгледи и по престижа му в Групата. Въпреки това влиянието му остава голямо и все още е.

През 20-те години на миналия век той се премества в Кидлингтън, близо до Оксфорд, и е на разположение за срещите на Групата, провеждани във „Вси души“. Сред основните му публикувани трудове са „Проблемът на Британската общност“ (1915), „Божията общност“ (1916), „Диархия“ (1920), „Предотвратяването на войната“ (1924), „Въпросът за столицата на Китай“ (1932), „Божията общност“ (1932-1938) и „Протекторатите на Южна Африка“ (1935).

Джон Доув (1872-1934) се запознава с Милнър през 1903 г. с препоръката на сър Уилям Ансън, ректор на „Вси души“. Той е помощник-секретар, а по-късно и секретар на градския съвет в Йоханесбург (1903-1907), а след това и председател на Съвета за заселване на Трансваал (1907-1909).

След пътуване до Австралия и Индия с Лайънъл Къртис, за да организират групи на „Кръглата маса“, той се завръща в Лондон през 1911 г. и живее с Бранд и Кер в „Къмбърланд мансън“[70]. През 1912 г. отива в Южна Африка с Ърл Грей, за откриването на Мемориала на Роудс[71]. По време на Първата световна война служи във военното разузнаване във Франция. През 1918 г. става своеобразен пътуващ представител на някои финансови къщи, поради познанството си с Бранд.

Започва тази работа с продължително пътуване до Индия за *Commonwealth Trust Company* през 1918 г. и през следващите 15 години прави почти ежегодни пътувания до Европа. Редактор на списанието „Кръглата маса“ от 1921 г. до смъртта си през 1934 г. Той проявява идеализъма, подобно на Къртис, но не чак с такъв ентусиазъм.

След смъртта си Бранд публикува книга с писмата им (1938 г.). Те са предимно описания на пътуванията му в чужбина, по-голямата част от които са написани до Бранд.

Леополд Амери не е член на „Детската градина“, но познава добре всички членове и е в Южна Африка по време на службата им, като главен кореспондент на „Таймс“ за Бурската война и редактор на „История на Южноафриканската война“ на „Таймс“ (която се появява в 7 тома през десетилетието 1900-1909 г.).

Леополд Амери

Амери е член на „Вси души“ в продължение на 14 години в началото на века и после от 1938 г. Той е във вътрешното ядро на „Групата на Милнър“. Започва кариерата си като личен секретар на Леонард Х. Кортни, член на парламента от Юнионистката партия и заместник-председател във второто правителство на лорд Солсбъри. Чрез тази връзка, Амери влиза в редакционния екип на „Таймс“ (1899-1909) и има възможност да стане редактор, ако не е решението му да се занимава с политика. В това начинанието, първоначално не успява, на три пъти

[70] *Квартал в Лондон, носи името на намирал се там кралски замък. (б. пр.).*

[71] *Мемориалът където е погребан Сесил Роудс е построен в стила на древногръцки храм и се намира на Дяволския връх в Кейптаун, Южна Африка, разположен близо до възвишението Тейбъл Маунтин. Проектиран от архитекта Хърбърт Бейкър и завършен през 1912 г. (б. пр.).*

не е избран като кандидат-депутат юнионист и привърженик на тарифната реформа по време на Либералното правителство (1906-1910).

През 1911 г., Амери влиза в управлението в продължение на 34 години. През това време той заема важни правителствени постове: помощник-секретар на Военния кабинет и Имперския военен съвет (1917); секретар на държавния секретар по военните въпроси (Милнър, 1917-1918); парламентарен заместник-секретар по колониите (1919-1921); парламентарен и финансов секретар на Адмиралтейството (1921-1922); първи лорд на Адмиралтейството (1922-1924); Държавен секретар по колониите (1924-1929) и по въпросите на доминионите (1925-1929); държавен секретар по въпросите на Индия и Бирма (1940-1945).

Амери е написал десетки книги, главно за Империята и имперските търговски отношения. През 1910 г. се жени за сестрата на колега член на парламента, Флорънс Грийнууд. Колегата му, Хамар Грийнууд (барон Грийнууд от 1929 г. и виконт Грийнууд от 1937 г.), е депутат от Либералната партия в продължение на 16 години (1906-1922) и депутат от Консервативната партия в продължение на 5 години (1924-1929), промяна, за която Амери несъмнено има важна роля.

Лорд Грийнууд е секретар на Министерството на отвъдморската търговия (1919-1920) и главен секретар по въпросите на Ирландия (1920-1922). През последните години той е председател на борда на директорите на една от най-големите стоманодобивни фирми в Англия (*Dorman, Long, and Company*), касиер на Консервативната партия и президент на Британската федерация за желязо и стомана (1938-1939).

Амери може да се счита за политически наследник на Милнър. От началото на собствената си политическа кариера през 1906 г. до смъртта на Милнър през 1925 г., той е все по-тясно свързан с активния политически живот на Милнър от всеки друг. През 1906 г., когато Амери прави първия си опит да бъде избран в парламента, Милнър работи активно в подкрепа на кандидатурата му. Въпреки личния престиж на Милнър, кандидатурата му губи, тъй като наставникът му не крие собствените си силно неортодоксални идеи.

На 17 декември 1906 г. например Милнър говори в Улвърхамптън по следния начин: „Аз съм не само империалист до дъното на душата си, въпреки че сега империализмът, знаете, не е на мода. И като империалист, аз настоявам за всеобщата военна служба... Аз съм са тарифната реформа и не го крия... Не мога да подкрепя ожесточената борба срещу социализма. Признавам, че днес съществува една отвратителна форма на социализъм, социализъм, който атакува богатството просто защото е богатство и живее от култивирането на класова омраза[72]. Но това не е достатъчно; със сигурност не. Съществува един по-благороден социализъм, който не проповядва завист, омраза и безмилостност, а произлиза от истинското съчувствие и възвишенатау мъдра представа за това какво е необходимо за националния интерес.“[73]

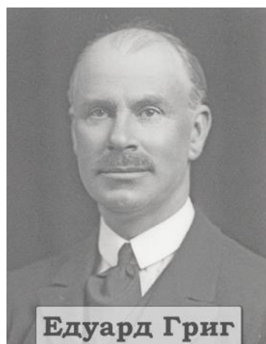
---

[72] *Марксизмът и неговата крайна форма – болшевизма. (б. пр.).*

[73] *Подобни интересни възгледи има още Дизраели, лорд Бикосфилд, който съчетава британския империализъм, със желанието за смекчаване на класовите противоречия в британското общество, тъй като всички, и бедни и богати са англичани, а англичаните са висшата раса, призвана да господства над света. Той поставя расовите права на англичанина над правата на човека. Величието на Англия е въпрос на господството на една по-висша раса: „Упадъкът на една раса е неизбежен, освен ако избегне смесването на кръвта“, твърди той (както и по-късно Хитлер). Дизраели се опитва да спечели работниците за своята „национална кауза“, чрез осъществяване на политическите им искания за подобряването условията на труд, здравеопзване и осигуряването на поносими жилищни условия. Чрез политиката на империализма и расовата йерархия той възнамерява да преодолее социалната дистанция между класите в Англия, между*

Тези възгледи не се оказват печеливши за протежето му Амери, тъй като става обществено достояние, че той е човек на Милнър.

В последните си години от публичната си дейност, Милнър е подпомаган от Амери (1917-1921), а когато той умира, именно Амери организира публичната заупокойна служба.

Едуард Григ

Едуард Уилям Маккей Григ (сър Едуард след 1920 г., лорд Алтринчам от 1945 г.) е един от най-важните членове на групата на Милнър. След като завършва „Ню колидж", постъпва в редакцията на „Таймс" и остава там 10 години (1903-1913), с изключение на времето, когато отива в Южна Африка. През 1913 г. става съредактор на „Кръглата маса", но напуска, за да участва във войната в Гренадирската гвардия.

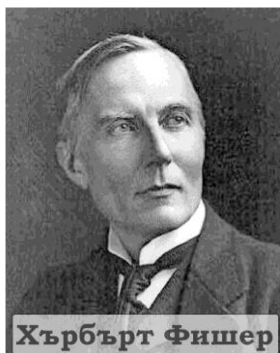
През 1919 г. пътува с принца на Уелс до Канада, Австралия и Нова Зеландия. След като замества Кер за около година като секретар на Лойд Джордж (1921-1922). Депутат в парламента през 1922-1925 г. и отново през 1933-1945 г.

Също е губернатор на колонията Кения (1925-1931 г.), парламентарен секретар на Министерството на информацията (1939-1940 г.), парламентарен заместник-държавен секретар по военните въпроси (1940-1942 г.) и министър-резидент в Близкия изток (1944-1945 г.).

Намира време да напише много книги, като например „Най-великият експеримент в историята" (1924 г.); „Три партии или две?" (1931 г.), „Вярата на един англичанин" (1931 г.), „Британия гледа към Германия" (1938 г.), „Британската общност" (1943 г.) и „Британска външна политика" (1944 г.).

Хърбърт Алберт Лауринс Фишър, е също член на „детската градина" на Милнър. Той е известен историк, един от основателите на „Детската градина" и член на групата на Милнър поне от 1899 г.

Основното набиране на подходящите хора за „Детската градина", освен от самия Милнър, се извършва от Фишър и неговия близък приятел сър Уилям Ансън. Връзките между тях двамата, Гошен и Милнър, са доста близки (с изключение, че Милнър и Ансън в не са близки) но този квартет има голямо значение за формирането на Групата и за възможността тя да упражнява тесен контрол върху „Ню колидж" и „Вси деши".

Хърбърт Фишер

Фишър завършва „Ню колидж" през 1888 г. Веднага става преподавател в колежа, с прекъсвания до 1912 г., когато напуска Оксфорд, за да стане вицеканцлер на университета в Шефилд.

Той се завръща в „Ню колидж" като ректор през последните 15 години от живота си (1925-1940).

Първоначално иска да преподава философия, но мястото което заема, изисква да преподава история. Неговите познания в тази област са били... оскъдни, което налага да се самообразова чрез четене по време на отпуските си. Така се запознава с А. Л. Смит (бъдещият магистър на „Балиол", по-възрастен сстудент на Милнър в „Балиол" и после член на Групата на Милнър). Смит, освен че преподава история на Фишър, го учи и как да се пързаля с кънки, да кара колело и работи с него върху литературното наследство на зетя на Фишър, Фредерик У.

„богати и бедни... между привилегированите и народа, между двете нации (класи), в обществото". Възгледите му се доближават изключително до много по-късния националсоциализъм, но и към възгледите на Милнър. (б. пр.).

Мейтланд, известен историк по английско право. В резултат на тази тяхна съвместна дейност Фишър издава през 1911 г. тритомника „Събрани съчинения" на Мейтланд и биографичен очерк за Мейтланд (1910), докато Смит през 1908 г. публикува две лекции и библиография за Мейтланд.

Собственият биографичен очерк на Смит в „Речник на националните биографии" е написан от друг член на групата на Милнър, Кенет Норман Бел (член на „Вси души", 1907-1914; известен лектор по колониална история, 1924-1927; и член на фамилията, контролираща издателството *G. Bell and Sons*).

Синът му, Артър Лайънъл Фостър Смит, е член на „Вси души" при Ансън (1904-1908) и по-късно организира и ръководи образователната система на Месопотамия (1920-1931).

Х. А. Л. Фишър заема много важни постове в кариерата си, заради членството си в Групата на Милнър. През 1908 г., докато му помага в създаването на „Детската градина" е в Южна Африка, и прави продължителна лекционна обиколка; през 1911-1912 г. е преподавател по чуждестранна история в „Чичеле" (катедра в Оксфорд); през 1912-1915 г. е важен член на Кралската комисия по обществените дейност в Индия; през 1916-1926 г. е член на Камарата на общините, и участва в правителството (председател на Учебния съвет, 1916-1922 г.).

Той е делегат в Асамблеята на ОН в продължение на 3 години (1920-1922), управител на „Британската радиоразпръсквателна корпорация" в продължение на 4 годони (1935-1939) и попечител на фонда на Роудс в продължение на около 15 години (1925-1940).

Фишър е един от най-важните членове на Групата на Милнър, което обаче не се вижда от неотдавнашната биография, написана от Дейвид Ог, „Хърбърт Фишър, 1865-1940" (Лондон, 1947 г.).

През целия си живот той е свързан с членове на Групата, или с хора близки до нея. В „Ню колидж „в периода 1884-1888 г. е студент на У. Л. Кортни, чиято вдовица, Дейм Джанет Кортни, по-късно е близка до Групата. Той става член на „Ню колидж" през 1888 г., заедно с Гилбърт Мъри, и член на Групата. Сред студентите му в „Ню колидж" са Къртис, Кер, Бранд, Малкълм и Хичънс през първите няколко години на преподаването му. Поканата му за Южна Африка през 1908 г. идва чрез Къртис, а статиите му за пътуването са публикувани в „Таймс".

Отплава за Индия през 1913 г. с Хърбърт Бейкър от групата (архитект на Роудс). През 1918 г. отказва поста главен секретар за Ирландия, който е даден на зетя на Амери; през декември 1918 г. отказва поста помощник-държавен секретар по външните работи, когато Робърт Сесил подава оставка.

Той играе известна роля в изготвянето на доклада Монтагю-Челмсфорд от 1919 г. и Закона за правителството на Ирландия от 1921 г. и го прокарва през Камарата на общините.

През 1919 г. отказва поста посланик във Вашингтон. Той не е съгласен с вътрешното ядро на Групата по отношение на религията, и протекционизма, тъй като е атеист и привърженик на свободната търговия. Книгата му за християнската наука предизвиква разрив с някои членове на Групата.

Библиографията на Фишър представлява обширен списък с публикувани произведения. Освен неговата „Незавършена биография" (1940) и известната му тритомна „История на Европа" (1935-1936), съдържа много трудове по теми, близки до Групата на Милнър.

Неговата лекция в Крейтън през 1911 г. за политическите съюзи разглежда естеството на федерализма и другите съюзи и се вписва добре в дискусиите, про-

веждани по това време в рамките на „Кръглите маси“ по тази тема – дискусии, в които Фишър играе важна роля.

В частта от тази лекция, посветена на Южноафриканския съюз, Фишър е почти толкова умишлено уклончив, колкото е Бранд в книгата си за Съюза, която се появява две години по-рано.

Той споменава предварителната работа на „Детската градина“ за обединение (работа, в която е участвал по време на посещението си в Южна Африка през 1908 г.) като дело на анонимни лица, но заявява, че получената конституция за обединена Южна Африка е дело на делегацията на Трансваал (която, както ще видим, е контролирана от „Детската градина“).

Други трудове на Фишър, резултат от работата му с Групата на Милнър, са неговата „Имперска администрация“ в „Изследвания по история и политика“ (1920); „Международен експеримент“, занимаваща се с ОН (1921); „Общото благо“, занимаваща се с гражданските задължения (1924); и „Нашата нова религия“ (1929), занимаваща се с християнската наука.

Във връзка с тази последна книга може да се спомене, че християнската наука става религия за Групата на Милнър, но след смъртта на Милнър. Сред другите, Нанси Астор и лорд Лотиан са пламенни поддръжници на новото вярване. Християнската наука е част от атмосферата на Кливеден[74].

Връзката на Фишър с Милнър е доста близка и те се сближават първоначално покрай получаването на стипендии от „Ню колидж“, по-възрастния Милнър я получава от 1878 г., а по-младия Фишер – 10 години по-късно.

През 1901 г., когато се създава „Детската градина“, двамата са стипендианти заедно в продължение на 13 години, а през 1925 г., когато Милнър умира, Фишър става ректор на колежа.

Съществувала и по-лична връзка, създадена през 1899 г., когато Фишър се жени за Летис Илбърт. Баща ѝ, сър Кортни Илбърт (1841-1924), е приятел на Ансън и стар приятел на Милнър. Сър Кортни, като член на юрисконсулта на Съвета на вицекраля на Индия през 1883 г., се опитва напразно да премахне от индийския кодекс „всяка съдебна дисквалификация, основана единствено на расови различия“.

Под ръководството на лорд Дъферин (бащата на лорд Базил Блекууд), той създава общата система от закони и процедури за Бирма (1885 г.), а през 1898 г. издава основите на индийското право. Също е секретар на Камарата на общините от 1902 до 1921 г.

Г-жа Фишър, една от петте дъщери на сър Кортни, си спомня в „Документите на Милнър“ как Алфред Милнър е забавлявал момичетата, когато са били деца.

Фишър е много ценен член за групата на Милнър, защото той, заедно с лорд Гошен, се превръщат в основната връзка, чрез което групата си осигуряваа достъп до колежа „Вси души“.

Този достъп е осигурен чрез приятелството на двама със сър Уилям Ансън. Самият Ансън е член на Блока на Сесил, а не на Групата на Милнър. Личните му отношения с Милнър не са много близки и всъщност има известно съмнение относно действителното му отношение към Милнър. Единственият коментар за Милнър в публикуваните части от дневника на Ансън е доста язвителна забележ-

[74] *Лейди Нанси Астор превръща Кливеденския дворец, който закупуват със съпруга си лорд Астор, в средище на лондонския елит, където се организират светски събития, и се формира интелектуален кръг, известен като „Кливеденската група“. (б. пр.).*

ка относно липсата на красноречие в речта му в Камарата на лордовете срещу Закона за парламента от 1911 г.[75]

Уилям Ансън

Ансън има различия във вжданията си с Милнър, и с повечето членове на Групата му, тъй като е твърде консервативен. Той е либерален юнионист, както и повечето важни членове на Групата. Също е империалист и се интересува от социалното благосъстояние, но не изпитва силното пренебрежение към икономическите системи, което е толкова характерно за всички членове на групата преди 1917 г.

Ансън има дълбоко уважение към икономическото статукво и подозрението на стария либерал към намесата на публичната власт в икономическата област.

Тези тенденции се засилват с годините, поради необходимото внимание при стопанисването на обширните поземлени владения на „Всички души".

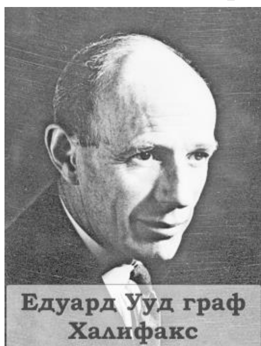
Въпреки личната си неприязан към Милнар, Ансън се превръща в един от главните архитекти на Групата му, и несъмнено е основният фактор за доминирането ѝ над „Всички души", след смъртта му.

По време на неговото ректорство (1881-1914), Ансън е най-влиятелната фигура във „Всички души", не само в социалния и интелектуалния му живот, но и в управлението на имотите на колежа и избора на членовете му.

Според традицията, с имотите се занимава касиера на колежа, а с научната работа – останалите членове. Ансън обаче поема доминиращата роля и в двете направления, до такава степен, че епископ Хенсън (член на „Всички души" от 1884 г.), в своите мемоари за Ансън, казва, че ректорът винаги е можел да лиши даден кандидат от стипендията му.

В стремежа си да предостави стипендии във „Всички души" на онези личности, които сега считаме за главни членове на групата на Милнър, Ансън не осъзнава, че изобщо си има работа с организирана група. Кандидатите, идващи от „Ню колидж" в периода 1897-1907 г., имат високи способности, и получат избора въз основа на собствените си заслуги. Но обстоятелството, че са силно препоръчани от Фишър, ни послужи да разгадаем въпроса. Така те не влизат във „Всички души" условно като членове на групата на Милнър – поне не приживе на Ансън.

След 1914 г. това вероятно е направено (както в случая с Лайънъл Къртис през 1921 г., Базил Уилямс през 1924 г. или Реджиналд Купланд през 1920 г.), но не и преди това. По-скоро, младите мъже, които са посещавали „Ню колидж" по време на Бурската война (дори и да са били от двете враждуващи страни) са забелязани от Фишър и Ансън, избрани във „Всички души" и изпратени в „Детската градина" на Милнър въз основа на заслуги, а не на връзки.

Едуард Уд граф Халифакс

Друг млад мъж, посетил Южна Африка през 1904 и 1905 г., е Едуард Фредерик Линдли Уд, вече член на „Всички души" и бъдещ член на групата на Милнър. По-известен е като 1-ия граф Халифакс, син на 2-ия виконт Халифакс и във всяко отношение е добре подготвен за да стане член на групата на Милнър.

Лорд Халифакс е правнук на лорд Грей, автор на известния избирателен закон от 1832 г. и внук на Чарлз Уд (1800-1885), секретар и зет на лорд Грей, който му помага за прие-

[75] *H. H. Henson, Memoirs of Sir William Anson (Oxford, 1920), 212.*

мането на избирателния закон.

Същият му дядо става през 1859-1866 г., първият държавен секретар на Индия, прокарвайки реформи за тази голяма колония, които са основата за по-късните реформи на Групата на Милнър през 20-ти век.

Лорд Халифакс е и правнук на лорд Дърам, чийто известен доклад ляга в основата на федеративната структура на Канада през 1867 г.

Едуард Ууд, бъдещият лорд Халифакс несъмнено намира пътя си в избраната компания на „Вси души", улеснен от близкото приятелство на собствения му баща, член на колежа от 15 години, с Филимор и с бъдещия архиепископ Ланг, когато е избран през 1903 г.

Като новоизбран член, Едуард Ууд посещава на два пъти Южна Африка (през 1904 и 1905 г.). Всеки път е придружен от баща си, виконт Халифакс, който вечеря с Милнър и е дълбоко впечатлен от него. Впоследствие виконтът става главен защитник на Милнър в Камарата на лордовете.

През 1906 г., например, когато Милнър е подложен на сериозна критика в Камарата на общините, за вноса на китайски работници за мините в Южна Африка, лорд Халифакс внася и приема в Горната камара, резолюция изказващо признателност за работата на Милнър.

Последващата кариера на Едуард Ууд е една от най-бляскавите. Депутат в парламента в продължение на 15 години (1910-1925), той заема постове като парламентарен заместник-секретар за колониите (1921-1922), председател на Съвета по образованието (наследил Х. А. Л. Фишър, 1922-1924) и министър на земеделието, преди да замине за Индия (като барон Ъруин[76]), за да стане вицекрал. На този пост, както ще видим, той доразвива плановете на Групата на Милнър за големия субконтинент (1926-1931), преди да се завърне към по-високи постове като председател на Съвета по образование (1932-1935), държавен секретар по военните въпроси (1935), лорд-пазител на печата (1935-1937), лорд-председател на Съвета (1937-1938), държавен секретар по външните работи (1938-1940) и накрая посланик във Вашингтон (като наследник на лорд Лотиан, 1941-1946). Във Вашингтон, както ще видим, той попълва посолството с членове на колежа „Вси души".

Няма съмнение, че лорд Халифакс дължи възхода си в обществените дела на членството си в Групата на Милнър. Неговият биограф, Алън Кембъл Джонсън, пише във връзка с едно назначение на Халифакс: „Широко разпространено е мнението, че влиянието на Джефри Доусън и други членове на редакционния екип на „Таймс" са го открили като идеалния вицекрал и са съобщили името му в подходящия момент както на съответните власти в обкръжението на Джордж V, така и на Даунинг стрийт 10."

Във връзка с назначаването му за министър на външните работи, Джонсън казва: „Лотиан, Джефри Доусън и Бранд, които се събираха в Кливеден Хаус като гости на семейство Астор си спечелиха прозвището „Кливеденската група", заради слуховете на лявата пропаганда. Именно те настояха пред Чембърлейн в решителния момент да прояви смелост и да постави Халифакс, въпреки че беше пер, на поста[77], на който опитът и заслугите му толкова много му дават право. Те катего-

---

[76] Едуард Ууд носи титлата барон Ъруин виконт Халифакс, а от 1944 г. е лорд (ърл, граф) Халифакс. (б. пр.).

[77] Става дума за оставката на Идън, заменен от Халифакс като министър на външните работи в консервативния кабинет на Чембърлейн от 1938 до 1940 г. Антъни Идън подава оставка поради нежеланието си да преговаря с Хитлер. На 25 септември 1938 г. Халифакс се обявява в кабинета срещу претенциите на Хитлер изложени в Годесбергския меморандум, след втората му среща с Чембърлейн. Халифакс, под влиянието на Кадоган, убеждава кабинета да отхвърли условията от Бад Годесберг. Великобритания и Германия са на ръба на война в края на септемв-

рично твърдяха, че отстраняването на министър на външните работи, в разгара на битката в Камарата на общините, е необходимо, за да се справи с деликатната международна ситуация.“

Друг член на тази южноафриканска група, който технически не е член на „Детската градина“ (защото не е на държавната служба), е Базил Келет Лонг. Той отива от колеаж „Брасеноуз“ в Кейптаун, за да учи право през 1902 г. и работи в адвокатската колегия три години по-късно. През 1908 г. е избран в парламента на Кейптаун, а година по-късно наследява Кер като редактор на пропагандното списание на „Детската градина“, „Държавата“ (1909-1912). Той е член на първия парламент на Южноафриканския съюз в продължение на три години (1910-1913), а след това наследява Амери като ръководител на отдела за доминиони на „Таймс“.

През 1921 г. напуска този пост и позицията на чуждестранен редактор (заемана от него през 1920-1921 г.), за да се завърне в Южна Африка като редактор на „Кейптаун Таймс“ (1921-1935).

Той е една от най-важните фигури в Южноафриканския институт за международни отношения след закъснялото му основаване. С избухването на войната през 1939 г. той е назначен като отговорник за връзката между южноафриканския клон и основния институт в Лондон.

Работата на „Детската градина“ в Южна Африка не е толкова добре позната, колкото може да се очаква. Всъщност доскоро ролята, играна от тази група, поради собствената ѝ умишлена политика на секретност, е до голяма степен скрита. Единственото добро описание на тяхната работа може да се намери в книгата на Уорсфолд „Реконструкцията на новите колонии под ръководството на лорд Милнър“, но Уорсфолд, писал толкова рано, не е могъл да предвиди продължаващото съществуване на „Детската градина“ като по-голяма и по-влиятелна група.

Очеркът на Лайънъл Къртис за дейността на Групата, в неговото „Писмо до народа на Индия“ (1917 г.), е много кратък и практически непознат в САЩ, дори и в Англия. По-новите стандартни очерц, като този в том VIII на „Кеймбриджска история на Британската империя“ (1936 г.), дават дори по-малко от Уорсфолд.

Това не е изненадващо, когато посочим, че главата в този том, посветена на „Формирането на Съюза, 1901-1910 г.“, е написана от Хю А. Уиндъм, член на „Детската градина“.

Една от загадките на съвременната британска наука, е как Групата на Милнър успява да контролира писането на историята, свързана с областите, в които е била най-активна.

Едва в последните години, ролята която играе „Детската градина“ като част от по-голяма група, е оценена от много малко автори, като вече споменатия биограф на лорд Халифакс, и М. С. Грийн. Последният е учител в гимназия в Претория, Южна Африка, и в кратката си работа „Създаването на Южноафриканския съюз“ (1946 г.) дава описание на „Детската градина“, което оказва, че авторът ясно е доловил само ранният етап на една по-голяма група, която упражнява влиянието си чрез „Кръглата маса“, „Таймс“, Кралския институт за международни отношения и колежа „Вси души“.

Работата по създаването на Южнаафрикнския съюз е само част от много по-голямата задача за изграждане на имперския съюз. Това винаги е била крайната цел на Сесил Роудс, Милнър и „детската“ му градина. Милнър пише в дневника си на 25 януари 1904 г.: „Работата ми е постоянно насочена към една велика и далечна цел – установяването в Южна Африка на една велика, цивилизована и

ри 1938 г., докато Чембърлейн не пристига в Мюнхен за участие в срещата решила съдбата на Чехословакия. (б. пр.).

прогресивна общност, от Кейптаун до Замбези – независима в управлението на собствените си дела, но все пак, по свое твърдо желание, оставаща член на великата общност на свободните нации, събрани под британското знаме. Това е целта на всичките ми усилия. Това е моята цел и до днес.“[78]

Дж. Чембърлейн и Милнър (седнали) сред "Детската градина". Кейптаун, 1903 г.

В своята голяма прощална реч от март 1905 г. Милнър призовава слушателите си, и особено от „Детската градина“, да останат лоялни към тази крайна цел. Той казва: „Най-силно се моля онези, с които съм работил във велика борба и които могат да придадат известна тежест на думите ми, да останат верни, верни най-вече в периода на реакцията, на великата идея за имперско единство. Ще доживеем ли някога да видим нейното осъществяване? Независимо дали ще го направим или не, дали ще успеем или ще се провалим, аз винаги ще бъда непоколебим в тази вяра, но предпочитам да работя тихо и на заден план, във формирането на общественото мнение, а не в упражняването на властта... Когато ние, които се наричаме империалисти, говорим за Британската империя, ние си мислим за група държави, всички независими със своите местни проблеми, но всички обединени за защита на собствените си общи интереси и развитието на обща цивилизация; обединени не в съюз – защото съюзите могат да се сключват и развалят и никога не са повече от номинално трайни – а в постоянен органичен съюз. На за такъв съюз владенията, каквито съществуват днес, признавам са само суровината. Нашият идеал е все още далечен, но той не е визионерски, или непостижим... Пътят е дълъг, препятствията са много... Според много хора целта, не може да бъде постигната в рамките на моя живот – а може би и през живата на никой от присъстващите в тази зала. Не можем да ускорим бавния растеж на такава велика идея чрез никакъв форсиращ процес. Но това, което можете да направите, е да я държите постоянно в полезрението си, да не пропускате възможност да работите за нея, да се съпротивлявате до смърт, на всяка политика, която ви отдалечава от нея. Знам, че службата на тази идея изисква най-рядката комбинация от качества, съчетанието от непрестанни усилия с безкрайно търпение. Но помислете за величието на наградата; огромната привилегия да ви бъде позволено да допринесете за осъщес-

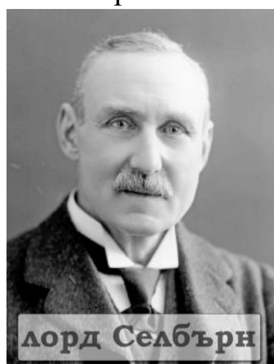
[78] *Cecil Headlam, ed., The Milner Papers, 1897-1905 (2 vols., London, 1931-1933), II, 501.*

тяването на една от най-благородните концепции, които някога се е появявала в политическото въображение на човечеството.“

През първите няколко години в Южна Африка „детската градина“ работи за изграждането на административната, съдебната, образователната и икономическата системи на Южна Африка. От 1905 г. те вече работят за създаването на Южноафриканския съюз. Първите стъпки са Междуколониалният съвет, който свързва Трансваал и колонията Оранжева река; свързванеето на централноафриканската с южноафриканската железници; и митническият съюз.

Както видяхме, „Детската градина“ контролира първите две от тях напълно; също контролира изцяло администрацията на Трансваал. Това е важно, защото златните и диамантените мини правят тази колония решаващата икономическа сила в Южна Африка, а контролът върху нея дава на „Детската градина“ лост, с който да принуди другите колонии да се присъединят към съюза.

През 1906 г. Къртис, Доусън, Хиченс, Бранд и Кер, с подкрепата на Фийтъм и Малкълм, отиват при лорд Селбърн и искат разрешение да работят за Съюза. Те убеждавот д-р Стар Джеймсън, по това време премиер на Капската колония, да пише на Селбърн в подкрепа на проекта. Когато разрешението е получено, Къртис подава оставка от поста си в Йоханесбург и с помощта на Кер сформира „Общества за по-тесния съюз“ като пропагандни органи в цяла Южна Африка.

Доусън, като редактор, контролира вестник „Йоханесбург Стар“. Що се отнася до новините от Южна Африка, вестникът „Таймс“ от Лондон е напълно контролиран, като Монипени, Амери, Базил Уилямс и Григ заемат стратегически позиции – последният е ръководител на имперския отдел на вестника. Фабиан Уеър публикува статии на различни членове от Групата на Милнър в своя „Морнинг Пост“.

В Южна Африка от Ейб Бейли са получени 5000 паунда за основаване на месечен вестник за насърчаване каузата за обединение. Този вестник, „Държавата“, е редактиран от Филип Кер и Б. К. Лонг и става предшественик на „Кръглата маса“, също редактиран от Кер и финансиран от Бейли.

Бейли осигурява основната финансова подкрепа за дейностите на „Детската градина“ за по-тесен съюз в Южна Африка, и става пръв спонсор на „Кръглата маса“ през 1910 г. и на Кралския институт за международни отношения през 1919 г.

Той дарява средства и на двата вестника през целия си живот, а след смъртта си през 1940 г. завещава на „Кръглата маса“ 1000 паунда годишно за неопределен период. На Кралския институт завещава 5000 паунда годишно, от 1928 г. нататък.

Подобно на близките си сътрудници Роудс и Бейт, той оставя част от огромното си състояние под формата на доверителен фонд за подпомагане на имперските интереси. Фондът на Бейли възлизал на 250 000 паунда.

Като част от проекта за Южноафрикански съюз, през 1906 г. Къртис изготвя меморандум за необходимостта от по-тесен съюз на южноафриканските територии, основавайки аргументите си от необходимостта за по-голямо единство на железопътния транспорт и митническия контрол. С добавянето на раздел, написан от Кер за железопътните тарифи, и няколко параграфа от Селбърн, мемурандумът е публикуван като „Меморандум за федерацията“ на лорд Селборн от 7 януари 1907 г. и е включен в „Имперската синя книга“ (*Imperial Blue Book, 1907*). Преиздаден е, с увод от Базил Уилямс от „Детската градина“, от *Oxford University Press* през 1925 г.

Централният комитет на Дружествата за по-тесен съюз (който не е нищо друго освен „Детската градина“) написва пълен и подробен отчет за политическите институции в различните засегнати области. Той е наречен „Правителството на Южна Африка“ и е издаден анонимно в пет части, а по-късно е преработен в две части. Изпратено е копие до всеки делегат на Националния конвент в Дърбан през 1908 г., заедно с друг анонимен труд (редактиран от Б. К. Лонг), наречен „Рамката на Съюза“. Последният труд съдържа копия на конституциите на петте основни федерални държави в света (САЩ, Канада, Германия, Швейцария и Австралия).

Къртис е главният автор на проекта за конституция, представен от делегацията на Трансваал на Националния конвенту който впоследствие с някои изменения, става Конституция на Южноафриканския съюз през 1910 г. Делегацията на Трансваал, единствена от другите делегации, живее заедно в една къща и има екип от експертни съветници; тези две обстоятелства се дължат на обстоятелството, че всички те са от „Детската градина“.

След като конвентът приема конституцията на Съюза, тя трябва да бъде приета от Имперския парламент и различните щати (територии, колонии) в Южна Африка. И в двете задачи „Детската градина“ играе важна роля, в Англия чрез контрола си върху „Таймс“ и „Морнинг Пост“, както и други източници на пропагандата, а в Южна Африка чрез икономическия натиск на Трансваал. В Натал, единственият щат, който поставя въпроса на референдум, „Детската градина“ започна интензивна пропагандна кампания, финансирана с пари от Трансваал. За тази борба в Натал, Бранд, с обичайната си секретност по всички въпроси, свързани с „Детската градина“, просто казва: „Беше проведен референдум и противно на общите очаквания, той представи огромно мнозинство за обединение, добро доказателство за здравия разум на хората от колонията.“[79]

Бранд, като секретар на делегацията на Трансваал в Конвента, знае повече от това! Същата секретност се поддържа по отношение на целия конвент. Не се водят записи от неговите заседания, но според Уорсфолд, резолюциите са изготвени от Бранд и Дънкан. По време на тези дейности „Детската градина“ получава мощна подкрепа от човек, който по това време е член на групата на Милнър и по-късно печели международна слава, основно от това членство. Това е Ян К. Смътс.

Ян Смътс

Смътс учи в Англия, в университета в Кеймбридж и Мидъл Темпъл. До 1895 г. е адвокат в Кейптаун. Неуспехът му в тази професия несъмнено повлиява в превръщането му в подмолен опортюнист, но въпреки целия си опортюнизъм той възприема идеалаите на Роудс и Милнър за обединена Южна Африка. Всичките му действия от тази дата нататък, са насочени към Обединена Южна Африка в рамките на Британската империя, което е неговата цел, включително в тази Обединена Южна Африка, той да бъде доминиращата фигура.

Смътс и Милнър се различават главно по последния въпрос, защото ако Милнър е „безкористен“, това не може да се каже за Смътс. Иначе двамата изглеждат много сходни – сходни в желанията си да обединят Южна Африка, а по-късно и за обединената Британска империя, и изключително сходни в хладнокрвието си, безскрупулния интелект и строгата дисциплина (прилагана към себе си дори повече, отколкото към другите).

Въпреки сходните си цели за Империята, Смътс и Милнър не са близки приятели. Може би толкова сходни личности няма как да намерят взаимно съгласие,

[79] *R. H. Brand, The Union of South Africa (Oxford, 1909), 39.*

но разминаването се дължи на единствената характеристика в техните личности, по която те най-очевидно се различават.

Но Смътс и Роудс се разбират много добре. Още през 1895 г. неуспешният адвокат от Кейптаун е изпратен от великия империалист в Кимбърли, за да говори в негова защита. Но след нападението на Джеймсън, Смътс става един от най-шумните критици на Роудс и британците.[80] Тези атаки дават на Смътс репутация на англофоб, което веднага му носи значителни печалби.

Отивайки в Трансваал (където той добавя славата си чрез безкомпромисната подкрепа на президента Крюгер), той получава на 28-годишна възраст поста държавен прокурор (1898 г.). На тази позиция, а по-късно и като министър на колониите, той възприема тактики, които постепенно водят до война (принуждава уитлендърите[81] да плащат данъци, като същевременно им отказва избирателно право, арестува редакторите на техните вестници като Монипени и др.). На конференцията в Блумфонтейн през 1899 г. между Крюгер и Милнър, всички съвети на Смътс към Крюгер са в посока на отстъпки на Милнър, но именно Смътс изготвя ултиматума от 9 октомври, който води до избухването на войната. По време на войната той е един от най-известните бурски генерали, но когато започват преговорите за мир, именно той изготвя предложението за незабавно приемане на британските условия. С постигането на мир, Смътс отказва поканата на Милнър да служи в Законодателния съвет на Трансваал, започвайки често несправедливи атаки срещу Милнър и „Детската градина“.

Но веднага щом му е предоставено самоуправление (през 1906 г.), той става секретар по колониите, министър на образованието и работи в тясно сътрудничество с „Детската градина“, за да постигне идеала на Милнър за обединена Южна Африка.

В тези действия всъщност няма нищо озадачаващо или парадоксално. От самото начало Смътс иска блестяща кариера в обединена Южна Африка в рамките на обединена Британска империя, и ако е възможно, на обединен свят. Никоя сцена не би била твърде голяма за амбициите на този млад актьор, с изключение на неговата лична роля, а амбициите му, не са много по-различни от тези на Милнър или Роудс. Но като много интелигентен човек, Смътс знае, че не може да играе никаква роля в света или в Британската империя, освен ако първо не може да я играе в Южна Африка. А това изисква, в един демократичен режим (който той не харесва), да изглежда пробурски, а не пробритански. Така Смътс е пробурски настроен по всички важни и несъществени въпроси, но пробритански по всички незначителни и съществени въпроси (като език, отделяне, отбрана и др.).

На Националния конвент от 1908-1909 г. именно Смътс доминира делегацията на Трансваал и успява да прокара проектите, подготвени от „детската градина“. От това произтича лична връзка, която все още съществува, и оттогава нататък, като член на Групата на Милнър, Смътс, с неоспорими способности, успява да играе ролята, която е искал в Империята и света. Той се превръща в най-добрия пример за твърдението на Групата на Милнър, че в рамките на обединената империя се крият най-добрите възможности за свобода и саморазвитие за всички хора.

В новото правителство, сформирано след създаването на Южноафриканския съюз, Смътс държи три от деветте портфейла (минно дело, отбрана и вътрешни

---

[80] Това е театър, който измислят с Роудс. Те действат в синхрон за да вкарат трансваалският президент Паул Крюгер във война с Британия. (б. пр.).

[81] Уитлендъри – чужденци или това са британците живеещи в Трансваал под управлението на бурите. (б. пр.).

работи). През 1912 г. той се отказва от два (минно дело и вътрешни работи) в замяна на портфейла на финансите, който държи до избухването на войната.

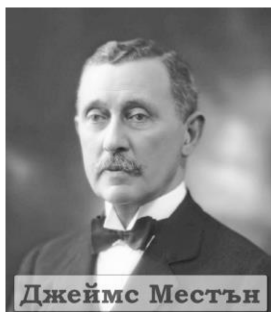
Като министър на отбраната (1910-1920) и министър-председател (1919-1924), той командва британските сили в Източна Африка (1916-1917) и е представител на Южна Африка, като един от главните членове на Имперския военен кабинет (1917-1918).

На мирната конференция в Париж той е пълномощен представител и играе много важна роля зад кулисите в сътрудничество с други членове на Групата на Милнър.

През 1921 г. той отива на тайна мисия в Ирландия и урежда примирието и започва преговорите между Лойд Джордж и ирландските лидери.

В периода след войната влиянието му в южноафриканската политика намалява, но той продължава да играе важна роля в рамките на Групата на Милнър и по онези въпроси (като Империята), от които Групата е най-заинтересована.

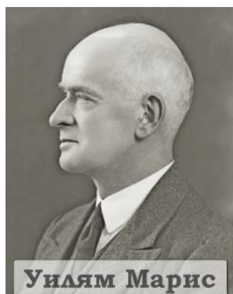
С наближаването на Втората световна война, отново става известен в политическите дела. Той е министър на правосъдието до началото на войната (1933-1939), а след това става министър-председател, заемайки длъжностите на външните работи и отбраната (1939-1948). През целия си политически живот негов главен помощник е Патрик Дънкан, когото наследява директно от Милнър.

Смътс не е единственото попълнение в групата на Милнър от „Детската градина“ по време на дейността ѝ в Южна Африка. Сред другите са двама мъже, привлечени от Милнър от индийската държавна служба, за да помогнат на „детската градина“ във формиране на Трансваалската държавна служба.

Това са Джеймс С. Местън (по-късно лорд Местън, 1865-1943) и Уилям С. Марис (по-късно сър Уилям, 1873-1945). И двамата учат за кратко в Оксфорд, подготвяйки се за индийската държавна служба. Местън учи в „Балиол“ (след като завършва университета в Абърдийн) по времето, когато Милнър е все още много близо до колежа (около 1884 г.), и когато Тойнби, преподавател на кандидатите за индийската държавна служба в „Балиол“, току-що е починал. Възможно е тогава Милнър да се е запознал с Местън и да го е покани в Южна Африка през 1903 г.

До този момент кариерата на Местън в индийската държавна служба е доста рутинна и след 18 години служба той е достигнал поста финансов секретар на Обединените провинции[82].

Марис, по-млад колега на Местън в индийската държавна служба, е родом от Нова Зеландия и след като учи в колежа Кентърбъри в собствената си страна, отива в „Крайст чърч“ Оксфорд, за да се подготви за индийската държавна служба.

Той издържа необходимите изпити и е назначен за помощник-магистър в Обединените провинции. От тази длъжност той отива в Южна Африка, за да се присъедини към „детската градина“ две години след Местън.

Местън заема поста съветник в Южна Африка в Капската колония и Трансваал по реформата на държавната служба (1904-1906). След това остава член на Групата на Милнър, използван най-вече за съвети по индийнските въпроси.

[82] Те съответстват приблизително на обединените региони на днешните индийски щати Утар Прадеш и Утаракханд. (б. пр.).

След завръщането си от Южна Африка е назначен за секретар на финансовия отдел на правителството на Индия (1906-1912). Две години по-късно е назначен за финансов член на Генерал-губернаторския съвет, а на следващата година става член на Имперския законодателен съвет. През 1912 г. става за пет години вицегубернатор на Обединените провинции.

През този период той работи в тясно сътрудничество с Лайънъл Къртис по планираните реформи, които се превръщат в Закона за управлението на Индия от 1919 г. През 1917 г. Местън заминава за Лондон като индийски представител в Имперския военен кабинет и на Имперската конференция през същата година. След завръщането си в Индия, той отново е финансов член на Съвета на генерал-губернатора до пенсионирането си през 1919 г.

След това се завръща в Англия, получава титлата барон и продължава да действа като главен съветник по индийските въпроси на Групата на Милнър. Назначен в бордовете на директорите на двайсетина корпорации, в които групата има влияние. В няколко от тях заседава заедно с други членове от групата. Сред тях можем да споменем *English Electric Company* (с Хичънс), *Galloway Water Power Company* (с Бранд) и *British Portland Cement Manufacturers Association* (с 3-я лорд Селбърн).

Още от основаването на Кралския институт за международни отношения, той е важен член, председател на изпълнителен комитет през 1919-1926 г. и член на съвета през по-голямата част от периода 1926-1943 г.

Марис, който замества Местън в Трансваал през 1906 г., е с 8 години по-млад от него (роден през 1873 г.) и поради това е много по-близък с хората от „Детската градина“, като впоследствие става доверн член на Групата.

Назначен е за комисар на държавната служба на Трансваал и заместник-председател на Комитета по централните южноафрикански железници. Не се връща в Индия няколко години, и пътува с Къртис на обиколка през Канада, Австралия и Нова Зеландия, организирайки „Кръглите маси“ (1911 г.). Той убеждава Къртис, а чрез него и Групата, че на Индия трябва да се позволи да продължи по-бързо от предвиденото по пътя към самоуправление. Обратно в Индия през 1912 г., Марис става член на Изпълнителния комитет на Дурбар, а по-късно и секретар на Министерството на вътрешните работи на правителството на Индия. През 1916 г. става генерален инспектор на полицията за Обединените провинции, а на следващата година – помощник-секретар на правителството на Индия. През този период той помага на Къртис с планираните реформи и е натоварен с изпълнението им. Когато законът е приет през 1919 г., той е назначен за комисар по реформите и министър на вътрешните работи на правителството на Индия (1919-1921). По същото време е посветен в рицарство.

След кратък период като губернатор на Асам (1921-1922), той е губернатор на Обединените провинции (1922-1928) и член на Съвета на Индия (1928-1929). След оттеглянето си от активно участие в делата на Индия, започва кариера в академичната администрация, която му носи допълнителни почести. Той е директор на колежа „Армстронг“ през 1929-1937 г., вицеканцлер и проканцлер на университета в Дърам през 1929-1937 г.,директор на Кралския земеделски колеж в Сайрънсестър през 1937-1945 г.

Синът на Марис, Адам Д. Марис, роден в годината, в която баща му отива в Трансваал, и днес е член на групата на Милнър. След като завършва училището Уинчестър и колежа „Тринити“ в Оксфорд, той започва работа в „Лазард Брадърс и Ко“. Няма съмнение, че този пост е получена чрез връзката на баща му с Бранд, по това време управител на „Лазард Брадърс“. Младият Марис остава в банковата

фирма 10 години, но с избухването на войната постъпва в Министерството на икономическата война за една година. След това постъпва във „Вси души“, чийто членове монополизират британското посолство във Вашингтон, и първоначално е първи секретар, а по-късно съветник към посолството в САЩ (1940-1945). След войната е представител на британското външно министерство в Извънредния икономически комитет за Европа като генерален секретар. През 1946 г. се завръща в „Лазард Брадърс“.

Марис баща, привлича в групата на Милнър от индийската държавна служба друг член, който придобива все по-голямо значение през последните години. Това е Малкълм Хейли (от 1936 г. лорд Хейли). Хейли, е с 1 година по-възрастен от Марис, явява на изпитите за индийска държавна служба с Марис през 1895 г. и след това следва стъпките му. Секретар на правителството на Пенджаб през 1907 г. и заместник-секретар на правителството на Индия през следващата година, той е член на Комитета за Дурбар в Делхи през 1912 г. и главен комисар в този град през следващите 8 години. На този пост е един от съветниците, използвани от Къртис по индийските реформи (1916 г.). След войната Хейли е член на Изпълнителния съвет на вицекраля във финансовия и вътрешния отдел (1919-1924 г.), губернатор на Пенджаб (1924-1928 г.) и губернатор на Обединените провинции (1928-1930 г., 1931-1934 г.).

През този последен период той е един от най-близките съветници на барон Ъруин (лорд Халифакс) по време на мандата му като вицекрал (1926-1936 г.). След като Хейли напуска индийската служба през 1934 г., е използван поради важните си качества от Групата на Милнър, особено по въпросите, свързани с Африка и мандатите. Това използване показва ясно, умелия начин, по който Групата действа през последните години, ще го представим като типичен случай.

Видяхме, че Групата на Милнър контролирала наследството на Роудс след смъртта му през 1902 г. През 1929 г. Групата кани генерал Смътс да изнесе лекциите за Роудс в Оксфорд. В тези лекции Смътс предлага, че е крайно необходимо подробно проучване на Африка и нейните ресурси. Кралският институт по международни отношения приема това предложение и назначава комисия с председател лорд Лотиан, за да проучи проекта. Комисията осигурява услугите на пенсиониращия се губернатор на Обединените провинции, който да ръководи проучването.

Така сър Малкълм Хейли става директор на проекта и главен редактор на известното „Африканско проучване“, публикувано през 1938 г. от Кралския институт по международни отношения, със средства, получени от фондацията Карнеги в Ню Йорк. Така дейността на Групата на Милнър се проявява в този проект от първоначалния му замисъл до крайното му осъществяване, въпреки че широката публика, неподозираща изобщо за съществуването ѝ, никога не ще го осъзнае.

Хейли е назначен и за член на Съвета на Кралския институт по международни отношения, член на Постоянната мандатна комисия на ОН (1935-1939), председател на Института по ориенталски и африкански изследвания (1941-1945), председател на Международния африкански институт, президент на Кралското централноазиатско дружество, председател на Комитета за колониални изследвания, член на Сената на Лондонския университет, хонорован сътрудник на колежа „Нъфийлд“ в Оксфорд (1939-1947), ръководител на икономическа мисия в Белгийско Конго (1941), лектор по цигански език в Оксфорд (1941) и др.

Наред с всички тези важни постове, лорд Хейли намира време да пише в областите, с които групата на Милнър е най-заинтересована. Сред тези трудове можем да споменем: „Великобритания и нейните зависимости“, „Бъдещето на колониалните народи“ и „Великобритания, Индия и колониалните зависимости в следвоенния свят“ (и трите публикувани през 1943 г.).

Учредяването на Южноафриканския съюз през 1910 г. не означава края на „Детската градина“. Тя си поставя за цел да повтори на имперската сцена това, което току-що е постигнала в Южна Африка. В този нов проект вдъхновението е същото (Милнър), персоналът е същият (Детската градина), методите са същите (като групите „Кръгла маса“ заменят „Обществата на по-тесните съюзи“, а смисание „Кръглата маса“ заменя списание „Държавата“).

Но, както подобава на по-голям проблем, са необходими допълнителен персонал и допълнителни средства. Допълнителният персонал идва предимно от „Ню колидж“ и „Вси души“; допълнителните средства идват от фонда на Сесил Роудс, неговите сътрудници и „Вси души“.

По-старите източници на средства (като спонсорството на Ейб Бейли) и на влияние (като „Таймс“) остават лоялни към Групата и продължават да помагат в тази втора голяма битка на последователите на Милнър.

Джон Бюкан пише: „Лоялността към Милнър и неговото кредо беше здрав цимент, който издържа дълго след края на нашата служба в Южна Африка, тъй като организацията „Кръгла маса“ в Англия продължи „Детската градина“.

Или, ако цитираме друг компетентен свидетел, лорд Оксфорд и Аскуит, пишейки за Милнър след смъртта му: „Личността му беше толкова впечатляваща, че той основа училище от способни млади мъже, които през живота му и след това го признават за свой основен политически водач... Той беше експанзионист, но и протекционист, с уклон в социалните и индустриалните въпроси и полусоциалистически настроения.“[83]

По-убедителна може би от Бюкан или Аскуит е самата дума на Групата. „Кръглата маса“, в броя си от септември 1935 г., отбеляза 25-ата си годишнина, като отпечата кратка история на Групата. Този очерк, достатъчно пълен, без да споменава имена на членове, предоставя неопровержимо доказателство за съществуването и значението на Групата на Милнър. В него се казва: „До края на 1913 г. Кръглата маса имаше две насоки. Едната е публикуването на тримесечени преглед (т.е. брой на списанието). ... Друга представляваше група от мъже, обединени в подкрепа на принципа на свободата и изследващи съвместно, чрез метода на

---

[83] *Lord Oxford and Asquith, Memories and Reflections 1852-1927 (2 vols., Boston, 1928), I, 213-214. Хърбърт Аскуит е член на блока на Сесил и на „Вси души“. Той е близък приятел с Балфур, и Милнър. Първият убеждава Аскуит да напише мемоарите си, след като обсъжда въпроса насаме с Марго Аскуит една вечер, докато самият Аскуит е в клуба Грилиънс. Когато Аскуит се жени за Марго Тенант през 1894 г., свидетелите, подписали брачното свидетелство, са А. Дж. Балфур, У. Е. Гладстон, лорд Роузбери, Чарлз Тенант, Х. Дж. Тенант и Р. Б. Халдейн. Приятелството на Аскуит с Милнър датира от студентските им години. В мемоарите си Асквит пише (стр. 210-211): „Седяхме заедно на банките в университета в продължение на три години. Станахме близк приятели в продължение на много години и поддържахме постоянен контакт помежду си... В Оксфорд и двамата взехме активно участие в Съюза в защита на немодерната либерална кауза... В първите години на първия ми брак [1877-1885] (с Хелен Меланд, която умира млада от тиф в 1881 г.) той често идваше в дома ми в Хампстед за скромна неделна вечеря, [когато обсъждахме политически и литературни въпроси, и почти бяхме единодушни.“ За връзката на Милнър с Марго Тенант преди брака ѝ с Асквит през 1894 г. вижте в автобиографията ѝ, „Повече или по-малко за себе си“ (Лондон, 1932 г.). На 22 април 1908 г. У. Т. Стед пише на лорд Ешър, че г-жа Аскуит има три портрета над леглото си: на Роузбъри, Балфур и Милнър. Вижте „Дневниците и писмата на Реджиналд, виконт Ешър“ (4 тома, Лондон, 1938 г.), 11, 304.*

групово обучение, как той може да бъде запазен и разширен в условията на тогавашния свят. Призовавайки за подготовка срещу германската опасност[84] (което правеше от самото начало), Кръглата маса не се занимаваше само, със спасяването британците. Тя се занимаваше с отстояването срещу деспотичната държава „принципа на общността“. ... Основният принцип на Кръглата маса си оставаше свободата – „самоуправлението на хората“ и изискваше в рамките на Империята този принцип да бъде упорито преследван и изразяван в институциите. Поради тази причина тя осъди, следвоенния опит за потушаване на ирландското искане за национално самоуправление чрез безмилостно насилие, след като един век съюз не успя да спечели съгласието на ирландците, и този конфликт изигра своята роля за постигането на Ирландския договор и споразумението за доминионите. В рамките на практически осъществимото, тя се бори за идеала на Британската общност в Индия. Тя беше тясно свързана с устройството на диархията (двувластието), което засега изглеждаше най-практичният метод за предотвратяване увековечаването на несменяема изпълнителна власт, противопоставяща се на безотговорен законодателен орган, и за предоставяне практическо обучение на индийците за да придобият отговорността за управлението – устройството, въплътено в доклада Монтагю-Челмсфорд и Закона за самоуправлението на Индия... Кръглата маса, макар и да подкрепя правната формулировка на националната свобода под формата на автономия на доминионите, никога не е губила от поглед своя краен идеал за органична и ясно изразена Британска общност. Целта на еволюцията не е да доведе свободата до точката на всеотдайност, а да подготви крайната основа, върху която единствено може да се запази свободата – царуването на закона над всички... Федералният съюз е единствената сигурност за свободата както на индивида, така и на нацията. ... Принципът на анонимността никога не е нарушаван и той остава не само средство за получаване на материали от източници, които иначе щяха да са недостъпни, но и гаранция, че мненията, и фактите, представени в статиите, се проверяват от повече от едно индивидуално мнение.... Незабележимо формата на списанието се е променила, за да отговаря на променените обстоятелства.... Но основите остават непроменени. Групите в четирите отвъдморски доминиона все още събират материалите си и изработват своите възгледи, метафорично, „около масата“. Някои от членовете им непрекъснато участват в тази работа в продължение на четвърт век; а и в Англия групата приятели, които се събраха в Южна Африка (т.е. Детската градина), все още помагат за насочването на съдбините и допринасят за страниците на списанието, което основават, въпреки че с хода на живота, някои вече не са между нас, а на тяхно място идват други, за да допринесат с нови гледни точки и по-младата си кръв.“

Глава 5. Групата на Милнър, Роудс и Оксфорд, 1901-1925 г.

Общоприето е, и много автори го заявяват като факт, че Милнър се надява на някакво ново политическо назначение след завръщането си от Африка но е лишен от него поради изборите през 1906 г., които са загубени от консерваторите и довеждат на власт либералите. Напълно вярно е, че Милнър е извън политическия живот в продължение на 10 години, но доколкото ми е известно, няма доказателства, че това е против собственото му желание.

[84] *Както пишат Джери Дохърти и Джим Макгрегър – една от основните цели на това тайно общество в първата половина на 20-ти век е континентална война и унищожаването на Германия като издигаща се икономическа сила. (б. пр.).*

В прощалната си реч от март 1905 г., произнесена много преди победата на либералите на изборите, Милнър заявява за „великата идея на имперското единство“: „Винаги ще бъда непоколебим в тази вяра, но предпочитам да работя тихо и на заден план, във формирането на общественото мнение, а не в упражняването на властта.“

Точно това прави Милнър. Дори след като се завръща на властови позиции през 1915-1921 г., той работи възможно най-тихо и се стреми изобщо да не привлича общественото внимание.[85]

Милнър няма какво да спечели от обществена длъжност след 1905 г., докато голямата криза от 1915-1918 г. не направи наложително всички способни мъже да се включат в активни дела. Ако иска да каже каквото мисли, той винаги има място в Камарата на лордовете, а ангажиментите за говорене другаде са лесни, всъщност, твърде лесни.

В Южна Африка след 1905 г. неговата програма за създаване на Съюза, напредва с темпове, надхвърлящи най-оптимистичните му надежди. И през 1905 г., никъде другаде не изглежда, че в реалната администрация може да постигне повече, отколкото е възможно, когато той тихо създава своята комбинирана машина за пропаганда и покровителство, седейки си у дома. Тази машина вече беше изградена около Роудс и неговите сътрудници от „Ню колидж“ и „Вси души“.

Милнър никога не е бил член на никоя политическа партия и гледа с отвращение на партийната политика много преди 1905 г. Както пише неговият приятел Едмънд Гарет през 1905 г.: „Роудс и Милнър се причисляват към онази голяма неформирана партия, която не е нито вътрешна, нито външна, която засяга ту външната политика на едната, ту вътрешната политика на другата; партия, за която империализмът и „Въпросът за положението на народа“ на Карлайл са едно и също нещо – подходящо отглеждане, настаняване, разпределение, координиране и обучение за война и мир на хората от тази държава; партия, която сякаш няма име, няма официален лидер, дори няма вестник, но която вярвам, ще се появи с дух и глас, и ще включва мнозинство от британците във Великобритания и още по-голямо мнозинство от британците в чужбина.“[86]

Няма съмнение, че това са възгледите на Милнър. Той се надява да даде на тази неформирана партия „дух и глас“ и възнамерява да направи това отделно от партийната политика. Когато му предлагат поста президент на Съюза за имперската федерация, той отказва, но написва на секретаря, г-н Ф. Х. Конгдън, следното: „Лично аз нямам политически интерес, който да спомена, освен поддържането на имперските връзки и гледам към бъдещето с тревога. Партийната система у нас

---

[85] *Некрологът на „Таймс“ за Милнър (14 май 1925 г.), очевидно написан от човек, който го е познавал добре (вероятно Доусън или Амери), гласи: „Той никога, при никакви обстоятелства, не прие отново длъжност... Дори и да я харесва, я приемашее с неохота и я отказваше с безкрайно облекчение, и при него, никога не е имало и най-малка преструвка в това.“ Ще припомним, че Милнър отказва поста министър на колониите през 1903 г.; около 6 години по-късно, според некролога на „Таймс“, той отказва предложение на юнионисти за пост в следващото консервативно правителство, освен ако партията не се ангажира да въведе задължителната военна служба. Но това тя не прави. И да припомни, че и един друг „посветен“, лорд Ешър, също споделя виждането на Милнър за задължителната военна служба, както и нежеланието му да заема обществени постове.*

[86] *Е. Гарет, „Империята и векът“ (Лондон, 1905), стр. 481. Осем години по-късно, през 1913 г., във въведението към сборника с речи „Нацията и империята“ (Бостън, 1913 г.), Милнър казва почти същото. Неприязънта му към партийната политика е споделяна от лорд Ешър и лорд Грей до такава степен, че се превръща в основен подход в живота им. Вижте Х. Бегби, „Албърт, четвърти граф Грей“ (Лондон, 1918 г.), особено стр. 52, и „Дневниците и писмата на Реджиналд, виконт Ешър“ (4 тома, Лондон, 1938 г.).*

и в колониите ми работи за прекъсване на връзките, и това и противно на желанието на нашия народ от двете страни. Това е меланхоличен пример за начина, по който лошите политически договорености, възхвалявани до небесата от край до край като най-добрите в света, могат не само да навредят на интересите, но и всъщност да осуетят желанията на хората. Не виждам никакво лекарство или защита при сегашните обстоятелства, освен мощна група от хора, и тя трябва да е много мощна, решена по всяко време и при всякакви обстоятелства да гласува и да работи, независимо от всички други обстоятелства, срещу човека или партията, които си играят безотговорно с каузата на Националното единство. Можете да бъдете сигурни, че от моя страна винаги ще го правя.“[87]

Със своето отвращение към партийната политика и парламентарната система, и в акцента си върху администрацията за социално благополучие, национално единство и имперска федерация, Милнър е ранен пример за това, което Джеймс Бърнам нарича „управленческа революция“ – т.е., създаването на група от активисти и нейното разрастване зад кулисите и извън контрола на общественото мнение, които се стремят ефективно да постигнат това, което считат за добро за хората. Тази гледна точка става основна за идеологията на Групата на Милнър, на не за всички, като например един от най-красноречивите ѝ членове, Лайънъл Къртис който продължава да вярва в демокрацията като нещо добро само по себе си.

Собствената антипатия на Милнър към демокрацията[88], практикувана в съществуващата партийна и парламентарна система, е очевидна. Пишейки през 1902 г. до стария си приятел сър Клинтън Докинс, с който са били членове на кръга на Тойнби през 1879-1884 г., той казва: „Две неща постоянно ме поразяват. Първото е здравината на британската нация като цяло, в контраст с гнилостта на партийната политика.“

Приблизително по същото време той пише до друг стар състудент от „Балиол“, Джордж Паркин: „Силно съм впечатлен от две неща: първо, че сърцето на нацията е здраво – и второ, че нашата конституция и методи са остарели и лоши, а истинското здраво чувство на нацията няма шанс да се прояви ефективно.“

Две години по-късно той пише на приятеля на Роудс, сър Луис Мичел: „Представителното управление има своите предимства, без съмнение, но влиянието на представителните събрания, организирани върху партийната система, върху администрацията – „управлението“ в истинския смисъл на думата, е почти винаги лошо.“[89]

---

[87] *Писмо на Милнър до Конгдън, 23 ноември 1904 г., в Сесил Хедлам, изд., Документите на Милнър (2 тома, Лондон, 1931-1933), II, 506.*

[88] *Антипатията му към най-лошата форма на упарвление парламентарната демокрация е напълно правилна и логична, потвърдена от историческия опит, защото това е управление на колективното безсилие и колективната безотговорност. (б. пр.).*

[89] *Сесил Хедлам, ред., Досиетата на Милнър (2 тома, Лондон, 1931-1933), I, 267 и 288; II, 505. Антипатията на Милнър към партийната политика се споделя от вътрешния кръг на групата му. Бъдещият лорд Лотиан, пишейки в „Кръглата маса“ от август 1911 г., е много критичен към партийната политика и използва същите аргументи срещу нея като Милнър. Той пише: „Във всеки момент партията която е налсат, включваща всички най-квалифицирани хора за управление на външините работи, може да бъде свалена по причини, нямащи нищо общо с поведението им по тези външнополитическите въпроси... Ако народът на Великобритания успее да задържи начело на Империята, великите държавници, които ще се ползват с доверието на доминионите и непоколебимо ще следват... успешна политика, и ако народите на доминионите са достатъчно толерантни и далновидни, за да приемат такава политика като своя, настоящото устройство може да се запази. Но дава ли ни историята някаква причина да очакваме, че вътрешната партийна система е способна да създаде толкова сложна комбинация от късмет и добро управление!?“ (Кръглата маса, I, 414-418).*

С подобни чувства и с облекчение Милнър се отказва от задълженията на обществената длъжност и се посвещава не на частните си дела, а на тайните обществени въпроси, свързани с неговата „Асоциация на помощниците“.

За да се издържа през този период, Милнър действа като поверителен съветник на определени международни финансисти във финансовия район на Лондон. Достъпът му до тази доходоносна професия е получен чрез лорд Ешър, който току-що се е пенсионирал от подобно добре платено сътрудничество със сър Ърнест Касел.

Най-важната работа на Милнър през този период е свързана с управлението на фонда на Роудс и контактите с Оксфордския университет, произтичащи от собствената му позиция като член на „Ню колидж“. Фондът на „Роудс“ вече функционира, когато Милнър се завръща от Африка през 1905 г., и реалното управление на стипендиите е в ръцете на Джордж Паркин, който напуска поста си директор на колежа „Горна Канада“ по искане на Милнър. В продължение на 18 години (1902-1920) е първи секретар на фонда на Роудс. Година след назначаването на Паркин за секретар на попечителите в Оксфорд, поради продължителните му отсъствия, като негов заместник е назначен Франсис Уайли (сър Франсис от 1929 г.), член и преподавател в „Брейзноуз“, по препоръка и влияние на лорд Роузбъри, чиито синове е обучавал.[90] Но истинският контрол върху фонда остава в ръцете на групата на Милнър от 1902 г. до наши дни.

Милнър е единственият наистина активен попечител и той контролира бюрокрацията, която управлява фонда.

Като секретари на попечителите преди 1929 г. са Джордж Паркин (1902-1920), Джефри Доусън (1921-1922), Едуард Григ (1922-1925) и лорд Лотиан (1925-1940) - всички те очевидно са определени от Милнър. В самия Съвет на попечителите, през същия период, откриваме лорд Роузбъри, лорд Милнър, лорд Грей, д-р Джеймсън, Алфред Бейт, Луис Мичел, Б. Ф. Хоксли, Алфред Бейт, Ръдиард Киплинг, Леополд Амери, Стенли Болдуин, Джефри Доусън, Х. А. Л. Фишър, Сотърн Холанд и сър Едуард Пийкок. Пийкок е преподавател по английски език колежа „Горен Канада“ през седемте години, в които Паркин е директор на тази институция (1895-1902), и става международен финансист веднага щом Паркин става секретар на фонда „Роудс“.

Очевидно той не представлява фонда на Роудс, а по-скоро интересите на влиятелната и загадъчна личност Едуард Роджърс Ууд от Торонто.

Ууд и Пийкок са много близки до канадския клон на Групата на Милнър, тоест до А. Дж. Глейзбрук, Паркин и семейство Маси, но не е ясно дали някой от тях е представлявал интересите на Групата. Пийкок е свързан първоначално с *Dominion Securities Corporation* от Лондон (1902-1915), а по-късно с *Baring Brothers* като специалист по обществени предприятия в Мексико, Испания и Бразилия (1915-1924).

Едуард Пийкок

През 1929 г. е назначен за главен финансист на херцогство Корнуол и е посветен в рицарство през 1934 г. Той е директор на Банката на Англия от 1921 до 1946 г., управляващ директор на „Баринг Брадърс“ от 1926 г., директор на оръжейната компания „Викърс-Армстронг“ от 1929 г. и освен това директор на много световноизвестни корпорации, като Канадската тихоокеанска железница, компанията „Хъдзън Бей“ и Застрахователнота дружество „Сън Лайф“.

[90] *Marquess of Crewe, Lord Rosebery (2 vols., London, 1931), 615.*

Той участва като експерт на конференцията в Генуа през 1922 г. и действа като представител на британското министерство на финансите във Вашингтон по време на Втората световна война. Ако погледнем списъка с попечителите на фонда на Роудс, виждаме, че Групата Милнър винаги е имала пълен контрол.

Като пропуснем петимата първоначални попечители, виждаме, че петима от новите попълнения са от групата на Милнър, трима са от кръга на Роудс, а трима са от външния свят. През 30-те години на 20-ти век бордът на фондът за дълъг период от време е в състав Амери, Болдуин, Доусън, Фишър, Холанд и Пийкок, с Лотиан като секретар. Шестима от тези седем са от групата Милнър, четирима от вътрешното ядро.

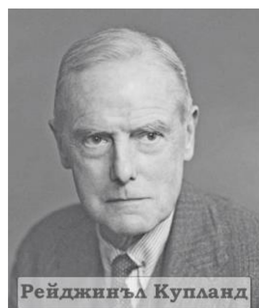
Донякъде подобна ситуация съществува и по отношение на железопътния фонд „Бейт“. Въпреки че е от германски произход, Алфред Бейт става британски поданик и напълно възприема идеите за бъдещата роля на Британската империя, споделяни от Роудс и Милнър. Близък приятел е с тях и лорд Роузбъри. Бейт иска да свърже британските владения в Африка чрез добър жп-транспорт (включително изграждането на железопътната линия от Кейптаун до Кайро, което е стара мечта на Роудс).

Съответно, той оставя 1 200 000 паунда като железопътен фонд „Бейт“, които да бъдат използвани за жп-транспорт и други подобрения в Африка. Година преди смъртта си (1906 г.) той е убеден от групата на Милнър да създаде професорско масто и масто за преродавател по колониална история в Оксфорд. Предоставените пари носят доход, далеч надвишаващ нуждите на тези две места, а излишъкът е използван за други „имперски“ цели. Бейт дарява пари на библиотеката „Бодлиан“ в Оксфорд за книги по колониална история.

През 1929 г., когато е открит Роудс хаус, тези и други книги по темата са преместени от Бодлианската библиотека там, а професорското място открито с парите на Бейт получава кабинет и лекционна зала в Роудс хаус[91].

От 1905 г. насам само двама души са заемали тази професорска длъжност: Хю Едуард Еджъртън през 1905-1920 г. и Реджиналд (сър Реджиналд от 1944 г.) Купланд от 1920 г.

Еджъртън, член на блока на Сесил и групата „Кръгла маса“, е състудент на Милнър в Оксфорд, чийто баща е член на Камарата на общините и заместник-министър на външните работи. Първоначално е личен секретар на братовчед си Едуард Станхоуп, министър на колониите и министър на войната в първото правителство на лорд Солсбъри. През 1886 г. Еджъртън става член на управителния комитет на новосъзданото Бюро за информация на емигрантите. Той заема този пост в продължение на 20 години, през което време попада в пжлезрението на Групата, поради усилията на Британската южноафриканска компания, да насърчава емиграцията към техните територии, но и заради неговата „Кратка история на британската колониална политика“, публикувана през 1897 г.

---

[91] Роудс хаус е сграда, в двора на Оксфордския университет в Англия. Тя се намира в центъра на Оксфорд, и построена в памет на Сесил Роудс, възпитаник на университета и голям негов благодетел. Вписана е в списъка на национално наследство на Англия. (б. пр.).

Поради този контакт и тази книга, той получава новата катедра на фонда „Бейт“ през 1905 г. и заедно с нея стипендия в „Вси души“. В професионалната си работа той постоянно подкрепя целите на Групата, включително публикуването на „Федерации и съюзи в рамките на Британската империя“ (1911 г.) и „Британска колониална политика през 20-ти век“ (1922 г.). Неговата книга „Канадско конституционно развитие“, заедно с изданието на сър Чарлз Лукас на докладите на лорд Дърам, е основният източник на информация за процеса на федерализиране на Канада, използван от Групата.

Той пише биографията на Джоузеф Чембърлейн в „Речник на националните биографии“, докато неговата собствена биография в същия сборник е написана от Реджиналд Купланд. Той остава член на „Вси души“ и член на групата на Милнър до смъртта си през 1927 г., въпреки че отстъпва академичния си пост на Реджиналд Купланд през 1920 г. Купланд, който е член на Групата на Милнър от студентските си години в „Ню колидж“ (1903-1907) и който става част от вътрешния кръг на Групата още през 1914 г., ще бъде разгледан по-късно.

От 1917 г. насам той е една от най-важните личности във Великобритания при формирането на британската имперска политика. Железопътният фонд „Бейт“ и катедрите основани от фонда „Бейт“ в Оксфорд се контролират от Групата на Милнър от самото начало, чрез тези двама професори, заемели катедрата. И двамата имат взаимосвързано членство с фонда на „Роудс“ и колежа „Вси души“.

Например, комисията за избиране на професор за мястото учредено от фонда Бейт през 1910 г. се е състои от вицеканцлера на Оксфорд, кралският професор по съвременна история, професора по съвременна история в колежа „Чичеле“, държавния секретар по колониите, виконт Милнър, Х. А. Л. Фишър и Леополд Амери.

Чрез контролиране на „Вси души“ и двете професорски длъжности (и двете служебни стипендии на „Вси души“), Групата на Милнър контролира пет от седем избиратели на професорската длъжност, на фонда Бейт.

През последните години комисията за избиране, постоянно има мнозинство от членове на „Вси души“ и/или Групата на Милнер.

През 1940 г. например, комиисят има, освен трима членове по служебен ред, двама членове на „Вси души“, и попечителя на фонда на Роудс и Х. А. Л. Фишър.

Лекторската катедра по колониална история създадена от Бейт е а контролирана по подобен начин. През 1910 г. нейнта избирателна комиися има седем членове, четирима по служебен ред (вицеканцлерът, кралският професор по история, професорът по история от „Чичеле“, професорът от фонда „Бейт“) и трима други (А. Л. Смит, Х. А. Л. Фишър и Леополд Амери).

През 1930 г. комиисята се състои от вицеканцлера, професора от „Бейт“, Х. А. Л. Фишър, Ф. М. Поуик и трима членове на „Вси души“. Затова лекторските длъжности обикновено са заемани от лица, близки до групата на Милнър, както може да се види от следния списък с титуляри: *У. Л. Грант (1906-1910), Дж. Мънро (1910-1912), Л. Къртис (1912-1913), Р. Купланд (1913-1918), Е. М. Уронг (1919-1924), К. Н. Бел (1924-1927), У. П. Морел (1927-1930), В. Т. Харлоу (1930-1935), К. К. Уиър (1935-1940).*

Без да се опитваме да идентифицираме всички тях напълно, трябва да отбележем, че четирима са членове на „Вси души“, докато от останалите един е зет на Джордж Паркин, друг е зет на А. Л. Смит, а трети е библиотекар в Роудс хаус и по-късно изпълняващ длъжността редактор на „Кръглата маса“.

През този период след 1905 г., Групата непрекъснато укрепва връзките си с „Ню колидж“, „Вси души“ и по-слабо с „Балиол“. Чрез Фишър и Милнър в група-

та влизат двама преподаватели и един стипендиант от „Ню колидж". Това са Алфред Цимерн, Робърт С. Рейт (1874-1936) и Реджиналд Купланд.

Алфред Цимерн (сър Алфред от 1936 г.) е състудент в „Ню колидж" с Кер, Григ, Бранд, Къртис, Малкълм и Уолдорф Астор (по-късно лорд Астор) през 1898-1902 г. Като лектор, стипендиант и преподавател там в периода 1903-1909 г., той обучава редица бъдещи членове на Групата на Милнър около Реджиналд Купланд. Неговото учение и книгата му „Гръцката общност" (1911) оказват дълбоко влияние върху мисленето на вътрешния кръг на Групата, както се вижда в трудовете на Лайънъл Къртис. В периода до 1921 г. той е близо до вътрешното ядро и може да се счита за негов член. След 1921 г. той не е съгласен с политиката на вътрешното ядро спрямо Обществото на народите (ОН) и Германия, тъй като ядрото иска да отслаби ОН и да укрепи Германия, мнение противоположно на това на Цимерн.

Той обаче остава член на Групата и наистина е най-способният и един от най-смелите ѝ членове. Тъй като дейността му ще бъде споменавана често в хода на това изследване, само ще посочим различните му постове тук. Той е щатен инспектор на Съвета по образованието през 1912-1915 г.; главен помощнок на лорд Робърт Сесил в отдела за политическо разузнаване на Министерството на външните работи през 1918-1919 г.; професор по международна политика в Университетския колеж на Уелс „Абърситуит", през 1919-1921 г.; професор по политически науки в Корнел през 1922-1923 г.; заместник-директор и главен администратор на Института за интелектуално сътрудничество към ОН през 1926-1930 г.; професор по международни отношения в Оксфорд през 1930-1944 г.; заместник-директор на Изследователския отдел на Министерството на външните работи през 1943-1945 г.; съветник в Министерството на образованието през 1945 г.; директор на Женевския институт за международни изследвания през 1925-1939 г.; съветник и главен организатор на ООН за образование, наука и култура през 1946 г.; и хонорован професор в „Тринити Колидж", Хартфорд, Кънектикът, от 1947 г.

Друг член на „Ню колидж", присъединил се към групата Милнър, е Р. С. Рейт (1874-1936). С много по-малко значение от Цимерн, той работи с групата в отдела за търговско разузнаване на военното министерство през 1915-1918 г. Той е основната причина, поради която Групата, особено в трудовете на Лайънъл Къртис, е наблягала на съюза с Шотландия като модел за отношенията с Ирландия.

Близкият му приятел А. В. Дайси, член на „Вси души", пише съвместно с него „Мисли за съюза между Англия и Шотландия" (1920), а с Ч. Х. Фърт, друг член на „Вси души", пише „Деяния и наредби на Междуцарствието, 1642-1660" (1911).

Напуска „Ню колидж" през 1913 г., за да стане професор по шотландска история в университета в Глазгоу (1913-1929), а пет години по-късно е назначен за Кралски историограф на Шотландия (1919-1929). Първоначално близък до вътрешния кръг на групата на Милнър, той се отдалечава след 1913 г.

Реджиналд Купланд (сър Реджиналд от 1944 г.) влиза във вътрешния кръг на групата малко преди Рейт да излезе и оттогава е там. Студент на Цимерн в „Ню Колидж" през 1903-1907 г., той става стипендиант и преподавател по Древна история в „Тринити колидж", Оксфорд, веднага след дипломирането си и остава там 7 години. Оттогава академичната му кариера го отвежда до следните позиции: преподавател по колониална история (1913-1918 г.), и професор по колониална история (от 1920 г.) и двете маста в катедрата основана с парите на Бейт. Член е

на „Вси души“ (от 1920 г.) и на „Нъфилд колидж“ (от 1939 г.). Редактор е на „Кръглана маса“ след напускането на лорд Лотиан (1917-1919 г.) и отново в началото на Втората световна война (1939-1941 г.).

Най-важните му дейности обаче са зад кулисите: като член на Кралската комисия за висши държавни служби в Индия (1923 г.), съветник на Кръглата маса в Бирма през 1931 г., член на Комисията Пийл в Палестина (1936-1937 г.), член на Мисията на сър Стафорд Крипс в Индия (1942 г.). Той е главният автор на доклада Пийл от 1937 г., който препоръчва разделяне на Палестина и ограничаване на еврейската имиграция в района – два принципа, които остават в основата на британската политика до 1949 г. Всъщност моделът на разделяне, съдържащ се в доклада Пийл, даващ на Трансйордания, излаз на Средиземно море през южната част на Палестина, е предмет на ожесточени спорове през 1948 г.

Купланд е плодовит автор. Освен многобройните си исторически трудове, той е написал много книги, които отразяват основните теми на дискусия в най-близкия кръг на Групата. Сред тях можем да споменем „Свобода и единство“, неговата лекция в колежа Патна, Индия, през 1924 г.; „Американската революция и Британската империя“ (1930 г.); „Империята в наши дни“ (1935 г.); „Мисията Крипс“ (1942 г.); и „Доклад за конституционния проблем в Индия“ (3 части, 1942-1943 г.).

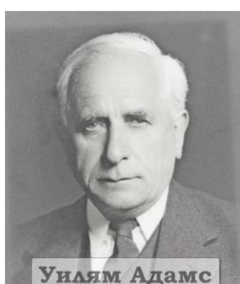
Връзките на Групата с „Вси души“ също се засилват след завръщането на Милнър в Англия през 1905 г. и особено след завръщането на „Детската градина“ в Англия през 1909-1911 г. Силата на групата във „Всички души“ обаче очевидно не е достатъчно голяма, за да изберат член на Групата за ректор, когато Ансън умира през 1914 г., тъй като неговият наследник, Франсис У. Пембър, бивш помощник-юрисконсулт в Министерството на външните работи и член на „Вси души“ от 1884 г., е от Блока на Сесил, а не от Групата Милнър. Пембър обаче не пречи на проникването на групата на Милнър във „Вси души“, а двамата му наследници Уордън, У. Г. С. Адамс (1933-1945) и Б. Х. Съмнър (1945-), са членове на Групата.

Движението на хора не е от Групата на Милнър към „Вси души“, а в обратна посока. Всъщност „Вси души“ се превръща в главният източник за набиране на кадри за Групата, както по-рано преди 1903 г. е за Блока на Сесил. Вътрешният кръг на Групата, имайки тесен контакт с Оксфорд и „Вси души“, има възможност веднага да набележи способните млади студенти в Оксфорд. Те са приемани във „Вси души“ и веднага получават възможности в обществения живот, в писането или преподаването, за да изпробват своите способности и лоялност към идеалите на Милнър. Ако преминат двата теста, те постепенно са приемани в големите „феоди“ на Групата – Кралския институт по международни отношения, в-к „Таймс“, групите „Кръгла маса“, като служители в Министерствата на външните работи или на колониите.

Доколкото ми е известно, нито едно от тези лица, вербувани чрез „Вси души“, не достига до вътрешния кръг на Групата, поне преди 1939 г. Вътрешният кръг продължава да бъде монополизиран от „Детската градина“, която е била в Южна Африка в периода преди 1909 г. Единствените лица, които не са били в Южна Африка, но достигнат до вътрешния кръг, са Купланд, лорд Астор, лейди Астор, Арнолд Тойнби и Х. В. Ходсън. Възможно е да има и други, защото е трудно за външен човек да бъде сигурен по такъв секретен въпрос.

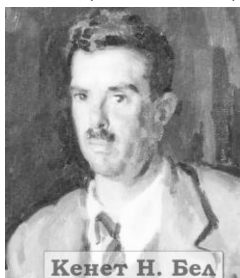
Име	Колеж	Във "Вси души"
У. Г. С. Адамс род. 1874	Балиол, 1896-1900	ректор 1933-1945

К. Н. Бел 1884	Балиол, 1903-1906	1907-1914
И. Берлин 1909	Корпус Кристи, 1928-1932	1932-1939
Х. Б. Бътлър 1883	Балиол, 1902-1905	1905-1912
Р. Д'О. Бътлър	Балиол, 1935-1938	1938-
Ф. Кларк	Балиол, 1905-1908	1908-1915
П. Е. Корбет 1892	Балиол, 1919-1920	1920-1928
К. Р. М. Ф. Крътуел	Куинс, 1906-1910	1911-1918
Х. У. К. Дейвис 1874	Балиол, 1891-1895	1895-1902
Г. К. Фабер 1889	Крист Чърч 1908-1913	1919-
Дж. Г. Фостър	Ню Колидж, 1922-1925	1924-
М. Л. Гуайър 1878	Крист Чърч 1897-1901	1902-1916
У. К. Ханкок 1898	Балиол, 1922-1923	1924-1930, 1944-
К. Р. С. Харис 1896	Корпус Кристи, 1918-1923	1921-1936
Х. В. Ходсън 1906	Балиол, 1925-1928	1928-1935
К. С. Макартни 1896	Тринити Колидж, Кеймб-ридж	1936-
Р. М. Макинс 1904	Крист Чърч, 1922-1925	1925-1932
Дж. Морли 1938	Линкълн, 1856-1859	1904-1911
К. Дж. Радклиф 1899	Ню Колидж, 1919-1922	1922-1937
Дж. А. Солтър 1881	Брасеноуз, 1899-1904	1932-
Д. Б. Съмървел 1889	Магдален 1907-1911	1912-
А. Х. Д. Р. Стийл-Мейтланд 1876	Балиол, 1896-1900	1900-1907
Б. Х. Съмнър 1893	Балиол, 1912-1916	1919-1926, ректор 1945-
Л. Ф. Р. Уилямс 1890	Университет 1909-1912	1914-1921
Е. Л. Удуърд 1890	Корпус Кристи, 1908-1911	1911-1944

Уилям Адамс

От тези 25 имена, 4 са членове на „Балиол“ през периодите, в които не са членове на „Вси души“ (Бел, Дейвид, Съмнър и Удуърд). Ще кажем по неща за някои от тях. Другите ще споменем по-късно.

Уилям Джордж Стюарт Адамс е преподавател по икономика в Чикагския и Манчестърския университет и началник на статистиката и разузнаването в Министерството на земеделието, преди да бъде избран за член на „Вси души“ през 1910 г. След това е професор по политическа теория и институции в катедрата „Гладстон“ (1912-1933), член на комисията, към ирландския кабинет (1911), в Министерството на боеприпасите (1915), секретар на Лойд Джордж (1916-1919), редактор на докладите на военния кабинет (1917-1918) и член на Комисията по изпити за държавни служители (1918).

Кенет Н. Бел

Кенет Норман Бел е преподавател по история в университета в Торонто по време на стипендията си във „Вси души“ (1907-1914); директор на *G. Bell and Sons, Publishers*; преподавател и стипендиант на „Балиол“ (1919-1941); преподавател по колониална история в катедрата „Бейт“ (1924-1927); и член на комисията за надзор на подбора на кандидати за Колониалната административна служба. Той ре-

дактира, заедно с У. П. Морел, „Избрани документи по британска колониална история, 1830-1860“ (1928).

Харълд Бътлър

Харолд Бересфорд Бътлър (сър Харолд от 1946 г.) е държавен служител в Министерството на вътрешните работи, и секретар на британската делегация на Международната конференция по въздушна навигация в Париж по време на стипендията си във „Вси души“. Впоследствие е в отдела за външна търговия на Министерството на външните работи (1914-1917) и в Министерството на труда (1917-1919). Член е на Комисията по труда на Парижката мирна конференция и на Международната конференция на труда във Вашингтон (1919), а по-късно става заместник-директор (1920-1932) и директор (1932-1938) на Международното бюро на труда към ОН. От 1939 г. е директор на колежа „Нъфийлд“ (1939-1943) и служител отговарящ за връзките с обществеността в британското посолство във Вашингтон (1942-1946). Автор е на редица книги, включително история на междувоенния период, наречена „Изгубеният мир“ (1941).

Хенри Уйлям Чарлз Дейвис, е известен средновековен историк, член на „Вси души“ веднага след като завършва „Балиол“ през 1895 г. и негов член в продължение на 19 години след това. Напуска колежа, за да стане професор по история в Манчестърския университет (1921-1925). През този период е преподавател в „Ню Колидж“ (1897-1899), преподавател по чуждестранна история в колежа „Чичеле“ (1913), редактор на Оксфордските памфлети за войната (1914-1915), един от организаторите на отдела за военнотърговско разузнаване към Министерството на блокадата и във Външното министерство (1915), изпълняващ длъжността директор на отдела за отвъдморска търговия при сър Артър Стийл-Мейтланд (1917-1919), експерт на Парижката мирна конференция (1918-1919) и редактор на „Речник на националните биографии“ (1920-1928). През 1925 г. той се завръща от Манчестър в Оксфорд като редовен професор по съвременна история, наследявайки сър Чарлз Фърт, става член на колежа „Ориел“, куратор на Бодлианската библиотека и е назначен от Международното бюро на труда (тоест от Харолд Бътлър) за британски представител в Комитета по фабрично законодателство в Европа в Блейнсбърг. Той редактира доклада на този комитет. В допълнение към известните си изследвания по средновековна история, Дейвис пише и „История на блокадата“ (1920 г.) и раздели от известната „История на мирната конференция“, редактирана от Харолд Темперли (също член на Групата).

Х. У. Ч. Дейвис

Сър Морис Линфорд Гуайър е член на „Вси души“ в продължение на 14 години след завършването си в колежа „Крайст чърч“ (Христовата църква) (1902-1916 г.). През това време е приет в адвокатската колегия, практикува право, преподавател по международно частно право в Оксфорд (1912-1915 г.) и адвокат, комисар по застраховането[92] (1902-1916 г.). След това е юрисконсулт в Министерството на корабоплаването (1917-1919) и в Министерството на здравеопазването (1919-1926), след това главен прокурор и юристконсулт в Министерството на финансите (1926-1933), пръв парламентарен съветник на Министерството

Морис Гуайър

[92] *Комисар по застраховането е длъжностно лице в изпълнителната власт на щат или територия в САЩ, което регулира дейността на застрахователните компании и дружества. (б. пр.).*

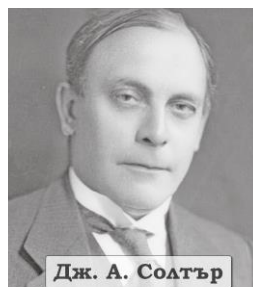
на финансите (1934-1937) и главен съдия на Индия (1937-1943). Той е първият британски делегат на Хагската конференция по кодификация[93] на международното право (1930) и член на Комисията за разследване на Индийските щати (1932). Той редактира по-късните издания на „Закон на договора“ и „Право и обичай на Конституцията“ на Ансън.

У. К. Ханкок

Уилям Кийт Ханкок от Австралия е член на „Балиол“ и на „Вси души“ от 1924 г. Професор по история в Аделаида през 1924-1933 г., професор по съвременна история в Бирмингам през 1934-1944 г. сега е професор по икономическа история в Оксфорд. Той е автор на тритомния труд „Изследване на британските дела на Британската общност“, публикуван от „Чатъм хаус“ през 1937-1942 г.

Джон Морли

Джон Морли (лорд Морли от Блекбърн) е член на Блока на Сесил, а не на Групата на Милнър, но по въпроса за нецелесъобразността на използването на сила и принуда в рамките на Империята, разлика, която се проявява най-остро по отношение на Ирландия, той е по-близък до Групата, отколкото до Блока. Той е близък приятел на лорд Солсбъри, лорд Ешър и Джоузеф Чембърлейн, а също и приятел на Милнър, тъй като работят заедно в *Pall Mall Gazette* през 1882-1883 г. Той има близки лични и семейни връзки с Х. А. Л. Фишър, от съвместна ваканция през 1892 г., а след това покрай дългогодишното приятелство на Морли с Лесли Стивън – чичото на Фишър. Поради влиянието на Фишър, Морли е избран за член на „Вси души“ през 1904 г. Той се ориентира към групата на Милнър, през 1894 г., когато Гладстон се оттегля от лидерството на Либералната партия, а Морли използва влиянието си, за да даде вакантния пост на лорд Роузбъри. Морли е държавен секретар за Индия в периода 1905-1910 г., като през този период прокарва известните реформи на Морли-Минто. За това той използва редица членове на групата на Милнър и от „Вси души“. Самият законопроект е внесен през Камарата на общините от член на „Вси души“, Томас Р. Бюканън (1846-1911), който е преместен от финансов секретар във Военното министерство при Халдейн на длъжност заместник-секретар в Министерството за Индия за тази цел (1908-1909).[94](6)

Дж. А. Солтър

Джеймс Артър Солтър (сър Артър от 1922 г.) е роден в Оксфорд и живее там до завършването си в „Брейзноуз“ през 1904 г. През същата година започва работа в отдела за корабоплаване на Адмиралтейството и работи в тази област през следващите 14 години. През 1917 г. е директор на отдела за реквизиция на кораби, а по-късно секретар и председател на Изпълнителния комитет на Съюзническия морски транспорт. През 1919 г. е член на Висшия икономически съвет и става генерален секретар на Комисията по репарациите в продължение на 2 години (1920-1922 г.). Той е директор на Икономическата и финансова секция на ОН през 1919-1922 г. и отново през 1922-1931 г. В началото на 30-те години на 20-ти век участва в няколко мисии в Индия и Китай и е член на различни комисии, занимаващи се с железопътни въпроси. Професор по политическа теория и институции в „Гладстон“ през 1934-1944 г., член на парламента от Оксфордския университет

[93] *Систематизация, обединяване и съгласуване на законите в държавата по отделните области на правото. (б. пр.).*

[94] *John, Viscount Morley, Recollections (2 vols., New York, 1917), II.*

след 1937 г., парламентарен секретар на Министерството на корабоплаването през 1939-1941 г., ръководител на Британската търговска корабна мисия в САЩ през 1941-1943 г., старши заместник-генерален директор на UNRRA (Администрация на ОН по въпросите за помощи и възстановяване) през 1944 г. и канцлер на херцогство Ланкастър през 1945 г.

Д. Съмървил

Доналд Б. Съмървел (сър Доналд от 1933 г.) е член на „Вси души", след като завършва „Магдален" през 1911 г., въпреки че получава степен по естествени науки. Влиза в парламента като юнионист през 1931 г. и почти веднага започва правителствена кариера. Той е главен юристконсул (1933-1936), главен прокурор (1936-1945) и министър на вътрешните работи (1945), преди да стане лорд-апелативен съдия през 1946 г. Брат му, Д. К. Съмървел, редактира еднотомното издание на „Изследване на историята" на Тойнби за „Чатъм Хаус".

А. Стийл-Мейтланд

Сър Артър Рамзи Стийл-Мейтланд е член на „Вси души" през 7-те години след дипломирането си от „Балиол" през 1900 г. Не успява да се кандидатира за парламента през 1906 г., но 4 години по-късно е избран от листата на Консервативната партия в Бирмингам. Парламентарен заместник-секретар за колониите (1915-1917), помощник-парламентарен заместник-секретар в Министерството на външните работи и парламентарен секретар на Търговския съвет в качеството си на ръководител на Департамента за отвъдморска търговия (1917-1919), и министър на труда (1924-1929).

Б. Х. Съмнър

Бенедикт Хъмфри Съмнър е член на „Вси души" в продължение на 6 години (1919-1928) и член на „Балиол" в продължение на 20 (1925-1944), преди да стане ректор на „Вси души" (1945). По време на Първата световна война е във военното разузнаване, а след това участва в британската делегация на мирната конференция. По време на Втората световна война е в Министерството на външните работи (1939-1942). Той е авторитет по руските въпроси и това изиграва важна роля при избора му за ректор на „Вси души" през 1945 г.

Л. Ф. Р. Уилямс

Лорънс Фредерик Ръшбрук Уилямс заминава за Канада като преподавател по средновековна история в университета „Куинс", след като напуска „Балиол" (1913-1914). Веднага след като става член на „Вси души" през 1914 г., заминава за Индия като професор по индийска история в университета в Аллахабад. През 1918 и 1919 г. той е зает с конституционни реформи, свързани със Закона за управлението на Индия от 1919 г., като работи в тясно сътрудничество със сър Уилям Марис. След това става директор на Централното бюро за информация в продължение на 6 години (1920-1926 г.) и секретар на канцлера на Камарата на принцовете[95] в продължение на четири години (1926-1930 г.).

В този период той е секретар на индийската делегация на Имперската конференция през 1923 г., политически секретар на махараджата на Патиала, замест-

[95] Камарата на принцовете (Narendra Mandal) е институция, създадена през 1920 г. с кралска прокламация на крал Джордж V, за да осигури форум, в който владетелите на княжествата в Индия да могат да изразят своите нужди и стремежи пред колониалното правителство на Британска Индия. Тя просъществува до края на британското владичество през 1947 г. (б. пр.).

ник-делегат в Асамблеята на ОН (1925 г.), член на Законодателното събрание (1924-1925 г.), съдиректор на специалната организация към Камарата на индийските принцове (1929-1931 г.), съветник на делегацията на индийските щати на „Кръглата маса" през 1930-1931 г. и делегат на „Кръглата маса" през 1932 г. През 30-те години на 20-ти век е директор на Източната служба на Би Би Си (под ръководството на Х. А. Л. Фишър), а в началото на Втората световна война е съветник по въпросите на Близкия изток в Министерството на информацията. От 1944 г. е в редакционния отдел на „Таймс".

Неговите трудове са значителни, голяма част са публикувани като официални документи или парламентарни документи. Сред тях са „Доклади за моралния и материалния напредък на Индия за 1917-1925 г.", официалният доклад за управлението на лорд Челмсфорд и официалната история на обиколката на принца на Уелс. Той написва „Лекции за работата с исторически материали" (1917 г.), „История на абатството Сейнт Олбан" (1917 г.) и много книги и брошури за Индия.

Ърнест Луелин Удуърд, последният член на „Вси души", когото ще споменем тук, е от голямо значение. След като учи в Оксфорд в продължение на 7 години (1908-1915 г.), той постъпва в Британските експедиционни сили в продължение на три години (по време на ПСВ), а след това е избран за член на „Вси души", длъжност, която заема, докато не става член на „Балиол" в средата на 40-те години на 20-ти век.

Ъ. Л. Удуърд

Той е преподавател и лектор в „Ню Колидж", стипендиант на Роудс (1931 г.), а през 1944 г. наследява сър Алфред Цимерн като професор по международни отношения в „Монтагю Бъртън".

След Втората световна война е взето решение да се публикува обширен сборник от подбрани „Документи за британската външна политика, 1919-1939 г." и Удуърд е назначен за главен редактор на поредицата. Той веднага се свързва с Рохан Д'Олиер Бътлър, който е член на „Вси души", откакто напуска „Балиол" през 1938 г. за да робатят заедно по проекта.

Удуърд е член на съвета на Кралския институт по международни отношения в средата на 30-те години на 20-ти век, а малко по-късно и домашен управител[96] на „Вси души".

Той е автор на редица исторически трудове, от които най-известни са том XIII от Оксфордската история на Англия („Епохата на реформите", 1938 г.), „Три изследвания върху европейския консерватизъм" (1929 г.) и „Великобритания и германският флот" (1935 г.).

Тези 25 имена са основните членове на „Вси души" в периода преди 1939 г., имали връзки с групата на Милнър и не са обсъждани преди това.

В същия период връзките с „Ню колидж" и „Балиол" също са засилени. Вече посочихме начинът по който става това, чрез хора като Х. А. Л. Фишър. Подобни, но по-малко близки отношения са установени с „Балиол", особено след като Артър Лайънъл Смит става ректор на този колеж през 1916 г.

Смит, както посочихме, е състудент и стар приятел на Милнър в „Балиол" и споделя неговите (и на Тойнби) идеи относно необходимостта от повдигане на жизнения стандарт на работническата класа и запазването на Империята.

[96] *Домашният управител (Domestic Bursar) е главен оперативен служител в колеж или университет, който отговаря за управлението на ежедневните и дългосрочните въпроси, свързани с бита на студенти, преподаватели и служители. (б. пр.).*

Връзките му с Фишър и „Всичи души“ са много близки. Той е близък приятел на лорд Браси, чиито брачни отношения със семействата Роузбери и Бранд и с кръга около фамилията Сесил вече споменахме.

Чрез Артър Л. Смит, Браси реорганизира финансовата структура на фонда на колежа „Балиол“ през 1904 г. Той е както казахме, близък сътрудник на Милнър в неговите тайни планове, чрез близки лични връзки преди 1897 г. и чрез честа кореспонденция след тази дата. Няма съмнение, че А. Л. Смит се ползва с доверието на Милнър.

След 1910 г. той е сътрудник на „Кръглата маса“, като е особено полезен, благодарение на позицията си в Оксфорд, за осигуряването на „оксфордски фон“ за пропагандата на Групата сред работническата класа. Това ще бъде споменато по-късно.

Дъщерята на А. Л. Смит, Мери, се омъжва за член на „Всичи души“, Ф. Т. Барингтън-Уорд, чийто по-голям брат, Р. М. Барингтън-Уорд, е помощник-редактор на „Таймс“ през 1927-1941 г. и наследява Доусън като редактор през 1941 г.

Синът на Смит, А. Л. Ф. Смит, е избран за член на „Всичи души“ през 1904 г., е директор, а по-късно и съветник по образованието на правителството на Ирак през 1920-1931 г., и е ректор на Единбургската академия от 1931 до 1945 г.

А. Л. Смит остава ректор на Балиол от 1916 г. до смъртта си през 1924 г. Неговият биографичен очерк в „Речник на националните биографии“ е написан от К. Н. Бел от „Всичи души“.

Влиянието на Групата Милнър и Блока на Сесил върху „Балиол“ през 20-ти век може да се види от следния списък с лица, които са били членове или почетни членове на „Балиол“: *Архиепископ Ланг Лорд Аскуит, Лорд Браси, Лорд Кързън, Лорд Ернъл, Лорд Грей от Фалодон, Лорд Лансдаун, Лорд Милнър, Леополд Амери, К. Н. Бел, Х. У. К. Дейвис, Й. Х. Хофмайър, Винсънт Маси, Ф. У. Пембър, А. Л. Смит, Б. Х. Съмнър, А. Й. Тойнби, Е. Л. Удуърд*. От тези 18 имена, 9 са членове на „Всичи души“, а 7 са от Групата на Милнър.

Съществуват и тесни отношения между Групата на Милнър и „Ню колидж“. Следният списък съдържа имената на 8 членове на Групата, които са стипендианти, или почетни стипендианти на „Ню колидж“ в периода 1900-1947 г.: *лорд Лотиан, лорд Милнър, Исая Берлин, Х. А. Л. Фишър, сър Самуел Хоар (лорд Темпълвуд), Гилбърт Мъри, Ормсби-Гор (лорд Харлех), сър Алфред Цимерн*.

Трябва да добавим към Блока на Сесил, *лорд Дейвид Сесил, лорд Куиксвуд (лорд Хю Сесил) и епископ А. К. Хедлам*.

От тези списъци става ясно, че почти всеки важен член на Групата на Милнър е стипендиант на един от трите колежа – „Балиол“, „Ню колидж“ или „Всичи души“. Така тези три колежа образуват тясна връзка, като първите два са на бакалавърско ниво, а третият – има собствено уникално значение.

Трите колежа са доминирани от Групата, а те от своя страна доминират интелектуалния живот на Оксфорд в областта на правото, историята и обществените науки. Те дори доминират над целия университет по административните въпроси.

Връзките между трите колежа могат да се демонстрират от съотношението на стипендиантите на „Всичи души“, дошли от тези два колежа, спрямо броя на тези, дошли от останалите 18 колежа в Оксфорд или отвън.

От 149 стипендианти в „Всичи души“ през 20-ти век, 48 идват от „Балиол“, а 30 от „Ню колидж“, въпреки че „Крайст Чърч“ е по-голям от тях, а колежите

„Тринити“, „Магдален“, „Брейзноуз“, „Сейнт Джонс“ и „Юнивърсити“ са почти толкова големи. Само 32 идват от тези други 5 големи колежа, докато 15 а получават образованието си извън Оксфорд.

Влиянието на Блока на Сесил и Групата на Милнър в Оксфорд през 20-ти век може да се види, като се погледне списъкът с ректорите на университета през века[97]: *лорд Солсбъри, 1869-1903, лорд Гошен, 1903-1907, лорд Кързън, 1907-1925, лорд Милнър, 1925, лорд Джордж Кейв, 1925-1928, лорд Грей от Фалодон, 1928-1933, лорд Халифакс, 1933-* .

Влиянието на групата на Милнър в Оксфорд е достатъчно, за да ѝ позволи да получи контрол над „Речник на националните биографии“, след като този труд е даден на университета през 1917 г. Този контрол е упражняван от Х. У. Ч. Дейвис и неговото протеже Дж. Р. Х. Уийвър, през периода преди 1938 г.

Първият е привлечен в „кръга на избраните“, защото е член на „Вси души“, а по-късно и член на „Балиол“ (1895-1921). Така се запозна с Уийвър (който е член на „Тринити“ от 1913 до 1938 г.) и го въвежда в отдела за военнотърговско разузнаване, организирано от Дейвис под покровителството на кръга „Сесил-Милнър“ през 1915 г.

Дейвис става редактор на „Речник на националните биографии“ под същото покровителство през 1921 г. и скоро кани Уийвър да се присъедини към него. Те съвместно издават приложението към „Речника“ за 1912-1921 г.

След смъртта на Дейвис през 1928 г., Уийвър става редактор и издава приложението за периода 1922-1930 г.[98]

Той продължава като редактор до назначаването си за ректор на „Тринити колидж“ през 1938 г. Уийвър пише очерка за Дейвис в „Речника“, както и по-голям труд, наречен „Хенри Уилям Чарлс Дейвис, мемоари и избарни негови исторически документи“, публикуван през 1933 г.

Този контрол върху „Речник на националните биографии“ ще обясни как групата на Милнър контролира толкова тясно писането на биографиите на собствените си членове в този ценен труд.

Този факт беше вече споменат в настоящия труд. Единственият случай, когато член на Групата на Милнър или Блока на Сесил няма биографичен очерк, написан от друг член на тези групи, е биографията на лорд Филимор, написана от лорд Санки, който не е член на въпросните групи. Филимор е единственият член на тези групи, чиято биография не е изцяло хвалебствена.

---

[97] *Обстоятелството, че малка „тайна“ група контролира номинациите за канцлер на Оксфорд, е широко признато във Великобритания, но не се споменава публично. През май 1925 г. граф Биркенхед пише писмо до „Таймс“, за да протестира срещу тази узурпация от неофициална група, и получава отговор от редактора на вестника, че когато групата е сформирана след прекъсването на университетския живот по време на Първата световна война, той е бил поканен да се присъедини към нея, но не е приел поканата! Номинацията на Милнър е направена от група, която се е събрала в „Ню колидж“ на 5 май 1925 г., под председателството на Х. А. Л. Фишър, Присъстват около тридесет души, включително Фишър, лорд Астор, лорд Ърнъл, Стийл-Мейтланд, Пембър, Уилкинсън, Бранд, Лукас, М. Г. Глейзбрук, сър Хърбърт Уорън (съученик и приятел на Милнър), архиепископ Дейвидсън, Сирил Бейли и др. Същата група, според биографа на лорд Халифакс, номинира лорд Халифакс за канцлер през 1933 г.*

[98] *Редакторите са подпомогнати в работата по изготвянето на двата тома от Маргарет Тойнби. Влиянието на Групата на Милнър може да се види в списъка с благодарности в предговора към тома на Уийвър. Сред 18 изброени имена са Сирил Бейли (член на „Балиол“, 1902-1939 г. и член на Министерството на боеприпасите, 1915-1918 г.); К. Р. М. Ф. Крътуел (член на „Вси души“ и „Кръглата маса“, директор на колежа „Хертфорд“ от 1930 г.); Джефри Доусън, Х. А. Л. Фишър; и Ърнест Суинтън (член на „Вси души“, 1925-1939 г.). Очевидно тези хора решават кои имена да бъдат включени в речника. (б. пр.).*

Влиянието на Групата в академичните среди в никакъв случай не се изчерпва с това кратко изследване на Оксфорд, което току-що направихме. В самия Оксфорд, Групата е все по-влиятелна в колежа „Нъфийлд“, докато извън Оксфорд тя очевидно контролира (или силно влияе) върху професорската длъжност „Стивънсън“ по международни отношения в Лондон; професорската длъжност „Роудс“ по имперска история в Лондон; колежа „Биркбек“ в Лондон; професорската длъжност „Джордж V“ по история в университета в Кейптаун; и професорската длъжност „Уилсън“ по международна политика в Университетския колеж на Уелс, „Абъристуит“.

Някои от тях са напълно контролирани, докато други са повлияни в различна степен. В Канада влиянието на Групата е значително, ако не и решаващо, в Университета в Торонто и в колежа „Горна Канада“. В Торонто влиянието на „Глейзбрук-Маси“ е много значително, докато в момента директор на колежа „Горна Канада“ е У. Л. Грант, зет на Джордж Паркин и бивш преподавател в Оксфорд (от фонда Бейт). Винсънт Маси е управител на институцията.

Глава 6. „Таймс“

Извън академичната област, Групата на Милнър се занимава с журналистика, за да повлияе на общественото мнение в желаните насоки. Един от най-ранните примери и малкото случаи, в които Групата се появява в полезрението на обществеността, е през 1905 г., когато Милнър се завръща от Африка.

По това време групата публикува книгата, „Империята и векът“, състояща се от 50 статии върху различни аспекти на имперските въпроси.

По-голямата част от статиите са написани от членове на Групата, въпреки, че много от най-важните членове все още са в Африка с лорд Селбърн. Книгата е издадена под общата редакция на Чарлз С. Голдман, приятел на Джон Бюкан и автор на „С генерал Френч и кавалерията в Южна Африка“.

Сред авторите на статии са У. Ф. Монипени, Бърнард Холанд, Джон Бюкан, Хенри Бирченоу, Р. Б. Халдейн, епископ Ланг, Л. С. Амери, Евелин Сесил, Джордж Паркин, Едмънд Гарет, Джефри Доусън, Е. Б. Саргант (един от „детската градина“), Лайънъл Филипс, Валентин Чирол, сър Фредерик и лейди Лугард (Флора Шоу).

Книгата съдържа много важни статии, няколко от които вече бяха споменати. Тя е последвана от следваща книга „Империята и бъдещето“, през 1916 г. Състои от поредица от лекции, изнесени в „Кингс Колидж“, Лондонски университет, през 1915 г., под спонсорството на Кралския колониален институт.

Лекциите са изнесени от членове на групата на Милнър, сред които са А. Л. Смит, Х. А. Л. Фишър, Филип Кер и Джордж Р. Паркин.

Подобна серия от лекции е изнесена за Британските доминиони в университета в Бирмингам през 1910-1911 г. от Алфред Литълтън, Хенри Бирченоу и Уилям Хели-Хътчинсън. Те са публикувани от сър Уилям Ашли в сборник, наречен „Британските доминиони“.

Тези усилия обаче са твърде слаби, твърде публични и не достигат до правилните хора. Затова истинските усилия на Групата на Милнър са насочени към по-плодотворни и анонимни дейности като „Таймс“ и „Кръглата маса“.

Групата на Милнър не притежава „Таймс“ преди 1922 г., но очевидно го контролира поне до 1912 г. Още преди тази последна дата членове на най-близкия кръг на Милнър се въртят около големия вестник.

Очевидно „Таймс“ е контролиран от блока на Сесил от 1884 г. и е поет от групата на Милнър по същия начин, по който поемат „Вси души“ – тихо и без борба.

Основоположникът на този процес е Джордж Ърл Бъкъл (1854-1935), завършил „Ню колидж“ през 1876 г., член на „Вси души“ от 1877 г. и редактор на „Таймс“ от 1884 до 1912 г.

Бъкъл започва работа в екипа на „Таймс“ през 1880 г. заради връзката си с „Вси души“, препоръчан от сър Уилям Ансън, според официалната история на „Таймс“. Очевидно той е избран за бъдещ редактор от самото начало, и му е дадена специално създадената позиция „доверен асистент“ на редактора, със заплата, „определено по-висока от тази, която завършил Оксфорд с добра научна степен може да получи за няколко години във всяка от редовните професии“.[99]

Бъкъл може да е връзката между лорд Солсбъри и „Таймс“, тъй като те се срещат във „Вси души“. Очевидно „История на „Таймс“, която посвещава цял том от 862 страници на периода когато редактор е Бъкъл, не разказва пълната история за него, той рядко се споменава, сякаш не е бил в течение на случващото се в офисите му (например връзката Роудс-Джеймсън). Трудно е да се повярва, че „Историята на Таймс“ е лошо написана. Например, от този труд не е възможно да се състави пълен списък на хората заемали различни щатни длъжности. Пише например, че Флора Шоу става ръководител на Колониалния отдел през 1890 г., и с това приключва този отдел. Има значителен материал за госпожица Шоу, особено в главите за Трансваал, но не разбираме кой е нейният наследник, нито кога е напуснала редакцията, нито дали Колониалният отдел е създаден само за нейната служба и не е оцелял след нейното (недатирано) оттегляне от редакцията; по подобен начин точните дати и длъжности на Амери и Григ не са ясни.

Главните членове на Групата на Милнър, които са свързани с „Таймс“, вече са споменати. Амери е свързан с вестника от 1899 до 1909 г. През този период той редактира и пише „Историята на Южноафриканската война“ на „Таймс“.

На лорд Ешър е предложен директорския пост през 1908 г. Григ е щатен автор през 1903-1905 г. и ръководител на Имперския департамент през 1908-1913 г.

Б. К. Лонг е ръководител на Департамента за доминионите през 1913-1921 г. и на Департамента по външни работи през 1920-1921 г.

Монипени е помощник-редактор както преди, така и след Бурската война (1894-1899, 1903-1908), и член на борда на директорите след учредяването борда на вестника (1908-1912). Доусън е главен кореспондент на вестника в Южна Африка по време на лорд Селбърн (1905-1910), Базил Уилямс е репортер също в Южна Африка, отразяващ Националния конвент (1908-1909).

Когато през 1911 г. става ясно, че Бъкъл скоро трябва да се пенсионира, Доусън е назначен на пост с доста разнообразни задължения, но година по-късно става редактор. Назначаването му е предложено и по настояване на самия Бъкъл.[100]

Доусън заема поста от 1912 до 1941 г., с изключение на трите години 1919-1922 г. Този интервал е интересен, защото показва на Групата, че не могат да има пълен контрол върху „Таймс“ без да притежават собственост върху вестника.

Блокът на Сесил контролира „Таймс“ от 1884 до 1912 г. без да е собственик, а Милнъровата група прави същото в периода 1912-1919 г., но през тази последна година Доусън се скарва с лорд Нортклиф (който е главен собственик от 1908 до 1922 г.) и напусна редакторския стол.

---

[99] *The History of The Times (4 vols., London, 1935), II, 529.*
[100] *The History of The Times (4 vols., London, 1935), III, 755.*

Веднага щом Групата, придобива основната собственост на вестника през 1922 г. чрез парите на лорд Астор, Доусън е възстановен на поста си и го заема през следващите 20 години. Несъмнено умелият ход, с който се придобива собствеността върху „Таймс“ изкупвайки дела на Хармсуърт (лорд Нортклиф) през 1922 г., е дело на Бранд. През трите години, през които Доусън не е редактор, Нортклиф поверява позицията на един от известните чуждестранни кореспонденти на „Тайм“, Х. У. Стийд.

През 1944 г. Доусън е наследен като редактор от Р. М. Барингтън-Уорд, чийто брат е член на „Вси души“ и зет на А. Л. Смит.

Лорънс Ръшбрук Уилямс, който изпълнява много функции по индийските въпроси след членството си във Вси души“ (1914-1921), също се присъединява към редакционния екип през 1944 г.

Дъглас Джей, който завършва „Ню колидж“ през 1930 г. и е член на „Вси души“ през 1930-1937 г., е в екипа на „Таймс“ през 1929-1933 г. и на „Економист“ през 1933-1937 г. Той става член на Лейбъристката партия през 1946 г., след като извършва нечувания подвиг да отиде директно от „Вси души“ до градския отдел на „Дейли Хералд“ вестник на Лейбъристката партия (1937-1941).

Друга интересна фигура в екипа на „Таймс“ в по-скорошен период е Чарлз Р. С. Харис, който е член на „Вси души“ в продължение на 15 години (1921-1936), след като завършва „Корпус Кристи“. Той е водещ автор на „Таймс“ в продължение на 10 години (1925-1935) и през част от същия период е в екипа на „Економист“ (1932-1935) и редактор на списанието „Деветнадесети век и след това“ (*The Nineteenth Century and After*) (1930-1935). Той напуска и трите поста през 1935 г., за да отиде за 4 години в Аржентина, където е генерален мениджър на „Големите южни и западни железници“ в Буенос Айрес.

По време на Втората световна война той постъпва в Министерството на икономическата война за една година, после в Министерството на външните работи за две години и във Финансовия отдел на Военното министерство за една година (1942-1943).

След това произведен в подполковник, участва във военното управление на окупирана Сицилия и завършва войната като член на Комисията за съюзнически контрол в Италия.

Трудовете на Харис обхващат редица теми, които могат да се приемат за крайни навсякъде, извън Групата на Милнър. Признат авторитет по биографията на Дънс Скот[101], той написва два тома за този философ, както и главата за „Философия“ в „Наследството на Средновековието“. През 1935 г. пише „Външната задлъжнялост на Германия“ за Кралския институт по международни отношения.

Литературната многостранност на Харис, както и големият брой членове на „Вси души“, преминали към екипа на „Таймс“, несъмнено могат да се обяснят с дейността на лорд Бранд. Бранд не само води тези хора от „Вси души“ в „Таймс“, но и довежда лорд Астор в „Таймс“. Бранд и лорд Астор са заедно в „Ню колидж“ по време на избухването на Бурската война. Те се оженват за две сестри, дъщери на Чизуел Дабни Лангхорн от Вирджиния. Бранд очевидно овежда Астор в Милнеровата група през 1917 г., въпреки че контакти има и значително по-рано. Астор е депутат от Консервативната партия от 1910 до 1919 г., напускайки Долната камара, за да заеме мястото на баща си в Камарата на лордовете.

---

[101] *Джон Дънс Скот (1266 - 1308) е шотландски философ, метафизик, францискански богослов. Учението на Дънс Скот следва схващанията на Францисканция орден. Дънс Скот е родоначалник на т. нар. нова школа във францисканското течение. Скотизмът се заражда от неавгустиниззма на последователите на Бонавентура. (б. пр.).*

Мястото му в Камарата на общините се заема от 1919 г. насам от съпругата му Нанси Астор (1919-1945) и от сина му Майкъл Лангхорн Астор (1945-).

През 1918 г. Астор става парламентарен секретар на Лойд Джордж; По-късно той заема същата длъжност в Министерството на храните (1918-1919) и Министерството на здравеопазването (1919-1921).

лорд Астор

Нанси Астор

Той е британски делегат в Асамблеята на ОН през 1931 г., председател на Комитета на ОН по храните (1936-1937) и председател на съвета на Кралския институт за международни отношения (от 1935 г.).

С помощта на различни хора той написва три книги по селскостопански проблеми: „Земя и живот“ (1932 г.), „Планиране на земеделието“ (1933 г.) и „Британско земеделие“ (1938 г.).

И двамата му сина завършват „Ню колидж“ и са членове на парламента, по-големият в периода 1935-1945 г., а по-малкият от 1945 г.

По-големият е секретар на лорд Литън в Комисията за разследване на Манджурския епизод на ОН (1932 г.) и е парламентарен личен секретар на сър Самуел Хоар, когато той е първи лорд на Адмиралтейството и министър на вътрешните работи (1936-1939 г.).

Основното значение на лорд Астор за „Таймс“ е, че той и брат му стават главни собственици през 1922 г., като изкупуват дела на Хармсуърт (лорд Нортклиф). В резултат на това брат му, полковник Джон Джейкъб Астор, става председател на борда на издателство „Таймс“ от 1922 г., а Бранд е директор в борда в продължение на много години преди 1944 г.

Джон Астор

Полковник Астор, който завършва „Ню колидж“ през 1937 г. на 51 години, е военен помощник на вицекраля на Индия (лорд Хардинг) през 1911-1914 г., член е на парламента от 1922 до 1945 г. и директор на банките „Хамброс“ и „Баркли“. Тази връзка между Милнъровата група и „Таймс“ е от най-голямо значение в периода до 1945 г., особено в периода непосредствено преди Мюнхенската криза.

Главният център на тежестта на Групата обаче никога не е в „Таймс“. Вярно е, че лорд Астор става една от по-важните фигури в Гупата след смъртта на Милнър през 1925 г., но центърът на тежестта е другаде: преди 1920 г., в групата „Кръгла маса“; и след 1920 г., във „Вси души“.

Лорд Астор има голямо значение в по-късния период, особено след 1930 г., но няма такова по-рано, поради сравнително скорошното му пристигане в Групата.

„Таймс“ наскоро публикува първите три тома от четиритомната си история. Въпреки че не се посочва авторството на тези томове, благодарностите показват, че авторите са работили в тясно сътрудничество с „Вси души“ и Групата на Милнър.

Например, Харолд Темперли и Кийт Фейлинг правят коректурите на първите два тома, докато Е. Л. Удуърд, на третия том.

Докато членовете на групата на Милнър влизат в „Таймс“, за да го контролират, сравнително малко хора идват в групата на Милнър от „Таймс“. Единстве-

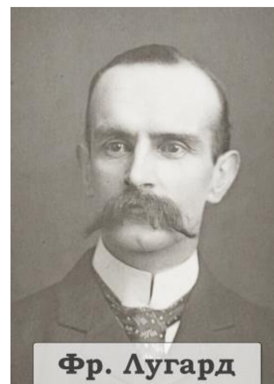
ните двама, които са сър Артър Уилърт и лейди Лугард (Флора Шоу, става баронеса Лугард, след като се омъжва).[102]

Артър Уилърт (сър Артър от 1919 г.) постъпва в „Балиол“ през 1901 г., но завършва едва през 1928 г. От 1906 до 1910 г. работи в екипа на „Таймс“ в Париж, Берлин и Вашингтон, а след това е главен кореспондент на „Таймс“ във Вашингтон в продължение на 10 години (1910-1920). През този период е и секретар на Британската военна мисия във Вашингтон (1917-1918) и представител на Министерството на информацията във Вашингтон. Той привлича на вниманието на Групата на Милнър, вероятно чрез Бранд, и през 1921 г. постъпва в Министерството на външните работи като ръководител на новинарския отдел. През следващите 15 години е член на британските делегации на Вашингтонската конференция през 1922 г., на Лондонската икономическа конференция през 1924 г., на Лондонската военноморска конференция през 1930 г., на Световната конференция за разоръжаване през 1932-1934 г. и в ОН през 1929-1934 г. Пенсионира се от Министерството на външните работи през 1935 г., но се връща към активен живот по време на Втората световна война като ръководител на южния регион на Министерството на информацията (1939-1945 г.).

През 1937 г., в сътрудничество с Х. В. Ходсън (тогава редактор на „Кръглата маса“) и Б. К. Лонг (от „Детската градина“), той пише книга, наречена „Империята и света“. Преди това написва „Аспекти на британската външна политика“ (1928) и „Границите на Англия“ (1935).

Вторият човек, дошъл в групата на Милнър от „Таймс“, е лейди Лугард (Флора Шоу), която очевидно е член на тайното общество на Роудс в „Таймс“ и преминава от „Таймс“ към групата на Милнър, като всъщност преминава от обществото на Роудс към Групата на Милнър. Тя и съпругът ѝ имат голямо значение за Групата, въпреки че никой от тях не е член на най-вътрешния кръг.

Фредерик Лугард (сър Фредерик след 1901 г. и лорд Лугард след 1928 г.) е редови офицер от британската армия, служил в Афганистан, Судан и Бирма през 1879-1887 г. През 1888 г. ръководи успешна експедиция срещу търговците на роби на езерото Няса и впоследствие е нает от Британската източноафриканска компания, Кралската нигерска компания и Британската Западна Чартърленд, ръководейки експедиции във вътрешността на Африка (1889-1897).

През 1897 г. е назначен от правителството на Солсбъри за комисар на Нейно Величество във вътрешността на Нигерия и Лагос и командир на Западноафриканските гранични сили, които той организира. Впоследствие е върховен коми-

[102] Има и други, но те не са от първостепенно или дори второстепенно значение в групата на Милнър. Можем да споменем Обри Л. Кенеди (син на дипломата сър Джон Кенеди), който е в екипа на „Таймс“ от 1910 до 1942 г., във военното разузнаване през 1914-1919 г., дипломатически кореспондент на Би Би Си през 1942-1945 г. и влиятелен член на Чатъм Хаус (Кралски институт за международни отношения) от 1919 г.

сар на Северна Нигерия (1900-1906) и губернатор на Хонконг (1907-1912), губернатор, а по-късно и генерал-губернатор на Нигерия (1912-1919).

Автор е на „Нашата Източноафриканска империя“ (1893) и „Двойният мандат в Британска тропическа Африка“ (1922), както и на множество статии (включително една за Западна Африка в „Империята и векът“).

Той е един от главните помощници на лорд Лотиан и лорд Хейли при планирането на Африканското проучване през 1934-1937 г., британски член на Постоянната комисия по мандатите на ОН от 1922 до 1936 г., една от най-влиятелните фигури в Кралския институт по международни отношения (Чатъм хаус) и е смятан за изобретател на британската система за „непряко управление“ в колониалните райони.

Флора Шоу се омъжва за сър Фредерик Лугард през 1902 г., когато той е на 44 години, а тя на 50, и е назначена за ръководител на Колониалния отдел на „Таймс“ през 1890 г. по предложение на сър Робърт Джордж Уиндъм Хърбърт, постоянен заместник-секретар на Колониалното министерство.

Сър Робърт, чиято баба е от фамилията Уиндъм, а дядо му е граф Карнарвън, е член на „Вси души“ от 1854 до 1905 г. Избран е година след избирането на лорд Солсбъри. Започва политическата си кариера като личен секретар на Гладстон и е постоянен заместник-секретар в продължение на 21 години (1871-1892, 1900). Впоследствие е генерален агент за Тасмания (1893-1896), върховен шериф на Лондон, председател на Комисията по тарифите и съветник на султана на Джохор, всички по време на правителствата на Солсбъри-Балфур.

Когато г-ца Шоу е препоръчана на „Таймс“ за ръководител на Колониалния отдел, тя вече е близка приятелка на Мобърли Бел, управител на „Таймс“, и агент и близък приятел на Стед и Сесил Роудс.

Според официалната история на вестника, тя започва работа за „Таймс“, след като Бел иска някой да оглави Колониалния отдел, и пише на сър Робърт Хърбърт, който му препоръчва Флора Шоу. Съответно, Бел пише „като напълно непознат“ на г-ца Шоу и я кани „като неопитен писател за примерна колонка“. Тя написа примерна статия за египетските финанси, която се харесва на Бел толкова много, че ѝ дадва поста ръководител на Колониалния отдел.

Това е историята, както е описана в том III на „История на Таймс“, публикуван през 1947 г. Скоро след това се появи биографията на Флора Шоу, написана от дъщерята на Мобърли Бел и спред неговите лични документи. Историята, която се появява в този том, е съвсем различна. Тя е горе-долу следната: Флора Шоу, подобно на повечето членове на онази част от Блока на Сесил, която преминава към Групата на Милнър, е последователка на Джон Ръскин и пламенна работничка сред по-нисшите класи от лондонските бедняшки квартали. Чрез Ръскин тя започва да пише за У. Т. Стед от *Pall Mall Gazette* през 1886 г., а три години по-късно, чрез Стед, се запозна със Сесил Роудс.

Междувременно, през 1888 г., тя отива в Египет като кореспондент на *Pall Mall Gazette* и там станава близка приятелка на Мобърли Бел, кореспондент на „Таймс“ в тази страна. Бел работи на тази длъжност в Египет от 1865 г. и е близък приятел на Евелин Баринг (лорд Кромер), британския агент в Египет. Той е експерт по египетски финанси и публикува брошура по тази тема през 1887 г.

Приятелството на мис Шоу със семейство Бел е толкова близко, че тя е практически негов член, а децата на Бел я наричат, тогава и по-късно, „леля Флора“. През 1890 г., когато Бел отива на площад „Принтинг Хаус“ (адресът на редакцията) като управител на „Таймс“, Баринг настоява „Таймс“ да назначи мис Шоу за египетски кореспондент на мястото на Бел.

Нито една от тези ранни връзки на мис Шоу с Бел, Бъкъл и Хърбърт не е спомената в „История на Таймс“ и очевидно не могат да бъдат намерени в документите на редакцията. Те обаче са важна податка за методите на Групата на Милнър. Не е ясно каква е целта на тази сложна схема. Мис Мобърли Бел очевидно вярва, че е да се заблуди Бъкъл. Много по-вероятно е да се заблудат главните собственици на „Таймс“, Джон Уолтър и сина му Артър Ф. Уолтър.

Когато идва в „Таймс“, Мис Шоу е открита почитателка на лорд Солсбъри и активна поддръжничка на енергична имперска политика, особено в Южна Африка. Тя се ползва с доверието на Колониалното министерство и на Роудс. Запознава се с Роудс по препоръка на Стед през 1889 г., когато той е най-близъкдовереник на Роудс. През 1892 г. мис Шоу е изпратена в Южна Африка от Мобърли Бел със спъциални инструкции. Едната е да работи за „Таймс“ и да се занимава с рутинни въпроси; втората е да събира поверителни материали изпратени на личния му адрес. Разходите и за двете дейности ще се поемат от „Таймс“, но разходите за тайната кореспондеция, няма да се регистиррат в редакцията.[103]

От тази дата нататък госпожица Шоу поддържа тайна връзка със Сесил Роудс. Роудс я информира за заговора на Джеймсън, месеци преди това да се случи. Уведомява я за приблизителната дата, на която ще се извърши нападението, две седмици преди акцията. Тя дори предлага заговора да се ускори и предлага конкретна дата за събитието.

В своите новинарски статии г-ца Шоу прегръща британската кауза в Трансваал, дори до степен да преувеличава и фалшифицира тежеста на живота на британците под управлението на бурите.[104]

Именно вестник „Таймс“ публикува като ексклузивна рубрика известното (и фалшиво) писмо на „жени и деца“ от 20 декември 1895 г., което се представя като апел за помощ от потисканите британци в Трансваал към заговорниците на д-р Джеймсън, което е измислено от самия д-р Джеймсън на 20 ноември и изпратено до г-ца Шоу месец по-късно. Писмото е публикувано от „Таймс“ веднага щом новината за нападението на Джеймсън става известна, като оправдание за деянието.

Пленяването на Джеймсън от бурите

„Таймс“ продължава да защитава и оправдава нападението на Джеймсън. След като това се превръща в доста деликатен въпрос, след като нападението се проваля и трябваше да бъде отречено, вестникът е спасен от необходимостта да се откаже от решението си чрез „телеграмата до Крюгер“, изпратена от германския кайзер, за да поздрави бурите за успешното залавяне на нашествениците. Тази „телеграма до Крюгер“ е раздута от „Таймс“ с такава енергия, че Джеймсън е засенчен и инцидентът придобива измеренията на международна криза.

---

[103] *E. Moberly Bell, Flora Shaw (London, 1947), 115.*

[104] *По предложение на британското външно министерство копия от тези статии бяха разпространени в Америка и Европа. Виж Е. Мобърли Бел, Флора Шоу (Лондон, 1947 г.) 228.*

Както се казва в официалната история на „Таймс“, „вестникът беше толкова възмутен от скандалната намеса на кайзера в делата на Британската империя, че пренебрегна престъпното деяние на Джеймсън“.

Малко по-късно, в същия доклад, се казва: „На 7 януари беше обявена оставката на Роудс от премиерския пост, но редакторът намери за по-важно да посвети водещата си статия на познатата тема за германската намеса, отколкото на последствията от нападението.“[105]

Всичко това се прави по директни инструкции от Роудс и със знанието и одобрението на ръководството на „Таймс“. Всъщност, г-ца Шоу е посредникът между Роудс, „Таймс“ и Министерството на колониите (Джоузеф Чембърлейн).

До края на ноември 1895 г. инструкциите ѝ от Роудс идват чрез неговия агент в Лондон, д-р Ръдърфорд Харис, но когато д-р Харис и Алфред Бейт се завръщат в Южна Африка, за да присъстват на очакваните вълнения, Харис дава на Шоу тайния код на Британската южноафриканска компания и телеграфния адрес TELEMONES LONDON, за да могат съобщенията от Роудс до мис Шоу да бъдат изпращани директно.

Д-р Харис вече информира Роудс с телеграма от 4 ноември 1895 г.: „Ако можете да телеграфирате курса, който Флора от „Таймс“ трябва да приеме за Трансваал, ще действаме.“

На 10 декември 1895 г. мис Шоу телеграфира на Роудс: „Можете ли да ни кажете кога ще започнете с плановете? Искаме да изпратим възможно най-скоро запечатани инструкции, до представители на *London Times European Capitals*; изключително важно е да използвате влиянието им във Ваша полза.“

Употребата на думата „ние“ в това съобщение веднъж завинаги премахва по-късната защита на мис Шоу, че всичките ѝ действия са извършени на нейна лична отговорност, а не в качеството ѝ на ръководител на отдел на „Таймс“. В отговор на това искане Роудс отговаря на следващия ден: „Мислим след Нова година.“

Този отговор прави представителката на „Таймс“ „много депресирана“, така че на следващия ден (12 декември) мис Шоу изпраща следната телеграма на Роудс: „Отсрочката е опасна, защото сега съчувствие е пълно, но всичко ще зависи много от действията на европейските сили, ако имат време, да изразят своя протест, и ако европейската ситуация стане сериозна, това може да парализира правителството.“

Пет дни след това идва друга телеграма, в която се казва отчасти: „Чембърлейн ще действа, в случай на европейска намеса, но имам основания да смятам, че трябва да го направите незабавно.“

Към тези много уличаващи съобщения могат да се добавят две от няколко телеграми от Роудс до мис Шоу. Едната от 30 декември 1895 г., след като Роудс научава, че акцията на Джеймсън е започнала и след като мис Шоу е информирана за това чрез секретния код, заявява: „Информирайте Чембърлейн, че ще се справя добре, ако ме подкрепи, но не трябва да изпраща телеграма, както изпрати върховния комисар в Южна Африка. Днес въпросът е, че аз ще спечеля, и Южна Африка ще принадлежи на Англия.“

А на следващия ден, когато резултатът от нападението става съмнителен поради неуспеха на англичаните в Трансваал да се вдигнат срещу бурите – неуспех, произтичащ отобстоятелството, че те изобщо не са третирани лошо, както мис Шоу заблуждава света от месеци, Роудс телеграфирал: „Ако не накарате Чембър-

[105] *The History of The Times (4 vols., London, 1935), III, 212, 214.*

лейн да инструктира върховния комисар да се отправи незабавно към Йоханесбург, цялата позиция е загубена. Върховният комисар ще бъде посрещнат отлично и ще обърне позицията в полза на Англия, но трябва да бъде инструктиран незабавно чрез телеграма. Инструкциите трябва да бъдат конкретни, тъй като той е слабохарактерен и няма да поеме никаква отговорност."[106]

Като знаем, че очакваното въстание на англичаните в Трансваал е финансирано и въоръжено с боеприпаси от фондовете на Британската южноафриканска компания, е ясно, че трябва да изчакаме преврата на Хитлер в Австрия през март 1938 г., за да намерим паралел с опита за преврат на Роудс и Джеймсън в Южна Африка 42 години по-рано.

Нападението на Джеймсън, ако някога бъде разказана пълната история, дава най-добрия възможен пример за машинациите на тайното общество на Роудс.

Друг пример, почти толкова добър, е напълно неразказаната история за това как обществото прикрива тези дейности пред разследването на Парламентарния комитет.

Опасностите от това разследване са толкова големи, че дори лорд Ротшилд е принуден да участва като посредник. От самото начало е очевидно, че главният свидетел пред комитета ще бъде Сесил Роудс и че основната опасност ще бъде уличаването на Джоузеф Чембърлейн, който знае за заговора.

Милнър, Гарет, Стед и Ешър обсъждат възможни защитни мерки, но не стигат до заключение, тъй като Стед иска да признае, че Чембърлейн е замесен в планове за нападение, но не и в планове за самото нападение.

С това Стед има предвид, че Чембърлейн и Роудс са видели възможността за въстание в Трансваал и единствено като предпазна мярка, са одобрили подготовката за силите на Джеймсън, да а отидат в Йоханесбург, за да възстановят реда.

Другите отказват да приемат тази стратегия и настояваха за предимствата на общото и безпристрастно отричане. Тази разлика в мненията идва от незнанието на Стед, че потенциалните бунтовници в Йоханесбург са въоръжени и финансирани от Роудс, и са водени от брата на Роудс и Ейб Бейли, писмото за помощ от „жените и децата" е измислено от Джеймсън седмици по-рано. Ако тези факти бъдат разкрити на комисията, ще докажат, че самото нападение, е предварително замислена провокация.

Събитието от 31 декември 1895 г., което комисията разследва, е първото, а не второто, защото заговорниците в Йоханесбург не успяват да се разбунтуват по предварителната уговорка. Това става ясно от изявлението на Едуард Кук в биографията му на Гарет, че Гарет е очаквал да получи новини за революция в Йоханесбург всеки момент на 30 декември 1895 г.[107]

Трудността, която „посветените" в Лондон имат при подготовката на защитата си пред комисията, се усложнява защото нямат връзка с Роудс, който пътува от Южна Африка с Гарет към Англия. Веднага щом корабът хвърля котва, Брет (лорд Ешър) изпраща „Нати" Ротшилд от Лондон със съобщение от Чембърлейн до Роудс. Когато Ротшилд се връща, Брет се обажда на Стед да обсъдят планираната защита. Стед вече се е видял Роудс и му съобщава мнението си.[108]

---

[106] *The History of The Times (4 vols., London, 1935), III, chapters 7 and 9.*

[107] *E. T. Cook, Edmund Garrett (London, 1909), 118-119. Разликата в мненията между Стед и останалите може да се проследи у F. Whyte, The Life of W. T. Stead (2 vols., Boston, 1925), Ch. 21.*

[108] *Дори след като мнението на мнозинството надделява, Стед отказа да отстъпи и публикува своята версия в „Скандалът с Южноафриканския комитет" (Лондон, 1899 г.). Стед вярва, че подготовката за „нападението" е патриотичен акт, който ако бъде оповестен, ще спечели обществено признание, а не осъждане.*

На следващия ден (5 февруари 1896 г.) Брет се среща с Роудс и установява, че той е готов да признае всичко. Брет се опитва да го разубеди. Както пише в дневника си: „Посочих му, че има едно съображение, което му е убягнало, позицията на г-н Чембърлейн, държавния секретар. Чембърлейн очевидно иска да помогне и не е добре да го злепоставя или да му връзва ръцете. Трябваше да установя как можем да се доверим на Чембърлейн. Напускайки ме, той (Роудс) каза: „Трябва да осигурим и тайното общество."

Брет отива при Чембърлейн, който отказва да приеме признанието на Роудс, за да не се наложи, правосъдието да предприеме действия срещу Роудс и Джеймсън. Съответно, становището на мнозинството, за общото отричане, е прието и се оказва успешно, благодарение на снизхождението на членовете на разследващата комисия.

Брет признава за това снизхождение. На 19 февруари 1897 г. той пише на Стед: „Бях с Милнър в Уиндзор тази сутрин. Той има трудна работа и трябва да започне отначало. Комитетът ще остави малцина от старата команда, без да ги закача. Уви, Роудс се срина психически, жалък е. Харкорт много го съжаляваше; твърде много, за да раздухва въпроса. Защо Роудс се опита да хитрува след всичко, което му бяхме казали?"[109]

Ясно е, че разследващата комисия не полага реални усилия да разкрие истинските взаимоотношения между заговорниците, вестник „Таймс" и правителството на Солсбъри. Когато свидетелите отказват да предоставят документи или да отговарят на въпроси, комисията не настоява и си затваря очите, като тихомълком отминава много от важните въпроси.

Един от тези въпроси, и вероятно най-важена, е вътрешната политика и администрацията на самия вестник „Таймс". Когато Кембъл-Банерман, лидер на опозицията, пита дали е обичайна практика кореспондентите на „Таймс" да бъдат използвани за извършване на определени политически ходове в чужди страни, както и за получаване на информация, г-ца Шоу отговоря, че не може да отговаря на въпроси за вътрешната администрация на вестник „Таймс".

Сега знаем, от официалната история на вестник „Таймс", че всички действия на г-ца Шоу са били извършени в консултация с директора на вестника Мобърли Бел.[110]

Важните телеграми до Роудс, подписани от г-ца Шоу, всъщност са изготвени от Бел. Както се казва в „Историята на Таймс", „Бел е поел риска да позволи на мис Шоу да ангажира „Таймс" с подкрепата на Роудс в заговор, който е трябвало да доведе довълнения, ако успее, и вероятно до съдебно преследване, ако се провали. Заговорът се е провалил, и се стига до съдебното преследване. Единственото спасение на Бел е било в готовността на мис Шоу да поеме лична отговорност за телеграмите и в способността ѝ да убеди Комисията."

И, както показват доказателствата на същия източник, за да убеди комисията, е необходимо мис Шоу да лъжесвидетелства, въпреки че представителите на двете страни в анкетната комисия (с изключение на Лабушер) полагат всички усилия да скрият истинските факти, като същевременно осигуряват на обществеността едно шоу.

---

[109] *Journals and Letters of Reginald, Viscount Esher, (4 vols., London, 1938N, 1, 196-202.*

[110] *История на „Таймс" (4 тома, Лондон, 1935), 111, 244. От биографията на Флора Шоу (183-188) на мис Мобърли Бел става ясно, че Бъкъл е знаел това поне от 24 май 1897 г., въпреки че мис Шоу изрично заявява вероятно за протокола, че тя е действала без знанието на Бъкъл, или на Бел. В нощта преди мис Шоу да свидетелства пред разследващата комисия, Бъкъл ѝ изпраща подробно писмо с инструкции как да отговаря на въпросите на комисията.*

Преди да приключим с дискусията за госпожица Шоу и нападението на Джеймсън в Йоханесбург, ще се спрем на показанията на един донякъде ненадежден свидетел, Уилфрид Скауен Блънт, член на тази социална прослойка по произход и образование и роднина на семейство Уиндъм, но фанатичен антиимпериалист, който симпатизира на арабите и критикуване поведението на Великобритания в Индия, Египет и Ирландия.

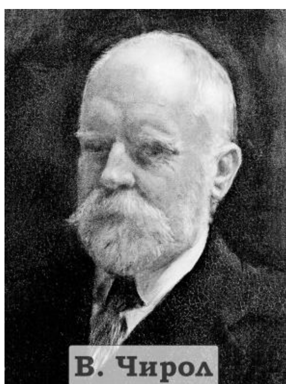
В дневниците си, под датата 25 април 1896 г., той казва: „[Джордж Уиндъм] се е виждал често с Джеймсън, когото харесва, и с бандата, която управлява бизнеса в Трансваал, част от тях, с Бъкъл, редактор на „Таймс", и мис Флора Шоу, много умна жена на средна възраст, за която той ми каза поверително, че е истинският двигател на цялата работа и има водещата роля във всичките им частни срещи."[111]

До подобно заключение стига У. Т. Стед в брошура, наречена „Джоузеф Чембърлейн: Конспиратор или държавник", която той публикува в списанието си „Ривю ъф Ривюс" през 1900 г. Стед е убеден, че мис Шоу е посредникът между Роудс, „Таймс" и Министерството на колониите. А Стед е най-близкият довереник на Роудс в Англия. В резултат на тази публичност, стойността на мис Шоу за „Таймс" несъмнено намалява и тя се отказва от поста си след брака си през 1902 г.

Междувременно тя водиа кореспонденция с Милнър още през 1899 г. и през декември 1901 г. прави пътуване до Южна Африка за „Таймс", по време на което прави дълги интервюта с Милнър, Монипени и членовете на „Детската градина".

След оставката си тя продължава да рецензира книги за литературното приложение на „Таймс", пише статия за тропическите зависимости за „Империята и векът", пише две глави за „История на южноафриканската война" на Амери и пише биографичен очерк на Сесил Роудс за 11-ото издание на „Енциклопедия Британика".

Трети член от същия тип е Валънтайн Чирол (сър Валънтайн след 1912 г.). Завършил Сорбоната, той е чиновник в Министерството на външните работи в продължение на 4 години (1872-1876), а след това пътува по света, основно в Близкия изток, в продължение на 16 години (1876-1892).

В. Чирол

През 1892 г. е назначен за кореспондент на „Таймс" в Берлин и през следващите 4 години изпълнява ролята на втори британски посланик, със свободен достъп до Министерството на външните работи в Берлин и функциониращ като канал за неофициална комуникация между правителствата в Лондон и Берлин.

След 1895 г. той става все по-антигермански настроен, подобно на всички членове на Блока на Сесил и Групата на Милнър, и е основният виновник за голямата буря, разразена около „телеграмата до Крюгер". Той дори стигна дотам, че обявява в „Таймс", че германците използват епизода с Джеймсън като част от дългосрочен проект за прогонването на Великобритания от Южна Африка и че следващата стъпка ще бъде изпращането в близко бъдеще на германски експедиционни сили в залива Делагоа в португалска Ангола.

Поради това отношение Чирол установява, че вратите на Министерството на външните работи в Берлин са затворени за него и след още една неплодотворна година в германската столица се връща в Лондон, за да поеме ръководството на външнополитическия отдел на „Таймс". Заема този пост в продължение на 15 го-

[111] *W. S. Blunt, My Diaries (London, 1932), 226.*

дини (1897-1912), през които е една от най-влиятелните фигури във формирането на британската външна и имперска политика.

Политиката, която подкрепя, е подкрепа за Бурската война, Англо-японския съюз, Съглашението, споразумението от 1907 г. с Русия, реформите Морли-Минто в Индия и нарастващата омраза срещу Германия. Когато се пенсионира през 1912 г., той е посветен в рицарство от Аскуит за важния му принос към реформите Морли-Минто от 1909 г. и е назначен за член на Кралската комисия по обществени услуги в Индия (1912-1914). Той остава в Индия през по-голямата част от Първата световна война и всъщност прави 17 посещения в тази страна през живота си.

През 1916 г. е един от петимата главни съветници на Лайънъл Къртис в подготвителната работа за Закона за управлението на Индия от 1919 г. (другите четирима са лорд Челмсфорд, Местън, Марис и Хейли).

По-късно Чирол пише статии за „Кръглата маса“ и е член на британската делегация на Парижката мирна конференция. Заменен е като ръководител на външнополитическия отдел на „Таймс“ по време на дългите му отсъствия от Лондон, от Леополд Амери. Очаква се Амери да бъде наследникът на Чирол на поста, но Амери започва политическа кариера през 1910 г., така че позицията е дадена за кратко на Дъдли Дизраели Греъм.

Греъм, е състудент на много участници в Милнъровата „Детска градина“ които са учили в „Ню колидж“, чуждестранен кореспондент на „Таймс“ в продължение на 10 години (1897-1907) и помощник на Чирол в продължение на 5 години (1907-1912), преди да го наследи във Външния отдел, наследява Григ в Имперския отдел, като съчетава двете длъжности. Напуска „Таймс“ през 1914 г., за да стане редактор на „Дейли Телеграф“ в Сидни, Австралия, и впоследствие е много важна фигура в австралийския вестникарски живот.

Този анализ, който съвсе не е непълен, показва ясно, че Групата на Милнър контролира „Таймс“, косвено от 1912 г., но на практика по-рано, и пряко от 1922 г. Значението на този контрол е очевидно. „Таймс“, вестник с много ограничен тираж (само 35 000 в началото на века, 50 000 при избухването на Първата световна война и 187 000 през 1936 г.), е най-влиятелният вестник в Англия. Независимо, че не всички го признават, влиянието зависи от тясната връзка между вестника и Министерството на външните работи. Тази връзка, както се опитваме да покажем, е резултат от влиянието на Групата върху вестника и министерството. Това влияние не се упражнява чрез пряко въздействие върху общественото мнение, тъй като Групата никога не е възнамерявала да влияе на събитията чрез средствата на масовата пропаганда, а работи върху мненията на малка група „важни хора“, които пък могат да повлияят на все по-широки кръгове от хора. Това е основата, върху която е изградена самата група на Милнър; това е теорията зад стипендиите на Роудс; това е теорията зад „Кръглата маса“ и Кралския институт по международни отношения Чатам хаус; това е теорията зад усилията за контрол над трите колежа в Оксфорд „Вси души“, „Ню колидж“ и „Балиол“ и, чрез тях за контрол над Оксфордския университет; и това е теорията зад „Таймс“.

Не са положени никакви усилия за увеличаване тиража на „Таймс“, защото, това изисква промени в тона на вестника, които ще намалят влиянието му върху елита, към който е насочен толкова дълго. Теорията за „елита“ е приета от обществото на Роудс, групата на Милнър, и самия „Таймс“.

Историкът на „Таймс“ признава това и след като описва напускането на Бел, Чирол и Бъкъл, казва: „Справедлива критика към „старата банда“ е, че не осъзна-

ват, необходимостта да представят новините според изискванията и интересите на управляваща класа, твърде тясно дефинирана през 20-ти век.“

Именно по този въпрос „старата банда“ спори с Нортклиф в периода 1908-1912 г. и по този въпрос Доусън спори с Нортклиф през 1919 г. Въпреки че новият собственик заявява пред всички през 1908 г. и по-късно, че няма да превърне „Таймс“ в популярен вестник, както показва „Историята на „Таймс“, той не е способен да прецени достойнствата на един вестник по друг критерий освен по размера на тиража му. След това главен собственик става Астор и Доусън отново заема редакторския стол, старата гледна точка е възстановена. „Таймс“ трябва да бъде вестник за влиятелните хора, а не за масите.

„Таймс“ е влиятелен, но степента на неговото влияние никога не е осъзнавана от някой, който чете само самия вестник.

Влиянието му произтича от позицията му на един от няколкото клона, на една единствена група – Групата на Милнър. Чрез взаимодействието на тези различни клонове, под претекст, че всеки клон е автономна сила, влиянието на всеки клон се е увеличава чрез процеса на взаимно подсилване.

Единодушието между различните клонове се смята от външния свят за резултат от влиянието на „самата Истина“, докато всъщност то е резултат от съществуването на една-единствена Група.

Така например, държавник (член на Групата) обявява политика. Приблизително по същото време Кралският институт по международни отношения (Чатам хаус) публикува изследване по темата, а професор от Оксфорд, член на „Вси души“ (и член на Групата), също публикува книга по темата (вероятно чрез издателство, като *G. Bell and Sons* или *Faber and Faber*, свързани с Групата). Политиката на държавника се подлага на критичен анализ и получава окончателно одобрение от „Таймс“ чрез мнението на „водещ специалист“ докато двете книги се рецензират (в една рецензия) в „Литературното допълнение на Таймс“. Както „специалистът“, така и рецензията са анонимни, но са написани от членове на Групата.

И накрая, приблизително по същото време, излиза анонимна статия в списание „Кръглата маса“ силно застъпваща същата политика. Кумулативният ефект от подобни тактики, дори ако всеки тактически ход засяга само малък брой важни хора, със сигурност ще бъде голям. Ако е необходимо, стратегията може да бъде разгърната по-нататък, като се уреди секретарят на попечителите на фонда на Роудс да отиде в Америка за серия от „неформални дискусии“ с бивши стипендианти на Роудс, докато виден пенсиониран държавник (вероятно бивш вицекрал на Индия) бъде убеден да каже няколко думи при откриването на паметна плоча във „Вси души“ или „Ню колидж“ в чест на някой починал ректор. По любопитно съвпадение, както „неформалните дискусии“ в Америка, така и речта при откриването в Оксфорд засягат една и съща актуална тема.

Аналогична процедура в обратен редакционен ред може да се използва за политики или книги, които Групата не одобрява. Остра редакционна статия или недружелюбна рецензия на книгата, последвана от задушаващо одеяло от мълчание и пренебрежение, е най-доброто, което подобно предложение може да се очаква от инструментите на Групата на Милнър. Това не е лесно да се демонстрира поради политиката на анонимност, следвана от автори и рецензенти в „Таймс“, „Кръглата маса“ и „Литературното допълнение на Таймс“, но са открити достатъчно случаи, които да оправдаят това твърдение.

Когато книгата на Дж. А. Фарър „Англия при Едуард VII“ е публикувана през 1922 г. и твърди, че британският печат, особено „Таймс“, е отговорен за лошите англо-германски отношестроения преди 1909 г., „Литературното допълне-

ние на Таймс“ я дава на Дж. У. Хедлам-Морли за рецензия. И когато барон фон Екардщайн, който е в германски посланик в Лондон по време на Бурската война, публикува мемоарите си през 1920 г., същото списание дава книгата на Чирол за рецензия, въпреки че Чирол е заинтересована страна и е разгледан критично в няколко пасажа от самата книга. И двете рецензии са анонимни.

Ние не твърдим, че Групата на Милнър е фалшифицирала или дори укривала доказателства (но това обвинение може да бъде отправено към „Таймс“). Поскоро тя разпространява своята гледна точка чрез интерпретация и избирателен подбор на доказателства. Така тя насочва политическите настроения в посока, понякога с катастрофални резултати.

Групата изцяло е съставена от интелигентни мъже, които вярват искрено и силно в това, което защитават, и които знаят, че техните писания са предназначени за една малка прослойка също, толкова интелигентна, колкото са те. При такива условия няма смисъл в изопачаването или укриването на доказателствата. Това само ще дискредитира инструментите, които контролират. Като представят фактите такива, каквито са, и възможно най-пълно в съответствие с желаното тълкуване, може да се създаде картина, която да остане убедителна за дълго време. Това е правил „Таймс“. **Дори днес официалният историк на „Таймс“ не е в състояние да види, че политиката на вестника е антигерманска от 1895 до 1914 г. и като такава е допринесла за влошаването на англо-германските отношения и по този начин за избухването на Първата световна война.**

Това обвинение е отправено от немски и американски автори, някои от които заслужават голямо доверие, като професорите Сидни Б. Фей, Уилям Л. Лангер, Орон Дж. Хейл и други.

В скорошната история на „Таймс“ е отделено значително място и очевидно са прекарани дълги часове в проучване, за да се опровергаят тези обвинения, но не се вижда, че опровержението не е успешно.

С обичайната честност и трудолюбие на Групата на Милнър, историкът (като част от нея) дава доказателствата, които ще го осъдят, без да вижда, че интерпретацията му няма да издържи критика.

Той признава, че различните кореспонденти на „Таймс“ в Берлин преувеличават всички антианглийски действия и изявления и омаловажават всички проанглийски; че цитират неясни и съмнителни местни вестници, за да внушават антигермански настроения; че всички чуждестранни кореспонденти на „Таймс“ в Берлин, Париж, Виена и другаде са антигермански настроени и че именно те работят дълго във вестника и са повишени на по-добри постове; че единственият член на персонала, който има признато справедливо отношение към Германия (и който безспорно е най-способният човек в цялата организация на „Таймс“), Доналд Макензи Уолъс, е отстранен като ръководител на външния отдел и преместен като редактор на допълнителните томове на „Енциклопедия Британика“ (която се контролира от „Таймс“); и че „Таймс“ често публикува невярна или изкривена информация за Германия. Всичко това се признава и извинява като дело на честни журналисти, макар и прибързани в изводите си, а коронното доказателство, че „Таймс“ е несправедливо обвинен, се подразбира от фактът, че германците в крайна сметка влизат във война с Великобритания, като по този начин доказва с един удар, че са лош народ и че отношението на редакцията на „Таймс“ към тях е оправдано от събитието.

На историка на „Таймс“ не му хрумва, че съществува друго обяснение за англо-германските отношения, а именно, че през 1895 г. е имало две Германии – едната, която се възхищава на Великобритания, а другата, която я мразиа – и че

Великобритания, чрез хладнокръвната си и пресметната атака срещу бурите през 1895 и 1899 г., е дала на втората (и по-лоша) Германия възможността да критикува и атакува Великобритания, дава аргументите, с които да оправдае германските усилия за изграждане на военноморската отбрана.

„Таймс“, цитирайки тези атаки и действия, представителни за истинското отношение и действителните намерения на всички германци, е подвел британския народ и е изоставил добрите германци в безнадеждно малцинствено положение, където да си прогресивен, миролюбив или англофил, е означавало да си предател на самата Германия.

Хладното отношение на Чирол към барон фон Екардщайн (един от „добрите“ германци, женен за англичанка), в разговор през февруари 1900 г.[112], показва точно как отношението на вестник „Таймс“ допринася за консолидирането и отчуждаването на германците, дори само с това, че показва отчуждение по отношение на човек, който обича Англия и е мрази реакционните елементи в Германия повече, отколкото Чирол.[113]

Глава 7. „Кръглата маса“

Второто важно пропагандно усилие на Групата на Милнър в периода след 1909 г. е „Кръглата маса“. Това е част от усилията им да постигнат за цялата империя това, което току-що са направили в Южна Африка.

Лидерите са Филип Кер в Лондон, като секретар на лондонската група, и Лайънъл Къртис по целия свят, като организационен секретар на цялото движение, но повечето членове на „Детската градина“ сътрудничат в проекта.

Планът за действие е същият като работещият толкова успешно в Южна Африка – тоест, да се формират местни групи от влиятелни мъже, които да агитират за имперска федерация и да поддържат връзка със сходни групи чрез кореспонденция и разпространение на периодично издание.

Както в Южна Африка, първоначалната цена на периодичното издание е платена от Ейб Бейли. Това е списание, издавано тримесечно, озаглавено „Кръглата маса“ и същото име носят местните групи. От тези местни групи най-важната е в Лондон. В нея Кер и Бранд са главните фигури. Другите местни групи „Кръгли маси“, са създадени от Лайънъл Къртис и други активисти в Южна Африка, Канада, Нова Зеландия, Австралия и по доста ограничен начин, малко по-късно, в Индия.

Причините за това са описани от самия Къртис през 1917 г. в „Писмо до народа на Индия“ по следния начин: „Опасявахме се, че Южна Африка може да се въздържи от бъдещата война с Германия, на основание, че не е участвала в решението за започването на войната... Изправени пред тази дилема в самия момент на

[112] *The History of The Times (4 vols., London, 1935), 111, 315-316.*

[113] *Тук авторът като типичен англосаксонец изпада в силно пристрастие и неверни изводи. Няма лоши и добри германци, няма реакционни кръгова в Германия. Германия никога не се е стремила към война с Британия, дори през август 1914 г., защото не Германия обявява война на Британия, а Британия е тази, която обявява война, позовавайки се на фалшивия белгийски неутралитет. Точно глупавото убеждение на Милнъровата група и останалите поддръжници от елита, че Германия трябва да бъде унищожена, защото изпреварва Британия в икономическото си развитие, води до е една целенасочена, добре обмислена и постепенна политика на изолиране на Германия, привличането на Франция и Русия, формирането на Антантата и използването на кризата в сръбско-австроунгарските отношения, за да разпали Първата световна война! Войната е целенасочено дело на Великобритания! (б. пр.).*

постигане на самоуправлението на доминионите, решихме, че е разумно да попитаме хората в най-стария и най-опитния от всички доминиони какво мислят по въпроса. Така през 1909 г. г-н Кер и аз отидохме в Канада и убедихме г-н Марис, който тогава беше в отпуск, да ни придружи.“[114]

По време на това пътуване тримата обикалят голяма част от доминиона. Един ден, по време на пътуване през горите по тихоокеанските склонове на Канадските Скалисти планини, Марис убеждава Къртис, че „самоуправлението,... колкото и далеч да е то, е единствената разбираема цел на британската политика в Индия.... Съществуването на политически вълнения в Индия, далеч не е причина за песимизъм, а най-сигурният знак, че британците, с всичките си очевидни недостатъци, не са се отклонили от основното си задължение да разпространят западното образование в Индия и така да подготвят индийците да се самоуправляват“. „Оттогава си спомням затова пътуване“, пише Къртис, „като за един от крайъгълните камъни на моето собствено образование. Досега бях мислил за самоуправлението като за западна институция, която винаги ще остане специфична за народите на Европа... От този момент за пръв път започнах да мисля за „управлението на всеки от всеки и на всички от всички“ не просто като принцип на Западния начин на живот, а по-скоро като общочовешки принцип, като цел, към която всички човешки общества трябва да се стремят. От този момент започнах да мисля за Британската общност като за най-великата структура, създаван някога, за да даде възможност този принцип да бъде реализиран не само за децата на Европа, но и за всички раси, племена, народи и езици. И поради тази причина спрях да говоря за Британската империя и нарекох книгата, в която публикувах възгледите си, „Общността на нациите“.

Поради позицията и бъдещото влияние на Къртис, това пътуване в Канада е важно не само в личния му живот, но и в бъдещата история на Британската империя. Достатъчно е да се отбележи, че Индия получава пълно самоуправление през 1947 г., а Британската общност официално променя името си на Общност на нациите през 1948 г.

Няма съмнение, че и двете събития са резултат от влиянието на Лайънъл Къртис и Групата на Милнър, в която той е важна фигура.

Къртис и приятелите му прекарват четири месеца в Канада. След това Къртис се завръща в Южна Африка за заключителната сесия на Законодателния съвет на Трансваал, на който е член. Там той изготвя меморандум по целия въпрос за имперските отношения и в деня, в който Южноафриканският съюз възниква, отплава за Нова Зеландия, за да създаде групи за разглеждане на въпроса. Тези групи стават „Кръглата маса на Нова Зеландия“.[115]

---

[114] L. Curtis, Dyarchy (Oxford, 1920), 41. *Няма съмнение, че първоначалното вдъхновение за движението „Кръгла маса“ са антигерманските настроения. Има доказателства, че това е основният мотив,а заявената цел за работа за имперска федерация е до известна степен, маска. През 1940 г., в некролога на Ейб Бейли (септември 1940 г., XXX, 743-746), „Кръглата маса“ признава основаването си на тази кауза: „Германските амбиции да унищожат и изместят Британската общност бяха очевидни за онези, които имаха очи да видят... [Те попитаха] „Не могат ли представителите на всички доминиони, да осъзнаят общата опасност, която се изправя пред тях, и пред Великобритания, и да обмислят обединяване на цялата сила и решителност на Империята в нейна защита?“ За да решат този въпрос, основателите на „Обществата за по-тесни съюзи“ решиха да приложат подобна процедура. Във всички британски доминиони бяха създадени групи „Кръглата маса“, за да проучат проблема.“ Това признание за основаването се появи в сп. „Кръглата маса“ едва в броя от септември 1948 г.*

[115] *Първоначалният лидер на групите „Кръглата маса“ в Нова Зеландия е Джеймс Алън (сър Джеймс след 1917 г.), получил образование в Англия, в училището Клифтън и университета в Кеймбридж, и е член на парламента в Нова Зеландия от 1887 до 1920 г. Той е министър на отб-*

Меморандумът е отпечатан с празни листове за писмени коментари срещу текста. Всеки участник трябва да отбележи критиките си на тези празни страници. След това те трябва да се срещнат в своите групи, за да обсъдят тези коментари, с идеята да изготвят съвместни доклади, или поне доклади обединяващи на различни гледни точки на своите заключения. Тези доклади трябва да бъдат изпратени на Къртис, който ще състави подробен доклад за целия имперски проблем. Този подробен доклад ще бъде представен на групите по същия начин и получените коментари ще бъдат използвани като основа за окончателен доклад.

Пет групи от този тип са създадени в Нова Зеландия, а след това още пет в Австралия.[116] Решението е взето да се направи същото в Канада и Англия и това е направено от Къртис, Кер и очевидно Доув през 1910 г.

По време на пътуването до Канада те носят писмо от Милнър до стария му приятел Артър Дж. Глейзбрук, с когото той поддържа тесен контакт през годините, откакто Глейзбрук заминава за Канада като представител на Английска банка през 1893 г. Сп. „Кръглата маса“ през 1941 г., пишейки за Глейзбрук, казва следното: „За свой велик идеал в политиката, той смята своя приятел лорд Милнър, с когото поддържа редовна кореспонденция.“

Изпълнявайки заръките писмото на Милнър, Глейзбрук се заема със задачата да основава групи „Кръглата маса“ в Канада и го прави толкова добре, че в продължение на над 20 години е истинският ръководител на мрежата от звена на групата Милнър в доминиона. Той редовно пише статии в сп. „Кръглата маса“. Когато умира през 1940 г., некрологът му в сп. „Кръглата маса“ го описва като „един от най-предаными и лоялни приятели, които движението някога е познавало. Всъщност с право може да твърди, че той е един от нейните бащи-основатели“.

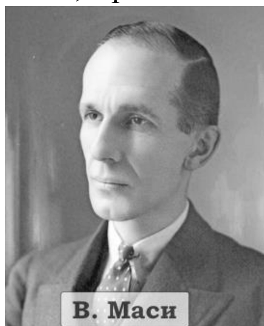
раната (1912-1920 г.), министър на финансите и образованието (1912-1915 г.) министър на финансите (1919-1920 г.), преди да стане през 1920 г. върховен комисар на Нова Зеландия в Лондон. Той е член на Кралския институт по международни отношения (Чатъм хаус). В групата „Кръгла маса“ за Нова Зеландия, Алън скоро е наследен от Уилям Дауни-Стюарт като най-важен член. По това време Стюарт е кмет на Дънидин (1913 г.), но скоро започва 21-годишен период като член на парламента (1914-1935 г.). Той е министър на митниците (1921-1928 г.); министър на вътрешните работи (1921-1924); министър на промишлеността и търговията (1923-1926); главен прокурор (1926); министър на финансите (1926-1928, 1931-1933); изпълняващ длъжността министър-председател (1926); делегат на Нова Зеландия на конференцията в Отава (1932); вицеканцлер на университета Отаго; виден бизнесмен и президент на Новозеландския институт за международни отношения (1935-). Според писмата на Доув, той присъства на дискусионна среща на групата на Милнър в провинциалната вила на лорд Лотиан през октомври 1932 г.

[116] *Главните лидери в Австралия са Томас Бавин (сър Томас след 1933 г.) и Фредерик У. Егълстън (сър Фредерик от 1941 г.). Първият, умира през 1941 г. (виж некролога в „Кръглата маса“ за декември 1941 г.), е адвокат в Нов Южен Уелс от 1897 г., професор по право и съвременна история в Университета на Тасмания (1900-1901); личен секретар на първия министър-председател на Австралия, сър Едмънд Бартън, през 1901-1904 г.; секретар и главен юрисконсулт на Австралия през 1907 г.; командир на военноморското разузнаване през 1916-1918 г.; австралийски член на парламента през 1919-1935 г.; заема много правителствени длъжности в Нов Южен Уелс от 1922 до 1930 г., стигайки до министър-председател (1927-1930 г.). Завършва кариерата си като съдия във Върховния съд през 1935-1941 г. Той е един от първите членове на групата „Кръгла маса“ в Австралия, редовен сътрудник на сп. „Кръглата маса“ и важен член на Австралийския институт за международни отношения. Егълстън е адвокат от 1897 г.; член, кореспондент и главен агент в Австралия за „Кръглата маса“ от 1911 г.; член на Законодателното събрание на Австралия (1920-1927); министър на железниците (1924-1926); председател на Комисията за субсидии на Британската общност (1934-1941); посланик в Китай (1941-1944) и в САЩ (1944-1946). Той е един от основателите и главните служители на Австралийския институт за международни отношения и негов представител в съвета на Института за тихоокеански отношения.*

През 30-те години на 20-ти век той отстъпва централната си позиция в канадския клон на Милнъровата група на Винсънт Маси, зет на Джордж Паркин. Възхищението на Глейзбрук от Паркин е толкова голямо, че той кръщава сина си Джордж Паркин де Туенебрукс Глейзбрук.[117]

В момента Винсънт Маси и Дж. П. де Т. Глейзбрук очевидно са ръководители на организацията от последователи на Милнър в Канада, след като са наследили позицията от бащата на Дж. П. де Т. Глейзбрук.

И двамата завършват „Балиол“, Маси през 1913 г. и Глейзбрук през 1924 г. Маси, произлиза от много богато канадско семейство, е преподавател по съвременна история в университета в Торонто през 1913-1915 г., а след това служи по време на войната като щабен офицер в Канада, заместник-секретар на Военния комитет на канадския кабинет и ръководител на Правителствения комитет за репатриране. По-късно е министър без портфейл в канадския кабинет (1924 г.), член на канадската делегация на Имперската конференция през 1926 г. и първи канадски посланик в САЩ (1926-1930 г.).

В. Маси

Той е президент на Националната либерална федерация на Канада през 1932-1935 г., канадски върховен комисар в Лондон през 1935-1946 г. и канадски делегат в Асамблеята на ОН през 1936 г.

Дълго време е управител на университета в Торонто и на колежа „Горна Канада“ (старото училище на Паркин). Той остава и до днес един от най-силните поддръжници на Оксфордския университет и на политиката на тясно сътрудничество на Канада с Обединеното кралство.

Дж. П. де Т. Глейзбрук, син на стария приятел на Милнър, Артър Дж. Глейзбрук, и съименник на най-близкия сътрудник на Милнър във фонда „Роудс“, е роден през 1900 г., учи в колежа „Горна Канада“, университета в Торонто и „Балиол“.

---

[117] *Глейзбрук, е почти непознат, но е много важна фигура в канадския живот, особено във финансовите и имперските среди, до смъртта си през 1940 г. В продължение на много години той има практически монопол върху валутните сделки в Торонто, чрез своята фирма „Глейзбрук и Кронин“ (основана през 1900 г.). Подобно на повечето членове на групата на Милнър, той се интересува от образованието за възрастни, образование на работниците и университетско управление. Той насърчава всички тези области в Торонто, като изнася лекции пред Асоциацията за работническото образование и в Университета в Торонто, където е асистент по банково дело и финанси (1926-1937 г.). Той е главен съветник на водещи банкери в Канада, Лондон и Ню Йорк по канадски въпроси. „Кръглата маса“ казва за него: „Чрез приятелството си с лорд Милнър и други, той по едно време е имал широки познанства сред видните фигури в британския обществен живот и е добре известно на неговите близки, че в многобройни случаи британските министри, загрижени да получат надеждна информация за определени канадски дела чрез неофициални канали, са се обръщали към Глейзбрук... Чрез наставления и пример той е упражнявал огромно положително влияние върху характерите и мирогледа на редица млади канадци, които са имали привилегията да общуват с него и го наричат „Мъдреца“.“ Някои от тях, достигнали високо място в живота на Доминиона, винаги ще признаят стойността на вдъхновението и просветлението, които са получили от него. Той непрекъснато проповядвал на младите си приятели доктрината, че е техен дълг, ако съдбата ги е поставила в удобни обстоятелства, да отделят част от времето си за интелигентно изучаване на обществените дела и за служба на общността, и за пръв път е събудил в немалко умове идеята, че има по-добри цели в живота от печеленето на пари. Вярно е, че кръглите маси, които той организирал с такъв ентусиазъм, сега са избледнели в забрава, но много от техните членове не са загубили жаждата за интелигентно изучаване на политиката, която Глейзбрук им е внушил, и след последната война те се оказват горещи поддръжници на Канадския институт по международни отношения като агенция за продължаване на политическото образование, което Глейзбрук е започнал.*

От 1924 г. преподава история в университета в Торонто, но от 1942 г. е в отпуск към правителството на доминиона, занимавайки се със стратегическа разузнавателна работа в Министерството на външните работи.

От 1948 г. е командирован от Министерството на външните работи към Министерството на отбраната, където действа като ръководител на новата Разузнавателна служба. Тази силно секретна агенция е канадският еквивалент на американското ЦРУ.

Глейзбрук е автор на редица исторически трудове, включително „История на транспорта в Канада“ (1938 г.), „Канадски външнополитически отношения, историческо изследване до 1914 г.“ (1942 г.) и „Канада на мирната конференция“ (1942 г.). Както казахме, бащата на Джордж Паркин Глейзбрук, действайки в сътрудничество с Къртис, Кер и Марис и по указания на Милнър, създават организацията „Кръгла маса“ в Канада през 1911 г. Много звена са създадени в различните канадски градове.

По време на работата за разширяване на организацията „Кръгла маса“ в Австралия, Къртис за пръв път се среща с лорд Челмсфорд. По-късно той е вицекрал на Индия (през 1916-1921 г.) и няма съмнение, че Групата оказва влияние върху това назначение, тъй като Къртис обсъжда с него плановете, които се превръщат в Закона за управлението на Индия от 1919 г., преди да отиде в Индия и да се консултира с него по същия въпрос през 1916 г.[118]

От 1911 до 1913 г. Къртис остава в Англия, посвещавайки се на докладите, идващи от групите „Кръгла маса“ за имперската организация, докато Кер се посвещава на публикуването в списаните „Кръгла маса“. Това е изключително списание. Първият брой се появява с дата 15 ноември 1910 г. В целия брой няма имена, нито на членовете на редакцията, нито на авторите на петте статии. Уводното изявление за политиката е неподписано и единственият адрес, на който може да се изпращат съобщения, е „Секретариат, Пикадили 175, Лондон-Запад“.

Този метод се поддържа оттогава и е защитаван от самото списание с мотива, че анонимността дава на авторите по-голяма независимост и свобода. Истинските причини обаче са много по-практични защото авторите са практически неизвестни и са толкова малко на брой, поне в началото, че проектът щеизглеждал нелепо, ако статиите са подписани.

Например, Филип Кер, по време на редакторския си мандат, винаги пише водещата статия във всеки брой. В по-късните години анонимността е необходима поради политическата известност на някои от авторите. Политиката на списанието е такава, че крие самоличността на своите автори до смъртта им. Дори тогава имената им никога не са свързвани с конкретна статия, освен в случая с една статия (първата в първия брой) от лорд Лотиан. Тази статия е препечатана в „Кръглата маса“ след смъртта на автора през 1940 г.

„Кръглата маса“ е по същество пропагандно средство на шепа хора и не публикува подписани статии нито първоначално, когато са твърде малко, нито по-късно, когато са твърде известни. Никога не е мислено да бъде популярно списание или самоиздържащо се, а има за цел да повлияе само на онези, които са в позиция да влияят на общественото мнение.

Както Къртис пише през 1920 г.: „Голямо тримесечно издание като „Кръглата маса“ не е предназначено за средностатистическия читател, а за тези които пишат в него. То е предназначено да събира информация от всякакъв вид, от която

[118] Къртис се консултира с лорд Челмсфорд за планираните реформи, преди лорд Челмсфорд да замине за Индия през 1916 г., се разкрива в Камарата на лордовете от лорд Крю на 12 декември 1919 г. и от самия Къртис в книгата му „Диархия“ (Оксфорд, 1920 г.), XXVII.

публицистите могат да черпят. Статиите трябва да се приемат по същество като личното виждане на отделния автор.“[119]

Трябва да кажем, че първата статия от първия брой, наречена „Англо-германско съперничество“, е силно антигерманска и представлява интересно доказателство, като се разглежда във връзка с изявлението на Къртис, че проблемът за Империята е повдигнат през 1909 г. от въпроса каква роля ще играе Южна Африка в бъдещата война с Германия. В периода преди 1914 г., Групата е ясно антигерманска. Това трябва да се подчертае заради погрешната идея, която се разпространява след 1930 г., че в групата Кливеден, особено хора като лорд Лотиан, са прогермански настроени. Те не са нито антигермански през 1910 г., нито прогермански през 1938 г., а проимперски през цялото време, променяйки отношението си към други проблеми, които засягат Империята. И трябва да се разбере, че любовта им към Империята не е просто шовинизъм или развяване на знамето (неща, на които Кер се подиграва в Групата)[120], а се основава на искреното убеждение, че свободата, цивилизацията и човешкото благоприличие могат да бъдат най-добре развити чрез институциите на Британската империя.[121]

INDEX TO VOLUME I

INDEX TO VOLUME I

Съдържанието на "Кръглата маса" бр. 1. 1910-11 г.

[119] *Dyarchy (Oxford, 1920), 74.*

[120] *R. H. Brand, ed., Letters of John Dove (London, 1938), 115-116.*

[121] *Само по себе си това е расистки шовинизъм, британците, англосаксонците – най-висшата раса! (б. пр.).*

С оглед на специфичната и практическа цел на „Кръглата маса“ – да федерализира Империята, за да гарантира, че доминионите ще се присъединят към Обединеното кралство в бъдеща война с Германия, списанието не може да не бъде пропаганден орган, пропагандист на високо ниво. Това е така, но списание е трибуна за мнения, а не за информация. Всяка обща статия във вестника (с изключение на докладите от представители на доминионите) всъщност е редакционна статия – неподписана редакционна статия, говореща от името на групата като цяло.

Към 20-те години на 20-ти век тези статии заявяват, в истински редакционен стил, че „Кръглата маса не одобрява“ нещо, или „Кръглата маса“ смята“ нещо друго. По-късно членовете на Групата, отричат, че се занимават с разпространението на която и да е гледна точка. Те настояват, че целта на Групата е да обединява хора с различни гледни точки с цел самообразование.

Това не е съвсем вярно. Групата не съдържа хора с различни гледни точки, а по-скоро хора с необичайно единодушие в мненията, особено по отношение на целите. Има малко по-голямо разминаване за методите, а разпространението на меморандуми в Групата, целящи да предизвикат различни коментари, има за цел да се постигне съгласие само по методите – целите вече са дадени. Заседанията на Групата са по-скоро като заседанията на Британския кабинет, въпреки че всеки нормален кабинет трябва да има по-голямо разнообразие от мнения, отколкото обичайните заседания на Групата. Изразяването на мнение от който и да е член на Групата звучи като ехо на всеки от останалите. Техните ценностни системи са идентични; поставенета на Британската общност на върха на тази система е аксиома; важната роля, която играят моралните и идеологическите влияния в Общността и в ценностната система, е приета от всички; необходимостта от укрепване на връзките на Общността с оглед на наближаващата криза на Западната цивилизация е приета от всички, както и необходимостта от по-тесен съюз със САЩ.

Има значително разминаване в мненията за практичността на имперската федерация в непосредствено бъдеще; Има известно разминаване в идеите за скоростта, с която самоуправлението трябва да се разшири до различните части на Империята (особено Индия). Има малка разлика в акцента върху важността на отношенията между Британската общност и САЩ. Но нито едно от тези различия в мненията не е фундаментално или важно. Най-основното разминаване в рамките на Групата през първите 20 години се наблюдава в областта на икономическите идеи – област, в която Групата е изключително слаба и изключително консервативна. Това разминаване съществува единствено поради изключително неортодоксалния характер на идеите на лорд Милнър. Идеите му (както са изразени например в книгата му „Въпроси на часа“ (*Questions of the Hour*), публикувана през 1923 г.) са прогресивни, дори неортодоксални през 1935 г. Те естествено изпреварват времето си през 1923 г. и със сигурност са и далеч изпреварващи идеите на Групата, тъй като нейните икономически идеи са вече старомодни през 1905 г. Идеите на Групата (поне до 1931 г.) са идеите на международния банков и финансов капитализъм от края на 19-ти век. Смята се, че ключът към цялата икономика и просперитет се крие в банковото дело и финансите. Със „здрави пари“, балансиран бюджет и международен златен стандарт се е очаква, че просперитетът и повишаването на жизнения стандарт ще последват автоматично.

Тези идеи са разпространявани чрез „Кръглата маса“ в периода след 1912 г. в поредица от статии, написани от Бранд и впоследствие преиздадени под негово име, със заглавие „Войната и националните финанси“ (1921 г.). Те са пряко противоположни на идеите на Милнър, както е разкрито в книгата му, публикувана две години по-късно.

Милнър настоява, че финансовите въпроси трябва да бъдат подчинени на икономическите въпроси, а икономическите въпроси – на политическите. Затова, ако дефлационната политика, провеждана по финансови причини, има вредни икономически или политически последици, тя трябва да бъде изоставена. Милнър смята финансовата политика, пропагандирана от Бранд през 1919 г. и следвана от британското правителство през следващите 12 години, за бедствие, тъй като води до безработица, депресия и разруха на износа и външната търговия. Вместо това Милнър иска да изолира британската икономика от световната икономика чрез тарифи (мита) и други бариери и да насърчи икономическото развитие на Обединеното кралство чрез система от държавни разходи, саморегулиран капитал и труд, социално подпомагане и др. Тази програма, която се основава на „монополен капитализъм" или дори „национален социализъм", а не на „финансов капитализъм", като на Бранд, е възприета от по-голямата част от групата на Милнър след септември 1931 г., когато краят на златния стандарт във Великобритания доказва веднъж завинаги, че финансовата програма на Бранд от 1919 г. е пълна катастрофа и напълно неработеща. Затова, в годините след 1931 г., бизнесмените от групата Милнър предприемат политика на правителствено насърчаване на саморегулирания монополен капитализъм. Това е сравнително лесно за много членове на групата поради недоверието към икономическия индивидуализъм, което те наследяват от Тойнби и Милнър.

През април 1932 г., когато П. Хорсфол, управител на банката „Лазард Брадърс и Ко" (колега на Бранд), моли Джон Доув да напише за защитата на индивидуализма в „Кръглата маса", Доув му предлага да го напише сам, но докладвайки за инцидента на Бранд, ясно посочва, че Групата счита индивидуализма за отживелица.[122]

Тази разлика в мненията между Милнър и Бранд по икономическите въпроси не е от голямо значение. Важното е, че мнението на Бранд преобладава в групата от 1919 до 1931 г., докато мнението на Милнър взема надмощие от 1931 г. до наши дни. Значението се вижда в обстоятлеството, че финансовата и икономическа политика, следвана от британското правителство от 1919 до 1945 г., е точно успоредна на политиката на Групата на Милнър. Това не е случайно, а резултат, както ще видим, от доминиращата позиция, заемана от Групата в стуктурите на Консервативно-юнионистката партия след Първата световна война.

През първото десетилетие от съществуването си, „Кръглата маса" продължава да бъде редактирана и писана от вътрешния кръг на Групата, главно от Лотиан, Бранд, Хиченс, Григ, Доусън, Фишър и Доув.

Къртис е твърде зает с другите дейности на Групата, за да отделя много време на списанието и няма почти нищо общо с него до след войната. По това време към Групата са добавени редица други, главно автори на случайни статии. Повечето от тях са членове или бъдещи членове на „Вси души"; сред тях са Купланд, Цимерн, Арнолд Тойнби, Артър Солтър, сър Морис Ханки и други. Същата група, която първоначално е стартирала проекта през 1910 г., и все още го контролира днес, с нормалните промени, причинени от хода на живота и смяната на поколенията. Свободните места, се запълват т нови членове от „Вси души". Изглежда, че Купланд и Бранд са най-влиятелните фигури днес. Следният списък показва редакторите на „Кръглата маса" от 1910 г. до близкото минало: *Филип Кер, 1910-1917 (с помощник Е. Григ, 1913-1915) Реджиналд Купланд, 1917-1919 Лайънъл Къртис, 1919-1921 Джон Доув, 1921-1934 Хенри В. Ходсън, 1934-1939 Винсънт*

[122] *R. H. Brand, ed., Letters of John Dove (London, 1938), 326, 340.*

Тод Харлоу (временно изпълняващ длъжността редактор), 1938 Реджиналд Купланд, 1939-1941 Джефри Доусън, 1941-1944, б. пр. Доусън е до 1965, след това следват Дърмот Мора 1965–70, Леонард Бийтън 1970-71, Майкъл Хауърд и Робърт В. Джаксън 1972–75, Робърт Джаксън 1975–79, Александър Маклауд 1979–81, Евън Чарлтън 1982, в периода 1983–2004, списанието не се издава, възобновено е с Питър Лион 2004–08, Андрю Уилямс и Венкат Айер 2009– (Университет на Ълстър).

От тези имена всички с изключение на две са вече познати. Х. В. Ходсън, наскоро идва в групата на Милнър, от „Вси души".

Роден през 1906 г., той е в „Балиол" в продължение на три години (1925-1928) и след дипломирането си получава стипендия към „Вси души" през редовния срок (1928-1935). Стипендия му открива възможности, които да използва. Участва в екипа на Икономическия консултативен съвет от 1930 до 1931 г. и е важен член на Кралския институт за международни отношения, помощник-редактор на „Кръглата маса" в продължение на 3 години (1931-1934) и става редактор, когато Доув умира през 1934 г.

По същото време той пише за Тойнби икономическите раздели на „Преглед на международните отношения" от 1929 г. нататък, публикувайки ги в модифициран вид като отделен том, озаглавен „Спад и възстановяване, 1929-1937", през 1938 г.

С избухването на Втората световна война през 1939 г. той напуска редакторството на „Кръглата маса" и отива в Министерството на информацията (което е изцяло контролирано от Групата на Милнер) като директор на Имперския отдел. След две години на този пост той получава по-важният пост комисар по реформите в правителството на Индия за 2 години (1941-1942), след което е назначен за помощник-секретар, а по-късно и за ръководител на отдела, за боеприпаси, в Министерството на производството. Тази позиция е заемана до края на войната. След това той се завръща към личния си живот като помощник-редактор на „Сънди Таймс". В допълнение към вече споменатите трудове, той публикува „Икономиката на един променящ се свят" (1933) и „Империята и света" (1937), и редактира „Британската общност и бъдещето" (1939).

Х. В. Ходсън

Винсънт Т. Харлоу, роден през 1898 г., е служил в Кралската полева артилерия през 1917-1919 г., а след това отива в „Брейзноуз", където получава дипломата си през 1923 г. Преподавател по съвременна история в Университетския колеж в Саутхемптън през 1923-1927 г., а след това влиза във вътрешния кръг на Групата на Милнър. Работи в библиотеката на Роудс Хаус през 1928-1938 г., преподавател по Имперска история през 1930-1935 г. и професор по Имперска история в Лондонския университет от 1938 г. Той е член на Имперския комитет на Кралския институт по международни отношения и по време на войната е ръководител на Имперската информационна служба в Министерството на информацията. Живее близо до Оксфорд, очевидно за да поддържа връзка с Групата.

В. Харлоу

През десетилетието 1910-1920 г. вътрешният кръг на Групата е зает с две други важни дейности в допълнение към списанието „Кръглата маса". Това са изследвания на проблема с имперската федерация и проблема с разширяването на

самоуправлението в Индия. И двата въпроса са под ръководството на Лайънъл Къртис и продължават с малко прекъсване от самата война.

„Кръглата маса“, която е под ръководството на Кер (лорд Лотиан), никога не прекъсва публикуването си, но от 1915 г. нататък се превръща във второстепенен въпрос, след спечелването на войната и сключването на мира.

Проблемът за имперската федерация ще бъде разгледан тук, и в Глава 8 Войната и мирът, а проблемът за Индия в Глава 10.

В периода 1911-1913 г., както казахме, Къртис е зает в Англия с докладите на групите „Кръгла маса“ в доминионите в отговор на неговия отпечатан меморандум. В края на 1911 г. и отново през 1913 г. той отпечатва тези доклади в два големи тома, без имената на сътрудниците. Тези томове никога не са публикувани, но по 1000 копия от всеки са разпространени за ползване от различните групи. Въз основа на тези доклади Къртис изготвя съвместен доклад, който е отпечатан и разпространен след завършване на всеки раздел.

Скоро става ясно, че няма реално съгласие в рамките на групите и че имперската федерация не е популярна в доминионите. Това е горчив удар за Групата, особено за Къртис, но той продължава да работи още няколко години.

През 1912 г. Милнър и Кер отиват в Канада и изнасят речи пред групите „Кръглата маса“ и техните сътрудници. На следващата година Къртис отива в Канада, за да обсъди състоянието на въпроса за имперската организация с различните групи „Кръглата маса“ там, и обобщава резултатите в реч в Торонто през октомври 1913 г.[123]

Той решава да изготви четири доклада, както следва:

(а) съществуващата ситуация;

(б) система, включваща пълна независимост на доминионите;

(в) план за осигуряване на единство на външните отношения, като всеки доминион следва политика, независима от, но успоредна на тази на самата Великобритания;

(г) план за редуциране на Обединеното кралство до доминион и създаване на ново имперско правителство над всички Доминиони.

Тъй като последното е идея на Къртис е, той решава сам да напише този доклад и да позволи на поддръжниците на всеки от останалите три да напишат своите. 1000 копия от тази реч са разпространени сред групите по целия свят.

Когато войната избухва през 1914 г., докладите не са завършени, затова е решено да се отпечатат четирите вече изпратени раздела, със заключителна глава. 1000 копия от него, със заглавие „Проект за Британска общност“, са разпределени между групите. След това е публикуван популярен том по темата, със заглавие „Проблемът на Британската общност“ и името на Къртис като редактор (май 1916 г.).

Два месеца по-късно по-ранната работа („Проект“) е публикувана под заглавие „Британската общност на нациите“, отново с Къртис като редактор. <u>Така за първи път публично се появява името, което Британската империя ще приеме 32 години по-късно</u>.

В броя на „Кръглата маса“ от септември 1916 г. Кер публикува изявление за връзката на двата публикувани тома с „Групите на кръглата маса“. Поради недос-

---

[123] Някои от речите на Милнър в Канада през 1908 и 1912 г. могат да бъдат намерени в „Нацията и империята“ (Бостън, 1913 г.). Речта на Кер в Торонто на 30 юли 1912 г. е публикувана от Глейзбрук през юни 1917 г. като помощно средство за военните усилия. На корицата ѝ е изписано „Кръглата маса в Канада“. Речта на Къртис, доколкото мога да преценя, е непубликувана.

тига на хартия в Англия, през 1916 г. Къртис отива в Канада и Австралия, за да организира отделното публикуване на „Проблемът на Британската общност“ в тези страни.

По същото време той създава нови групи на кръглата маса в Австралия и Нова Зеландия. След това той отива в Индия, за да започне сериозна работа по индийската реформа. От това произлиза Законът за управлението на Индия от 1919 г., както ще видим по-късно. По това време Къртис и останалите осъзнават, че всякаква формална федерация на Империята е невъзможна.

Къртис пише през 1917 г. (в своето „Писмо до народа на Индия“): „Хората от доминионите с право се стремят да контролират собствените си външни работи и да запазят статута си на британски граждани. От друга страна, те ненавиждат идеята да плащат данъци на който и да е имперски парламент, дори такъв, в който заседават техни собствени представители. Изследването ме убеди, че освен ако не изпращат членове и не плащат данъци на имперски парламент, те не могат да контролират външните си работи и същевременно да останат британски поданици. Но не мисля, че тази доктрина е по-неприятна за тях от идеята да са подчинени на правителството на Индия.“

С неохота Къртис и останалите отлагат идеята за федеративната империя и се връщат към идеята да задържат целостта на Империята, чрез нематериалните връзки на общата култура, език и общия мироглед. Първоначално (при Роудс и Милнър) това е допълнение към проекта за федерация, сега се превръща в основен проблем и идеята за федерация отстъпва на второстепенно място.

В същото време идеята за федерация е погълната от по-голямата схема за организиране на целия свят в рамките на ОН. Тази идея е поддържана и от Роудс и Милнър, но в съвсем различна форма. За по-възрастните мъже, светът трябва да бъде обединен около Британската империя като ядро.

За Къртис, Империята трябва да бъде абсорбирана в световната организация. Тази втора идея е фундаментално мистична. Къртис вярва, че: „Умираме и ще се родим отново.“ Той искрено вярва, че ако Британската империя умре по правилния начин (чрез разпространението на свобода, братство и справедливост), тя ще се роди отново на по-високо ниво на съществуване – като световна общност или, както той я наричал, „Общност на нациите“. Все още не е ясно дали възкресението, предвидено от Къртис и неговите сътрудници, ще се случи, или те просто съдействат неумишлено за разпада на Британската империя. Поведението на новата Индия през следващите няколко десетилетия ще реши този въпрос.

Идеята за федерация на Империята не е оригинална за групата „Кръгла маса“, въпреки че техните писания показват, че са мислили така. Федерацията, предвиждат, е подробно разработена от хора, близки до Блока на Сесил, и е приета от Милнър и Роудс като тяхна главна цел в живота. Първоначалният импулс за имперската федерация възниква в Либералната партия като реакция срещу доктрините на „Малката Англия“, които триумфират в Англия преди 1868 г.

Първоначално това движение[124] идва от хора като Джон Стюарт Мил (чиито аргументи в подкрепа на Империята са точно като тези на Къртис) и Ърл Грей (който е секретар по колониите при Ръсел през 1846-1852 г.).[125]

[124] *Направление в английския национализъм, характеризиращо се с желание Великобритания да се оттегли от международното участие, особено в Европа и световните дела. Включва скептицизъм към многостранна външна полотика, международните организации и чуждестранните влияния върху британската култура и общество. (б. пр.).*

Това движение води до основаването на Кралското колониално дружество (сега Кралско имперско дружество) през 1868 г. и, като вид дъщерно дружество на Имперската федерационна лига през 1884 г.

Много юнионистки членове на блока на Сесил, като Браси и Гошен, са членували в тези организации. През 1875 г. Ф. П. Лабилие, движеща сила и в двете организации, изнася доклад пред на тема „Постоянното единство на империята“ и предлага решение на имперския проблем чрез създаване на наложен имперски законодателен орган и централен изпълнителен орган над цялата империя, включително Обединеното кралство. Седем години по-късно, в „Политическата организация на империята“, той разделя властта между тази нова федерална власт и доминионите, като разделя правителствените дела на имперски въпроси, местни въпроси и въпроси, засягащи и двете нива.

След това той изброява въпросите, които ще са разпределени на всяко подразделение, по-начин по-късно застъпен от Къртис.

Друг оратор, Джордж Бурино, през 1880 г., разглежда „Естественото развитие на Канада“ също като виждането на Къртис.[126]

Тези идеи и проекти са възприети от Милнър като негова главна цел в живота, докато, подобно на Къртис, не осъзнава тяхната непрактичност.[127]

Идеите на Милнър могат да бъдат открити в неговите речи и писма, особено в две писма от 1901 г. до Браси и Паркин. Браси е започнал кампанията за имперска федерация, придружена от деволюция (т.е. предоставяне на местни въпроси на местни органи дори в рамките на Обединеното кралство) и създаване на имперски парламент, който да включва представители на колониите. Този имперски парламент ще се занимава с имперските въпроси, докато местните парламенти ще се занимават с местните въпроси. В преследване на този проект, Браси публикува памфлет през декември 1900 г., наречен „Политика, по която всички либерали могат да се обединят“, и изпраща покана до Милнър да се присъедини към него. Милнър приема през февруари 1901 г., казвайки: „Вероятно няма двама души, които да са по-съгласни в общия си възглед за имперската политика [от нас]... За мен е ясно, че се нуждаем от отделни органи, които да се занимават с местните вътрешни дела и с имперските дела. Опитът да се управляват и двете чрез един т. нар. имперски парламент се проваля... Като се има предвид, че трябва да имаме отделни парламенти за имперските и местните дела, аз стигам по различен път и по малко по-различни причини до заключението, към което се насочвате и вие, а именно: че е по-добре да не се създава нов орган върху т. нар. имперски парламент, а... да се създадат нови органи или нов орган под него за местните дела на Великобритания и Ирландия, оставяйки го да се занимава с по-широките въпроси на външната политика, защитата на империята и отношенията между отделните

---

[125] *R. L. Schuyler, "The Rise of Anti-Imperialism in England," in The Political Science Quarterly (September 1928 and December 1921); O. D. Skelton, Life and Times of Sir Alexander Tilloch Galt (Toronto, 1920),440; C. A. Bodelson, Studies in MidVictorian Imperialism (Copenhagen, 1924), 104.*

[126] *The Proceedings of the Royal Colonial Institute, VI, 36-85; XII, 346-391; XI, 90-132.*

[127] *Идеите, изразени от Лайънъл Къртис, всъщност са идеите на Милнър. Това е публично признато от Милнър в реч пред конференция на британски и доминионски парламентаристи, свикана от Парламентарната асоциация на империята на 28 юли 1916 г. На тази среща „Милнър изрази пълно съгласие с общия аргумент на г-н Къртис, като направи дълги цитати от книгата му, а също така прие основните насоки на неговия план за Имперска федерация. Получената дискусия показа, че нито един присъстващ член на доминион не прие мнението на г-н Къртис, или лорд Милнър.“ Х. Д. Хол, Британската общност на нациите (Лондон, 1920), 166. Целият аргумент на книгата на Къртис е изразен накратко от Милнър през 1913 г. във въведението към „Нацията и империята“.*

части. В този случай, колониите ще трябва да бъдат представени в имперския парламент, който ще стане наистина имперски. Голяма трудност е, че ако този орган бъде наистина ефективен като инструмент на имперската политика,... ще е необходимо да се намали броят на британските членове, което несъмнено може да се улесни чрез създаването на местни законодателни органи... Времето е узряло да се започне... Бих искал Роузбъри, който може да осъществи подобна политика, да беше по-малко песимистичен."

Идеята за прехвърляне на местните дела на имперския парламент върху местните законодателни органи за Шотландия, Англия, Уелс и Ирландия е защитена в книга на лорд Ешър, наречена „След войната", и в книга, наречена „Голямата възможност", от Едуард Ууд (бъдещият лорд Халифакс). Тези книги, в основната си тема, не са нищо повече от преформулиране на този аспект от проекта за имперска федерация.

На 4 юни 1919 г. те са придружени от предложение, внесено в Камарата на общините от Ууд и прието с 187 гласа „за" срещу 34 „против", че „е дошло времето за създаването на подчинени законодателни органи в рамките на Обединеното кралство". Нищо не се получава от това предложение, както и нищо не се получава от плановете за федерация.

Идеите на Милнър по последния въпрос са изразени отново в писмо до Паркин на 18 септември 1901 г.: „Съществуващите парламенти, независимо дали са британски или колониални, са твърде малки, както и държавниците, които те произвеждат (с изключение на случаи като Чембърлейн), за такива големи въпроси. Докато не получим истински Имперски съвет, не просто консултативен, а първо Конституционен, а след това и Изпълнителен съвет с контрол над всички наши световни дела, няма да получим нищо. Вижте как прекрасните възможности за федерална отбрана, които тази война предостави, бяха пропуснати. Вярвам, че това ще се случи, но в момента не виждам човека, който да го направи. И вие, и аз можем да му помогнем изключително много, почти решително, защото аз имам, и без съмнение вие имате, количеството доказателства и аргументи, които да приведа по темата, извлечени от практическия опит, което логично ще смаже опозицията. Нашата трудност в миналото е, че защитавахме грандиозна, но както изглеждаше, непрактична идея. Днес бих защитил същото като неотложна практическа необходимост."[128]

Провалът на идеята за имперската федерация в периода 1910-1917 г. принуждава Паркин и Милнър да се върнат към идеологическото единство, постигнато чрез стипендиите на Роудс, а Къртис и другите да се върнат към целта, издиг-

---

[128] Двете писма на Милнър са в „Документите на Милнър" на Сесил Хедлам (ред.), „Документите на Милнър" (2 тома, Лондон, 1931-1933), I, 159-160 и 267; За ролята на Едуард Ууд виж А. К. Джонсън, „Виконт Халифакс" (Ню Йорк, 1941), 88-95. Проектът за децентрализация на географска основа на политическите въпроси и на функционална основа за икономически въпроси е защитен от „Кръглата маса" в статия, озаглавена „Някои проблеми в демокрацията и реконструкцията" в броя от септември 1917 г. Първият тип е приет от Къртис като метод за решаване на ирландския проблем и като метод, който може да се използва за решаване на шотландския проблем през 1707 г. Той пише: „Продължаващото съществуване в Единбург и Лондон на провинциални изпълнителни и законодателни органи, натоварени с интереси, които са строго шотландски и строго английски, не е несъвместимо с политиката за сливане на шотландци и англичани в обща държава." „Възможността за разграничаване на местните от общите интереси все още не е реализирана." Отново той пише: „Ако някога се окаже целесъобразно да се облекчи тежестта на Парламента на Обединеното кралство, като се делегира на жителите на Англия, Ирландия, Шотландия и Уелс управлението на техните собствени провинциални дела и положението на Ирландия не се окаже пречка за подобна мярка, Ирландският въпрос веднъж завинаги ще бъде решен" – The Commonwealth of Nations (Лондон, 1916), 295, 518.

ната чрез Кралския институт по международни отношения (Чатъм хаус). Но го правят с неохота. Както Доув пише на Бранд през 1923 г.: „Тази по-късна институция [Чатам хаус] е наред и може да ни помогне да постигнем онова единство на посоката във външната политика, което търсим, ако то се възприеме от представителите на доминионите; но Лайънъл все още не е забравил първата си любов и ако успехите намаляват апетита, той се върне отново към по-ранната си и по-голяма работа, всички ние ще спечелим.“[129]

Тази промяна от институционални към идеологически връзки за обединяване на Империята изисква да разберем перспективите на „Кръглата маса“ и цялата група на Милнър. Тя добре формулирана в статия в том III на това списание, написана от анонимен автор, озаглавена „Етиката на империята“, и заслужава внимателно внимание. В нея се подчертава, че аргументите за империята и връзките, които я свързват, трябва да бъдат морални, а не основани на съображения за материална изгода или дори за отбрана. Този акцент е типичен за Групата, среща се у Милнър и дори още у Роудс. Професионалните политици, бюрократите, утилитаристите и материалистичните социални реформатори са критикувани за неспособността си да „привлекат пламенността и въображението на един демократичен народ, убедително към идеал за морално благополучие“. Те са критикувани, че не виждат тази основата, върху която е изградена империята. „Развитието на Британската империя ни учи как моралните убеждения и предаността към дълга са вдъхновили изграждането на структурата. Противниците на империализма са твърдят, че тя няма да издържи проверката на историята, защото нейната история е летопис за самовъзвеличаване и алчност. А това обвинение издава непознаването на британската история... Мъжете, които са работили най-упорито за изграждането на Империята, не са били събирачи на богатство и грабители на плячка. Със силата на своя характер и моралната си цел, британското управление в Индия и Египет се е превърнало във въплъщение на реда и справедливостта... Дългът е абстрактен термин, но фактите, са най-конкретните и реални в нашия опит. Същественото е да се разбере значението му като движеща сила в живота на хората. [Това вероятно е от Кер, но може да се препише на Тойнби или Милнър]. Авторът продължава: „Целта на държавата е да създава хора и силата ѝ се измерва не със отбранителната и способности въоръжение или икономическия просперитет, а по моралната стойност на личността на нейните граждани... Функцията на държавата е етична, и трябва да гарантира на отделните си членове, че те не просто ще живеят, а ще живеят“ добре. Социалните реформатори издигат идеала за материален комфорт за хората... Удовлетвореният живот не зависи от по-високи заплати или по-ниски цени, нито от повече свободно време за отдих, а от работа, която извиква по-високите способности на човешкия характер... Викът на масите не трябва да бъде за заплати, удобства или дори свобода, а за възможности за предприемачество и отговорност. Политиката за по-тесен имперски съюз е изключително важна за това искане... Има само един начин. Народите на Империята ще осъществят своето национално единство и ще черпят от този идеал вдъхновение за общите усилия в изпълнението на моралните задължения, които произтичат от членството им в Империята. Признаването на общите имперски интереси трябва да основата им за обществена дейност, и цялостния им поглед върху живота. Общественият живот се облагородява само от велики каузи... Политическата корупция, службогонството и партийните интриги имат своя естествен дом в малки общности, където вниманието е съсредоточено върху местните интереси. Великите обществени

[129] *R. H. Brand, ed., Letters of John Dove, London, 1938, 321.*

каузи събуждат интелектуалния и морален потенциал на хората... Фразите „национален характер“, „национална воля“ и „национална личност“... не са празни фрази. Всеки знае, че *esprit de corps* не е измислица, а реалност; че духът, който вдъхновява едни колеж или едни полк, е нещо, което не може да се измери с личния принос на отделните членове... Хората на Империята са изправени пред уникална и историческа възможност! Тяхна мисия е да основат политиката на Велика империя върху основите на свободата и закона... Остава им да увенчаят структурата с институцията на политически съюз, който ще даде солидарност на всички народи в Империята. Дългът и логиката на фактите сочат тази цел на тяхното начинание.“[130]

В тази статия могат да бъдат открити, всички основни идеи на групата на Милнър: тяхното подозрение към партийната политика; акцентът им върху моралните качества като циментът на общия мироглед за свързване на хората; убеждението им, че Британската империя е върховното морално постижение на човека, но постижение, което все още е непълно и се развива; идеята им, че най-висшите морални цели са развитието на личността са чрез отдаденост на дълга и служба на свободата и закона; пренебрегването, дори презрението им към икономическите съображения; и чувството им за неотложна нужда да убедят другите да приемат тяхната гледна точка, за да може Империята да постигне съдбата, за която те копнеят.

Групата на Милнър е трайно опровержение на марксистките или ленинските интерпретации на историята за империализма. Членовете ѝ са мотивирани слабо от материалистически стимули, а империализмът им изобщо не е мотивиран от желанието за запазване или разширяване на капитализма.

Напротив, тяхната икономическа идеология, поне в ранните етапи, е по-социалистическа по своята насоченост, от тази възникнала в Манчестър.[131]

Разбира се, това е недемократичен вид социализъм, който е готов да направи много жертви за благополучието на народните маси, но не желае да споделя с тези маси политическата власт, която ще им позволи да търсят собственото си благополучие. Този социалистически уклон е по-очевиден в по-ранния (или Балиолски) период, отколкото в по-късния (или Ню колиджки) период, и изчезва почти напълно, когато Лотиан и Бранд заменят Ешър, Грей и Милнър в центъра на Групата.

Ешър смята унищожаването на средната класа за неизбежно и чувства, че бъдещето принадлежи на работниците и на административната държава. Той посвещава книгата си „След войната“ (1919) на Робърт Смили, президент на Федера-

---

[130] *Много интересно, издигането на моралните принципи говори само за едно, за пълната неспособност идеята да се осъществи. По аналогичен начин руските панслависти виждат обединението на всички славянски народи под скиптъра на руския император, залагайки единствено на общия произход, сходните езици, християнството (но православното, което поставя католическите славянски народи в неизгодна позиция) и славянската солидарност – нещо невиждано и несъществувало никога! Подобни идеологии са кухи и идеалистични, защото не стъпват на здрави материални основи, а в крайна сметка за мнозинството от хората, бита винаги определя съзнанието, а не е обратното, което може да съществува само у тънка прослойка отвлечени идеалисти, откъснати от реалния живот, но именно тези идеалисти, в преследване на своите фантазии, ако успеят да увлекат масите, могат да сътворят големи и опустошителни катастрофи. Ленин, Троцки, Хитлер са красноречиви примери. (б. пр.).*

[131] *Работейки като мениджър в английската семейна фабрика в Манчестър, Англия, Фридрих Енгелс написва през 1842 г. студията „Положението на работническата класа в Англия“, в която стига до извода, че за да подобри положението си, пролетариатът, трябва да се бори за социализъм. В съавторство с Маркс написва Манифест на комунистическата партия (1848 г.). (б. пр.).*

цията на миньорите, и му написа дълго писмо на 5 май 1919 г. На 12 септември същата година той пише на сина си, настоящия виконт Ешър: „Има неща, които не могат да бъдат конфискувани от Смили и Сидни Уебс. Това смятам са истинските цели.“

Още по-рано Арнолд Тойнби е своего рода социалист и силно критичен към настоящата идеология на либералния капитализъм, провъзгласена от висшите жреци на Манчестърската школа. Милнър изнася шест лекции за социализма в Уайтчапъл през 1882 г. (публикувани през 1931 г. в *The National Review*). Тойнби и Милнър работят периодично издигат умерено социалистически вид, което се въплащава в основаването на Тойнби Хол като особен вид жилищен квартал през 1884 г.[132]

Като председател на съвета за вътрешните приходи през 1892-1897 г., Милнър изготвя бюджета на сър Уилям Харкорт, който въвежда данъка върху наследството. В Южна Африка той никога не е движен от капиталистически мотиви, и налага висок данък върху печалбата, върху продукцията на мините Ранд (мини за добив на злато, намиращи се източно от Йоханесбург), за да финансира социални подобрения, и обмислял с обективно спокойствие въпроса за национализацията на железопътните линии или дори на мините.

Тойнби и Милнър отрано стават подозрителни към „добродетелите“ на свободната търговия, не защото митата могат да осигурят високи печалби за индустриалните предприятия, а защото митата и имперския протекционизъм могат да свържат Империята по-тясно в икономическо единство.

В по-късните си години Милнър става все по-радикален, развитие което не се вписва особено добре в консервативните финансови възгледи на Бранд, нито дори на Хичънс. Както е разкрито в книгата му „Въпроси на часа“ (1923), Милнър е комбинация от технократ и гилдийски социалист и енергично се противопоставя на ортодоксалната финансова политика на дефлация, балансиран бюджет, златен стандарт и свободен международен обмен, защитавана от Групата след 1918 г.

Тази ортодоксална политика, вдъхновена от Бранд и приета от „Кръглата маса“ след 1918 г., е разглеждана от Милнър като водеща към депресия, безработица и разпиляване на материалните и морални ресурси на Великобритания. По този въпрос не може да има съмнение, че Милнър е прав. Въпреки че самият той не е професионален икономист, вижда, че истинските проблеми са от техническо и материално естество и че способността на Великобритания да произвежда стоки трябва да бъде ограничена само от реалното предлагане на знания, труд, енергия и материали, а не от изкуствените ограничения на умишлено ограниченото предлагане на пари и кредит.

Тази гледна точка на Милнър е приета от Групата едва след 1931 г. и дори не толкова пълно, колкото от Милнър приживе. Гледната точка на Групата, поне в периода 1918-1931 г., е гледната точка на международните банкери, с които Бранд, Хичънс и други са толкова тясно свързани. Според тази гледна точка, предвоенното финансово превъзходство на Великобритания може да бъде възстановено само чрез възстановяване на предвоенната финансова система, с британската лира на предвоенната ѝ конретируемост, и изобщо не успява да види променените условия, които правят всички усилия за възстановяване на предвоенната система невъзможни. Гледната точка на Групата е ясно разкрита в статиите на „Кръглата маса“ от този период.

---

[132] *Целта на Тойнби хол е да намали класовата дистанция, като стимулира в едни и същи квартал да жевеят представители както на работническата класа, така и на по-висшите обществени прослойки. (б. пр.).*

В броя от декември 1918 г. Бранд се застъпва за финансовата политика, която британското правителство следва през следващите 13 години, довели до катастрофални резултати. Той пише: „Най-бързо ще се възстанови след войната онази нация, която коригира най-скоро всяко обезценяване на валутата си, намали чрез производство и спестяване увеличаващите се кредити, понижи нивото на цените си и възстанови свободния внос и износ на злато... С цялото ни богатство от финансови знания и опит зад гърба си, трябва лесно да се насочвам в правилния път, въпреки че той няма да е приятен сред опасностите на бъдещето. Всяко съображение води до мнението, че възстановяването на златния стандарт, независимо дали ще е постигнато бързо или не, трябва да бъде нашата цел. Само така можем да сме сигурни, че нивото на нашите цени ще бъде толкова ниско или по-ниско от цените в други страни, и от това условие зависи възстановяването на нашия износ и предотвратяването на прекомерен внос. Само така можем да предвидим и спрем обезценяването на нашата валута, въпреки че [съществуващата] забрана за сделки със злато ни пречи да го измерваме, и да се предпазим от прекомерно отпускане на кредити.“

След това той очертава подробна програма за свиване на кредита, ограничаване на държавните разходи, повишаване на данъците, ограничаване на вноса, увеличаване на износа и др.[133]

Хичънс, който е индустриалец, а не банкер, не е толкова консервативен по финансовите въпроси, колкото Бранд, предлага огромният публичен дълг от 1919 г. да бъде покрит чрез капиталов налог, но когато политиката на Бранд е приета от правителството, Хичънс се съгласява с нея и търси изход за собствения си бизнес, за намаляване на разходите чрез „рационализация на производството“.

Тези различия в мненията по икономическите въпроси в рамките на Групата не я разрушават, защото тя е основана на политически, а не на икономически идеи и корените ѝ се намират в древна Атина, а не в съвременен Манчестър.

Поколението на „Балиол“, от Джоует и Нетълшип, и поколението на „Ню колидж“, от Цимерн, получават идеалистична картина на класическа Гърция, която ги оставя носталгични по античния елинизъм и ги подтиква да се стремят да възстановят това древно братство на интелекта и патриотизма в съвременна Великобритания. Надгробната реч на Перикъл се превръща в техния политически завет със съдбата, дългът към държавата и лоялността към съгражданите се превръщат в главни ценности на живота. Но осъзнавайки, че въпреки приноса си, елинизмът е унищожено от неспособността му да организира каквато и да е политическа единица, по-голяма от един град, групата на Милнър вижда необходимостта от политическа организация, за да осигури продължаващото съществуване на свободата и по-висшите етични ценности и се надява да успее да запази ценностите на своето време, като организира целия свят около Британската империя.

Къртис изразява това съвсем ясно в „Общността на нациите“ (1916), където казва: „Държавите, независимо дали са автокрации или общности (републики, демокрации), в крайна сметка се основават на дълг, а не на личен интерес или сила... Животворният принцип на една държава е чувството за преданост, адекватно признание в съзнанието на нейните поданици, че техните собствени интереси са подчинени на интересите на държавата. Връзката, която ги обединява и организира колективно като държава, е по думите на Линкълн, естеството на посвещението. Нейната валидност, подобно на брачната връзка, се основава на договора, а не

[133] *"The Financial and Economic Future" in The Round Table (December 1918), IX, 114-134. The quotation is from pages 121-123.*

на тайнството. Нейната основа не е личният интерес, а чувството за дълг, което е достатъчно силно, за да надделее над личния интерес.“[134]

Историята за тази група, и особено за Къртис, се представя като вековна борба между принципите на автокрацията и принципите на общността, между силите на тъмнината и силите на светлината, между азиатската теокрация и европейската свобода.

Този възглед за историята, основан на трудовете на Цимерн, Е. А. Фрийман, лорд Брайс и А. В. Дайси, смята, че отличителният белег между двете „войнства“ може да се намери в техните възгледи за закона – силите на светлината разглеждат закона като създаден от човека и променлив, но валиден за всички хора, докато силите на тъмнината смятат закона за божествен и вечен, но подчинен на монарха. Едните позволяват разнообразие, растеж и свобода, докато другите пораждат монотонност, оглупяване и робство. Борбата между двете начала е продължила хиляди години, раждайки такива резултати като Персийските войни, Пуническите войни и борбите на Британия със силите на Филип II, Луи XIV, Наполеон и Вилхелм II. За тази група, Британия е защитник на всичко хубаво или цивилизовано в съвременния свят, точно както Атина е отстоявала същите ценности в древния свят.

В броя на „Кръглата маса“ от август 1911 г. бъдещият лорд Лотиан пише: „В момента съществуват два кодекса на международен морал – британският или англосаксонският, и континенталният или германският. И двата не могат да надделеят един над друг. Ако Британската империя не е достатъчно силна, за да окаже реално влияние за справедливи отношения между народите, реакционните стандарти на германската бюрокрация ще триумфират и тогава ще бъде само въпрос на време, преди самата Британска империя да стане жертва на международен „застой“ по подобие на инцидента в Агадир. Освен ако британските народи не са достатъчно силни, за да направят невъзможно изостаналите им съперници да ги атакуват с какъвто и да е изглед за успех, те ще трябва да приемат политическите стандарти на агресивните военни сили“[135]

Според това тълкуване, мисията на Великобритания е да носи свободата и светлината (тоест принципите на общността) срещу силите на теокрацията и мрака (тоест автокрацията) които са в Азия и Централна Европа.

---

[134] *The Commonwealth of Nations (London, 1916), 8. Този акцент върху дълга към общността може да се открие у цялата група на Милнър. Вижте например бурния отговор на лорд Грей към канадец (който се опита да омаловажи А. Дж. Глейзбрук, защото не е положил реални усилия да натрупа богатство) в некролога на „Кръглата маса“ за Глейзбрук (брой от март 1941 г.). Същата идея е застъпена от Хиченс и Милнър за разрешаване на проблемите на управлението и труда в рамките на индустриалната система. В реч в Суонвик през 1919 г. Хиченс казва: „Индустриалният проблем е преди всичко морален... Ако имаме права, имаме и задължения... В индустриалния свят нашето задължение очевидно е да разглеждаме работата си като Услугата, която оказваме на останалата част от общността, и е очевидно, че трябва да я даваме, не с неохота или по необходимост, а в пълна степен“ (The Round Table, декември 1940 г., XXXI, 11). Възгледите на Милнър са изложени във „Въпроси на часа“ (Лондон, 1923). Б. пр.: Тази мисъл на Хичънс е идентична с утопията на комунизма, че работникът тярбва да е толкова съзнателен, че да дава на обществото всичко според способностите си и да консумира според потребностите си. Тези интелектуалци, откъснато от реалния живот, изобщо не могат да разберат, че в огромното си множество хората по света, нямат такова съзнание и се ръководят единствено от егоистичните си интереси, сред които водещи са алчността и мързела (да работим колкото се може по-малко, но да получаваме колкото се може повече), животинската природа на човека, няма как да се избегне. (б. пр.).*

[135] *„Кръглата маса“, август 1911 г., I, 422-423. Каква катастрофа за света е, че лорд Лотиан през март 1936 г. не е успял да приеме присърце собствените си думи, написани двадесет и пет години по-рано!*

Тази група разглеждала провала на Франция или Германия да използват английската идея за „върховенство на закона“ (както е описана от Дайси в неговата книга „Законът на конституцията“, 1885 г.) като доказателство, че тези страни все още поне частично са потопени, в мрака на теократичното право. Бавното разпространение на английските политически институции в Европа, както и в Азия в периода преди Първата световна война е разглеждано от Групата като доказателство за британското превъзходство, така и възможността за прогрес.

Поне в Азия и Африка цивилизаторската мисия на Англия трябва да се осъществява ако е необходимо със сила, защото „функцията на силата е да даде време на моралните идеи да се вкоренят“. Само така Азия ще бъде принудена да приеме цивилизацията – процедура, оправдана от Групата, тъй като азиатците очевидно ще живеят по-добре под европейско управление, отколкото под управлението на своите събратя азиатци и ако бъдат питани, очевидно ще предпочетат британското управление пред това на която и да е друга европейска сила.

Разбира се, благоденствието, което ще бъде предоставено на по-малко щастливите народи по света, не включва демокрацията. За Милнър, Къртис и очевидно за повечето членове на Групата демокрацията изобщо не е благо, и е далеч по-нисша от управлението на най-добрите, или, както казва Къртис, на онези, които „имат известен интелектуален капацитет да преценяват обществения интерес и което е не по-малко важно, известен морален капацитет да го третират като първостепенен, пред своя собствен интерес“.

Това презрение към неограничената демокрация е напълно в съответствие с идеите, разкрити от дейността на Милнър в Южна Африка, и с гръцките идеали, усвоени в „Балиол“ или „Ню колидж“. Ограниченията върху демокрацията, приети от групата на Милнър, обаче са с временен характер, основани на липсата на образование и произход на онези, които са изключени от политическото участие. Не става въпрос за кръв или произход, защото тези мъже не са расисти. Последната точка е важна поради широко разпространеното погрешно схващане, че тези хора са расово нетолерантни.

Те никога не са били такива; със сигурност тези от вътрешния кръг никога не са били. Напротив, те са пламенни защитници на политиката на образование и издигане на всички групи, така че в крайна сметка всички групи да могат да участват в политическия живот и да се възползват от богатите предимства на британския начин на живот.

Членовете на Групата не се застъпват за незабавното разширяване на демокрацията и самоуправлението до всички народи в Империята, но тези ограничения се основават не на цвета на кожата или произхода, а на културните възгледи и образователния ценз. Дори Роудс, който широко е смятан за расист, защото стипендиите му са ограничени до кандидати от скандинавските страни, не е расист. Той ограничава стипендиите си до тези страни, защото смята, че те имат достатъчно хомогенен произход, и се надява, че сходната образованост и контакти може да ги свърже, за да формира ядрото на световната система, за която той се надява в крайна сметка да се появи.

Освен това, Роудс настоява, че не трябва да има ограничения върху стипендиите въз основа на раса, религия, цвят на кожата или национален произход.[136]

В личния си живот Роудс не се интересува от тези неща. Някои от най-близките му приятели са евреи (като Бейт) и в три от вариантите на завещанията

[136] Всъщност един американски стипендиант на Роудс е бил негър; експериментът не е бил успешен не заради възраженията на англичаните, а заради възраженията на други американски стипендианти на Роудс.

си той оставя лорд Ротшилд за свой попечител, а в един от вариантите, за свой единствен попечител.

Милнър и останалите членове имат подобни разбирания. Лайънъл Къртис, в своите писания, ясно изразява както убеждението си, че характерът се придобива чрез обучение, а не с вродени способности, и настоява за толерантност в личния контакт между членове на различни раси. В своята „Общност на нациите“ (1916) той казва: „Успехът на Англия в заселването на Северна Америка и сравнителният неуспех на нашите съперници всъщност се дължат на съответните заслуги не на произхода, а на институциите“; и отново: „Енергията и интелигентността, които спасиха Елада [в Персийските войни], бяха продукт на нейните свободни институции.“

В друга творба той протестира срещу лошото отношение на англичаните към местните жители в Индия и категорично заявява, че това трябва да бъде прекратено. Той казва: „Поведението на европейците... е повече от всичко друго коренната причина за индийските вълнения... Твърдо съм убеден, че губернаторите трябва да имат правомощия да разследват съдебно случаи, когато европейци са обидили индийските чувства. Винаги, когато се докаже случай на безсрамна и непровокирана обида, като тези, които цитирах, правителството трябва да има правомощието да нареди на виновника да напусне страната... Няколко такива депортации скоро ще предизвикат определена промяна към по-добро.“[137] Че Доув има подобни възгледи, става ясно от писмата му до Бранд.

Отричайки расизма, тази група вярва, в крайното разширяване на свободата и самоуправлението до всички части на Империята. Разбира се, те вярват, че това е път, който трябва да се следва бавно, но нежеланието им се измерва с неспособността на „изостаналите“ народи да разберат принципите на държавата, а не с нежеланието да им се разшири демокрацията или самоуправлението.

Къртис определи разликата между държавата и деспотизма по следния начин: „Върховенството на закона, за разлика от управлението на индивида, е отличителният белег на държавата. При деспотизма управлението се основава на авторитета на владетеля или на невидимата и неконтролируема сила зад него (б. пр. божественото предоепределеие). В държавата владетелите черпят авторитета си от закона, а законът – от общественото мнение, което е компетентно да го промени.“

Съответно, „институциите на една държава не могат да бъдат успешно използвани от хора, чиито идеи все още са на теократичното или патриархално общество. Преждевременното разширяване на представителните институции в цялата империя е най-краткият път към анархията.“[138]

Хората първо трябва да бъдат обучени да разбират и практикуват основните принципи на държавата, а именно върховенството на закона и подчиняването на мотивите на личния интерес и материална изгода, на чувството за дълг към интересите на общността като цяло.

Къртис смята, че такъв образователен процес е не само морално необходим от страна на Великобритания, но и практическа необходимост, тъй като британците не могат да очакват да държат 430 милиона души в подчинение завинаги, а по-скоро трябва да ги образоват до ниво, на което да разберат и оценят британските идеали.

В една своя книга той казва: „Идеята, че принципът на държавата предполага всеобщо избирателно право, издава непознаване на истинската ѝ природа. Този

[137] L. Curtis, Dyarchyq Oxford, 1920, LIII - LIV.
[138] The Commonwealth of Nations (London, 1916), 16, 24.

принцип просто означава, че управлението се основава на дълга на гражданите един към друг и трябва да бъде поверено на онези, които са способни да поставят обществения интерес пред своя собствен.“[139]

В друг труд той казва: „Така сигурно, както денят следва нощта, ще дойде времето, когато те [доминионите] ще трябва всеки да поеме тежестта на всички свои дела. За хората, които са годни за това, самоуправлението е въпрос не на привилегия, а на задължение. Дългът, а не интересът, тласка хората към свобода, и дългът, а не интересът, е факторът, който обръща везните в човешките дела.“

Индия е включена в този еволюционен процес, защото Къртис пише: „Деспотичното управление отдавна е затворило Индия за западните идеи. Но една държава е живо същество. Тя не може да позволи на която и да е нейна част да остане инертна. За да живее, тя трябва да се движи и да движи всеки свой крайник... Под британско управление западните идеи ще продължат да проникват и да смущават ориенталското общество, а дали новият дух ще завърши с анархия или ще доведе до установяване на по-висш ред, зависи от това доколко милионите индийци могат да бъдат издигнати до по-пълна и по-рационална концепция за крайните основи, върху които се крепи дългът за подчинение на правителството.“

Тези идеи не са на Къртис, въпреки че той е може би най-плодовитият, най-красноречивият и най-интензивният в излагането им. Очевидно те са споделяни от целия вътрешен кръг на Групата. Доув, пишейки до Бранд от Индия през 1919 г., че е благосклонен към реформите и казва: „Лайънъл е прав. Не можеш да преградиш световно течение. Убеден съм, че има „цел“ в такива неща. Всичко, което можем да направим, е да се опитаме да насочим потока в най-добрия канал.“

В същото писмо той казва: „Единството ще трябва да се постигне по някакъв друг начин... Любовта – наречете я, ако искате, с по-дълго име, е единственото нещо, което може да завърти нашия следвоенен свят и вярвам, тя има какво да каже и тук. Смятам, че бъдещето на Империята зависи от способността ни да осъзнаем това. Нашият проблем е, че започваме някак си изостанали. Индийците винаги трудно ще ни разбират.“

И бъдещият лорд Лотиан, поръчвайки статия за Индия за „Кръглата маса“ от представител в Индия, пише: „Искаме статия в „Кръглата маса“ и ви предлагам основното заключение, което читателят трябва да направи от нея, да бъде, че отговорността е върху него да се увери, че индийските искания ще бъдат разгледани съчувствено и без забавяне след войната.“[140]

В речта си, в „Кингс колидж“ през 1915 г., публикувана в „Империята и бъдещето“ (Лондон, 1916); Кер атакува шовинисткия империализъм, расовото превъзходство и националната самонадеяност като „пруска ерес“ и добавя: „Че духът на Прусия е витал над тази земя, се доказва от най-краткия преглед на историята на Ирландия.“

След това той атакува привържениците на доктрината за „Малката Англия“ и икономическия или търговски империализъм, като дава шокиращи примери за тяхното въздействие върху живота и културата на местното население. Той зак-

---

[139] *The Commonwealth of Nations (London, 1916), 181. See also The Problems of the Commonwealth (London, 1915), 18-19. Б. пр. Идеята е изключително вярна, трябва да има образователен избирателен ценз, а не всеобщо право на глас. В българските условия, липсата на такъв ценз води до напълно явната търговия с гласовете и превръщането на изборите в жалък фарс.*

[140] *Цитатите от Къртис могат да бъдат намерени в „Общността на нациите“ (Лондон, 1916), 181 и 176; също в „Проблемът на Общността“ (Лондон, 1915), 18-19; цитатът от Доув е в дълго писмо до Бранд от 9 септември 1919 г. в „Писма на Джон Доув“, редактирани от Р. Х. Бранд (Лондон, 1938), 96-106; изявлението на Филип Кер може да бъде намерено в Л. Къртис, „Диархия“ (Оксфорд, 1920), 73.*

лючава: „Единственото нещо, което не можеш да направиш, ако си човешко същество, е да не правиш нищо. Цивилизацията не може да стои на една страна и да гледа как местните племена биват унищожавани от т.нар. цивилизовани грабители и мародери или в резултат на свободното и безконтролно въвеждане на огнестрелните оръжия, алкохола и други прояви на порока. Той решава, че Великобритания, следвайки среден път е „създала не Империя, а Британска общност“ и определя последната като общност, живееща от духа „Обичай ближния си както себе си“. („Империята и бъдещето“, 70-86).

Джордж Р. Паркин изразява подобни идеи в същия том на стр. 95-97. Кер изразявя подобни възгледи в реч пред канадската „Кръгла маса“ в Торонто на 30 юли 1912 г., публикувана от Глейзебрук като брошура (Торонто, 1917 г.).

Тази група се опасява, че Британската империя няма да успее да се възползва от уроците, които са научили от Атинската държава или в Американската революция.

Цимерн им е посочва резкия контраст между високия идеализъм на надгробната реч на Перикъл и грубата тирания в Атинската държава. Те се опасяват, че Британската империя може да изпадне в същото затруднение и да унищожи британския идеализъм и британските свободи чрез тиранията, необходима за задържане целостта на една несвободна империя. И всеки опит да се задържи целостта на империя чрез тирания те смятат за обречен на провал. Британия ще бъде унищожена, както беше унищожена Атина, от сили, по-тиранични от самата нея. И правейки още паралели с Древна Гърция, Групата се опасява, че цялата култура и цивилизация ще се срине поради неспособността ни да изградим някаква политическа единица, по-голяма от националната държава, точно както гръцката култура и цивилизация през 4-ти век пр.н.е. се срива поради неспособността на гърците да изградят някаква политическа единица, по-голяма от града-държава. Това е страхът, който движи Роудс, и същият страх, който тласка групата на Милнър да трансформира Британската империя в Общност на нациите и след това да постави тази система в рамките на ОН.

През 1917 г. Къртис пише в своето „Писмо до народа на Индия“: „Светът е в мъки, които предшестват сътворението или смъртта. Цялата ни раса е надраснала чисто националната държава и със сигурност, както денят следва нощта или нощта деня, ще премине или към Общност на нациите (има се предвид Британската общност), или към империя на робите. И изходът от тази агония зависи от нас.“

В същото време примерът с Американската революция показва на Групата опасностите от опита да се управлява Империята от Лондон: облагането с данъци без представителство може да доведе само до размирици. Защото вече не е възможно 45 милиона жители в Обединеното кралство да облагат с данъци 435 милиона жители в Британската империя.

Какво е решението тогава? Усилията на Групата на Милнър да отговори на този въпрос води, както ще видим в Глава 8, до сегашната Общност на нациите (Британската общност), но преди да напуснем „Кръглата маса“, трябва да кажем няколко думи за личната връзка на лорд Милнър с групата „Кръглата маса“ и другите връзки на Групата в областта на журналистиката и пропагандата.

Милнър е създателят на групата „Кръглата маса“ (и това е просто друго име за „Детската градина“) и остава в тесен личен контакт с нея до края на живота си. В очерка за Милнър в „Речник на националните биографии“, написан от Базил Уилямс от „Детската градина“, четем: „Той винаги беше готов да обсъжда национални въпроси на безпартийна основа, присъединявайки се към бивши членове на своята южноафриканска „Детска градина“ в техните „спорове“, от които произли-

за политическото списание „Кръглата маса“, а в едно по-хетерогенно общество – „Коефициентите“, където обсъждаше социални и имперски проблеми с такива любопитно разнообразни членове като Л. С. Амери, (писателя) Х. Дж. Уелс, лорд Халдейн, сър Едуард Грей, сър Майкъл Садлър, Бърнард Шоу, Дж. Л. Гарвин, Уилям Пембър Рийвс и У. А. С. Хюинс.“

В некролога на Хичънс, както вече беше посочено, откриваме за Кръглата маса изречението: „Често начело на нея седяха старите кадри на „Детската градина“, лорд Милнър и неговият наследник, лорд Селбърн, близки приятели и съюзници на Хичънс до края.“

И в некролога на лорд Милнър в „Кръглата маса“ от юни 1925 г. намираме следния важен пасаж: „Основателите и редакторите на „Кръглата маса“ скърбят в много за смъртта на лорд Милнър. Защото с него те загубиха не само много обичан приятел, но и човека, когото винаги са смятали за свой лидер. Повечето от тях имаха големия късмет да служат под негово ръководство в Южна Африка по време или след Южноафриканската война и да научат от първа ръка нещо за великите идеали, които са го вдъхновявали. От онези дни в самото начало на този век чак до наши дни, през дните на управлението на короната в Трансваал и Оранжевата свободна държава, на създаването на южноафриканската конституция и през цялата разнообразна и знаменателна история на Британската империя, през следващите 15 години, те имаха предимството да получават съветите и напътствията на лорд Милнър и са благодарни, въпреки че макар понякога не е бил съгласен с тях, той никога не е преставал да се смята за лидер, към когото, повече от всички останали, са се обръщали. Чисто сантиментално, нека си припомним, Оче лорд Милнър се ангажира да дойде на 13 май, в самия ден на смъртта си, на среща, специално предназначена да обсъди с тях южноафриканските проблеми.“

„Кръглата маса“ е публикувана по време на Втората световна война от „Роудс Хаус“, Оксфорд, което е още един показател за начина, по който различните инструменти на групата на Милнър са в състояние да си сътрудничат.

„Таймс“ и „Кръглата маса“ не са единствените издания, контролирани от Милнъровата група. В различни периоди от миналото, Групата е оказала голямо влияние върху екипите на „Куортърли Ривю“, „Деветнадесети век и след това“, „Економист“ и „Спектейтър“. Всеки, запознат с тези издания, ще осъзнае, че повечето от тях, през по-голямата част от времето, са били доста дискретни по отношение на имената на членовете на екипа си или дори на имената на редакторите си.

Степента на влияние на Милнъровата група и периодите, през които е активна, не могат да бъдат разгледани тук. Тя оказва голямо влияние и в редакционен план по отношение на поредица от отлични и умерено ценни томове, известни като „Библиотеката на домашния университет“.

Всеки поглед към пълния списък с томове в тази поредица ще разкрие, че голям брой от имената са на лица, споменати в това изследване. Влиянието на Групата върху „Библиотеката на домашния университет“ се упражнява чрез Х. А. Л. Фишър, член на вътрешния кръг на Групата, но влиянието продължава и след смъртта му през 1940 г.

Групата на Милнър се опитва в началото, да използва старите връзки на Милнър с училищата за образованието за възрастни и училищата за работническа класа[141] (връзка, идваща от Тойнби и Самуел Барнет), за да разпространява своите имперски доктрини.

[141] *У нас подобен аналог на много по-ниско ниво е „вечерното училище“. (б. пр.).*

А. Л. Смит, магистърът на Балиол, казва през 1915 г.: „Трябва да образоваме нашите господари". В тази връзка няколко членове на Групата „Кръгла маса" играят активна роля в Оксфордското лятно училище за студенти от работническата класа през 1913 г. То е толкова успешно (особено лекцията за Империята от Къртис), че в началото на лятото на 1914 г. се провежда двуседмична конференция, „изнесена от членове на групата „Кръгла маса" и други, по имперски и чуждестранни проблеми" (цитирам отново А. Л. Смит).

В резултат на това на 30 юли 1914 г. е изготвен план за представяне на подобни програми в 110-те самоучителски класа, съществуващи в индустриалните центрове. Избухването на войната пречи на по-голямата част от тази програма да бъде осъществена. След края на войната пропагандната работа сред британската работническа класа губи значение поради различни причини, основните от които са, че вниманието на работническата класа е все по-монополизирано от ораторите на Лейбъристката партия и че „Кръглата маса" е заета с други проблеми, като например ОН, Ирландия и САЩ.[142]

Глава 8. Война и мир, 1915-1920 г.

Групата на Милнър не е на власт в продължение на десетилетие, от 1906 до 1915 г. Посочихме доказателства, че това положение не е смятано за провал или неуспех, тъй като членовете ѝ са ангажирани с важни собствени дейности и одобряват провеждането на външната политика (тяхната основна област на интерес) от Либералната партия под ръководството на Аскуит, Грей и Халдейн.

През този период е създаден Южноафриканският съюз, реформите на Морли-Минто, военноморската надпревара с Германия, военните преговори с Франция, споразумението от 1907 г. с Русия, британското отношение срещу Германия, в Агадирската кризата (за чието създаване „Таймс" много допринася) – всъщност цяла поредица от събития, в които гледната точка на групата на Милнър е осъществявана, сякаш са били на власт. Разбира се, по вътрешни въпроси, като например спора за бюджета и последвалия спор в Камарата на лордовете, както и по въпроса за самоуправлението на Ирландия, Групата на Милнър не гледа с пълно удовлетворение на постиженията на либералите, но в нито един от тези случаи, членовете на Групата не са твърдоглави (както преди това са били членовете на Блока на Сесил).[143]

Но с избухването на войната Групата Милнър и Блокът на Сесил силно искат да дойдат на власт, защото контролът върху правителството във военно време позволява насочването на събитията към следвоенното уреждане, както Групата предвижда. Групата вярва, че войната може да бъде използвана от тях, за да затвърдят във Великобритания нелибералната икономическа регулация, за която мечтаят, откакто Чембърлейн подава оставка през 1903 г.

Групата идва на власт през 1916 г. по метод, който повтаря с Лейбъристката партия през 1931 г. Чрез тайна интрига с един парвеню (Лойд Джордж), лидер на правителството, Групата предлага да го направи ръководител на новото правител-

---

[142] *A. L. Smith are from The Empire and the Future (London, 1916), 29-30.*

[143] *Успехът на Групата в постигането на желаната външна политика под ръководството на либерално правителство може да се обясни с натиска отвън чрез „Таймс" и помощта отвътре чрез Аскуит, Грей и Халдейн, както и чрез по-малко очевидната, но не по-малко важна работа на сър Еър Кроу и най-вече лорд Ешър.*

ство, ако той раздели собствената си партия и стане министър-председател, подкрепен от Групата и членовете, които той може да отдели от собствената си партия.

Основната разлика между 1916 г. и 1931 г. е че през 1916 г. малцинството, което е предадено, е от собствената социална класа на Групата, т.е. членовете на Либералната партия от Блока на Сесил. Друга разлика е, че през 1916 г. заговорът проработва, Либералната партия е разделена и трайно унищожена, докато през 1931 г. заговорниците откъсват само част от Лейбъристката партия и я отслабват само временно (за 14 години). Тази разлика обаче не е причинена от липса на умения в осъществяването на интригата, а от социологическите различия между Либералната партия и Лейбъристката партия през 20-ти век. Лейбъристите яхваха вълната на бъдещето, докато Либералите са просто един от двата „отбора“, изведени на терена от едно и също училище за вътрешен мач, и либералите са обречени да се слеят с временния си антагонист веднага щом бъдещето представи външен противник.

Тази странна (за външен наблюдател) гледна точка ще обясни защо Аскуит не изпитва враждебност към Бонар Лоу или Балфур (който всъщност го предаде), а посвети остатъка от живота си за да омаловажава действията на Лойд Джордж.

Аскуит говори по-късно а как е бил измамен (и дори излъган) през декември 1915 г., но никога не отправи лична атака към Бонар Лоу, който има уклончива позиция (ако изобщо е имал такива). Действията на Бонар Лоу са приемливи в кодекса на британската политика, кодекс изграден върху игралните полета на Итън и Хароу, но действията на Лойд Джордж, които са значително по-малко преднамерени и хладнокръвни, са доста непростими, тъй като идват от парвеню, издигнал се до високо място в Либералната партия благодарение на неоспоримите си лични способности, но въпреки това е аутсайдер, който никога не се е доближавал до игралните полета на Итън.

В коалиционните правителства от май 1915 г. и декември 1916 г. членовете на Блока на Сесил заемат по-очевидните позиции (както подобава на тяхното старшинство), докато членовете на Групата на Милнър заемат по-малко забележимите места, но до 1918 г. Групата овладява цялата ситуация в спретнат пакет и държи всички конци на властта.

В първата коалиция (май 1915 г.) Лансдаун влиза в кабинета без портфейл, Кързън е лорд-пазител на печата, Бонар Лоу е в Министерството на колониите, Остин Чембърлейн в Министерството на Индия, Балфур в Адмиралтейството, Селбърн като председател на Съвета по земеделие, Уолтър Лонг като председател на Съвета за местно самоуправление, сър Едуард Карсън като главен прокурор, Ф. Е. Смит като главен юристконсул, лорд Робърт Сесил като заместник-министър в Министерството на външните работи и Артър Стийл-Мейтланд като заместник-министър в Министерството на колониите.

От тези 11 имена поне 9 са членове на блока на Сесил, а 4 са близки до групата на Милнър (Сесил, Балфур, Стийл-Мейтланд и Селбърн).

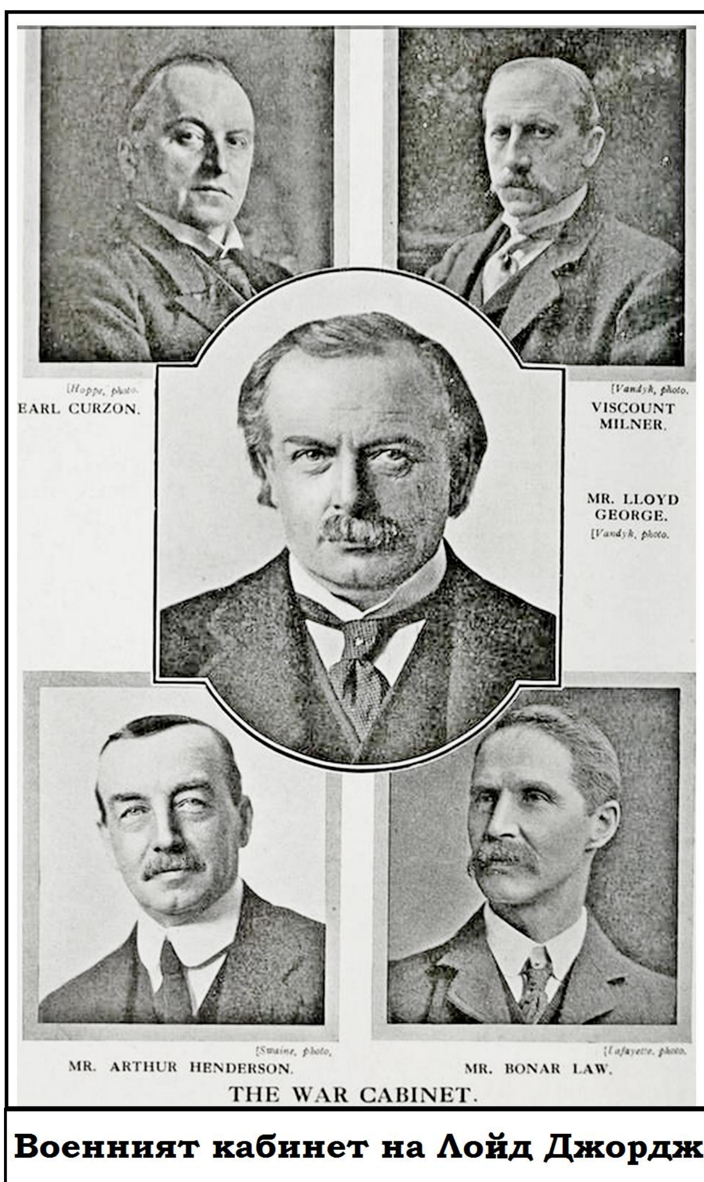
Във второто коалиционно правителство (декември 1916 г.) Милнър е министър без портфейл; Кързън е лорд-председател на Съвета; Бонар Лоу, канцлер на хазната; сър Робърт Финли, лорд-канцлер; граф Крофорд, лорд пазител на печата; сър Джордж Кейв, министър на вътрешните работи; Артър Балфур, министър на външните работи; Граф Дерби военен министър; Уолтър Лонг, секретар по колониите; Остин Чембърлейн в Министерството на Индия; сър Едуард Карсън, първи лорд на Адмиралтейството; Хенри Е. Дюк, главен секретар за Ирландия; Х. А. Л. Фишър, председател на Съвета по образование; Р. Е. Протеро, председател на Съвета по земеделие; сър Алберт Стенли, председател на Съвета по търговия; Ф. Е.

Смит, главен прокурор; Робърт Сесил, министър на блокадата; лорд Хардиндж, заместник-министър на външните работи; Стийл-Мейтланд, заместник-министър на колониите; и лорд Уолмър (син на лорд Селбърн), помощник-директор на Министерството на военната търговия.

От тези 12 имена поне 11 са членове на Блока на Сесил, а 4 или 5 са членове на Групата на Милнър. Самият Милнър става втората най-важна фигура в правителството (след Лойд Джордж), особено докато е министър без портфейл.

Той се интересува главно от продоволствената политика, разпоредбите за военната търговия и следвоенните споразумения. Той е председател на комитет за увеличаване на вътрешното производство на храни (1915 г.) и на комитет за следвоенно възстановяване (1916 г.). От първия комитет който оглавява, произлиза политиката за отглеждане на зърнени храни, приета през 1917 г., а от втория – е създадено Министерството на здравеопазването, през 1919 г.

През 1917 г. той отива с Лойд Джордж на заседание на Съюзническия военен съвет в Рим, а оттам е на мисия в Русия. След германските победи през март 1918 г. заминава за Франция и оказва основно влияние върху назначаването на Фош за върховен главнокомандващ на Западния фронт. През април става държавен секретар по военните въпроси, а след избирането през декември 1918 г. става секретар по колониите.

Военният кабинет на Лойд Джордж

Той е един от подписалите Версайския договор. За ролята на Милнър по това време, Джон Бюкан пише в мемоарите си: „В Първата световна война от 1916 до 1918 г. той е изпълнител на Военния кабинет, който разделя смисъла от глупостта в обсъжданията на този орган и е отговорен за неговите главни практически постижения. На него се дължат плодотворните неща, произтичащи от войната, новият статут на доминионите и забележителният напредък в британската социална политика.“

Във всички тези действия Милнър остава възможно най-незабележим. През целия този период мнението му за Лойд Джордж е на най-високо ниво. 20 години по-късно в „Общността на Бога“, Лайънъл Къртис описва два случая, в които Милнър хвали Лойд Джордж с

най-високопарни думи. В един от тях той го нарича по-велик военен лидер от Чатам хаус. В този период не винаги е възможно да се направи разлика между Блока на Сесил и Групата на Милнър, но е забележително, че членовете на Блока, които по-късно стават членове на Групата, обикновено са силни в областите, от които Милнър се интересува най-много. Милнър и неговата група подкрепят Лойд Джордж през периода от 1917 до 1921 г. Като министър-председател, Лойд Джордж има трима членове на групата за свои секретари (П. Х. Кер, 1916-1922; У. Г. С. Адамс, 1916-1919; Е. У. М. Григ, 1921-1922) и Уолдорф Астор за свой парламентарен секретар (1917-1918).

Основните решения са взети от Военния кабинет и Имперския военен кабинет, чието членство се слива и колебае, но през 1917-1918 г. се състои от Лойд Джордж, Милнър, Кързън и Смътс – тоест двама членове на групата Милнър, единият от блока на Сесил, и самия министър-председател. Секретар на тези групи е Морис Ханки (по-късно член на групата на Милнър), а редактор на публикуваните доклади на военния кабинет е У. Г. С. Адамс.

Амери е помощник-секретар, докато Местън е член на Имперския военен кабинет през 1917 г. Фредерик Лидел (Член на „Вси души“) е назначен за първи парламентарен съветник през 1917 г. и заема поста в продължение на 11 години, след което следва 15-годишен период като съветник на председателя на Камарата на представителите (1928-1943 г.).

През този период лорд Ешър играе важна, но все още загадъчна роля в правителството. Той е силен поддръжник на Милнър и неговата група и е влиятелен съветник на Лойд Джордж. На 12 ноември 1917 г. той прави дълга обиколка със своето протеже Ханки в Париж и „настоява за много важното изпращане на Милнър като посланик, пълномощен министър, наречете го както искате. Хенри Уилсън не може да стои сам.“

По-късно същия ден той говори с Лойд Джордж: „Настоятелно настоявах той да изпрати Милнър тук, с мотива, че той ще осигури стабилност там, където няма такава, и че присъствието му ще гарантира, че Хенри Уилсън ще получава „информация“. Настоявах за това с оглед на бъдещето, но и на настоящето. В противен случай един ден може да открием, че италианската позиция се възпроизвежда във Франция. Той намира Милнър за почти незаменим, но сериозно ще обмисли предложението.“

Милнър е изпратен в Париж, както желае Ешър, четири месеца по-късно. На 2 февруари 1918 г. Ешър води друг разговор, в който Лойд Джордж говори за поставянето на Милнър на мястото на лорд Дерби във Военното министерство. Промяната е направена два месеца по-късно.[144]

В рамките на различните правителствени ведомства преобладава подобна ситуация. Министерството на външните работи на най-високо ниво е заемано от блока на Сесил, с Балфур като държавен секретар (1916-1919 г.), последван от Кързън (1919-1924 г.). Когато Балфур заминава за САЩ на мисия през 1917 г., той взема със себе си Иън Малкълм (зет на Дугъл Малкълм). По-късно Малкълм е личен секретар на Балфур на Мирната конференция през 1919 г.

Във Вашингтон Балфур има за заместник-председател на мисията Р. Х. Бранд. В Лондон, както видяхме, Робърт Сесил е парламентарен заместник-секретар, а по-късно помощник-секретар.

---

[144] *Journals and Letters of Reginald, Viscount Esher [4 vols., London, 1938], 158-159 and 178.*

В отдела за политическо разузнаване Алфред Цимерн е главната фигура. Г. У. Протеро е директор на Историческия отдел и подобно на Сесил и Цимерн, е загрижен главно за бъдещото мирно споразумение.

Негов наследник е Дж. У. Хедлам-Морли, и заема поста исторически съветник от 1920 г. до смъртта си през 1928 г.

Всички тези лица са членове на блока на Сесил или групата на Милнър. В отдела за Индия е необходимо да споменем само няколко имена, тъй като въпросът ще разгледаме по-късно. Остин Чембърлейн е държавен секретар през 1915-1917 г. и дава първоначалния тласък за известния акт от 1919 г.

Сър Фредерик Дюк (член на „Кръглата маса“, ще го споменем по-късно) е главен съветник на наследника на Чембърлейн, Е. С. Монтагю, и става постоянен заместник-секретар през 1920 г. Сър Малкълм Сетън (също член на „Кръглата маса“ от 1913 г. нататък) е помощник-секретар (1919-1924 г.), а по-късно и заместник-секретар в Министерството на блокадата и корабоплаването, Робърт Сесил е министър на блокадата (1916-1918 г.), докато Реджиналд Саутърн Холанд организира атаката срещу германската търговия в по-ранния период (1914 г.).

М. Л. Гуайър е юрисконсулт на Министерството на корабоплаването по време на войната и на Министерството на здравеопазването след войната (1917-1926), докато Дж. Артър Солтър (по-късно сътрудник на „Кръглата маса“ и член на „Вси души“ в продължение на почти 20 години) ръководи реквизициите на кораби през 1917 г., а по-късно е секретар на Съюзническия съвет за морски транспорт и председател на Изпълнителната комисия на Съюзническия морски транспорт (1918 г.). След войната е член на Висшия икономически съвет и генерален секретар на Комисията по репарациите (1919-1922 г.).

А. Х. Д. Р. Стийл-Мейтланд е ръководител на Департамента за военна търговия през 1917-1919 г., докато лорд Уолмър (син на лорд Селбърн и внук на лорд Солсбъри) е помощник-директор през 1916-1918 г.

Хенри Бирченоу е член или председател на няколко комисии, занимаващи се с различни въпроси в департамента.

Р. С. Рейт е член на департамента от създаването му през 1915 г. до края на войната; Х. У. К. Дейвис е член през 1915 г. и след това е член на новосъздадения Консултативен комитет по военна търговия.

Харолд Бътлър е секретар на отдела за външна търговия на Министерството на външните работи (1916-1917 г.).

Х. Д. Хендерсън (който е член на „Вси души“ от 1934 г.) е секретар на Съвета за контрол на памука (1917-1919 г.).

Съветът по земеделие е доминиран от членове на блока на Сесил и групата Милнър. Лорд Селбърн е председател на съвета през 1915-1916 г., а Протеро (лорд Ернли) през 1916-1919 г. Милнър и Селбърн са председатели на двата важни комитета на съвета през 1915 и 1916 г. Те се стремят да установят като военна мярка (и следвоенна мярка) гарантирани от правителството цени на селскостопанските продукти на толкова високо ниво, че да се осигури вътрешното производство на достатъчни количества. Това е защитавано от Милнър в продължение на много години, но не е постигнато за постоянно до 1930 г., въпреки че е използвано временно през 1917-1919 г.

Членството в тези комитети е съставено предимно от членове на Блока на Сесил. Вторият виконт Гошен (син на стария приятел на Милнър и дядо на доведения внук на Милнър) е парламентарен секретар на Съвета; лорд Астор е председател на подкомитет по доставките на мляко; Сотърн Холанд е контрольор на отдела за отглеждане на зърнени храни в отдела за производство на храни (1918

г.); г-жа Алфред Литълтън е заместник-директор на женския клон; лейди Алиша Сесил е помощник-директор по градинарство в отдела за производство на храни; и Едуард Стрът (зет на Балфур), е член както на комитетите Милнър, така и на Селборн, е технически съветник на Протеро по време на мандата му, и е съставител на Закона за производството на зърно от 1917 г. По-късно той е действал като един от помощнщците на Милнър в усилията за установяване на митнически тарифи през 1923 г. Неговият очерк в „Речник на националните биографии" е написан от племенника му (и племенник на Балфур) лорд Рейли.

В Министерството на колониите Милнър е държавен секретар през 1918-1921 г.; Джордж Фидес (от „Детската градина") е постоянен заместник-секретар през 1916-1921 г.; Стийл-Мейтланд е парламентарен заместник-секретар през 1915-1917 г.; докато Амери е на същата позиция през 1919-1921 г.

В разузнаването и обществената информация откриваме Джон Бюкан като ръководител на информационния отдел на Министерството на войната, заедно с Джон Доув и Б. Х. Съмнър (настоящият ректор на „Вси души") във военното разузнаване.

Х. У. Ч. Дейвис е главен редактор на брошурите „Оксфордски памфлети", оправдаващи ролята на Великобритания във войната, докато Алджърнън Сесил (племенник на лорд Солсбъри) е в разузнавателния отдел на Адмиралтейството, а по-късно и в историческия отдел на Министерството на външните работи.

Дж. У. Хедлъм-Морли е съветник по всички исторически въпроси в Уелингтън Хаус (отделът за пропаганда) през 1915-1918 г. и помощник-директор на политическото разузнаване в Департамента за информация през 1917-1918 г., преместен е на подобна работа във външното министерство през 1918 г.

Във военното министерство Милнър е държавен секретар през 1918 г., докато Амери е помощник-секретар от 1917 г., докато Милнър не го назначава в Министерството на колониите около година по-късно.

Това изброяване, в никакъв случай не е пълно, но показва всепроникващото влияние на тази малка клика в по-късните години на войната. Това влияние не е посветено изключително на спечелването на войната и с течение на времето е насочено все повече към следвоенното уреждане. Така и двете групи са концентрирани все повече във външното министерство. Там Г. У. Протеро, стар член на Блока на Сесил, е назначен за отговорник за подготовката на бъдещата мирна конференция. Разчитайки главно на собствения си клон в Министерството на външните работи (Историческата секция), но използвайки и хора и материали от отдела за военнотърговско разузнаване и разузнавателната секция на Адмиралтейството, той подготвя голям брой доклади по въпроси, които могат да възникнат на Мирната конференция (1917-1919).

През 1920 г. са публикувани 155 тома от тези доклади под заглавието „Наръчници за мира". Един поглед към всеки пълен списък с тях ще покаже, че много голям брой от „експертите", които са ги писали, са от блока на Сесил и групата на Милнър.

Приблизително по същото време Филимор и Цимерн подготвят проекти за организацията на бъдещото ОН. По-голямата част от групата отива масово на Мирната конференция в Париж като експертни съветници и всеки, запознат с историята на Мирната конференция, не може да не разпознае имената, които често споменаваме.

Приблизително по това време Лойд Джордж започва да излиза извън контрол, от Групата на Милнър, и от Блока на Сесил. Това се дължи на слабостта на Балфур, титулярния ръководител на последната група, но основното е, че Групата

не може да контролира Лойд Джордж нито в предизборната му кампания през декември 1918 г., нито в преговорите му в Съвета на четиримата от март до юни 1919 г.

Лойд Джордж е напълно готов да използва способностите на Групата на Милнър в администрацията, но когато става дума за обръщение към електората, при „каки изборите“[145], той не уважава преценката или съветите на Групата. Лойд Джордж осъзнава, че електоратът е обзет от истерия и омраза към Германия и е готов да я експлоатира, за да дойде отново на власт, възползвайки се от импулса.

Групата на Милнър, иска да се отърве от кайзера, пруския офицерски корпус и юнкерите земевладелци, но след като Германия е победена, чувството им на враждебност към нея (което се засилва още от преди 1896 г.) изчезва. Към 1919 г. те започват да мислят от гледна точка на баланса на силите и необходимостта от възстановяване на Германия срещу опасността от „болшевизма“ от една страна и „френския милитаризъм“ от друга, и смятат, че ако Германия бъде демократизирана и третирана по приятелски начин, тя може да бъде включена в британската световна система, както Капските бури.[146]

Интелектуалният климат на групата на Милнър в началото на 1919 г. е описан от човек, който по това време е близък до Групата, Харолд Никълсън, в неговия том „Миротворчество“, 1919 г.

Тази гледна точка никога не е обмислена задълбочено от Групата. Очевидно тя се е основава на убеждението, че ако с Германия се отнасят по помирителен начин, тя може да бъде спечелена от агресивните си нагласи и да стане цивилизован член на британската световна система. Това едва ли е възможно, но ако е било възможно, планът е много зле изпълнен, защото агресивните елементи в Германия не са елиминирани, а помирителните елементи не са насърчавани по конкретен начин.

Този неуспех обаче е причинен от натиска на общественото мнение, от отказа на французите да приемат тази концепция като адекватна цел на външната политика и от невъзможността да се анализират методите на политиката по разумен и адекватен начин.

Първата стъпка е направена от самия Милнър още през октомври 1918 г., когато отправя предупреждение да не се заклеймява „цялата германска нация като чудовища на беззаконието“ или да се провежда политика на наказание и репресии срещу тях. Избликът на обществено възмущение от това виждане е толкова голям, че „цялата група мъже, които са се научили под негово ръководство в Южна Африка да ценят неговия патриотизъм, се обединяват, за да му засвидетелстват своята искрена почит“.

Този цитат от един член на групата, Базил Уилямс, се отнася до препоръка, дадена от Групата на техния лидер през 1918 г. Друго доказателство за това настроение може да се намери в труда на Алфред Цимерн, публикуван през 1922 г. под заглавие „Европа в процесът на възстановяване“ и посветен на критика на следвоенната политика на Великобритания и особено за изборите през 1918 г.

---

[145] *В английският политически жаргон, „каки избори“ са избори по време на война, или непосредствено в следвоенната обстановка, изразът идва от цвета „каки“ на военните униформи. (б. пр.).*

[146] *Изключително ясно казано, и показва англосаксонсикят стремеж към световно господство, посочва кои са реалните подпалвачи на войната, кои и защо толерира Хитлер от 1933 до 1939 г. (б. пр.).*

Колкото и да е странно, Цимерн, най-ясно изразен в този том, е по същество по-антигермански настроен от останалите членове на Групата и не споделя тяхната доста наивна вяра, че германците могат да бъдат подкупени само чрез отказа на победителите от предимствата на... победата.

Цимерн изпитва по-голяма симпатия към френската идея, че германците трябва да дадат по-конкретни примери за реформиран дух, преди да им бъде позволено да се движат свободно в цивилизованото общество. Цимерн несъмнено е един от по-добрите умове в групата на Милнър и неговите идеи често са по-близки до Милнър, отколкото до вътрешния кръг. Въпреки че Цимерн се съгласява с останалите през 1919 г. относно строгостта на договора, неговите причини са съвсем различни и показват неговата почтеност и интелигентност. Той възразява срещу строгостта на договора, защото е нарушение на ангажиментите към германците преди примирието; в същото време иска продължаване на съюза, спечелил войната, и силно ОН, защото не си прави илюзии относно умиротворяването на германците в близко бъдеще.

Вътрешният кръг на Групата е против строг договор, силно ОН или съюз с Франция, защото вярва, че Германия може да бъде обърната към британския начин на мислене и действие и иска да възстанови Германия като оръжие в системата за баланс на силите срещу „руския болшевизъм“ и „френския милитаризъм“.[147]

Халифакс, е значително по-повлиян от народните настроения през 1918 г. и години по-късно. Той споделя общественета истерия срещу Германия през 1918 г. до степен, която по-късно иска да забрави, точно както през 1937 г. споделя политиката на помирение към Германия до степен, която сега несъмнено също би искал да забрави.

И двамата обаче не са от вътрешния кръг на групата на Милнър. Настроенията на членовете от този вътрешен кръг, като Кер, Бранд и Доусън, могат да бъдат открити в речите на първия, в редакционните статии на „Таймс“ от последния и в статиите на „Кръглата маса“. Те могат да се видят и в писмата на Джон Доув. Пишейки до Бранд на 4 октомври 1923 г., той заявява: „Струва ми се, че най-катастрофалният ефект от политиката на Поанкаре е окончателният крах на демокрация в Германия, чийто риск е посочен в „Кръглата маса“. **Иронията на цялата ситуация е, че ако юнкерите отново превземат Райха, същите стари антагонизми ще се възродят и ние ще се окажем, волю-неволю, отново в съюз с Франция, за да предотвратим опасност, която френските действия отново ще предизвикат...** Дори ако Смътс продължи с хубавата си реч, ситуацията може да се е променила толкова много преди края на Имперската конференция, че хората, които мислят като него и нас, може да се окажат объркани... Съмнявам се, че отново ще имаме толкова добър шанс да установим мирна демокрация в Германия.“

Глава 9. Създаване на Британската общност

Еволюцията на Британската империя в Общност на нациите е основен резултат от дейността на Групата на Милнър. Крайната цел на Групата е доста различна от сегашната система, защото те искат имперска федерация, но това е дъл-

[147] *Част II от Europe in Convalescence, New York, 1922) (Европа в процесът на възстановяване. Ню Йорк, 1922 г.) остава и до днес най-блестящото обобщение на случилото се през 1919 г.*

госрочна цел и по пътя към нея приемат сегашната система като временен междинен етап.

Недостатъчното доверие в колониално-доминионото устроиство прави идеала за федерация далечен във времето, и превръща този междинен етап в постоянна крайна точка и както времето ще покаже, на практика елиминирала, очевидно завинаги, надеждата за федерация. С изключение на няколко твърдоглави (начело Милнър и Къртис), Групата приема решението за имперското сътрудничество и „паралелизма“ като алтернатива на федерацията.

Това е категорично заявено в „Кръглата маса“ от декември 1920 г. В този брой Групата възприема пътя на сътрудничеството като своя бъдеща политика и добавя: „Привържениците [на Кръглата маса] в тази страна се чувстват длъжни да заявят, че целият опит от войната и мира не е разклатил ни най-малко фундаменталното убеждение, с което те започнаха публикуването на това списание... Кръглата маса никога не е изразявала мнение за формата, която ще приеме тази конституционна организация, нито за времето, когато тя трябва да бъде предприета. Но никога не е крила убеждението си, че системата на сътрудничество в крайна сметка ще се разпадне.“

През септември 1935 г., в преглед на първите си 25 години, списанието заявява: „След войната, никога не сме се отказвало от мнението си, че единствената окончателна основа за свобода и траен мир е органичният съюз на нациите в общност, обхващаща целия свят или, вначалото по-малка част от него, Кръглата маса е последователен поддръжник... на принципите, върху които сега се гради Британската империя, както са изложени в Меморандума на Балфур от 1926 г.... Ние смятаме, само чрез максимално използване на метода на сътрудничество и осъзнаване на неговите ограничения на практика, нациите в или извън Британската империя ще бъдат изправени пред необходимостта от органичен съюз.“

Очевидно в групата Милнър съществува мит, според който те са измислили израза „Общност на нациите“, че той произлиза от книгата на Цимерн „Гръцката общност“ (публикувана през 1911 г.) и за пръв път се появява публично в заглавието на книгата на Къртис през 1916 г. Това не е съвсем точно, защото по-старите империалисти от Блока на Сесил използват термина „общност“ за Британската империя по различни поводи още през 1884 г. През тази година, в реч в Аделаида, Австралия, лорд Роузбъри споменава възможността Нова Зеландия да се отдели от империята и добавя: „Боже, опази. Няма нужда която и да е нация, колкото и велика да е, да напуска империята, защото империята е Общност на нациите.“

Групата Милнър не е измислила термина, но му дава много определено и специално значение, основано на книгата на Цимерн, и популяризира употребата му. Според Цимерн, изразът „общност на нациите“ се отнася до общност, основана на свободата и върховенството на закона, за разлика от управление, основано на авторитета или произволната тирания. Разграничението е разработено в книгата на Цимерн, чрез контраста между Атина, както е описана в надгробната реч на Перикъл, и Спарта (или действителното поведение на Атинската държава).

Приложено към съвременния свят, контрастът е между британското управление, както е описано от Дайси, и деспотизмите на Филип II, Вилхелм II и Николай II.

В този смисъл на думата, общността на нациите първоначално не е алтернатива на федерацията, каквато по-късно става, и се отнася до моралните качества на управлението, а те могат да съществуват както във федерална, така и в нефедерална империя.

Изразът „Британска общност на нациите“ следователно не е измислен от Групата, а му е дадено много специално значение и е разпространяван в този смисъл, докато накрая не става общоупотребяем.

Първата стъпка е направена на 15 май 1917 г., от генерал Смътс, който на банкет в негова чест в Камарата на парламента, използва израза. Този банкет очевидно е организиран от Групата, а лорд Милнър седи отдясно на Смътс по време на речта. Самата реч е отпечатана и е получава най-широка публичност, разпространена в цяла Великобритания, Британската общност, САЩ и останалата част от света. В ретроспекция някои хора смятат, че Смътс е отхвърлил значението на израза, използван от Групата, защото в тази реч той отхвърля проекта за имперска федерация. Това обаче е грешка, защото, както казахме, изразът „общност“ по това време има значение, което включва или федерация, или сътрудничество между членовете на британската имперска система.

Всъщност има не две идеи, а три, и те не се разглеждат от Групата като заместители, а като допълнения една към друга. Тези три идеи са:

(1) създаването на обща идеология и мироглед сред народите на Обединеното кралство, Империята и САЩ;

(2) създаването на механизми и практики за сътрудничество между тези различни общности, за да могат да провеждат паралелни политики; и

(3) създаването на федерация на имперска, англо-американска или световна основа.

Групата на Милнър разглежда тези идеи като допълващи се една друга и работи енергично за всички тях, без да съзнава, че те са взаимно изключващи се алтернативи.

Те винаги осъзнават, дори най-фанатичните от тях, че федерацията, дори само на Империята, е много отдалечена във времето. Затова винаги използват изрази като „не в нашия живот“ или „не в настоящия век“. Те винаги настояват, че основното единство на всяка система трябва да се основава на обща идеология и работят в тази посока чрез стипендиите на Роудс, групите „Кръгла маса“ и Институтите по международни отношения (КИМО), дори когато най-пламенно се стремят да създадат организирани конституционни отношения.

И в тези конституционни отношения те работят еднакво енергично и едновременно за имперска федерация и за сътрудничество, като конференциите на министър-председателите на доминионите.

Идеята добила популярност, че групата „Кръгла маса“ е единствено ангажирана с федерацията и провалът на този проект бележи поражението и упадъка на Групата, е погрешна. Напротив, до 30-те години на 20-ти век групата „Кръгла маса“ работи толкова енергично за обща идеология и за институции на сътрудничество, че много от привържениците на федерацията ги смятат за пораженци. Поради това някои от привържениците на федерацията организират ново движение, наречено „Движение за Световната общност“. Доказателство за това движение е статия на лорд Дейвис в „Деветнадесети век и след това“ от януари 1935 г., озаглавена „Кръгла маса или Световна общност?“.

Това ново движение критикува външната политика, а не имперската политика на Кръглата маса, особено политиката на помирение с Германия и отслабване на ОН, както и убеждението, че Великобритания може да намери сигурност в изолацията от континента и политика на баланс на силите, подкрепяна от Обединеното кралство, доминионите и САЩ.

Усилията на „Кръглата маса“ да създаде обща идеология, която да обедини поддръжниците на британския начин на живот, се появяват във всеки аспект от

тяхната работа. Тя идва от Роудс и Милнър и намира най-съвършеното си проявление в стипендиите на Роудс. В резултат на това и контрола на Милнър върху голяма част от Оксфордския университет, той се стреми да се превърне в международен университет.

Тук Милнър е изправен пред дилемата, между необходимостта да обучава неангличани (включително американци и индийци) в английския начин на живот и възможността този начин на живот да се дискредитира напълно (поне в Оксфорд), поради допускането на твърде много неангличани в затворените си зали.

Този път е следван със значителен успех, както ще осъзнае всеки, който е имал опит с Роудските стипендианти. Разбира се, посетителите отвъд моретата възприемат обществените обичаи на англичаните малко по-лесно, отколкото английските идеи за бита и политиката, но експериментът на Роудс, Милнър и Лотиан не може да се нарече неуспешен. Той със сигурност има по-голям успех със студенти от САЩ, отколкото в доминионите или Индия, защото при последните, английската идея за свобода е асимилирана много по-пълно, отколкото идеята за лоялност към Англия.

Посочените уилия на Групата да насърчи имперската федерация се провалят и всъщност са обречени на провал, както повечето членове скоро го осъзнават.

Още през 1903 г. Джон Бюкан и Джоузеф Чембърлейн се отказват от този опит. До 1917 г. дори Къртис приема идеята, че федерацията е много отдалечена възможност, въпреки че за него, тя остана като примамливия блуждаещ пламък, по който се измерват всички по-малки цели и се намират за смътно незадоволителни.

През юни 1908 г., в реч пред Кралския колониален институт, Милнър казва: „Всичко подобно на имперска федерация – ефективният съюз на самоуправляващите се държави, всъщност не е, както някои си мислят мечта, а със сигурност в момента е малко повече от стремеж“.[148]

През 1891 г. сър Чарлз Тъпър казва: „Повечето хора са стигнали до заключението, заявено от лорд Роузбъри в Маншън Хаус, че една парламентарна федерация, ако е осъществима, е толкова отдалечена, че през следващия век е малко вероятно да постигне голям напредък.“

През 1899 г. Роузбъри казва: „Имперската федерация под каквато и да е форма е невъзможна мечта.“[149]

През октомври 1905 г. Джоузеф Чембърлейн казва: „Не можете да се доближим до по-тесен съюз по този начин.“

През 1911 г. Филип Кер говори за федерацията като за „необмислените предложения на Имперската федерационна лига“ (Кръглата маса, август 1911 г., 1, 374).

В този период само Лайънъл Къртис от групата на Милнър има голяма вяра във възможността за федерация. Ето защо единственото неговото име като редактор, е поставено върху двата тома, публикувани от групата през 1916 г.

Но остава третата струна на лъка – имперското сътрудничество. С времето тази възможност се превръща в основна грижа на Групата. Историята на тези усилия е позната и тук няма да я повтаряме. Ние се интересуваме само от ролята, която играе Групата в тези усилия. И тази роля е много голяма, ако не и решаваща.

Предложенията за имперско сътрудничество имат за основен принцип предположението, че общности, които имат обща идеология, могат да следват паралелни курсове към една и съща цел, само чрез консултации между своите лидери.

---

[148] *Milner, The Nation and the Empire. Boston, 1913, 293.*
[149] *H. D. Hall, The British Commonwealth of Nations (London, 1920), 70-71.*

Дълго време групата Милнър не вижда, че колкото по-голяма е степента на успех, постигната чрез този метод, толкова по-отдалечена е възможността за постигане на федерация.

Много вероятно Групата е подведена от обстоятелството, че в продължение на много години има изключителен късмет да задържи членовете си на властови позиции и влияние в доминионите. Докато хора като Смътс, Бота (който направи това, което Смътс иска), Дънкан, Фийтъм или Лонг са на влиятелни позиции в Южна Африка; докато хора като Егълстън, Бавин или Дъдли Брахам са влиятелни в Австралия; докато Глейзбрук, Маси, Джоузеф Флавел или Пърси Корбет са влиятелни в Канада, накратко, докато членовете на Групата са влиятелни в доминионите, техниката на паралелната политика на сътрудничество е най-лесният начин за постигане на обща цел.

За съжаление, това не е метод, който може да продължи вечно, и когато Групата остарява и отслабва и при смяна на поколенията, не може да очаква, че по-младите им членове в Англия (като Ходсън, Купланд, Ектор, Удуърд, Елтън и други) ще могат да продължат паралелната политика с по-младите дошли на власт в доминионите.

Когато този нещастен ден настъпва, Групата на Милнър трябва да има здраво установени институционализирани методи на процедура. Те не го правят, не защото не го искат, а защото членовете им в доминионите не могат да останат на влиятелни позиции, ако настояват за създаване на институционализирани връзки с Великобритания, защото народите на доминионите очевидно не искат такива връзки.

Използването на колониалните или имперски конференции като метод за установяване на по-тесен контакт с различните части на Империята първоначално е установено от Блока на Сесил и поето от Групата на Милнър. Първите четири такива конференции (през 1887, 1897, 1902 и 1907 г.) са доминирани от Блока, въпреки че технически те не са на власт по време на последната конференция.

Решителните промени, направени на Конференцията от 1907 г., са разработени преди това от тайна група, която се консултира по плановете в продължение на 18 месеца и ги представя на Кралския колониален институт през април 1905 г. Тези планове са въплътени в депешата от колониалния секретар Алфред Литълтън и изпълнени на Конференцията от 1907 г. В резултат на това е установено, че името на срещата ще бъде променено на Имперска конференция; тя ще се свиква на всеки 4 години; тя ще се състои от министър-председателите на самоуправляващите се части на Империята; колониалният секретар няма да участва; и в Колониалната служба ще бъде създаден нов Департамент на доминионите, под ръководството на сър Чарлз Лукас.

Както пише бъдещият лорд Лотиан в „Кръглата маса" през 1911 г., крайният резултат е унищожаване на надеждите за федерация чрез признаване на отделното съществуване на Доминионите.[150]

На конференцията от 1907 г., по предложение на Халдейн, е създаден Комитет за имперска отбрана и е приет план за организиране на отбранителните сили на доминионите по подобни модели, така че да бъдат интегрирани в случай на

---

[150] За тайната група от 1903-1905 г. виж H. D. Hall, The British Commonwealth of Nations, London, 1920. Групата очевидно е била съставена от членове на блока на Сесил и групата на Милнър. Относно нейния доклад вижте Proceedings of the Royal Colonial Institute for 1905, приложение; W. B. Worsfold, The Empire on the Anvil (London, 1916); and R. Jebb, The Imperial Conference (London, 1911), Vol. II. Lyttleton's dispatch is Cond. 2785 of 1905. Забележката на Кер е в „The Round Table" (08.1911 г.), I, 410.

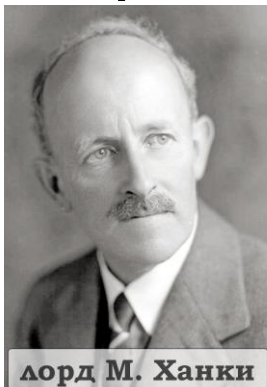
извънредна ситуация. Второто от тези предложения, води до пълна реорганизация на армиите на Нова Зеландия, Австралия и Южна Африка през 1909-1912 г., с много благоприятни резултати по време на войната от 1914-1918 г., не е от непосредствена важност за нас.

Комитетът за имперска отбрана и неговият секретарски персонал са създадени от лорд Ешър, който е председател на специален комитет за реформиране на Военното министерство през 1903 г. и е постоянен член на Комитета за имперска отбрана от 1905 г. до смъртта си. Чрез неговото влияние, секретариатът на този комитет става клон на Групата на Милнър и по-късно става секретариат на самия кабинет през 1917 г. В секретарския персонал Групата получава трима служители в периода след 1918 г. Това са Морис Ханки, Ърнест Суинтън и Ормсби-Гор (сега лорд Харлех).

Ханки е помощник-секретар на Комитета за имперска отбрана от 1908 до 1912 г. и е секретар от 1912 до 1938 г.

Суинтън е помощник-секретар от 1917 до 1925 г. И двамата стават членове на Групата, Ханки е близо до вътрешния кръг, а Суинтън е в един от периферните кръгове. Ормсби-Гор е помощник-секретар през 1917-1918 г., и по същото време е личен секретар на лорд Милнър.

И тримата са достатъчно важни, за да видим по-внимателно кариерата им.

лорд М. Ханки

Морис Паскал Алерс Ханки (сър Морис след 1916 г., барон Ханки от 1939 г.), произлиза от семейство е свързано чрез брак с фамилията Уиндъм, е роден през 1877 г. Служи в Кралската морска пехота, след като завършва Ръгби през 1895 г. Пенсионира се от тази служба през 1918 г. като подполковник и е повишен в полковник в пенсионния списък през 1929 г.

През 1902 г. е назначен на служба в отдела за военноморско разузнаване и по този път достига до щаба на Комитета за имперска отбрана, 6 години по-късно. През 1917 г., когато е решено да се даде на кабинета секретариат и да се създаде Имперски военен кабинет чрез добавяне на задгранични представители към Британския военен кабинет (промяна, в която Милнър играе главна роля), секретариатът на Комитета за имперска отбрана става и секретариат на другите два органа.

В същото време, както видяхме, на министър-председателя е предоставен секретариат, състоящ се от двама членове на групата на Милнър (Кър и Адамс). Така Ханки става секретар, а Суинтън – помощник-секретар на кабинета, като първият заема този пост, заедно с паралелния пост в Комитета за имперска отбрана, до 1938 г.

Несъмнено чрез Ханки и групата на Милнър, Суинтън става професор по военна история в „Чичеле“ и член на „Вси души“ през 1925 г.

Що се отнася до самия Ханки, той се превръща в една от по-значимите фигури в групата на Милнър, близък до вътрешния кръг и една от най-важните (и сравнително малко известни) фигури в британската история от последно време.

Той е чиновник в Тайния съвет от 1923 до 1938 г.; секретар на британската делегация на мирната конференция през 1919 г., на Вашингтонската конференция през 1921 г., на Генуезката конференция през 1922 г. и на Лондонската конференция за репарации през 1924 г.

Той е бил генерален секретар на Хагската конференция през 1929-1930 г., на Лондонската военноморска конференция през 1930 г. и на Лозанската конференция през 1932 г.

Той е генерален секретар на Британските имперски конференции през 1921, 1923, 1926, 1930 и 1937 г.

Пенсионира се през 1938 г., но става член на Постоянната мандатна комисия (наследявайки лорд Хейли) през 1939 г. Той оглавява британското компания експлоатираща на Суецкия канал през 1938-1939 г., министър без портфейл през 1939-1940 г., канцлер на херцогство Ланкастър през 1940-1941 г., генерален касиер през 1941-1942 г., председател на Научно-консултативния комитет и на Инженерния консултативен комитет през 1942-1943 г.

В момента е директор на компанията на Суецкия канал (от 1945 г.), председател на Комитета по технически персонал (от 1941 г.), председател на Междуведомствения комитет за допълнително образование и обучение и на Комитета за висши назначения в държавната служба (от 1944 г.) и председател на Комитета за изследване на колониалните продукти (от 1942 г.).

През 1903 г. Ханки се жени за Аделин де Смът, дъщеря на известният южноафрикански политически лидер. Най-големият му син, Робърт, сега е първи секретар в дипломатическата служба, докато дъщеря му Урсула, е омъжена от 1929 г. за Джон А. Бен, председател на борда на издателство „Бен брадърс". Ханки е главното протеже на лорд Ешър в Милнъровата група, и в британския обществен живот. Поддържа постоянна комуникация с Ешър, от който получава много съвети за поведението си на различните официални постове.

Следните няколко примери могат да бъдат посочени от публикуваните „Дневници и писма на Реджиналд виконт Ешър". На 18 февруари 1919 г. Ешър пише на Ханки, съветвайки го да не приема поста генерален секретар на ОН.

На 7 декември 1919 г. той му дава подробни съвети как да се държи като секретар на Конференцията на министър-председателите на доминионите, като му казва да работи за „Лигата на империята", основана на сътрудничество, а не на някакъв „твърд конституционен план", да се опита да сформира Имперски генерален щаб и междувременно да използва Комитета по отбрана като такъв.

През 1929 г., когато Рамзи Макдоналд се опитва да изключи Ханки от тайно заседание на кабинета, Ешър стига дотам в подкрепа на своето протеже, че пише писмо с предупреждение до министър-председателя. В това писмо, от 21 юли 1929 г., се казва: „Какво е това, което виждам цитирано от лондонски вестник, че изключвате секретаря си от заседанията на кабинета? Вероятно не е вярно, защото вие сте последният човек на света, който би направил такава назадничава крачка към „секретност", независимо дали е в дипломацията или правителството. Еволюцията на нашата кабинетна система от „Кабала" е бавна, но сигурна. Когато секретарят на кабинета се превърна в установен фактор при воденето на делата, почти последните следи от това „Мъмбо Джъмбо"[151], ценени на времето, когато Болингбрук[152] беше опасност за обществения ред, изчезнаха."

---

[151] *Безсмислици, суеверия глупости, недоразумения (жаргонен израз). (б. пр.).*

[152] *Хенри Сейнт Джон, 1-ви виконт Болингбрук (1678 –1751) е английски политически философ, държавник и писател от партията на Торите. Той е държавен секретар по военните въпроси (1704–1708) и министър на външните работи (1710–14) при кралица Ан Стюарт. През 1714 г., малко преди смъртта на кралица Ан, той става реален ръководител на правителството. Подава оставка след възкачването на Джордж I. През 1715 г. подкрепя въстанието за издигане на Джейкъб Стюарт, и свалянето на Джордж I. След провала на въстанието бяга във Франция. Осъден е на смърт за държавна измяна срещу краля, но по-късно присъдата е отменена и през 1723 г. на Болингбрук е позволено да се завърне в Англия. (б .пр.).*

Ханки е наследен като секретар на кабинета през 1938 г. от Едуард Е. Бриджис, който е близък до Групата на Милнър, откакто става член на „Вси души“ през 1920 г. Бриджис, син на покойния известен поет Робърт Бриджис, има предимствата на доброто образование в Итън и Магдален. Той е държавен служител

на Министерството на финансите от 1919 г., посветен е в рицарство през 1939 г., а от 1945 г. съчетава с поста си в кабинета, високия пост на постоянен секретар на Министерството на финансите и ръководител на държавната служба на Негово Величество.

Имперската конференция от 1911 г. не засяга особено от нашата тема, въпреки че встъпителната реч на Аскуит очевидно е написана в редакцията на „Кръглата маса“. Всъщност тя е цитирана с одобрение от Лайънъл Къртис в неговата книга „Проблемът на Британската общност“, публикувана пет години по-късно.

Аскуит посочи, че Империята се крепи на три основи:

(а) царството на закона, в смисъла на Дайси,

(б) местна автономия и

(в) попечителство на интересите и съдбата на своите поданици, които все още не са достигнали „пълния ръст на самоуправление“.

След това той посочи двата принципа на централизация и дезинтеграция, които са се прилагали за Империята в ранния Викториански период, и заяви: „Нито една от тези теории не се радва на най-слаба подкрепа днес, нито у дома, нито в която и да е част от нашата самоуправляваща се империя... Независимо дали в това Обединено кралство или в която и да е от големите общности, които вие представлявате, всеки от нас е, и всеки от нас възнамерява да остане господар в собственото си домакинство. Така е тук у дома, и в доминионите, жизнената сила на нашето държавно устройство.“

Така казва Аскуит и дори ултрафедералистът Къртис го одобрява. Несъмнено със съвсем различна мотивация, той одобрява решението на Асквит да отхвърли предложението на сър Джон Уорд за създаването на Имперски съвет.

На конференцията от 1911 г., както е добре известно, задграничните членове за пръв път са посветени в мистериите на висшата политика поради заплахата от Германия. С изключение на това, което донесе големи дивиденти през 1914 г.[153], конференцията до голяма степен е пропиляно действие.

Конференцията от 1915 г. не се провежда поради войната, но веднага щом Милнър идва на власт през декември 1915 г., аргументът на „Кръглата маса“, че войната трябва да се използва като средство за консолидиране на империята, а не като извинение за отлагането му, започна да дава резултат. През 1915 г. „Кръглата маса“ агитира за незабавна имперска конференция с участието за пръв път на Индия. Веднага щом Милнър влиза кабинета през декември 1915 г., изпраща телеграми до доминионите и Индия, канейки ги да дойдат. Милнър е този, който създаде Имперския военен кабинет, като добавя членове на доминионите към британския военен кабинет. Тези нови положения са предсказани и одобрени от „Кръглата маса“. В броя си от юни 1917 г., в дълга статия на тема „Нови развития в конституцията на империята“, се казва: „В скоро време, ще се събере Имперска

[153] *Т.е. вербуването на доминионите да изпратят войски в замислената от метрополията война, само по себе си безумие на самите домониони, за което днес свидетелстват гробовете на десетки хиляди австралийци, новозеландци и канадци на Галиполския полуостров и по полетата на Северна Франция и Белигя. (б. пр.).*

конференция, чиято цел ще бъде да обмисли какви по-нататъшни стъпки могат да бъдат предприети за трансформиране на империята от държава, в която основните отговорности и тежести на общите ѝ дела се поддържат и контролират от Обединеното кралство, в общност от равноправни нации, провеждаща външната си политика и общите си дела чрез непрекъснати консултации и съгласувани действия... Решението днес е против всякакво федерално възстановяване след войната... Очевидно е обаче, че институцията, чрез която подобрената имперска система ще работи, ще бъде новосформираният Имперски кабинет. Имперският кабинет ще се различава в някои важни отношения от Имперската конференция. Той ще се събира ежегодно, вместо веднъж на 4 години. Той ще се занимава с външната политика, която Имперската конференция никога досега не е обсъждала... Следователно неговите заседания ще бъдат тайни... Той ще се състои от най-важните британски министри, заседаващи в конклав с министрите на задграничните доминиони, вместо само от държавния секретар за колониите, както обикновено е било досега.“

Както е добре известно, Имперският военен кабинет се събира 14 пъти през 1917 г., събира се е отново през 1918 г. и се е събира в Париж през 1918-1919 г. като делегация на Британската империя на Мирната конференция.

Успоредно с това, Имперската военна конференция се е събира в Лондон през 1917 г. под ръководството на секретаря по колониите, за да обсъди проблеми, несвързани с войната. На заседанията на първия орган е решено да се провеждат годишни срещи в бъдеще и да се поканят доминионите да установят резидентни министри в Лондон, за да се осигурят постоянни консултации.

На среща през 1917 г. е изготвена известната Имперска резолюция, която изключва федерацията като решение на имперския проблем и признава пълното равенство на доминионите и Обединеното кралство под ръководството на един крал.

Това развитие е не само приемливо за Милнър, но очевидно замислено от него. На 9 юли 1919 г. той публикува официално изявление, съдържащо следните думи: „Единствената възможност за продължаване на Британската империя е абсолютното, напълно равноправно партньорство между Обединеното кралство и доминионите. Казвам това без никакви резерви.“

Когато Милнър умира през май 1925 г., некрологът в „Таймс“ казва следното за тази част от живота му: „Със специалното заседание на Военния кабинет, на което присъстват министър-председателите на доминионите, което, започвайки на 20 март, става известно като Имперски военен кабинет... Милнър е по-заинтересован от всеки друг британски държавник. Концепцията за Имперския военен кабинет и самото предложение за включване на премиерите на доминионите в кабинета на Обединеното кралство са негови. И когато, благодарение на готовността на г-н Лойд Джордж да приеме предложението, концепцията на Милнър е реализирана, тя се оказва не само решение на проблема с имперското административно единство в неговата тогавашна преходна, но най-спешна фаза, но и траен и широкообхватен напредък в конституционната еволюция на Империята. Кабинетът се събира отново през 1918 г. и продължава да функционира като делегация на Британската империя в мирните преговори във Версай през 1919 г. Така, в момента на най-голямата си нужда, Империята получава от Милнър общ изпълнителен орган. Защото Имперският военен кабинет предприема изпълнителни действия, а неговите решения обвързат цялата Империя.“[154]

---

[154] *Това мнение за важната роля на Милнър в периода 1916-1921 г., несъмнено е на Джеффри Доусън, но се споделя от всички членове на „детската градина“. То е изказано с различни думи*

Именно Милнър настоява и организира Имперската конференция от 1921 г., действайки в качеството си на секретар по колониите, въпреки че е принуден поради влошено здраве да подаде оставка, преди свикването на конференцията. В този период, като секретар по колониите, Милнър, подпомаган от Амери, изготвя плановете за новата „диархична“ конституция за Малта, дава пълна свобода на Египет, назначава Къртис да работи по ирландския проблем и дава разрешение на Канада да установи собствено посолство в САЩ, постът е зает едва през 1926 г. от зетя на най-близкия сътрудник на Милнър във фонда на Роудс.

Имперските конференции от 1921 г. и 1923 г. са под контрола на Блока на Сесил, поне в делегацията на Обединеното кралство. Трима от петимата членове на делегацията през 1921 г. са от този блок (Балфур, Кързън и Остин Чембърлейн), а другите двама са Лойд Джордж и Уинстън Чърчил[155]. От членовете на останалите пет делегации, само Смътс от Южна Африка е от значение за нас. В секретарския персонал на делегацията на Обединеното кралство можем да посочим присъствието на Ханки и Григ.

На Имперската конференция от 1923 г. откриваме подобна ситуация. Трима от четиримата делегати от Обединеното кралство са от Блока на Сесил (лорд Солсбъри, Кързън и херцог Девъншир), а другият е министър-председателят Болдуин.

Смътс отново ръководи южноафриканската делегация. Секретариатският персонал се ръководи от Ханки, докато отделната индийска секретарска група е водена от Л. Ф. Ръшбрук Уилямс. Последният, когото вече споменахме, е свързан с групатана Милнър, откакто е избран за член на „Вси души“ през 1914 г., специално работи по подготовката на Закона за управлението на Индия от 1919 г. и под ръководството на Марис работи по прилагането на този закон, след като е приет.

По-късната му кариера го отвежда в различни части на обширната система на групата на Милнър, както се вижда от това, че е делегат в Асамблеята на ОН през 1925 г., външен министър на щата Патиала през 1925-1931 г., член на индийската „Кръгла маса“ през 1920-1932 г., значима фигура в Британската радиоразпръсквателна корпорация и в делегацията на Министерството на информацията.

Няма нищо, което да показва, че г-н Джон Латъм (по-късно сър Джон) е член на групата на Милнър, но в по-късни години синът му, Ричард, очевидно е. Сър Джон очевидно е осъществил първия си контакт с групата на Милнър през 1919 г., когато е професор по право в университета в Мелбърн, когато е член на екипа на австралийската делегация на Парижката мирна конференция и докато е там, става помощник-секретар на британската делегация. През 1922 г., на 45 години, той започва 12-годишен мандат като австралийски член на парламента. През този кратък период той е главен прокурор през 1925-1929 г., министър на индустрията през 1928-1929 г., лидер на опозицията през 1929-1931 г., заместник-лидер на мнозинството през 1931-1932 г. и заместник-министър-председател, главен прокурор и министър на индустрията през 1932-1934 г.

Джон Латъм

Освен това, е британски секретар в Съюзническата комисия по чехословашките въпроси през 1919 г., първи президент на Съюза на ОН, австралийски делегат в ОН през 1926 и 1932 г., австралийски представител на Световната конфе-

от Базил Уилямс в „Речник на националните биографии“ и от Джон Бюкан в автобиографията му „Пътят на поклонника“. Бостън, 1940 г. (Pilgrim's Way, Boston, 1940)

[155] *И двата също са членове на този блок. (б. пр.)*

ренция по разоръжаване през 1932 г., ректор на Университета в Мелбърн през 1939-1941 г.; австралийски посланик в Япония през 1940-1941 г. и вицепрезидент за периода 1932-1944 г., а сега е член на редакционния екип на „Таймс“.

На тези две конференции различни членове на Блока на Сесил и Групата на Милнър са поканени за консултации по въпроси от тяхната компетентност. От тези лица можем да споменем имената на Х. А. Л. Фишър, сър Еър Кроу, сър Сесил Хърст, Робърт Сесил, Леополд Амери, Самуел Хоар и сър Фабиан Уеър (от „Детската градина“).

Имперската конференция от 1926 г. е общопризната за една от най-важните от следвоенния период. Блокът на Сесил и Групата на Милнър отново включват 3 от 5 членове на делегацията на Обединеното кралство (Балфур, Остин Чембърлейн и Леополд Амери), а Болдуин и Чърчил са другите двама. Ханки, както обикновено, е секретар на конференцията. От останалите 7 делегации нищо не е от значение за нашето изследване, освен че Винсънт Маси е съветник на канадския Червен кръст, а Джон Грейг Латам е член на австралийския Червен кръст през 1944 г.

От 1934 г. той е главен съдия на Австралия. В тази блестяща, дори и закъсняла, кариера сър Джон се свързва с Групата на Милнър и това несъмнено помага на сина му Ричард за по-ранната му кариера. Ричард Латам е стипендиант на Роудс в Оксфорд до 1933 г. и член на „Вси души“ от 1935 г. Той написва допълнителната правна глава в „Преглед на британските дела на Британската общност“ на У. К. Ханкок и е един от главните съветници на К. К. Уиър в известната му книга „Уставът на Уестминстър и статутът на доминионите“ (1938 г.). За съжаление, Ричард Латам умира няколко години по-късно, докато е все още на около 30 години.

От книгата на професор Уиър става ясно, че сър Джон Латам, дори и член на опозицията по това време, е една от главните фигури в приемането на Уестминстърския статут от Австралия. Новият статут на доминионите, както е формулиран в доклада на конференцията и по-късно известен като „Декларацията на Балфур“, е приет от групата на Милнър, както в „Кръглата маса“, така и в „Таймс“.

В „Таймс“, на 22 ноември 1926 г., читателите са информирани, че „Декларацията“ просто описва Империята такава, каквато е, без нищо наистина ново, освен премахването на няколко анахронизма. Статията заключава: „Във всичките ѝ различни клаузи почти няма твърдение или определение, което да не съвпада с познатата практика.“

Имперската конференция от 1930 г. е проведена от Лейбъристко правителство и сред главните ѝ делегати няма членове на Блока на Сесил или Групата на Милнър. Сър Морис Ханки обаче е секретар на конференцията, а сред главните съветници са Морис Гуайър и Х. Д. Хендерсън. И двамата са членове на „Вси души“ и очевидно близки до Групата.

Имперската конференция от 1937 г. се провежда през периода, в който Групата на Милнър е в разцвета на своята мощ. От 8-те членове на делегацията на Обединеното кралство 5-ма са от Групата (лорд Халифакс, сър Джон Саймън, Малкълм Макдоналд, Ормсби-Гор и сър Самуел Хоар). Останалите са Болдуин, Невил Чембърлейн и Дж. Рамзи Макдоналд.

Освен това, ръководител на индийската делегация е маркиз Зетланд от Блока на Сесил. Сър Морис Ханки е секретар на конференцията, а сред съветниците са сър Доналд Съмървел (от „Вси души“ и групата на Милнър), Винсънт Маси, сър Фабиан Уеър и маркиз Хартингтън.

В допълнение към Имперските конференции, където влиянието на Групата е по-широко, отколкото изглежда от състава на делегациите, тя оказава влияние и в администрацията на Британската общност, особено в двата периода на най-голямото ѝ могъщество, от 1924 до 1929 г. и от 1935 до 1939 г. Показател за това е, че длъжността секретар по колониите е заемана от Групата в продължение на 7 от 10 години от 1919 до 1929 г. и в продължение на 5 от 9 години от 1931 до 1940 г., докато длъжността секретар по доминионите е заемана от член на Групата в продължение на 8 от 14 години от създаването ѝ през 1925 г. до избухването на войната през 1939 г. (въпреки че Лейбъристката партия е на власт през две от тези години).

Секретарите на колониите, за които говорим, са: *лорд Милнър, 1919-1921, Леополд Амери, 1924-1929, Малкълм Макдоналд, 1935, Ормсби-Гор, 1936-1938, Малкълм Макдоналд, 1938-1940.* Секретарите на доминионите, за които говорим, са: *Амери, 1925-1929, Малкълм Макдоналд, 1935-1938, 1938-1939.*

По-ниските постове в Министерството на колониите също са в обсега на Групата. Постоянен заместник-секретар е сър Джордж Фидес от „Детската градина" през 1916-1921 г. Джеймс Мастъртън-Смит, който преди е личен секретар на Балфур, постоянен заместник-секретар, наследявайки Фидес през 1921-1925 г., а Джон Мафи, който е секретар на лорд Челмсфорд, докато последният е вицекрал през 1916-1921 г., е постоянен заместник-секретар от 1933 до 1937 г.

Длъжността парламентарен заместник-секретар, която е заемана от лорд Селбърн през 1895-1900 г. и от сър Артър Стийл-Мейтланд през 1915-1917 г., е заеман от Амери през 1919-1921 г., от Едуард Ууд (лорд Халифакс) през 1921-1922 г., от Ормсби-Гор през 1922-1924, 1924-1929 г. и от лорд Дъферин (брат на лорд Блекууд от „Детската градина") от 1937 до 1940 г.

Повечето от тези лица (вероятно всички с изключение на Мастъртън-Смит, Мафи и лорд Дъферин) са членове на Групата. Най-важният, разбира се, е Леополд Амери, когото вече показахме като главно политически протеже на Милнър.

Все още не сме посочили, че Малкълм Макдоналд е член на групата на Милнър и на този етап трябва да посочим, че той е член, или поне протеже, на Групата от 1931 или 1932 г. нататък, без никога да стане член на вътрешния кръг. Доказателствата, сочещи тази връзка, ще бъдат обсъдени по-късно.

На този етап трябва да кажем няколко думи за У. Ормсби-Гор (лорд Харлех от 1938 г.), който е член на Блока на Сесил по брак и на Групата на Милнър по осиновяване. Завършил Итън през 1930 г., той постъпва в „Ню колидж" като състудент на Филип Кер и Реджиналд Купланд. Получава дипломата си през 1908 г. и е назначен за член на „Ню колидж" през 1936 г. Консервативен член на парламента от 1910 г. до влизането си в Горната камара през 1938 г., той прекарва първите години на Първата световна война във военното разузнаване в Египет. През 1913 г. се жени за лейди Беатрис Сесил, дъщеря на 4-ия маркиз Солсбъри, а четири години по-късно става парламентарен личен секретар на лорд Милнър, както и помощник-секретар на военния кабинет (свързан на последния пост с Ханки, Кер, У. Г. С. Адамс и Амери от Групата). Ормсби-Гор заминава на мисия в Палестина през 1918 г. и е в британската делегация на Парижката мирна конференция като експерт по Близкия изток.

Той е заместник-секретар по колониите при херцог Девъншир през 1922-1924 г. и при Леополд Амери през 1924-1929 г., като през 1936-1938 г. става самостоятелен секретар по колониите.

В интервала 1929 – 1936 г., той е генерален началник на пощите през 1931 г. и първи комисар по строителството през 1931-1936 г. Той е член на Комисията по постоянните мандати (1921-1923 г.) и на Мисията на колониалното министерство в Британските Западни Индии[156] (1921-1922 г.), а през 1924 г. е председател на Източноафриканската парламентарна комисия.

Той е върховен комисар на Южна Африка и трите местни протектората през 1941-1944 г. Директор на *Midland Bank* и на *Standard Bank of South Africa*. Той е един от основателите на Кралския институт за международни отношения, член на комисията на лорд Лотиан по Африканското проучване и член на съвета на Института.

Групата на Милнър оказва влияние върху делата на Британската общност и чрез публична дейност в голямо количество и добро качество. Това става чрез различните периодични издания, контролирани от Групата, като „Кръглата маса", „Таймс", „Международни отношения" (International Affairs) и други; чрез книги, публикувани от Кралския институт за международни отношения и от отделни членове на Групата; чрез академични и университетски дейности на хора като професор Купланд, професор Цимерн, професор Харлоу и други; чрез публични и частни дискусионни срещи, спонсорирани от „Кръглите маси" в цялата страна, от Института за международни отношения по целия свят, от Института за тихоокеански отношения (IPR / ИТО), от Съвета по външни отношения, от Института за политика в Уилямстаун, от групата за стипендии на Роудс; и чрез трите неофициални конференции за отношенията на Британската общност, провеждани от Групата от 1933 г. насам.

Някои от тези организации и дейности вече са споменати. Последната ще бъде описана тук. Останалите – в Глава 10.

Трите неофициални конференции за отношенията в Британската общност са проведени в Торонто през 1933 г., в Сидни през 1938 г. и в Лондон през 1945 г. Те са инициирани и контролирани от Групата, действаща чрез различните Институти по международни отношения, с надеждата, че ще допринесат за по-тесния съюз на Британската общност, като наклони мнението на видни личности в доминионите в тази посока. Планът е изготвен от членовете на Института за тихоокеански отношения на Британската империя на срещата в Киото през 1929 г. Членовете от Великобритания са лорд Робърт Сесил, сър Хърбърт Самуел, сър Доналд Съмървел, сър Джон Пауър, П. Дж. Ноел-Бейкър, Г. М. Гаторн-Харди, Х. В. Ходсън, Х. У. Кер, А. Дж. Тойнби, Дж. У. Уилър-Бенет и А. Е. Цимерн. От тях двама са от блока на Сесил, а петима - от групата на Милнър.

Дискусията продължава на срещата на Института за тихоокеански отношения в Шанхай през 1931 г. и комитет под ръководството на Робърт Сесил изготвя дневен ред за неофициалната конференция. Този комитет прави окончателните договорености на среща в Чатам Хаус през юли 1932 г. и публикува като предварителен труд том, наречен „Консултации и сътрудничество в Британската общност".

---

[156] *Британските Западни Индии са група карибски острови и континентални територии, под британско управление. Това са островите Ямайка, Барбадос и Тринидад и Тобаго, и континенталните територии Британски Хондурас (сега Белиз) и Британска Гвиана (сега Гвиана). (б. пр.)*

Конференцията се провежда в Университета в Торонто от 11 до 21 септември 1933 г. с 43 делегати и 33 секретари, като пътните разходи са покрити от грант от корпорацията Карнеги. Делегацията на Обединеното кралство се състои от 11-те имена, споменати по-горе, плюс Р. К. М. Арнолд, като личен секретар на лорд Сесил и Дж. П. Маклей (известният корабостроител) като личен секретар на сър Хърбърт Самуел.

Австралийската делегация от 6 души включва професор А. Х. Чартерис, професор Ърнест Скот, А. Смитс (стипендиант на Роудс от 1929 г.), Алфред Стърлинг (бакалавър от Оксфорд), У. Дж. В. Уиндейър и Ричард Латам (стипендиант на Роудс от 1933 г.).

Канадската делегация се състои от Н. У. Роуел, сър Робърт Бордън, Луис Коут, Джон У. Дефо, сър Робърт Фалконър, сър Джоузеф Флавел, У. Санфорд Еванс, Винсънт Маси, Рене Л. Морин, Дж. С. Уудсуърт, У. М. Бъркс, Чарлз Дж. Бърчел, Брук Клакстън, Пърси Е. Корбет, У. П. М. Кенеди, Дж. Дж. Макдонъл (попечител на фонда на Роудс за Канада) и Е. Дж. Тар.

Секретар на делегацията е Джордж Паркин Глейзбрук (Балиол, 1924 г.). Повечето от тези имена са значими, но е нужно само да отбележим, че поне четирима от тях, включително секретарят, са членове на групата на Милнър (Маси, Корбет, Флавел, Глейзбрук).

Делегацията на Нова Зеландия има трима членове, един от които беше У. Дауни Стюарт, а делегацията на Южна Африка има петима членове, включително Ф. С. Малан и професор Ерик А. Уокър.

Секретариатът на цялата конференция се ръководи от И. С. Макадам от Кралския институт по международни отношения. Секретар на делегацията на Обединеното кралство е Х. В. Ходсън. Групата на Милнър има 8 от 43 делегати, както и секретарите на делегациите на Канада и Обединеното кралство.

Конференцията е разделена на четири комисии, всяка от които има председател и докладчик. Първата комисия (по външна политика) е разделена на две подкомисии. Председателите на четирите комисии са Робърт Сесил, Винсент Маси, Ф. С. Малан и У. Дауни Стюарт. Така групата на Милнър има двама от четиримата председатели.

Докладчиците (включително на двете подкомисии) са А. Л. Цимерн, Х. В. Ходсън, П. Е. Корбет, Е. А. Уокър, П. Дж. Ноел-Бейкър, Д. Б. Съмървел и А. Х. Чартерис. Така Групата на Милнър има 4-ма от 7-те и евентуално повече (тъй като Уокър вероятно е член на групата).

Дискусиите на конференцията са тайни, журналистите не са допуснати, а в публикуваните доклади, са редактирани от А. Дж. Тойнби, като поставя всички забележки в непряк дискурс и значително съкратени, без да се посочват говорителите.

Конференцията прави редица препоръки, включително следните:

(1) Върховните комисари на доминионите в Лондон трябва да получат дипломатически статут с директен достъп до Министерството на външните работи;

(2) младшите членове на Министерството на външните работи на доминионите трябва да преминат период на обучение във Министерството на външните работи в Лондон;

(3) да се разменят дипломатически представители между доминионите;

(4) да се създадат трибунали на Британската общност за разрешаване на правни спорове между доминионите;

(5) да се подкрепя колективната сигурност и ОН;

(6) да се застъпва за сътрудничество със САЩ.

Втората неофициална конференция за отношенията в Британската общност се провежда близо до Сидни, Австралия, от 3 до 17 септември 1938 г. Разходите са покрити от субсидии от фондацията Карнеги и попечителите на фонда на Роудс. Решението за провеждане на втората конференция е взето от британските членове на срещата на Института за тихоокеански отношения в Йосемити през 1936 г.

Комитет под ръководството на виконт Самуел се събира в Чатам Хаус през юни 1937 г. и изготвя договореностите и дневния ред. Изборът на делегати е оставен на различните Институти по международни отношения.

От Обединеното кралство са лорд Лотиан (председател), Лайънъл Къртис, У. К. Ханкок, Хю А. Уиндъм, А. Л. Цимерн, Норман Бентуич, Ърнест Бевин, В. А. Казалет, А. М. Фрейзър, сър Джон Бърнет-Стюарт, мис Грейс Хадоу, сър Хауърд Кели, сър Фредерик Минтър, сър Джон Прат и Джеймс Уокър. Поне 5-ма от 15-те, включително председателят, са от групата на Милнър.

От Австралия са 31 членове, включително Т. Р. Бавин (председател на делегацията), К. Х. Бейли (стипендиант на Роудс) и А. Х. Чартерис.

От Канада са 15, включително Е. Дж. Тар (председател на делегацията) и П. Е. Корбет.

От Индия са 4 индийци. От Ирландия са 5 души. От Нова Зеландия са 14, с председател У. Дауни Стюарт. От Южна Африка идват 6, включително П. Ван дер Бил (председател) и Г. Р. Хофмайр (стар сътрудник на „Детската градина“ в Трансваал).

От 90 делегати 9 са членове на групата на Милнър, а 3 други вероятно са. Това е малка част, но провеждането на конференцията е добре контролирано. Председателите на трите най-важни делегации са от Групата на Милнър (Егълстън, Дауни Стюарт и Лотиан); председателят на самата конференция (Бавин) също е. Секретар на конференцията е Макадам, протоколчикът е Ходсън, а секретар на прескомисията е Лайънъл Винсънт Маси (внук на Джордж Паркин).

Протоколите от конференцията са редактирани от Ходсън, с въведение от Бавин, и публикувани от Кралския институт по международни отношения. Отново не е дадено никакво указание кой какво е казал.

Третата неофициална конференция за отношенията с Британската общност е подобна на останалите, въпреки че военната извънредна ситуация ограничава участието до лица, които вече са в Лондон. Като справочен материал тя подготви 62 книги и доклади, много от които сега са публикувани. Сред тях е „Световна война: нейната причина и лечение“ от Лайънъл Къртис. Комисията по организацията и дневния ред, с председател лорд Астор, се събира в Ню Йорк през януари 1944 г.

Делегациите извън Обединеното кралство са съставени от лица, изпълняващи военна служба в Лондон, с щедра смесица от стипендианти на Роудс. Председателите на различните делегации включват професор К. Х. Бейли от Австралия, Е. Дж. Тар от Канада, сър Сардар Е. Сингх от Индия, У. П. Морел (когото вече видяхме като лектор от катедрата открита с парите на Бейт, стипендиант на Роудс и съредактор с преподобния К. Н. Бел от „Всси души“), професор С. Х. Франкел от Южна Африка и лорд Хейли от Обединеното кралство.

Има и наблюдатели от Бирма и Южна Родезия. От 53 делегати 16 са от Обединеното кралство. Сред тях са лорд Хейли, Лайънъл Къртис, В. Т. Харлоу, сър Фредерик Уайт, А. Г. Б. Фишър, Джон Коутман, мис Катлийн Кортни, виконт Хинчингбрук, А. Крийч Джоунс, сър Уолтър Лейтън, сър Хенри Прайс, мис Хе-

дър Харви и други. От общо 53 членове, не повече от 5 или 6 са от групата на Милнър.

Встъпителната реч на конференцията беше произнесена от лорд Робърт Сесил, а сборникът с доклади е публикуван в обичайната форма под редакцията на Робърт Фрост, секретар по научните изследвания на Кралския институт по международни отношения и автор на имперските раздели на „Историята на Таймс".

От всички разнообразни дейности на групата на Милнър по делата на Британската общност, може да се види двойнствено отношение. Това отношение разкрива всеотдайно обществено приемане на съществуващите конституционни и политически отношения между Великобритания и доминионите, съчетано със силно тайно желание за някаква форма на по-тесен съюз. Осъзнаването, че по-тесен съюз не е осъществим политически в една демократична епоха, в която мнозинството от хората, особено в доминионите, отхвърлят всякакви усилия за обединяване на различните части на Империята, обяснява това раздвоение.

Членовете на Групата, както посочва „Кръглата маса" през 1919 г., не са убедени в ефективността или осъществимостта на която и да е програма за отношения с доминионите, основана единствено на сътрудничество без институционална основа, но публично и след това Групата с цялото си сърце приема тази посока на развитие, която разрушава едно по едно правните и институционални връзки, свързващи доминионите с метрополията. В една специална област след друга – в отбраната, икономическото сътрудничество, опазването на суровините, военните гробове, интелектуалното сътрудничество, здравните мерки и т.н., Групата с нетърпение приветства усилията за създаване на нови институционални връзки между самоуправляващите се части на Британската общност. Но през цялото време Групата осъзнава, че тези нововъведения не са в състояние да задоволят копнежа, който гори в самата Група.

Едва когато Втората световна война започва да навлиза във втората си, по-обнадеждаваща фаза, Групата отново започва да надига глас с предложения за по-постоянна организация на конституционната страна на отношенията с Британската общност. Всички тези предложения са предложени плахо и колебливо, публично етикетирани като пробни балони и обикновено предшествани от увлекателно твърдение, че предложението е резултат от личното виждане на самия оратор.

„Мисленето на глас", както го нарича Смътс, се превръща в епидемия сред членовете на Групата. Така тези празни мисли могат лесно да бъдат отхвърлени, ако попаднат на неплодородна или негостоприемна почва, и дори човекът, от когото произлизат предложениятя, не може да бъде държан отговорен за „мисленето на глас".

Всички тези предложения следват подобен модел:

(1) размисъл върху голямата криза, която Британската общност преживява през 1940-1942 г.;

(2) индикация, че тази криза изисква реорганизация на Британската общност, за да се избегне повторението ѝ;

(3) пасаж с висока оценка за съществуващата структура на Британската общност и категорично твърдение, че независимостта и автономията на различните ѝ членове се приема от оратора и че нищо, което той предлага, не трябва да се приема като внушаващо желание за нарушаване дори и в най-малката степен на тази независимост; и

(4) самото предложение се появява.

Логическата несъвместимост на четирите части на модела, никога не се споменава и ако бъде посочена от някой критик, несъмнено е извинена с мотива, че

англичаните са по-скоро практични, отколкото логични – извинение, зад което много англичани, дори извън Групата на Милнър, често намират оправдание.

Ще дадем три примера за предложенията на групата на Милнър за реформа на Британската общност през втората фаза на Втората световна война. Те произлизат от генерал Смътс, лорд Халифакс и сър Едуард Григ. Всички те са убедени, че Британската общност ще бъде драстично отслабена в следвоенния свят и ще се нуждае от вътрешна реорганизация, за да заеме мястото си като балансираща сила между двете велики сили – САЩ и СССР.

В статия в американското седмично списание *Life* (Живот) от 28 декември 1942 г. и в реч пред британския клон на Парламентарната имперска асоциация в Лондон на 25 ноември 1943 г. Смътс е умишлено неясен, но се надява да използва тясната връзка между Обединеното кралство и зависимите колонии като средство за сближаване на самоуправляващите се доминиони с метрополията чрез обединяване на доминионите с колониите в регионални блокове.

Този план има определени предимства, въпреки че е отхвърлен като непрактичен от Лайънъл Къртис през 1916 г. Ако регионалните блокове могат да бъдат формирани чрез разделяне на Британската общност на 4 или 5 географски групи, с доминион във всеки регион, тясно свързан с колониите в същия регион, и ако това може да стане без отслабване на връзката между Обединеното кралство и колониите, ще послужи за укрепване на връзката между Обединеното кралство и доминионите. Последната цел е откровено призната от Смътс. **Той също предлага федерализирана Западна Европа да бъде включена в регионалния блок на Обединеното кралство.**

Предложението на сър Едуард Григ, направено в книгата му „Британската общност", се появява и през 1943 г. То е много подобно на идеята на Смътс, дори с използването на едни и същи словесни изрази. Например, и двамата говорят за необходимостта от прекратяване на „двойната империя", от която едната част следва централизиращ курс, а другата – децентрализиращ. Този израз е заимстван от лорд Милнър (според сър Едуард) и се отнася до разликата между зависимите и самоуправляващите се части на Британската общност. Сър Едуард се застъпва за създаването на пет регионални блока, като Западна Европа, обединена чрез военен съюз с Обединеното кралство, е в един от тях. (б. пр.: в последствие със САЩ – бъдещото НАТО)

Без никаква жертва на суверенитета от страна на когото и да било, той си представя създаването на регионален съвет („като миниатюрна Имперска конференция") и съвместно парламентарно събрание в три от тези региони. Членовете на съвета са представители на законодателните органи, а не на правителствата; събранието се състои от избрани членове от съществуващите национални парламенти в съответнно съотношение; и всеки регион ще има постоянен секретариат за изпълнение на договорените решения. Не е посочено как тази сложна организация може да се съгласува с неограничения национален суверенитет.

Предложението на лорд Халифакс, направено в реч пред Търговския съвет в Торонто на 24 януари 1944 г., е малко по-различно, въпреки че той очевидно има същата цел и същата представа на съществуващите световни условия. Той предполага, че Великобритания не може да запази позицията си на велика сила, в сравнение с новото положение на САЩ и СССР като велики сили, единствено в рамките на Обединеното кралство. Съответно, той се застъпва за координация на външната политика и мерките за отбрана, чрез който доминионите да могат да участват и в двете, а на други сили да се предложи единен фронт. Тези „пробни балони" на Смътс, Григ и Халифакс не са техни изолирани лични реакции, а са

резултат от дискусии и различни становища сред Групата, и това е очевидно от едновременните предложения, появили се в редакционните статии на „Таймс“ през първата седмица на декември 1943 г. и броя на „Кръглата маса“ за същия месец.

„Уинипег Фрий Прес“, вестник, който често показва, че е осведомен за съществуването на Групата на Милнър, в редакционните си статии от 26 и 29 януари 1944 г., посочва този изблик на предложения за реконструкция на Империята и казва: „Добавена към предишните изявления, речта от Халифакс предоставя убедителни доказателства, че в Обединеното кралство съществува мощно движение за Британска общност, която ще говори с един глас. И ще отбележим, че лорд Халифакс смята тази промяна в структурата на Британската общност като първото съображение на следващата Имперска конференция... През всички тези речи и статии се прокрадва ясната нотка на страх. Говорителите са обсебени от мисълта, че властта е единствената сила, която има значение. Светът ще бъде управляван от Левиатани... Трагично е, че искрената и могъща група общественици в Англия, представена от лорд Халифакс и фелдмаршал Смътс, реагира на проблема с поддържането на мира по този начин.“

Тези предложения са посрещнати с вълна от протести, достигнали ненужни височини на осъждане, особено в Канада. Те са отхвърлени в Южна Африка, отблъснати от Макензи Кинг и другите в Канада, наречени „изолационистки“ от социалдемократичната канадска партията (CCF), порицани единодушно от Квебекското събрание и отхвърлени от премиера Чърчил. С изключение на Нова Зеландия и Австралия, където страхът от Япония оказва дълбоко влияние върху общественото мнение, и в Обединеното кралство, където влиянието на Групата на Милнър е толкова широко, предложенията получават хладен прием.

В Южна Африка само „Кейп Таймс“ е благосклонен, а в Канада в „Провинция Ванкувър“ има малка група поддръжници. Така Групата на Милнър отново отхвърля всяко движение към по-тесен съюз. Тя продължава да си играе с идеята на Григ за регионалните блокове в рамките на Британската общност, но тук се сблъсква с почти неразрешим проблем. Ако в Африка се създаде регионален блок, местните жители на африканските колониални райони ще бъдат подложени на безмилостната експлоатация от южноафриканските бури и трябва да се отхвърлят обещанията за благосъстояние на местното население, които Групата изразява в Бялата книга за Кения от 1923 г. Съпротивата ѝ срещу влиянието на бурите в трите местни протектората в Южна Африка, изказванията в полза на благосъстоянието на местното население в „Африканското проучване“ от 1938 г. и честите изявления на „Кръглата маса“ за първостепенното значение на защитата на правата на местното население се обезсилва. Подобно отхвърляне е много малко вероятно и е подчертано от самия Григ в книгата му.[157]

Самата Група на Милнър е сред главните, ако не и главната сила във Великобритания, засилващи децентрализиращите влияния в самоуправляващите се части на Империята. Това влияние е най-значително по отношение на Индия, Палестина, Ирландия и Египет, всяка от които е отделена от Великобритания чрез процес, в който Групата на Милнър е главен агент. Първият от тях е толкова важен, че ще бъде обсъден в отделна глава, но тук трябва да кажем няколко думи за останалите три.

Групата на Милнър се интересува слабо от делата на Палестина, освен в ранния период (1915-1919 г.), в по-късния период (докладът на Пийл от 1937 г.) и

---

[157] *Относно реакцията на речите на Смътс и Халифакс вижте Дж. Г. Алън, „Editorial Opinion in the Contemporary British Commonwealth and Empire“, Boulder, Colorado, 1946.*

защото британското влияние върху Комисията за постоянни мандати, винаги се упражнява чрез член на Групата. Идеята за установяване на мандатна система за териториите, отнети от вражеските сили в резултат на войната, несъмнено възниква от вътрешния кръг на Групата на Милнър. Тя е предложена за първи път от Джордж Луис Биър в доклад, представен на правителството на САЩ на 1 януари 1918 г., и от Лайънъл Къртис в статия, наречена „Прозорците на свободата" в „Кръглата маса" за декември 1918 г.

Биър е член на Групата на Кръглата маса от около 1912 г. и всъщност е първият член, който не е британски поданик. Биър е член на Групата, според некролога му, публикуван в „Кръглата маса" през септември 1920 г.

Вниманието на Групата е привлечено за първи път от серия англофилски изследвания за Британската империя през 18-ти век, които той публикува в периода след 1893 г. Германофоб и англофил, според „Кръглата маса", той възнамерява чрез писането си, „да противодейства на лъжите за британската колониална политика, които се намират в ръководствата, използвани в американските начални училища".

Когато Групата „Кръглата маса", около 1911 г., започва да изучава причините за Американската революция, те пишат на Биър и установяват близки отношения.

Той пише докладите за САЩ в „Кръглата маса" в продължение на много години и влиянието му е ясно видимо в „Общността на нациите" на Къртис. Той загатва за съществуването на Групата в статия, която написва за Милнър в „Тримесечника по политология" от юни 1915 г.. Там казва: „Той се откроява като интелектуален лидер на най-прогресивната школа на имперската мисъл в цялата империя."

Биър е един от главните поддръжници на американската намеса във войната срещу Германия в периода 1914-1917 г.; той е главен експерт по колониалните въпроси в „Разследването" на полковник Хаус, което изучава планове за мирните споразумения; и е американски експерт по колониалните въпроси на Мирната конференция в Париж.

Групата на Милнър успява да го назначи за ръководител на отдела за мандати на ОН веднага след създаването му. Той е един от създателите на Кралския институт за международни отношения в Лондон и неговия американски клон, Съвета по външни отношения. Заедно с лорд Юстас Пърси изготвя план за „История на мирната конференция", която написва Харолд Темперли.

Предложението на Къртис за системата от мандати е публикувано в „Кръглата маса" след дискусии с Кер и други членове на вътрешния кръг. То е прочетено от Смътс, преди да бъде отпечатано, и е използвано от него като основа за меморандума му, публикуван през декември 1918 г., озаглавен „Обществото на нациите: Практическо предложение". Той въплъщава конституция за Обществото на нациите в 21 члена. Първите 9 от тях се занимават с въпроса за мандатите. Членът за мандатите от окончателния пакт на Обществото на нациите (член 22) е изготвен от Смътс и Кер (според Темперли) и е представен от Смътс на Комисията на Обществото на нациите на мирната конференция. Самите мандати са предоставени при условия, изготвени от лорд Милнър. Тъй като това трябва да се направи на международна основа, проектите на Милнър не са приети веднага, а са представени на международен комитет от петима членове, заседаващ в Лондон. В този ко-

митет Милнър е председател и единствен британски член и успява да постигне приемането на проектите си.[158]

Изпълнението на условията на мандатите е под надзора на Постоянна комисия по мандатите от 9 (по-късно 10) членове. Британският член на комисията винаги е от групата на Милнър, както може да се види от следния списък: *Ормсби-Гор, февруари 1921 г. - юли 1923 г. Лорд Лугард, юли 1923 г. - юли 1936 г. Лорд Хейли, септември 1936 г. - март 1939 г. Лорд Ханки, май 1939 г. - септември 1939 г. Лорд Хейли, септември 1939 г.*

Надзорната власт над мандатната система и самата система, е резултат от дейността на групата на Милнър и се контролира от нея. Това се отнася както за Палестина, така и за другите мандати.

Палестина обаче има особено положение сред мандатната система поради Декларацията на Балфур от 1917 г., в която се заявява, че Великобритания ще се отнесе с благосклонност към създаването на национален дом за евреите в Палестина. Тази декларация, известна като Декларацията на Балфур, трябва по-правилно да се нарича „Декларацията на Милнър", тъй като Милнър е действителният съставител и очевидно е главният ѝ поддръжник във Военния кабинет. Този факт не е публично достояние до 21 юли 1937 г. По това време Ормсби-Гор (лорд Харлех), говорейки от името на правителството в Камарата на общините, казва: „Проектът, първоначално представен от лорд Балфур, не е окончателният проект, одобрен от Военния кабинет. Одобреният Конкретен проект, впоследствие и от съюзническите правителства и от САЩ... и окончателно въплътен в Мандата, е изготвен от лорд Милнър. Действителният окончателен проект трябва да бъде издаден от името на външния министър (т.е. Балфур), но действителният съставител е лорд Милнър."

Милнър споменава този факт по типично косвен и скромен начин в Камарата на лордовете на 27 юни 1923 г., когато казва: „Аз бях страна по Декларацията на Балфур." Във Военния кабинет по това време той получава силна подкрепа от генерал Смътс. След като мандатът е установен, също изготвен от Милнър, Групата взема малко реално участие в управлението на Палестина. Никой от различните върховни комисари не е неин член и в никоя от различните комисии, занимаващи се с този проблем, няма такъв до Комисията „Пийл" през 1936 г.

Реджиналд Купланд е един от шестимата членове на Комисията „Пийл" и според неофициална информация е главният автор на нейния доклад. Въпреки тази липса на пряк контакт с темата, Групата упражняваше известно влияние по въпроса за Палестина поради общата си власт в съветите на Консервативната партия и защото Палестина се администрира чрез Колониалното министерство, където влиянието на Групата е значително.

Общото отношение на групата на Милнър не е нито проарабско, нито проционистко, въпреки че клони, едва забележимо към евреите. Групата никога не е била антисемитска и не са открити никакви доказателства в тази посока. Всъщност те са много съпричастни към евреите и към техните законни стремежи да преодолеят съдбата си, но тези симпатии са доста общи и отдалечени, а в личния

---

[158] *"George Louis Beer" in The Round Table (September 1920), X, 933-935; G. L. Beer, African Questions at the Peace Conference (New York 1923), 424-425; H. D. Hall, Mandates, Dependencies, and Trusteeship (Washington, 1948); U.S. State Department, Foreign Relations of the United States. Paris Peace Conference 1919, VI, 727-729. Че Кер е написал Член 22, се съобщава от Х. В. Темперли, „История на мирната конференция", V1, 501. Че Къртис е написал „Прозорци на свободата" и показва текста на Смътс, преди да напише меморандума си, се съобщава от Къртис в лично съобщение до професор Куинси Райт, според К. Райт, „Мандати по силата на ОН" (Чикаго, 1930), 22-23, бележка 53а.*

си живот хората от Групата нямат много реални контакти с евреи и нямат реална оценка за добрите качества на тези хора.[159] Тяхното виждане за антисемитизма е отдалечено и академично.

От друга страна, както при повечето англичани от висшата класа, отношението им към арабите е малко по-лично. Много членове на групата са били в арабските страни, имали са лични отношения с арабите, и ги намират за приятни хора. Тази симпатия към арабите обаче не повлиява на Групата на Милнър, до степен на онзи проарабски романтизъм, който може да се открие у хора като У. С. Блънт или Т. Е. Лорънс.

Нежеланието на групата на Милнър да прокарва ционистката кауза в Палестина се основавана по-академични съображения:

(1) виждането, че не е справедливо да се позволи на енергично малцинство от ционисти да дойде в Палестина и да прогони арабите или да ги постави в по-ниско икономическо и социално положение; и

(2) виждането, че това ще доведе до отчуждаване на арабите от „Западната“, и особено британската култура[160], и е особено вероятно евреите да получат контрол над средиземноморското крайбрежие от Египет до Сирия.

Колкото и да е странно, почти няма доказателства, че Групата действа от стратегически или икономически съображения. Широко разпространените обвинения, че Великобритания не е подкрепила ционизма в Палестина поради антисемитизъм или стратегически и икономически съображения, не се подкрепят от никакви доказателства, открити в рамките на Групата на Милнър.

Това може да се отнася за други части от британското обществено мнение и със сигурност е вярно за Британската лейбъристка партия, където съществуването на антисемитизма като влияние е ясно установено.

В Палестина, Индия и вероятно в Ирландия, политиката на Групата е мотивирана от собствени намерения, които поощряват враждуващите, насърчават екстремизма и отслабват британското влияние и в двете страни.

В дългосрочен план тази политика е проарабска, точно както в Индия е промюсюлманска, и в двата случая цели насърчаване на безкомпромисен обструкционизъм, който е можело да бъде избегнат, ако Великобритания прилага принципите, които пропагандира.

Отношението на Групата към арабите и евреите може да се види от някои цитати на нейните членове. На Мирната конференция от 1919 г., обсъждайки относителните достойнства на евреите и арабите, Смътс казва за евреите: „Те нямат привлекателните маниери на арабите. Те не впечатляват с грациозно подчинение. Те имат постоянни искания. Те са недоволен, непокорен малък народ и подобно на бурите, нетърпелив към лидерството и пагубно свадлив помежду си. Те виждат Бог в образа на ориенталски владетел.“

Няколко години по-късно Джон Доув, в писмо до Бранд, пита защо има толкова много проарабски настроения сред британците, особено в „кастата на държавните училища“, и го отдава на добрите обноски на арабите, произтичащи от начина им на живот в пустинните, на привързаността им към ездата и стрелбата, и двете занимания, близки до момчетата от държавните училища. Малко по-късно, в друго писмо, също написано от Палестина, Доув заявява, че целият арабски свят

---

[159] *Напротив, лорд Ротшилд е евреин, както и много др. предимно представители на банковите среди, имащи близки контакти с Групата, но тук автора „замазва“ въпроса, по разбираеми причини. (б. пр.).*

[160] *Арабите никога не са имали симпатии към „западната култура“ защото тя е в грубо противоречие с ислямския им мироглед и начин на живот. (б. пр.).*

трябва да бъде една държава и трябва да има Сирия и Палестина за своя входна врата, а не да бъде като Южна Африка, със залива Делагоа в други ръце.

Арабският свят, обяснява той, се нуждае от тази „западна врата", защото се опитваме да „озападним" арабите, а без нея те ще са прогонени на изток и към Индия, която мразят. Той заключава: „Ако арабинът принадлежи към Средиземноморието, както настоява Т. Е. Лорънс[161], не бива да го спираме. Защо нашият собствен лек за злините на човечеството навсякъде е Западната цивилизация и ако това е основателно, каква ще е ползата да принуждаваме хора, които искат директен контакт с нас, да се промъкват извън страната си, през задната врата, която подобно на Персийския залив, се отваря само на изток? Това със сигурност ще спре развитието, или ще го изкриви. Затова предлагам разделянето да не е постоянно, но това не означава, че етапът на приятелско наставничество е непременно лошо нещо за арабите. Напротив, напредналите народи могат да дадат толкова много, за да стимулират изостаналите, ако го правят с преценка и съчувствие. Но това не трябва да е помощ, която убива индивидуалността... Лично аз не виждам и най-малка вреда в това евреите да дойдат в Палестина при разумни условия. Те са братовчеди на арабите, както финикийците, и ако ционизмът донесе капитал и работна ръка, и спомогне за индустриализацията на региона, ще се оформи по-голяма териториална единица, един ден включваща и Палестина. Но те трябва да се задоволят да бъдат част от такава потенциална единица. Те не трябва да се страхуват от поглъщане, защото имат всичко, което могат да спечелят от Арабската федерация. Това означава много по-голямо поле за тяхната дейност."[162]

Отношението на Групата към специфичния проблем на ционизма е изразено изрично от самия лорд Милнър в реч в Камарата на лордовете на 27 юни 1923 г. След като изразява пълното си съгласие с политиката на британското правителство, разкрита в неговите действия и изявления, като Декларацията на Балфур и Бялата книга от 1922 г. (Cmd. 1700), той добавя: „Не говоря за политиката, която се пропагандира от крайните ционисти, което е съвсем различно нещо... Вярвам, че трябва само да продължим неуклонно с политиката на Декларацията на Балфур, както самите ние сме я тълкували, за да видим голям материален напредък в Палестина и постепенно поддържане на настоящата [арабска] агитация, чиято сила е глупаво да се отрича, но за която аз вярвам, че се дължи на изкуствен стимул, подбудена отвън. Мисля, че е много трудно да се открият симптомите на реално и общо недоволство сред масата арабско население от условията, при които живеят... В тази страна има достатъчно място за значително емигрантско население, без това да навреди по никакъв начин на местното арабско население, и всъщност в много отношения ще е в тяхна изключителна полза... В Палестина живеят около 700 000 души, а има място за няколко милиона... Аз съм и винаги съм бил силен поддръжник на проарабската политика, която за първи път беше пропагандирана в у нас по време на войната. Вярвам в независимостта на арабските страни, която те ни дължат и която могат да поддържат само с наша помощ. Очаквам с нетърпение Арабската федерация... Убеден съм, че арабите ще направят голяма грешка...

---

[161] Подполковник Томас Едуард Лорънс, или Лорънс Арабски. Известен е с подстрекаването на арабското въстание срещу Османската имепиря по време на ПСВ. След това е защитник на арабската кауза за независимост на Мирната конференция във Версай. (б. пр.).

[162] Историята показа точно обратното и в колко наивни заблуди са вярвали в Групата на Милнър и изобщо британците. Израел е смъртен враг на арабите и основен дестабилизиращ фактор в Близкия изток, но крепящ се единствено заради силното еврейско, ционистко лоби в САЩ. (б. пр.).

претендирайки за Палестина като част от Арабската федерация, аналогично на другите страни от Близкия изток, които са населени предимно с араби.“

Той продължава, казвайки, че според него Палестина се нуждае от постоянен мандат и при това условие може да се превърне в национален дом за евреите, да приеме толкова еврейски емигранти, колкото страната може икономически да издържа, но „никога не трябва да се превръща в еврейска държава“.

Това е гледната точка на Групата на Милнър и тя остава гледната точка на британското правителство до 1939 г. Подобно на гледната точка на Групата по други въпроси, по същество е справедлива, компромисна и добронамерена. Но се проваля в Палестина поради обструкционизма на арабите; намерението на ционистите да имат политически контрол над своя национален дом, ако го получат; натиска както върху евреите, така и върху арабите от световната депресия след 1929 г.; и необходимостта от убежище за европейските евреи след 1933 г., бягайки от политиката на Хитлер.

Групата на Милнър не одобрява усилията на Лейбъристкото правителство през 1929-1931 г. да ограничи правата на ционистите в Палестина. Те протестират енергично срещу известната Бяла книга от 1930 г. (Cmd. 3692), която е смятана за антиционистка.

Стенли Болдуин, Остин Чембърлейн и Леополд Амери протестират срещу документа в писмо до „Таймс“ на 30 октомври 1930 г. Смътс изпраща телеграма с протест до министър-председателя, а сър Джон Саймън обяви, че това е нарушение на мандата, също в писмо до „Таймс“.

Седем години по-късно, докладът на Комисията „Пийл“ заявява, че Бялата книга „издава подчертана нечувствителност към еврейските чувства“. В резултат на този натиск, Рамзи Макдоналд написва писмо до д-р Вайцман, тълкувайки документа по по-умерен начин. Както може да се очаква, предвид позицията на Реджиналд Купланд в комисията „Пийл“, докладът на комисията е приет изключително ентусиазирано от Групата на Милнър. Той представляванаучно изследване на условията в Палестина, от типа, който обикновено се среща във всеки документ, с който групата на Милнър има пряк контакт. За първи път в правителствен документ стремежите на евреите и арабите в Палестина са обявени за непримирими, а съществуващият мандат – за неприложим.

Съответно, докладът препоръчва разделянето на Палестина на еврейска държава, арабска държава и неутрален анклав, където са Светите места. Това предложение е прието от британското правителство в Бялата книга (Cmd. 5513), издадена чрез Ормсби-Гор. Той го защитава и пред Постоянната мандатна комисия на Обществото на нациите. В Камарата на лордовете го защитава лорд Лугард, който наскоро се пенсионира като британски член на Постоянната мандатна комисия.

То е подкрепено и от лорд Дъфърин и архиепископ Ланг. В Камарата на общините предложението в поскрепа политиката на правителството, според Бялата книга Cmd. 5513, е внесено от Ормсби-Гор. Първата реч в подкрепа на предложението, прието без разделение, е от Леополд Амери. Речта му е изключително интересна и показва еволюция, под натиска на неоспорими факти, от гледната точка на лорд Милнър през 1923 г. Амери казва: „Колкото и да съжаляваме, ние загубихме положението в Палестина, както го загубихме в Ирландия, поради липса на всеотдайна вяра в себе си и поради конституционната неспособност на отделния британец, а всъщност и на страната като цяло, да не вижда гледната точка на другия и да не бъде повлиян от нея, дори в ущърб на всяка последователна политика.“

Според Амери, комисията Пийл стига до идеята за разделяне на Палестин,а едва след като е напуснала областта и докладът вече е написан. Така комисията не е изслушала никакви преки доказателства по този въпрос, нито е направила подробно проучване, как трябва да се извърши разделянето. Той казва: „От 396-те страници на Доклада почти всички 368 страници, включително всички глави от 7 до 19, представляват по-ранен доклад от съвсем различен характер. А по-ранния доклад предвижда продължаване на Мандата в сегашния му вид... Във всички тези глави, които споменах, целият текст се занимава с предположението, че Мандатът е продължен, но тук-там, в края на някоя глава, съвсем и очевидно добавен последен параграф в смисъл: „Цялата останала част от предходната глава е нещо, което трябва да се обмисли, ако трябва да следваме съвсем различна политика." Тези последни параграфи очевидно са добавени от Секретаря или от този, който е помогнал за изготвянето на Доклада, след като основното голямо заключение е достигнато на много късен етап."

Тъй като Групата на Милнър подкрепя разделянето на Палестина, както порано на Ирландия и по-късно на Индия, най-вероятно Купланд е добавил допълнителните параграфи, след като комисията се връща в Англия и е обсъдил въпроса с други членове на вътрешния кръг. Всъщност забележките на Амери се основават на получена информция, а не на вътрешни текстови доказателства, и имат за цел да приемат предложението, с уточнението, че се одобрява разделенито по принцип, а подробностите ще бъдат разгледани по-късно от друга комисия. И това е направено.

Речта на Амери е интересна с приятелското си отношение към евреите. Той казва, че в миналото арабите са получили 100% от обещаното, докато евреите са получили „несправедлива сделка", въпреки че те имат много по-голяма нужда от страната и ще я използват по най-добрия начин.

За да осъществи политиката на разделяне, правителството назначава нова кралска комисия от 4 членове през март 1938 г. Известна като Комисия Удхед, но не включваше членове нито на Групата на Милнър, нито на Блока на Сесил, а докладът ѝ (Cmd. 5854) отхвърля разделянето като непрактично с мотива, че всеки приемлив метод за разделяне на две държави ще даде на еврейската държава годишен финансов излишък, а на арабската държава годишен финансов дефицит. Това заключение е прието от правителството в друга Бяла книга (Cmd. 5893 от 1938 г.). Като алтернатива, правителството свиква Кръгла маса на евреи и араби от Палестина, заедно с представители на арабските държави извън Палестина.

През цялото това време арабите стават все по-агресивни; те отказват да приемат доклада на Пийл; бойкотират Комисията Удхед; и накрая избухва в открита гражданска война. При такива условия нищо не е постигнато на срещите на Кръглата маса в Лондон през февруари-март 1939 г. Арабската делегация включва лидери, които трябва да бъдат освободени от затвора, за да дойдат, и дори отказват да седят на една и съща конференция с евреите. Компромисните предложения, представени от правителството, са отхвърлени и от двете страни.

След разпадането на конференцията, правителството издава нова декларация за политиката си (Cmd. 6019 от май 1939 г.). Тя представлява драстично отменяне на предишните декларации и очевидно е обрат в полза на арабите. Тя фиксира еврейската емиграция в Палестина на 75 000 за целия следващ петгодишен период (включително нелегалната емиграция) и дава на арабите право на вето върху всяка еврейска емиграция след края на петгодишния период. По принцип тя измества основата за еврейската емиграция от по-стария критерий за икономическия капацитет за усвояване на Палестина, към политическия капацитет за усвояване. Това

всъщност е покана към арабите да засилят агитацията си и представлява важен удар срещу евреите, тъй като общоприето е, че еврейската емиграция увеличава икономическия капацитет за усвояване както за евреите, така и за арабите.

Групата на Милнър е разделена по отношение на тази конкретна политика. Те продължават да вярват, че правилното решение на ционисткия проблем може да се намери в разделена Палестина в рамките на федерация от арабски държави. Кръглата маса предлага това като своя програма през март 1939 г. и го повторя през юни същата година. Но по въпроса за незабавна и конкретна политика, Групата се разделя. Малко вероятно е, разделението да възниква по въпроса за ционизма. По-скоро е отражение на по-фундаментално разделение в Групата, между привържениците на Амери и Солтър, които изоставят политиката на умиротворяване (към Германия) през март 1939 г., и тези, на семейство Астори и Лотиан, които продължават да я следват в модифицирана форма.

Промяната в политиката на правителството води до голям дебат в Камарата на общините. Този дебат и произтичащото от него разделение, разкриват разделението в Групата. Политиката на Бялата книга е осъдена от Амери като предателство към евреите и към мандата, като погребване на еврейските надежди, започнало през 1922 г., като принципно отстъпление пред арабските терористи, като невалидна политика, без одобрението на ОН и като неприложима, защото евреите вероятно ще ѝ се съпротивляват.

Речите на Малкълм Макдоналд и Р. А. Бътлър в полза на правителството са слаби и неясни. След гласуване, правителството получава одобрение за Бялата книга с 268 гласа „за“, срещу 179 „против“ или лорд Астор, Нанси Астор, Хоар, Саймън, Малкълм Макдоналд и сър Доналд Съмървел в мнозинство, а Амери, Ноел-Бейкър и Артър Солтър в малцинство.

В същия ден подобно предложение е одобрено без гласуване в Камарата на лордовете. Правителството веднага започва да прилага политиката на Бялата книга, без да чака одобрението на Комисията по постоянните мандати.

През юли 1939 г. започват да се разпространяват слухове, че този орган не е одобрил политиката и в Камарата на общините са зададени въпроси, но Макдоналд избягва въпроса, отказва да предостави информацията, с която разполага, и обяви, че правителството ще отнесе въпроса до Съвета на ОН. Тъй като заседанието на Съвета е отменено поради избухването на войната, това не можа да се направи, но в рамките на седмица след обявяването протоколите от Комисията по постоянните мандати, те са публикувани. Те показват, че комисията с единодушно гласуване е решила, че политиката на Бялата книга противоречи на приетите тълкувания на мандата и с 4 гласа „за“ срещу 3 „против“, че Бялата книга е несъвместима с мандата при всяко възможно тълкуване. При това последно гласуване на първото си заседание на комисията, Ханки, гласува за малцинството.

След публикуването на тази информация, значителна част от Камарата е обезпокоена от своеволните действия на правителството и от уклончивите отговори на министъра по колониите през юли 1939 г.

През март 1940 г. Ноел-Бейкър внася вот на недоверие по този въпрос. Предложението не стига до разделение, но Амери отново възразява срещу новата политика и срещу поканата на представители на арабските държави на неуспешната Кръгла маса през 1939 г. Той нарича присъствието на агентите на мюфтията на Кръглата маса „капитулация“. По това време групата на Милнър е силно разделена и по други въпроси, освен Палестина. В рамките на два месеца след този дебат тя се обединява отново по въпроса за всеобхватната война срещу Германия, а Амери отново заема място в кабинета като държавен секретар за Индия. Палес-

тинският въпрос губи значение и не се възобновява, докато Лейбъристкото правителство през 1945 г. встъпва в длъжност. От този момент нататък членовете на Групата отново са единни по въпроса, възразявайки срещу антиеврейската политика на лейбъристите и следват линията, която Амери е определил през 1939 г. Всъщност именно Амери говори много през 1946-1949 г., но това не част от нашата тема.

В ирландските дела Групата на Милнър играе много по-решителна роля, отколкото в палестинските, но само за краткия период от 1917 до 1925 г. Преди 1917 г. и до 1887 г. ирландските дела са една от най-неотложните грижи на Блока на Сесил. Племенник на лорд Солсбъри е главен секретар за Ирландия през 1887-1891 г., друг племенник заема поста през 1895-1900 г., а личният секретар и протеже на първия заема поста през 1900-1905 г. Блокът на Сесил винаги е против самоуправлението на Ирландия и когато през 1912-1914 г. Либералното правителство предприема стъпки за предоставяне на самоуправление, сър Едуард Карсън поема водеща роля в противопоставянето им. Карсън е член на Блока на Сесил, факт признат от Балфур през 1929 г., когато казва на племенницата си: „Аз създадох Карсън."

Балфур намира Карсън, обикновен адвокат от Дъблин през 1887 г., когато той отива в Ирландия като главен секретар. Той прави Карсън един от главните си прокурори през 1887 г., член на парламента от Дъблинския университет през 1892 г. и главен юристконсул в собственото си правителство през 1900-1906 г.

Когато Законът за самоуправлението от 1914 г. е на път да бъде приет, Карсън организира частна армия, известна като Доброволците на Ълстър, въоръжава ги с оръжия, внесени контрабандно от Германия, и сформира заговор за завземане на контрола над Белфаст по даден от него сигнал. Този сигнал, под формата на кодирана телеграма, е написан през 1914 г. и е на път да бъде изпратен от Карсън, когато е получил съобщение от Аскуит, че войната с Германия е неизбежна.

Съответно, въстанието е отменено, а датата, на която Законът за самоуправлението трябва да влезе в сила, е отложена със специален акт на Парламента до 6 месеца след подписването на мира. Информацията за телеграмата от 1914 г. е разкрита на Лайънъл Къртис от Карсън в личен разговор след началото на войната. Отношението на Къртис е съвсем различно и той категорично не одобрява заговора на Карсън. Това несъгласие показва разликата в гледните точки за Ирландия между Групата на Милнър и Блока на Сесил. Последните (Сесил) са готови да се противопоставят на самоуправлението дори като биха толерирали незаконни действия; първите (Милнър), са за самоуправлението, защото вярват, че Ирландия ще помага на враговете на Великобритания във всяка криза и ще напусне Британската общност при първа възможност, освен ако не ѝ бъде дадена свободата да се управлява сама.

Отношението на Групата към Ирландския въпрос е изразено в „Кръглата маса" в ретроспективна статия в броя от септември 1935 г. със следните думи: „Основният принцип на „Кръглата маса" остава свободата – „управлението на хората от тях самите" – и тя изисква този принцип в рамките на Империята да бъде упорито преследван и изразяван в институциите. Поради това тя осъжда следвоенния опит за потискане на ирландското искане за национално самоуправление чрез безмилостно насилие, след като един век съюз, не успя да спечели съгласието на ирландците. Тази политика е в конфликт с британските институции и е несъвместима с принципа на Британската общност; и тя изигра своята роля в постигането на Ирландския договор и споразумението за доминиона."

Ролята, която Групата изиграва в Ирландското споразумение, е значително по-голяма, отколкото може да се види в този кратък пасаж, но тя не влиза в сила, докато групата във Великобритания, застъпваща се за репресии, и групата в Ирландия, застъпваща се за отделяне от короната, не осъзнаха взаимното предимствата на компромиса. Тези предимства са посочени от Групата, особено от Лайънъл Къртис, който започва двугодишен мандат като редактор на „Кръглата маса" веднага след големия си триумф в Закона за управление на Индия от 1919 г.

В броя от март 1920 г., например, той обсъжда и одобрява проект, обявен за пръв път от Лойд Джордж през декември 1919 г., за разделяне на Северна и Южна Ирландия и предоставяне на самоуправление и на двете като автономни части на Великобритания. Това всъщност не е нищо друго освен прилагане на принципа на деволюция, чиято привлекателност за Групата вече беше спомената. Ирландското споразумение в периода 1920-1923 г. е постижение на Групата на Милнър. През по-голямата част от този период зетят на Амери, Хамар Грийнууд (виконт Грийнууд от 1937 г.), е главен секретар за Ирландия. Той всъщност е последният човек, заемал този пост, преди постът да бъде премахнат в края на 1922 г. Къртис е съветник по ирландските въпроси в Министерството на колониите през 1921-1924 г., а Смътс и Фийтъм се намесват в случая в определени моменти. Уреждане на ирландския проблем по начин, подобен на застъпвания от „Кръглата маса", е прието в Закона за управление на Ирландия от декември 1920 г. Изготвен от Х. А. Л. Фишър и одобрен през Камарата на общините, той преминава критичното второ четене с 348 гласа „за" и 94 „против". В мнозинството са Амери, Нанси Астор, Остин Чембърлейн, Х. А. Л. Фишър, Хамар Грийнууд, Самуел Хоар, Г. Р. Лейн-Фокс (зет на лорд Халифакс) и Е. Ф. Л. Ууд (лорд Халифакс).

В малцинството бяха лорд Робърт Сесил и лорд Уолмър (син на лорд Селбърн). В Камарата на лордовете законопроектът е приет в съотношение 164 към 75 гласа. В мнозинството са лордове Кързън, Литън, Онслоу (зет на лорд Халифакс), Гошен, Хампдън (брат на Робърт Бранд), Хардинг, Милнър, Десбъро, Ърнле, Местън, Монсън, Филимор, Ридел и Уемис. В малцинството са лордове Линлитгоу, Бошам (тъст на Самуел Хоар), Мидълтън, Брайс, Амптил (зет на Самуел Хоар) и Леконфийлд (брат на Хю Уиндъм).

Законът от 1920 г. никога не влиза в сила, защото екстремистите от двете страни все още не бяха се наситили на кръв. Но до юни 1921 г., вече се наситиха.

Първото движение в тази посока, според У. К. Ханкок, „започва още през октомври 1920 г., когато вестник „Таймс" публикува предложения за примирие и преговори между пълномощници на двете страни". Вестникът посочват 10 гласа, издигнати в знак на протест срещу британските методи на репресия. Три от тях са от групата на Милнър („Таймс", „Кръглата маса" и сър Джон Саймън). Той цитира „Кръглата маса", които казват: „Ако Британската общност може да бъде запазена само по такъв начин, тя ще се превърне в отрицание на принципа, който е отстоявала досега."[163] Подобни аргументи са изтъкнати срещу ирландските лидери и от Ян Смътс.

Смътс напуска Южна Африка и пътува за Англия в края на май 1921 г., за да присъства на Имперската конференция през същата година, която трябва да се открие в понеделник. Той пристига в Англия предходната събота и отива в Оксфорд, за да отседне при приятели от Групата на Милнър. Вечерта присъства на вечеря на фонда на Роудс, което означава, че е видял повечето от групата. На следващия ден е повикан от краля в замъка Уиндзор и отива веднага. Кралят казва

[163] *W. K. Hancock, Survey of British Commonwealth Affairs (3 vols., London, 19401942), 1, 125.*

на Смътс, че ще произнесе реч при откриването на новия парламент на Ълстър. Той моли Смътс да запише предложения за тази реч. Смътс пренощува в замъка Уиндзор, написва реч и я предава на личния секретар на краля. Продължението може да бъде разказано най-добре със собствените думи на Смътс, както е записано във втория том на биографията му от С. Г. Милин: „На следващия ден Лойд Джордж ме покани да присъствам на заседание на комисията на кабинета, за да изразя мнението си за речта на краля. И какво се оказа тази кралска реч – написано на машина копие на черновата, която самият аз написах предната вечер. Заварих кабинета да работят по нея. Нищо не им казах, че аз съм авторът. Те невинно се консултираха с мен и аз невинно им отговорях. Но представете си интересната ситуация. Е, те смекчиха малко нещата, направиха няколко малки промени, но по същество речта, която кралят произнесе следващата седмица в Белфаст, беше тази, която аз подготвих.“[164]

Излишно е да се каже, че тази реч е помирителна. Малко след това Том Кейсмент, брат на сър Роджър Кейсмент[165], екзекутиран от британците през 1916 г., започна преговори между Смътс и ирландските лидери в Дъблин.

Том Кейсмент е стар приятел на Смътс, като британски консул в залива Делагоа през 1914 г. и е служи със Смътс в Източна Африка през 1916-1917 г. Смътс отива в Ирландия през юни 1921 г. под псевдоним и е отведен в скривалището на бунтовниците. Той се опитва да ги убеди, че ще им е много по-добре да получат статут на доминион в рамките на Британската общност, отколкото като независима република, като им дава като пример с несигурното положение на Трансваал преди 1895 г. в сравнение с щастливото му състояние след 1909 г. В заключение той казва: „Не се заблуждавайте, имате повече привилегии, повече власт, повече мир, повече сигурност в такова сестринство от равнопоставените нации, отколкото в малка, бунтовна република, която през цялото време може да разчита на добра воля и на помощта на чужденци. Какъв вид независимост наричате това? В сравнение с истинската независимост, това е сянка. Вие заменяте сигурността заради едно име.“

Смътс смята, че аргументът му оказва влияние върху Артър Грифит и някои други, но де Валера[166] остава подозрителен, а Ърскин Чайлдърс е „категорично враждебен“. Въпреки това ирландците решават да започнат преговори с Лондон и Смътс обещава да уреди примирие. Примирието влиза в сила на 11 юли 1921 г. и три дни по-късно започва конференцията. Ирландската конференция от 1921 г. се провежда в две сесии: една седмица през юли и поредица от срещи от 11 октомври до 6 декември 1921 г. Секретар на конференцията е Лайънъл Къртис, който подава оставка като редактор на „Кръглата маса“ за целта и остава главен съветник по ирландските въпроси в Министерството на колониите през следващите три години.

В резултат на конференцията, ирландските умерени преговарят за Устава на споразумението от 6 декември 1921 г. Де Валера отказва да бъде част от ирландската делегация на втората сесия на конференцията и отказва да приеме статута на

---

[164] *S. G. Millen, General Smuts (2 vols., London, 1936), II, 321.*

[165] *През август 1914 г., след избухването на Първата световна война, Кейсмент и Джон Девоа се срещат с германския дипломат граф фон Бернсторф в Ню Йорк и предлагат взаимноизгоден план: ако Германия продаде оръжия и офицери на ирландците, те ще се разбунтуват и ще отвлекат британски войски от Западния фронт. Германия обаче изпараща малко оръжие. Впоследствие Кейсмент е заловен в Ирландия, съден за държавна измяна и обесен. (б. пр.).*

[166] *Имон де Валера, после е първият президент на Ирландия.*

доминион, въпреки че Смътс го моли да го направи в писмо, публикувано в „Таймс“ на 15 август.

В резултат на споразумението от декември 1921 г. и Закона за Ирландската свободна държава от март 1922 г., Южна Ирландия става независим доминион в рамките на Британската общност. Границата ѝ със Северна Ирландия трябва да бъде уредена от гранична комисия от трима членове, представляващи трите заинтересовани страни. В тази комисия Ричард Фийтъм от Групата на Милнър е британски член и председател. Последвалото въстание на де Валера и ирландските републиканци срещу правителството на Свободната държава и крайната победа на техните идеи, не са част от нашата тема. Това е развитие, което Групата не може да предотврати.

Те продължават да вярват, че ирландците, подобно на другите, могат да бъдат обвързани с Великобритания чрез невидими връзки, ако всички видими бъдат унищожени. Това необикновено убеждение, колкото и възхитително да е, се е основава на дълбоко християнски мироглед и подобно на умилостивяването на Хитлер, самоуправлението за Индия или Уестминстърския статут, има своите корени в Проповедта от планината на Йоан Предтеча. За съжаление, подобни християнски тактики са изключително опасни в един нехристиянски свят и в това отношение ирландците се различават само умерено от Хитлер.

Наградата на групата на Милнър за отстъпките им към Ирландия не може да бъде получена на този свят. Това става ясно по време на Втората световна война, когато невъзможността на британците да използват ирландски военноморски бази срещу германски подводници има фатални последици за много храбри британски моряци.[167]

Тези бази са запазени за Великобритания в според споразумението от 1922 г., но са предадени на ирландците на 25 април 1938 г., точно когато заплахата на Хитлер за Великобритания става все по-остра. Кръглата маса от юни 1938 г. приветства тази капитулация, заявявайки: „Защитата на ирландското крайбрежие, както напразно настояваше Джон Редмънд през 1914 г., трябва да бъде преди всичко ирландски въпрос.“

Тъй като официалните връзки между Ирландия и Великобритания бавно се прекъсват, Групата полага всички усилия да продължи неофициалните отношения, като например чрез Ирландския институт за международни отношения и неофициалната конференция за отношенията с Британската общност, в която има ирландски членове през 1938 г.

Връзките на Великобритания с Египет също са повлияни от дейността на Групата. Подробностите не са необходими. Достатъчно е да се посочи, че Египетската декларация от 1922 г. е резултат от личните преговори на лорд Милнър в Египет в качеството му на министър на колониите.

На този пост негов постоянен заместник-секретар е сър Джордж Фидес от „Детската градина“, негов парламентарен заместник-секретар е Амери, а негов главен съветник в Египет беше М. С. О. Уолрънд, също от „Детската градина“. Без да навлизаме в много широкото влияние, което членовете на Групата са оказали върху други части на Британската общност (особено в тропическа Африка), трябва да е ясно, че колкото и незадоволителни да са отношенията на Британската общност с Групата сега, нейните членове са сред главните създатели на съществуващата система. Това ще стане още по-ясно, когато разгледаме тяхното влияние върху историята на Индия.

---

[167] *Германските моряци са не по-малко храбри, от наглите англичани! (б.пр.).*

Глава 10 – Кралският институт по международни отношения

Кралският институт по международни отношения (КИМО) не е нищо друго освен „Групата на Милнър но в по-голям мащаб“. Той е основан от Групата, постоянно е контролиран от Групата и до ден днешен представлява Групата в най-широкия ѝ аспект. Той е законното дете на организацията „Кръгла маса“, точно както последната е законното дете на движението „По-тесен съюз“, организирано в Южна Африка през 1907 г.

И трите организации са създадени от една и съща малка група хора, и трите са получили първоначалната си финансова подкрепа от сър Ейб Бейли и трите използват едни и същи методи за разработване и разпространение на своите идеи (т. нар. метод на дискусионните групи „Кръгла маса“ плюс списанието). Това сходство не е случайно. Новата организация е замислена като по-широка проява на Групата, замисълът е да се влияе върху водещи интелектуалци, чрез „Кръглата маса“ и да се влияе върху по-широката общественост, чрез дейността на КИМО.

Истинският основател на Института е Лионел Къртис, но този факт е бил скрит в продължение на много години и той се представя на обществеността само като един от редица основатели. Това става ясно, след публичното оповестяване от членовете на Института, а самия Институт никога официално не го е отричал. Един пример ще е достатъчен. В годишния отчет на Института за 1942-1943 г. четем следното изречение: „Когато Институтът е основан по вдъхновението на г-н Лионел Къртис по време на Парижката мирна конференция през 1919 г., съмишлениците му при полагането на основите, са група сравнително млади мъже и жени.“

Институтът е организиран на съвместна конференция на британски и американски експерти в хотел „Маджестик“ на 30 май 1919 г. По предложение на лорд Робърт Сесил председателството е дадено на генерал Таскър Блис от американската делегация. Вече посочихме, че експертите на британската делегация на Мирната конференция са изключително от групата на Милнър и блока на Сесил. Американската експертна група, е изцяло съставена от хора от институциите (включително университети), доминирани от „Дж. П. Морган и Ко“ (*J. P. Morgan and Company*). Това не е случайно. Нещо повече, Групата на Милнър винаги е имала много близки отношения със сътрудниците на Дж. П. Морган и с различните клонове на фондацията Карнеги. Те са пример за тясно свързаните разклонения на международния финансов капитализъм, и се основавават на финансовите активи, контролирани от Групата чрез фонда на Роудс. Терминът „международен финансист“ може да се приложи с пълна валидност към няколко членове на вътрешния кръг на Групата, като Бранд, Хичънс и най-вече самият Милнър.

На срещата в хотел „Маджестик“ британската група включва Лайънъл Къртис, Филип Кер, лорд Робърт Сесил, лорд Юстас Пърси, сър Еър Кроу, сър Сесил Хърст, Дж. У. Хедлам-Морли, Джефри Доусън, Харолд Темперли и Г. М. Гаторн-Харди. Решено е да се основе постоянна организация за изучаване на международните отношения и да се започне с написването на история на Мирната конференция.

Създаден е комитет, който да ръководи написването на този труд. Неговият председател е лорд Местън, а секретар Лайънъл Къртис, а трудът е финансиран с дарение от 2000 паунда от Томас У. Ламонт от „Дж. П. Морган и Ко“. Тази група избира Харолд Темперли за редактор на труда. Той излиза в шест големи тома в периода 1920-1924 г. под егидата на КИМО. Британската организация е създадена от комитет, чийто председател е лорд Робърт Сесил, почетен секретар Лайънъл

Къртис, членове а: лорд Юстас Пърси, Дж. А. К. (по-късно сър Джон) Тили, Филип Ноел-Бейкър, Клемент Джоунс, Харолд Темперли, А. Л. Смит (състудент на Милнър и магистър по „Балиол“), Джордж У. Протеро и Джефри Доусън.

Тази група изготвя устав и прави списък с потенциални членове. Лайънъл Къртис и Гаторн Харди изготвят устава. Горното описание се основава на официалната история на КИМО, публикувана от самия Институт през 1937 г. и написана от Стивън Кинг Хол. То не съвпада в детайлите си (комитети и имена) с информация от други източници, също толкова авторитетни, като например списанието на Института или предговора към „История на мирната конференция“ на Темперли.

В последния се казва, че членовете са избрани от комитет, състоящ се от лорд Робърт Сесил, сър Валънтайн Чирол и сър Сесил Хърст. Всъщност всички тези различни версии са верни, тъй като Институтът е сформиран по толкова неформален начин, сред приятели, че членството в комитетите и линиите на власт между комитетите не са били много важни.

Като пример, г-н Кинг-Хол казва, че е поканен да се присъедини към Института през 1919 г. от Филип Кер (лорд Лотиан), въпреки че името му не фигурира в нито един комитет по членството. Във всеки случай едно е ясно: Институтът е създаден от Блока на Сесил и Групата на Милнър, действащи заедно, а истинските решения са вземани от членовете на Групата. В организиран вид Институтът се състои от съвет с председател и двама почетни секретари, както и малка група платени служители. Сред последните, историкът А. Дж. Тойнби, племенник на стария приятел на Милнър от „Балиол“, е най-важният.

историкът А. Тоинби

През 1920 г. има около 300 членове, през 1922 г. – 714, през 1929 г. – 1707 и през 1936 г. – 2414. Съветът е от трима председатели: лорд Местън през 1920-1926 г., генерал-майор сър Нийл Малкълм през 1926-1935 г. и лорд Астор от 1935 г. до наши дни (б. пр. лорд Астор умира на 30.09.1952 г., но кагато е писана книгата – 1949 г., все още е бил жив).

Всички те са членове на Групата, въпреки че за генерал Нийл Малкълм все още нямаме доказателства. Генерал Малкълм, от Итън и Сандхърст, се жени за сестрата на Дугъл Малкълм от „Детската градина“ на Милнър през 1907 г., когато е капитан в британската армия. До 1916 г. е подполковник, а две години по-късно – генерал-майор. Той участва в Британската военна мисия в Берлин през 1919-1921 г. и е генерал, командващ в Малая през 1921-1924 г., като се пенсионира през 1924 г. Той е Върховен комисар за германските бежанци (проект, в който Групата е силно ангажирана) през 1936-1938 г. и е свързан с редица индустриални и търговски фирми, включително Британската компания за Северно Борнео, на която е президент, а Дугъл Малкълм е вицепрезидент.

Нийл Малкълм

Не може да смятаве, че генерал Малкълм има бърза кариера в армията, благодарение на връзките си с Милнъровата група, тъй като по-големият му брат, сър Иън Малкълм, е важен член на блока на Сесил много преди сър Нийл Малкълм да се присъедини към Групата. Сър Иън, учи в Итън и „Ню колидж“, помощник-личен секретар на лорд Солсбъри през 1895-1900 г., парламентарен личен секре-

тар на главния секретар за Ирландия (Джордж Уиндъм) през 1901-1903 г. и личен секретар на Балфур в САЩ през 1917 г. и на Мирната конференция през 1919 г.

Той написва очерка за Уолтър Лонг от Блока на Сесил (лорд Лонг Раксъл) в „Речник на националните биографии“.

От самото начало двамата почетни секретари на Института са Лайънъл Къртис и Г. М. Гаторн-Харди. Те двамата, и повече Гаторн-Харди, вършат голяма част от активната работа по управлението на организацията. През 1926 г. в доклада на Съвета на КИМО се казва: „Не е прекалено да се каже, че самото съществуване на Института се дължи неговите почетни секретари.“ Тежестта на работата е толкова голяма върху Къртис и Гаторн-Харди до 1926 г., че сър Алфред Бейт от фонда на Роудс, Групата на Милнър и Британско-южноафриканската компания, дарява 1000 паунда през 1926 и 1927 г. за спонсориране на секретарите.

Ф. Б. Бурдийон поема задачата да осигури финансовата помощ през март 1926 г. Той е секретар на Фийтъм в Ирландската гранична комисия през 1924-1925 г. и член на британската делегация на Мирната конференция през 1919 г. Участва в изследователския отдел на Министерството на външните работи от 1943 г.

Активният ръководен орган на Института е съветът, първоначално наричан изпълнителен комитет. Под по-новото име той обикновено има 25 – 30 членове, от които около половината обикновено са от Групата. През 1923 г. са избрани 5 членове, включително лорд Местън, Хедлъм-Морли и г-жа Алфред Литълтън. На следващата година са избрани 7, включително Уилсън Харис, Филип Кер и сър Нийл Малкълм. И така продължава. През 1936 г. поне 11 от 26 членове на съвета са от групата на Милнър. Сред тях са лорд Астор (председател), Л. Къртис, Г. М. Гаторн-Харди, лорд Хейли, Х. Д. Хендерсън, Стивън Кинг-Хол, г-жа Алфред Литълтън, сър Нийл Малкълм, лорд Местън, сър Артър Солтър, Дж. У. Уилър-Бенет, Е. Л. Удуърд и сър Алфред Цимерн. Сред останалите са А. В. Александър, сър Джон Пауър, сър Норман Ангел, Клемент Джоунс, лорд Литън, Харолд Никълсън, лорд Снел и К. К. Уебстър. Други, които са били в съвета по различно време, са били Е. Х. Кар, Харолд Бътлър, Г. Н. Кларк, Джефри Кроутър, Х. В. Ходсън, Хю Уиндъм, Г. У. А. Ормсли-Гор, Уолтър Лейтън, Остин Чембърлейн, Малкълм Макдоналд (избран през 1933 г.) и много други членове на Групата.

Основните дейности на КИМО са провеждането на дискусионни срещи, организирането на учебни групи, спонсорирането на изследвания и публикуването на информация и материали, основаващи се на тях. На първата среща сър Морис Ханки прочита доклад на тема „Дипломация чрез конференция“, показващ как Обществото на нациите е израснало от Имперските конференции. Той е публикуван в „Кръглата маса“. Няма пълен запис на срещите преди есента на 1921 г., но оттогава основната реч на всяка среща и резюмета на коментарите от залата са публикувани в „Джърнъл“.

На първата от тези записани срещи Д. Г. Хогарт говори на тема „Арабските държави“ под председателството на лорд Челмсфорд. Стенли Рийд, Чирол и Местън говорят от залата. Две седмици по-късно Х. А. Л. Фишър говори на тема „Втората асамблея на Обществото на нациите“ под председателството на лорд Робърт Сесил. Темперли и Уилсън Харис също се изказват. През ноември Филип Кер е водещата фигура в продължение на две вечери на тема „Тихоокеанските проблеми, и тяхното представяне на Вашингтонската конференция“. В края на същия месец А. Дж. Тойнби говори на тема „Гръко-турският въпрос“ под председателството на сър Артър Еванс, а в началото на декември неговият тъст, Гилбърт

Мъри, говори на тема „Самоопределението“ под председателството на лорд Съмнър.

През януари 1922 г. Хаим Вайцман говори на тема „Ционизмът“; през февруари Чирол говори на тема „Египет“; през април Уолтър Т. Лейтън говори на тема „Финансовите постижения на Обществото на народите“ под председателството на лорд Робърт Сесил.

През юни Уилсън Харис говори на тема „Генуезката конференция“ под председателството на Робърт Х. Бранд. През октомври Ормсби-Гор говори на тема „Мандатите“ под председателството на лорд Лугард. Две седмици по-късно сър Артър Стийл-Мейтланд говори на тема „Обществото на народите“ под председателството на Х. А. Л. Фишър. През март 1923 г. Харолд Бътлър говори на тема „Международно бюро на труда“ под председателството на Г. Н. Барнс. Две седмици по-късно Филип Кер говори на тема „Политическата ситуация в САЩ“ с председател Артър Балфур.

През октомври 1923 г. Едуард Ф. Л. Ууд (лорд Халифакс) говори на тема „Обществото на нациите“ с председател Х. А. Л. Фишър. През ноември 1924 г. Е. Р. Пийкок (протеже на Паркин) говори на тема „Мексико“ с председател лорд Юстас Пърси.

През октомври 1925 г. Леополд Амери говори на тема „Обществото на нациите“ с председател Робърт Сесил, докато през май 1926 г. Х. А. Л. Фишър говори по същата тема с председател Нийл Малкълм.

През ноември 1925 г. Пол Манту говори на тема „Процедурата на Обществото“ с председател Бранд. През юни 1923 г. Едуард Григ говори на тема „Египет“ с председател Д. Г. Хогарт.

През сезона 1933-1934 г. сред лекторите са Ормсби-Гор, Оливър Литълтън, Едуард Григ, Доналд Съмървел, Тойнби, Цимерн, Р. У. Сетън-Уотсън и лорд Лотиан. През сезон 1938-1939 г. списъкът съдържа имената на Уилсън Харис, К. А. Макартни, Тойнби, лорд Хейли, А. Г. Б. Фишър, Харолд Бътлър, Къртис, лорд Лотиан, Цимерн, Лайънъл Хиченс и лорд Халифакс. Тези доста разпръснати наблюдения показват как срещите са и осеяни с членове на групата на Милнър. Това не означава, че групата монополизира срещите или дори доминира на по-голямата част от тях. Срещите обикновено са се провеждат веднъж седмично от октомври до юни всяка година и вероятно членове на групата участват или председателстват не повече от ¼ от тях. Това обаче е далеч повече от полагаемото им се съотношение, тъй като когато Институтът е има 2500 членове, членовете на Групата са не повече от 100. Протоколите от заседанията обикновено са отпечатвани в съкратена форма в Списаниито на Института „*Journal of the Institute*“.

До януари 1927 г. това периодично издание е достъпно само за членовете, но от тази дата е отворено за публичен абонамент. Първият брой е също толкова анонимен, както и първият брой на „Гърглата маса“: без списък с редактори, без адрес и без подпис под уводната редакционна статия, представяща новото списание. Статиите обаче имат посочени имената на авторите.

Когато е пуснато в публична продажба през януари 1927 г., името на Института е добавено към корицата. С течение на времето то приема името „Международни отношения“ (*International Affairs*). Първият редактор, както научаваме от по-късен брой, е Гаторн-Харди.

През януари 1932 г. е назначен редакционен съвет, отговарящ за изданието. Той се състои от Местън, Гаторн-Харди и Цимерн. Същият този съвет остава до края на 1939 г., когато войната налага спиране на публикуването.

Когато публикуването е възобновено през 1944 г. в Канада, редакционният съвет се състои от Хю Уиндъм, Джефри Кроутър и Х. А. Р. Гиб. Уиндъм все още е председател на съвета, но след войната съставът му се е променя малко. През 1948 г. той има 6 членове, от които 3 са служители на Института, единият е зет на служител, петият е професор по арабски език в Оксфорд, а последният е председателят Хю Уиндъм. През 1949 г. е добавен Адам Марис.

В допълнение към „История на мирната конференция" и списанието „Международни отношения", Институтът публикува годишния „Обзор на международните отношения". Той се пише или от членове на Групата, или от служители на Института. Главните автори са Тойнби; втората му съпруга, В. М. Боултър; Робърт Дж. Стопфорд, който изглежда е един от хората на Р. Х. Бранд и пише раздела за репарациите всяка година; Х. В. Ходсън, прави икономическите раздели от 1930 до 1938 г.; и А. Г. Б. Фишър, прави икономическите раздели след Ходсън. До 1928 г. „Обзорът" има приложение с документи, но от тази година те се публикуват в отделен том, обикновено редактиран от Дж. У. Уилър-Бенет.

Г-н Джон Уилър-Бенет[168] става член на Групата на Милнър и Института чрез процес на сливане. През 1924 г. той основава служба за документи, която нарича „Информационна служба по международни отношения", а в годините след 1924 г. публикува редица ценни сборници с документи и друга информация за разоръжаването, сигурността, международния съд, репарациите и др., както и периодично издание, наречено „Бюлетин на международните новини". През 1927 г. става почетен информационен секретар на КИМО, а през 1930 г. Институтът изкупува всичките му информационни служби за 3500 паунда и ги превръща в Информационен отдел на Института, все още ръководен от г-н Уилър-Бенет. Откакто годишният „Документи по международни отношения" започва да се публикува отново през 1944 г., той е под ръководството на Моника Къртис (вероятно е роднина на Лайънъл Къртис), докато г-н Уилър-Бенет е зает другаде. През 1938-1939 г. е хоноруван професор по международни отношения в Университета на Вирджиния: през 1939-1944 г. е в САЩ на различни пропагандни позиции в Британската информационна библиотека и в продължение на две години като ръководител на Британската мисия за политическата война в Ню Йорк.

Дж. Уилър-Бенет

От 1946 г. насам той е ангажиран с редактирането от британска страна, на издание от около 20 тома от заловените документи на германското външно министерство. Той също изнася лекции по международни отношения в „Ню колидж", връзка, очевидно осъществена чрез Групата на Милнър. Изследването на международните отношения се финансира от 1925 г. с дарение от 20 000 британски лири (паунда), дадено от сър Даниел Стивънсън, както и за осигуряване на изследователска катедра по международна история в Лондонския университет.

Арнолд Дж. Тойнби заемл както професорската, така и редакторската длъжност от самото им създаване. Той е спонсориран н и от други грантове от Института. Когато първият голям том на „Обзора", обхващащ периода 1920-1923 г., е

---

[168] В началото на 20-те години на 20 век той работи като помощник на генерал-майор сър Нийл Малкълм в Близкия изток и Берлин, след което от 1923 до 1924 г. е в отдела за връзки с обществеността на ОН в Женева. Вероятно Нийл Малкълм го вкарва в Групата. (б. пр.).

публикуван, на 17 ноември 1925 г. в Чатам Хаус се провежда кръгла маса, за да се отправят критики към него.

Хедлъм-Морли е председател, а главни лектори са Къртис, Уиндъм, Гаторн-Харди, Гилбърт Мъри и самият Тойнби. Тъй като „Обзорът“ не обхваща делата на Британската общност, освен в общ план, е създаден проект за паралелен „Обзор на отношенията на Британската общност“. Той е финансиран с безвъзмездна финансова помощ от фондацията Карнеги, Ню Йорк. Задачата е поверена на У. К. Ханкок, член на „Вси души“ от 1924 г. и професор по икономическа история в „Чичеле“, пребиваващ в „Вси души“ от 1944 г. Той създава три големи тома на „Обзора“ през 1940-1942 г., с допълнителна правна глава в том I от Р. Т. Е. Латам от „Вси души“ и Групата на Милнър. Създаването на катедра „Стивънсън“ по международна история в Лондон, контролирана от КИМО, дава на Групата идеята за създаване на подобни катедри по други предмети и на други места.

През 1936 г. сър Хенри Прайс дарява 20 000 паунда, за да се учреди за 7 години катедра „Международна икономика“ в Чатам Хаус. Тя е заета от Алън Г. Б. Фишър от Австралия. През 1947 г. в Чатам Хаус е създадена друга катедра: професура „Ейб Бейли“ по отношения с Британската общност. Тя е заета от Никълъс Мансерг, който преди това написва няколко статии по ирландските въпроси и оттогава публикува малък том по въпросите на Британската общност.

Съгласно условията на основаването, Институтът има глас при избора на професори за катедрата „Уилсън“ по международна политика в Университетския колеж на Уелс, „Абъристуит“. Затова, тази катедра е заета от близки сътрудници на Групата от самото ѝ основаване. Списъкът с титуляри е важен: *А. Е. Цимерн 1919-1921, К. К. Уебстър 1922-1932, Дж. Д. Грийн, 1932-1934, Дж. Ф. Вранек, (временно изпълняващ длъжността) 1934-1936, Е. Х. Кар, от 1936 г. до днес.*

Три от тези имена са познати. От останалите, Иржи Вранек е секретар на Международния институт за интелектуално сътрудничество (който ще бъде обсъден по-нататък).

Джеръм Дейвис Грийн е международен банкер, близък до Милнъровата група. Първоначално г-н Грийн е близък сътрудник на Дж. Д. Рокфелер, но през 1917 г. се премества в международната банкова фирма „Лий, Хигинсън и Ко“ (*Lee, Higginson and Company*) от Бостън. През 1918 г. е американски секретар на Съвета за морски транспорт на Съюзниците в Лондон (на който Артър Солтър е генерален секретар). Той става жител на Тойнби Хол и установява връзка с Милнъровата група. През 1919 г. е секретар на Комисията по репарациите на Мирната конференция (пост, на който негов наследник е Артър Солтър през 1920-1922 г.). Той е председател на Тихоокеанския съвет на Института за тихоокеански отношения през 1929-1932 г. Последното ще бъде обсъдена по-нататък.

Джеръм Д. Грийн

Г-н Грийн е попечител и секретар на фондация „Рокфелер“ през 1913-1917 г. на Института „Рокфелер“, и на Съвета за общо образование на Рокфелер през 1912-1939 г.

Учебните групи на КИМО са преки наследници на групите „Кръглите маси“ на Милнъровата група. Те са определени от Стивън Кинг-Хол като „неофициални кралски комисии, натоварени от Съвета на Чатам Хаус с разследването на специфични проблеми“. Тези учебни групи обикновено са съставени от лица, които не са членове на Групата, и техните доклади често се публикуват от Института.

През 1932 г. фондация „Рокфелер“ предоставя на Института, грант от 8000 паунда годишно за 5 години, за да усъвършенства метода на изследване на учебните групи. Това е удължено с още пет години през 1937 г.

През 1923 г. Лайънъл Къртис наема канадец, полковник Р. У. Леонард, толкова заинтересован от работата на Института, че купува къщата на лорд Кинард на площад „Сейнт Джеймс“ 10 като дом за Института. Тъй като Уилям Пит някога е живял в сградата, тя е наречена „Чатам Хаус“ – наименование, което сега обикновено се прилага за самия Институт.

Единственото условие за отпускане на безвъзмездната помощ е Институтът да набере дарение, което да носи поне 10 000 паунда годишно за поддръжка. Тъй като сградата няма подходяща зала за събрания, сър Джон Пауър, почетният ковчежник, дарява 10 000 паунда за построяването на такава в задната част. Самата сграда е реновирана и обзаведена под грижите на г-жа Алфред Литълтън, която, подобно на покойния си съпруг, но за разлика от сина си Оливър, е член на Групата на Милнър. Приемането на собствеността върху Чатам Хаус води до голяма криза в Института, когато групата, водена от професор А. Ф. Полард (член на „Вси души“, но не е член на Групата), се противопоставя на приемането на дарението поради финансовия ангажимент, свързан с него. Къртис предприема организирана кампания за мобилизиране на Групата и разгонване на опозицията. Епизодът е споменат в писмо от Джон Доув до Бранд от 9 октомври 1923 г.

Този епизод повдига въпроса за финансовите ресурси, с които разполага Институтът и Групата на Милнър като цяло. За съжаление, не можем да разгледаме темата тук, но е очевидно, че Група с такива връзки не се затруднява да финансира КИМО. Средствата идват от различни фондации, банки и индустриални предприятия, с които Милнъровата група има взаимоотношения. Първоначалните пари през 1919 г., само 200 паунда, идват от Ейб Бейли. В по-късни години през 1928 г. той дава 5000 паунда годишно безсрочно, при условие че Институтът не приема членове, които не са британски поданици.

Когато сър Ейб умира през 1940 г., годишният доклад на Съвета казва: „Със смъртта на сър Бейли, Съветът и всички членове на Чатъм хаус скърбят за загубата на своя най-щедър основател.“

Сър Ейб плаща различни други разходи през годините. Например, когато Институтът през ноември 1935 г. дава вечеря на генерал Смътс, сър Ейб плаща разходите. Всичко това той прави като ученик на лорд Милнър, на чиито принципи за имперската политика Бейли винаги е напълно предан.

Сред другите благодетели на Института можем да споменем следните. През 1926 г. попечителите на фондацията Карнеги в Обединеното кралство (Carnegie United Kingdom) Хичънс и Дейм Джанет Кортни даряват 3000 паунда за книги; Банката на Англия дава 600 паунда; Дж. Д. Рокфелер дава 3000 паунда.

През 1929 г. са получени обещания от около двайсетина важни банки и корпорации, обещаващи годишни субсидии на Института. Повечето от тях имат по един или повече членове на Милнъровата грепа в своите бордове на директорите. В групата са включени Англо-иранската петролна компания; Банката на Англия; *Barclay's Bank; Baring Brothers; British American Tobacco Company; British South Africa Company; Central Mining and Investment Corporation; Erlangers, Ltd; Ford Motor Company; Hambros' Bank; Imperial Chemical Industries; Lazard Brothers; Lever Brothers; Lloyd's; Lloyd's Bank; Mercantile and General Insurance Company; Midland Bank; Reuters; Rothschild and Sons; Stern Brothers; Vickers-Armstrong; Westminster Bank; и Whitehall Securities Corporation.*

От 1939 г. насам главните благодетели на Института са семейство Астор и сър Хенри Прайс. През 1942 г. последният дарява 50 000 паунда, за да купи къщата до Чатам Хаус за разширяване на библиотеката (на която Е. Л. Удуърд е ръководител). През същата година лорд Астор, който дарява по 2000 паунда годишно от 1937 г. насам, обещава 3000 паунда годишно в продължение на 7 години за сформиране на Мемориален фонд на лорд Лотиан за насърчаване на добрите отношения между САЩ и Великобритания. В същото време всеки от четиримата синове на лорд Астор обещава по 1000 паунда годишно в продължение на 7 години към общия фонд на Института.

Чатам Хаус има тесни институционални отношения с редица други подобни организации, особено в доминионите. Той има и паралелна организация, която е негов клон, в Ню Йорк. Това е Съветът по външни отношения, но не е основан от американската група, присъствала на срещата в хотел „Маджестик“ през 1919 г., а е поет изцяло от друга група веднага след основаването си през 1919 г. Тази група е съставена от експертите от американската делегация на Мирната конференция, които са най-тясно свързани с компанията на Дж П. Морган (J. P. Morgan and Company). Банката на Морган никога не полага усилия да скрива позицията си по отношение на Съвета по външни отношения. Списъкът на служителите и борда на директорите се отпечатва във всеки брой на „*Foreign Affairs*“ и винаги е пълен с партньори, сътрудници и служители на *J. P. Morgan and Company*.

Според Стивън Кинг-Хол, КИМО приема Съвета по външни отношения за свой американски клон. Връзката между двете структури винаги е много близка. Например, публикациите на единия са достъпни на намалени цени за членовете на другия; те често си изпращали дарения от книги (Съветът например подарява на Института 75-томно издание на „Външни отношения на САЩ“ през 1933 г.); и съществува значителен личен контакт между секретарите на дввата института (Тойнби, например, оставя ръкописа на томовете 7-9 от „Изследване на историята“ в трезора на Съвета по време на войната).

Чатам Хаус създава клонове на институти в различните доминиони, но това е бавен процес. Винаги Институтът на доминиона е формиран около ядро, състоящо се от местни членовете на Кръглата маса. Най-ранните са създадени в Канада и Австралия през 1927 г. Проблемът е обсъден през 1933 г. на първата неофициална конференция за отношенията с Британската общност (Торонто) и е взето решение системата да се разшири до Нова Зеландия, Южна Африка, Индия и Нюфаундленд. Последният е създаден от Цимерн по време на посещението му там през същата година. Останалите са създадени през 1934-1936 г.

Както казахме, членовете на Институтите за международни отношения на доминионите са членовете на Групата и техни близки сътрудници. В Канада например Робърт Л. Бордън е първият президент (1927-1931); Н. У. Роуел е вторият президент; сър Джоузеф Флавъл и Винсънт Маси са вицепрезиденти; Глейзбрук е почетен секретар; а Пърси Корбет е един от най-важните членове. От тях първите трима са близки сътрудници на Групата на Милнър (особено на Бранд) по време на Първата световна война; последните четирима са членове на самата Група.

Индийският институт е създаден през 1936 г., в дома на вицекраля на среща, свикана от лорд Уилингдън (братовчед на Бранд). Робърт Сесил изпраща съобщение, което е прочетено от Стивън Кинг-Хол. Сър Морис Гуайър от „Вси души“ става член на съвета.

В Южна Африка Б. К. Лонг от „Детската градина“ е един от най-важните членове. В Австралийския институт сър Томас Бавин е президент през 1934-1941

г., докато Ф. У. Егълстън е един от основните му основатели и вицепрезидент в продължение на много години.

В Нова Зеландия У. Дауни Стюарт е президент на Института по международни отношения от 1935 г. нататък.

Естествено, Групата не монополизира повече членството или официалните позиции в тези нови институти повече, отколкото в Лондон, защото ще отслаби основната си цел при създаването на тези институти, а именно да разширява влиянието си в по-широки области.

Тясно свързани с различните Институти по международни отношения са различните клонове на Института за тихоокеански отношения.

Той първоначално е основан в Атлантик Сити през септември 1924 г. като частна организация за изучаване на проблемите на Тихоокеанския басейн. В него участват представители от осем държави с интереси в района. Представителите на Обединеното кралство и трите британски доминиона са тясно свързани с Групата на Милнър.

Първоначално всяка държава има свой национален отдел, но до 1939 г. в четирите британски области местният Институт за тихоокеански отношения се слива с местния Институт за международни отношения. Още преди това двата института във всяка държава имат практически взаимозаменяеми служители, доминирани от Групата на Милнър.

В САЩ Институтът за тихоокеански отношения никога не се слива със Съвета за външни отношения, но влиянието на сътрудниците на Дж. П. Морган и други международни банкери е силно и върху двете институции. Главната фигура в Института за тихоокеански отношения на САЩ в продължение на много години е Джеръм Дейвис Грийн, бостънски банкер, близък до Рокфелер и Морган, и в продължение на много години секретар на Харвардския университет.

Институтите за тихоокеански отношения провеждат съвместни срещи, подобни на неофициалните конференции за отношенията на Британската общност и с подобна група делегати от британските организации-членки. Тези срещи първоначално се провеждат на всеки две години, започвайки в Хонолулу през 1925 г. и след това отново в Хонолулу (1927 г.), в Киото (1929 г.), в Шанхай (1931 г.), в Банф (1933 г.) и в парка Йосемити (1936 г.).

Ф. У. Егълстън от Австралия и Групата на Милнър председателстват повечето от ранните срещи. Между срещите, е създадена през 1927 г. централната организация наречена Тихоокеански съвет, като самоподдържащ се орган. През 1930 г. поне 5 от 7-те му членове са от групата на Милнър, както се вижда от следния списък: Тихоокеанският съвет, 1930 г. Джеръм Д. Грийн от САЩ, Ф. У. Егълстън от Австралия Н. У. Роуел от Канада Д. З. Т. Юй от Китай, Лайънъл Къртис от Обединеното кралство, И. Нитобе от Япония, Сър Джеймс Алън от Нова Зеландия. Тесните връзки между всички тези организации могат да се видят от инспекционна обиколка, която Лайънъл Къртис и Ивисън С. Макадам (секретар на Чатам Хаус, наследник на Ф. Б. Бурдийон от 1929 г.) правят през 1938 г.

Те посещават Институтите по международни отношения на Австралия, Нова Зеландия и Канада, и присъстват на срещата на Тихоокеанския съвет на Института за тихоокеански отношения в Принстън. След това се разделят, Къртис отива в Ню Йорк, за да говори на вечерята на Съвета по външни отношения и да посети фондация „Карнеги“, докато Макадам отива във Вашингтон, за да посети фондацията „Карнеги“ и института „Брукингс“.

Чрез ОН, където влиянието на Групата е много голямо, КИМО разширява интелектуалното си влияние в страни извън Британската общност. Това е напра-

вено например чрез Организацията за интелектуално сътрудничество на ОН. Тази организация се състои от две основни части:

(а) Международен комитет за интелектуално сътрудничество, консултативен орган; и

(б) Международен институт за интелектуално сътрудничество, изпълнителен орган на Комитета, със седалище в Париж.

Международният комитет има около 20 членове от различни страни; Гилбърт Мъри е негов главен основател и председател от 1928 г. до разпускането му през 1945 г.

Международният институт е създаден от френското правителство и е предаден на ОН (1926 г.). Неговият директор винаги е французин, но негов заместник-директор и ръководен дух е Алфред Цимерн от 1926 до 1930 г. Имал и съвет на директорите от шестима души; Гилбърт Мъри е един от тях от 1926 г.

Интересно е да се отбележи, че от 1931 до 1939 г. индийският представител в Международния комитет за интелектуално сътрудничество е Сарвепали Радхакришнан. През 1931 г. той е професор по философия в университета „Джордж V“ в Калкута. Последвалата му кариера е интересна. Той е посветен в рицарство през 1931 г., става професор по източни религии и етика в Оксфорд през 1936 г. и става член на „Вси души“ през 1944 г.

Започвайки от 1928 г. в Берлин, професор Цимерн организира ежегодни „кръгли маси“ под егидата на Международния институт за интелектуално сътрудничество. Те са наречени Международни изследователски конференции и са посветени на усилията за проучаването на различните национални гледни точки по международни проблеми.

В изследователските конференции участва 25 организации. 20 от тях са координационни комитети, създадени за целта в 12 различни страни. Останалите 5 са следните международни организации: Академията по международно право в Хага; Европейският център на Карнегиевия фонд за международен мир; Женевското училище за международни изследвания; Висшият институт за международни изследвания в Женева; Институтът за тихоокеански отношения. В 2 от тези 5 организации, влиянието на групата на Милнър и нейните близки съюзници е преобладаващо. Влиянието на Групата е решаващо в Координационните комитети в рамките на Британската общност, особено в Британския координационен комитет за международни изследвания. Членовете на този комитет са назначени от 4 агенции, 3 от които са контролирани от Групата на Милнър. Това бяха: (1) КИМО, (2) Лондонското училище по икономика и политически науки, (3) Катедрата по международна политика в Университетския колеж на Уелс, Абъристуит, и (4) катедрата по международни отношения „Монтегю Бъртън“ в Оксфорд.

Вече посочихме, че катедрата „Монтегю Бъртън“ е контролирана от Групата на Милнър, тъй като нейните членове винаги имат превес в избирателната комисия за председателския пост. Това очевидно не е гарантирано от първоначалната структура на съвета и се променя в средата на 30-те години на 20-ти век. След промяната комисията се състои от 7 избиращи: (1) вицеканцлерът на Оксфорд, по служебен път; (2) магистърът на Балиол, по служебен път; (3) виконт Сесил Челууд; (4) Гилбърт Мъри, доживотно; (5) Б. Х. Съмнър; (6) сър Артър Солтър; и (7) сър Дж. Фишер Уилямс от Ню колидж. Така поне 4 от този съвет са членове на Групата.

През 1947 г. избирателната комисия за професорската длъжност в „Монтагю Бъртън“ се състои от Р. М. Барингтън-Уорд (редактор на „Таймс“); г-ца Агнес Хедлам-Морли (дъщеря на сър Джеймс Хедлам-Морли от Групата); сър Артър

Солтър; Р. К. К. Енсор; и едно свободно място, което е заето от колежа Балиол. Очевидно именно тази комисия номинира г-ца Хедлам-Морли за професорска длъжност в „Монтагю Бъртън“, когато Е. Л. Удуърд подава оставка през 1947 г. Както може да се види, влиянието на Групата е преобладаващо, като само 1 от 5 членове (Енсор) очевидно не е от Групата.

КИМО имае право да назначи трима души в Координационния комитет. Двама от тях обикновено са от групата на Милнър. През 1933 г. например тримата са лорд Местън, Клемент Джоунс и Тойнби.

Заседанията на Конференциите за международни изследвания са организирани по начин, идентичен с този, използван в други срещи, контролирани от групата на Милнър – например, в неофициалните конференции за отношенията в Британската общност – и протоколите са публикувани от Института за интелектуално сътрудничество по подобен начин като на току-що споменатите неофициални конференции, с изключение че различните лектори са посочени поименно. Като примери за работата, с която се занимават Конференциите за международни изследвания, можем да споменем, че на 4-та и 5-та сесия (Копенхаген през 1931 г. и Милано през 1932 г.) те разгледат темата „Държавата и икономическият живот“; на 7-та и 8-та сесия (Париж през 1934 г. и Лондон през 1935 г.) темата „Колективната сигурност“; и на 9-та и 10-та сесия (Мадрид през 1936 г. и Париж през 1937 г.) – въпроса за „университетското преподаване на международни отношения“.

На всички тези конференции Групата има ясна роля. Те могат да монополизират британските делегации на срещите, ако желаят, но с типичната за Групата дискретност, не полагата никакви усилия да го направят. Тяхното влияние се проявява най-ясно на срещата в Лондон през 1935 г. където 39 делегати от 14 държави се събират в Чатам Хаус, за да обсъдят проблема с колективната сигурност. Великобритания има 10 делегати. Това са д-р Хю Далтън, професор Х. Лаутерпахт, капитан Лидъл Харт (военен историк, написал „История на ПСВ), лорд Литън, професор А. Д. Макнейр, професор К. А. У. Манинг, д-р Дейвид Митрани, контраадмирал Х. Г. Търсфийлд, Арнолд Дж. Тойнби и професор К. К. Уебстър.

От Женевското училище за международни изследвания идват двама делегати: Дж. Х. Ричардсън и А. Е. Цимерн. Британската делегация представя три меморандума на конференцията. Първият, изследване на „Санкциите“, е подготвен от КИМО и публикуван. Вторият, е изследването „Британско мнение за колективната сигурност“, подготвен от Британския координационен комитет. Третото е сборник с „Британските възгледи за колективната сигурност“, подготвен от делегатите.

Той съдържаше въведение от Местън и девет статии, едната от които е от Гаторн-Харди, а другата от Х. В. Ходсън. Цимерн представя меморандум от името на Женевската школа. Встъпителни речи произнесят Остин Чембърлейн, Алън У. Дълес (от Съвета по външни отношения) и Луис Айзенман от Парижкия университет.

Заключителни речи произнасят лорд Местън, Алън Дълес и Гилбърт Мъри. Местън е президент на конференцията, а Дълес – председател на учебните срещи. Материалите от конференцията са редактирани и публикувани от комитет от двама французи и А. Дж. Тойнби.

На сесиите, посветени на „Мирната промяна“ през 1936-37 г., Австралия представя един меморандум („Растежът на австралийското население“). Той е написан от Ф. У. Егълстън и Г. Пакър. Обединеното кралство представя 15 меморандума. 8 от тях са подготвени от КИМО, а 7 – от отделни лица. От 7-те отделни меморандума 2 са написани от членове на „Вси души“, които са и членове на

Милнъровата група (К. А. Маккартни и К. Р. М. Ф. Крътуъл). Другите пет бяха написани от експерти, които не бяха членове на Групата (А. М. Кар-Сондърс, А. Б. Кийт, Д. Харвуд, Х. Лаутерпахт и Р. Кучински). В средата на 30-те години на 20-ти век Милнъровата група започна да се интересува от проблема с бежанците и лицата без гражданство поради преследванията на Хитлер и предстоящото закриване на Нансеновите бюра към Обществото на народите. Сър Нийл Малкълм е назначен за Върховен комисар за германските бежанци през 1936 г. На следващата година КИМО започва изследователска програма по проблема. Това води до мащабен доклад, редактиран от сър Джон Хоуп Симпсън, който не е член на Групата и е известен с неприязън към ционизма (1939 г.).

През 1938 г. Роджър М. Макинс е назначен за секретар на британската делегация на Конференцията за бежанците в Евиан.

Пълната кариера на г-н Макинс ще бъде разгледана по-късно. На този етап само ще отбележим, че той е получил образованието си в училището Уинчестър и колежа „Крайст Чърч" в Оксфорд, и е избран във „Вси души" през 1925 г., когато е само на 21 години.

След конференцията в Евиан (където британците, по стратегически причини, оставят всички отговорни позиции на американците), г-н Макинс е назначен за секретар на Междуправителствения комитет по бежанците. Той е британски посланик във Вашингтон от 1945 до 1947 г. и сега е помощник-подсекретар в Министерството на външните работи.

Преди да оставим темата за бежанците, ще споменем, че главният британски агент за чехословашките бежанци през 1938-1939 г. е Р. Дж. Стопфорд[169], сътрудник на групата на Милнър. По време на Чехословашката криза през септември 1938 г., КИМО започва да действа неофициално като съветник на Министерството на външните работи. Когато войната започва година по-късно, това става официално и Чатам Хаус става, на практика, изследователският отдел на Министерството на външните работи.

В Института е създадена специална организация, ръководена от А. Дж. Тойнби, с Лайънъл Къртис като негов главен помощник, и действащ „като постоянен представител на председателя на Съвета, лорд Астор". Организацията се състои от отдел събиращ актуални статии от вестниците, информационен отдел и голяма част от библиотеката.

Те са преместени в Оксфорд и разположени в „Балиол", „Вси души" и „Роудс Хаус". Проектът е финансиран съвместно от Министерството на финансите, „Вси души", „Балиол" и Чатам Хаус. За кратко време организацията става известна като Служба за чуждестранни изследвания на печата (FRPS). Тя отговаря на всички въпроси по международните отношения от правителствените ведомства, изготвя седмично обобщение на чуждестранния печат и подготвяше специални изследователски проекти.

Когато на 23 юли 1941 г. на Антъни Идън е зададен въпрос в Камарата на общините, за разходите на този проект, той казва, че Министерството на външните работи е отпуснало 53 000 паунда през фискалната 1940-1941 г.

През зимата на 1939-1940 г. общите събрания на Института се провеждат в „Роудс Хаус", Оксфорд, под председателството на Хю Уиндъм.

---

[169] *Робърт Джемет Стопфорд (1895-) е банкер в Лондон от 1921 до 1928 г. Той е бил личен секретар на председателя на Комисията „Саймън" през 1928-1930 г., член на „Комисията за отлагане на плащанията по германските външни дългове", член на Комисията „Рънсиман" в Чехословакия през 1938 г., служител за връзка с бежанците с чехословашкото правителство през 1938-1939 г., финансов съветник в британското посолство във Вашингтон през 1943-1945 г.*

Периодичното списание „Международни въпроси“ спира издаването си, но „Бюлетинът на международните новини“ продължаво, под ръководството на Хю Латимър и А. Дж. Браун. Последният е бил студент в Оксфорд през 1933-1936 г., избран е за член на „Вси душ“ през 1938 г. и получава докторска степен по философия през 1939 г.

А Алфред Хю Латимър, е студент в Мъртън от 1938 до 1946 г. и е избран в съвета на същия колеж през 1946 г. Тъй като работата на FRPS става твърде тежка, за да може Къртис да я ръководи сам, му е назначен комитет от четирима помощници. Те са Г. Н. Кларк, Х. Дж. Патън, К. К. Уебстър и А. Е. Цимерн.

Приблизително по същото време Лондонското училище по икономика създава тримесечно списание, посветено на темата за следвоенното възстановяване. То се нарича „*Agenda*“ (Ежедневен бюлетин), а Г. Н. Кларк е редактор. Кларк е член на „Вси души“ от 1912 г. и професор по икономическа история в „Чичеле“ от 1931 до 1943 г. От 1943 г. е редовен професор по съвременна история в Кеймбридж. Не е член на групата на Милнър, но е близък до нея и е член на съвета на Чатам Хаус по време на войната.

В края на 1942 г. министърът на външните работи (Антъни Идън) пише на лорд Астор, че правителството желае да поеме изцяло контрола над Службата за чуждестранни изследвания на печата (FRPS). Това е направено през април 1943 г. Съществуващият отдел за политическо разузнаване на Министерството на външните работи е слят с нея, за да се създаде новият отдел за изследвания на министерството. Тойнби е директор, а Цимерн - заместник-директор.

Този кратък очерк на Кралския институт за международни отношения по никакъв начин не показва значителното влияние, което организацията упражнява в англоезичните страни в сферата, на която е посветена. Степента на това влияние трябва да е очевидна. Целта на тази глава е друга: да покаже, че Групата на Милнър контролира Института. След като това се установи, картината се променя.

Влиянието на Чатам Хаус се появява в истинската си перспектива, не като влияние на автономен орган, а просто като един от многото инструменти в арсенала на друга сила. Когато влиянието, което Институтът упражнява, се комбинира с това, контролирано от Групата на Милнър в други области – в образованието, администрацията, вестниците и периодичните издания, и започва да се очертава наистина ужасяваща картина. Тя е ужасяваща не защото властта на Групата е използвана за лоши цели. Не е, напротив, тя е използвана с най-добри намерения – дори ако тези намерения са толкова идеалистични, почти академични. Картината е ужасяваща, защото такава власт, каквито и да са целите ѝ, е твърде голяма, за да бъде поверена безопасно на която и да е група. Че е твърде голяма, за да бъде поверена безопасно на Групата на Милнър, ще стане съвсем ясно в Глава 12.

Никоя държава, която цени своята безопасност, не трябва да позволи това, което Групата на Милнър постигна във Великобритания – тоест, малък брой хора да могат да упражняват такава власт в администрацията и политиката, да им се даде почти пълен контрол върху публикуването на документите, свързани с техните действия, да могат да упражняват такова влияние върху каналите за информация, които създават обществено мнение, и да могат да монополизират така напълно писането и преподаването на историята на периода в който те развиват дейността си.

Глава 11. Индия, 1911-1945 г.

Индия е една от основните теми, които са обект на внимание както на Блока на Сесил, така и на Групата на Милнър. Те отделят повече време и внимание на Индия, отколкото на която и да е друга тема. Тази ситуация достига своя връх през 1919 г., а Законът за управлението на Индия от тази година е дело на Групата на Милнър като замисъл, формиране и изпълнение. Влиянието на двете групи не е лесно видимо от списъците на генерал-губернаторите (вицекралете) и държавните секретари на Индия през XX век:

Вицекрале: *Лорд Кързън, 1898-1905, Лорд Минто 1905-1910, Лорд Хардиндж от Пенсхърст 1910-1916, Лорд Челмсфорд 1916-1921, Лорд Рединг 1921-1926, Лорд Ъруин 1926-1931, Лорд Уилингдън 1931-1936, Лорд Линлитгоу 1936-1943*.

Държавни секретари: *Лорд Джордж Хамилтън 1895-1903, Сейнт Джон Бродрик 1903-1908, Джон Морли 1908-1910, Лорд Крю 1910-1915, Остин Чембърлейн 1915-1917, Едуард Монтагю 1917-1922, Лорд Пийл 1922-1924, Лорд Оливие 1924, Лорд Биркенхед 1924-1928, Лорд Пийл 1928-1929, Уеджууд Бен 1929-1931, Самуел Хоар 1931-1935, Лорд Зетланд 1935-1940, Леополд Амери, 1940-1945*.

От вицекралете само един (Рединг) очевидно не е нито от блока на Сесил, нито от групата на Милнър; двама са членове на групата на Милнър (Ъруин и Уилингдън); друг е л член и на двете групи (Челмсфорд); Останалите са от Блока на Сесил, макар и в два случая (Минто и Линлитгоу) по доста периферен начин. Трима от осемте са членове на „вси души".

Според лорд Ешър, назначаването на лорд Хардиндж през 1910 г. от Джон Морли, е направено по негово предложение. По това време синът на Ешър, настоящият виконт Ешър, е неплатен личен секретар на Морли, позиция която заема пет години (1905-1910). От същия източник научаваме, че вицекралството е о предложено на Селбърн през 1903 г. и на самия Ешър през 1908 г. Първият не е назначен, защото Кързън отказва да се пенсионира, докато Ешър отказва поста поради твърде ограниченото му влияние.[170]

От 13-те държавни секретари 2 са лейбъристи, а 2 либерали. Един от последните (Морли) е близък до групата Милнър. От останалите 9, 3-ма са от Блока на Сесил (Сейнт Джон Бродрик, Остин Чембърлейн и лорд Зетланд), 2-ма са от Групата на Милнър (Хоар и Амери), а 4-ма не са от нито една от двете групи.

Политическата и конституционна история на Индия през XX век се състои от поредица разследвания на различни комитети и комисии, и по-кратка поредица от законодателни актове. Влиянието на Групата на Милнър може да се забележи и в двата случая, но повече по първото направление. От важните комисии, които разследват индийски конституционни въпроси през 20-ти век, всяка има член от вътрешния кръг на Групата. Следният списък съдържа името на комисията, датите на нейното съществуване, броя на британските членове (за разлика от индийските членове), имената на представителите на Блока на Сесил и Групата на Милнър и номера на доклада ѝ:

1. Кралската комисия по децентрализация в Индия, 1907-1909 г., 5-ма членове, включително У. Л. Хичънс (Cmd. 4360- от 1908 г.).

2. Кралската комисия по обществени услуги в Индия, 1912-1915 г., 9 членове, включително барон Ислингтън, граф Роналдшей (по-късно маркиз Зетланд),

[170] *Journals and Letters of Reginald, Viscount Esher (4 vols., London 1938), 11, 56, and III, 8.*

сър Валентин Чирол и Х. А. Л. Фишър. Председателят на тази комисия, лорд Ислингтън, по-късно е тъст на сър Едуард Григ (лорд Алтринчам) (Cmd. 8382 от 1916 г.).

3. Комисия за конституционна реформа на правителството на Индия по избирателни права, 1919 г., 4-ма членове, включително Малкълм Хейли.

4. Комисия за конституционна реформа на правителството на Индия по функции, 1919 г., четирима членове, включително Ричард Фийтъм като председател.

5. Съвместна комисия по законопроекта за правителството на Индия, 1919 г., 14 членове, включително лорд Селбърн (председател), лорд Мидълтън (Сейнт Джон Бродрик), лорд Ислингтън, сър Хенри Крейк (чийто син е бил в „детската градина" на Милнър) и Ормсби-Гор (сега лорд Харлех) (Cmd. 97 от 1919 г.).

6. Комисия по вътрешна администрация по индийските въпроси, 1919 г., 8 членове, включително Ормсби-Гор (лорд Харлех) (Cmd. 207 от 1919 г.).

7. Кралската комисия по висшите държавни служби в Индия, 1923-1924 г., 5-ма членове, включително лорд Лий Феърхам като председател и Реджиналд Купланд (Cmd. 2128 от 1924 г.).

8. Индийската комисия по законодателството, 1927-1930 г., 7 членове, с председател сър Джон Саймън (Cmd. 3568 и 3569 от 1930 г.).

9. Индийска комисия за избирателно право, 1931-1932 г., 8 членове, включително лорд Лотиан като председател и лорд Дъфърин (чийто брат, лорд Базил Блекууд, е от „Детската градина" на Милнър) (Cmd. 4086 от 1932 г.).

10. В трите конференции „Индийска кръгла маса" от 1930-1932 г. участват редица членове на Групата. Първата сесия (ноември 1930 г. - януари 1931 г.) има 89 делегати, 16 от Великобритания, 16 от индиските щати и 57 от Британска Индия. Сформирани от Лейбъристкото правителство, първите две сесии имат 8 членове лейбъристи, сред 16-те от Великобритания. Останалите 8 са граф Пийл, маркиз Зетланд, сър Самуел Хоар, Оливър Стенли, маркиз Рединг, маркиз Лотиан, сър Робърт Хамилтън и Айзък Фут. От тези 8, 2 са от групата на Милнър (Хоар и Лотиан), а 2 от блока на Сесил (Зетланд и Стенли). Главен съветник на делегацията на индийските щати е Л. Ф. Ръшбрук Уилямс от групата на Милнър, който е назначен на поста си от Специалната организация на Камарата на принцовете.

Сред 5 служители, призовани за консултация от конференцията, откриваме името на Малкълм Хейли (Cmd. 3778).

Съставът на делегациите на втората сесия (септември-декември 1931 г.) е практически същият, с изключение на това, че са добавени 31 допълнителни членове и Ръшбрук Уилямс става делегат като представител на махараджата на Наванагар (Cmd. 3997).

На третата сесия (ноември-декември 1932 г.) няма представители на Лейбъристката партия. Британската делегация е намалена до 12. А 4-ма от тях са от Групата (Хоар, Саймън, Лотиан и Ъруин, сега Халифакс).

Ръшбрук Уилямс продължава като делегат на Индийските щати (Cmd. 4238).

11. Съвместна комисия за конституционна реформа в Индия, назначена през април 1933 г., има 16 членове от Камарата на общините и равен брой лордове. Сред тях са членове на Групата: сър Самуел Хоар, сър Джон Саймън, лорд Лотиан и лорд Ъруин (Халифакс).

Блокът на Сесил е добре представен и от архиепископ Ланг от Кентърбъри, Остин Чембърлейн, лорд Юстас Пърси, лорд Солсбъри, лорд Зетланд, лорд Литън и лорд Хардиндж Пенсхърст.

12. Мисията Крипс, 1942 г., 4-ма членове, включително Реджиналд Купланд, който написва неофициална, но авторитетна книга за мисията веднага след завръщането ѝ в Англия (Cmd. 6350).

Основните законодателни събития през този период са пет на брой: двата Закона за индиските съвети от 1892 г. и 1909 г., двата Закона за управление на Индия от 1919 г. и 1935 г. и постигането на самоуправление през 1947 г.

Законът за индийските съвети от 1892 г. е внесен през Камарата на общините от Джордж Кързън, по това време заместник-секретар в Министерството на Индия, като протеже на лорд Солсбъри, който го открива във „Вси души“ 9 години по-рано. Този закон е важен по две причини:

(1) той въвежда представителен принцип в индийското управление, като дава право на генерал-губернатора и провинциалните губернатори да избират за „неофициалните“ места в своите съвети, членове от определени индийски групи и организации; и

(2) той приема „общинска“ основа за това представителство, като предлага места отделно от индуси, мюсюлмани и други.

От тези два източника произтичат самоуправлението и разделянето, въпреки че това не е очаквано или желано от лицата, които подкрепят закона. Избирането на „неофициални“ членове на съветите, предвидени в Закона от 1892 г., ще става с избори, тъй като генерал-губернаторът назначава своите номинации. Тази практика става закон със Закона от 1909 г.

Законът за индийските съвети от 1909 г. е приет по време на Либерално правителство и е слабо повлиян от Блока на Сесил или Групата на Милнър.

Министър-председателят Аскуит е член на Блока на Сесил, бидейки близък приятел на Балфур и Роузбъри. Тази връзка се затяга, когато той се жени за Марго Тенант, член на „Душите“, през 1894 г. Сестрата на Марго Тенант, Лора, преди това се омъжва за Алфред Литълтън и двете сестри са близки приятелки на Кързън и други членове на „Душите“. Аскуит също е близък сътрудник на Милнър. Аскуит обаче никога не е бил член на групата му. След 1890 г. и особено след 1915 г. той все повече клони към Блока на Сесил. Именно Балфур убеждава Аскуит да напише своите „Спомени и размисли“, след като той (Балфур) обсъжда въпроса с Марго Асквит на вечеря насаме. Тези вечери не са рядкост във вечерите, когато самият Аскуит е в клуба си, като обикновено се отбива по-късно вечерта, за да вземе жена си и да я придружи до вкъщи.

Друга податка за симатиите на Асквит към Блока на Сесил се намира в неговата автобиография под датата 22 декември 1919 г. По този повод той казва на лейди Хартингтън, дъщеря на лорд Солсбъри, че „не е очаквал да доживее деня, в който най-добрата защита за истинския либерализъм ще бъде намерена в нереформалната Камара на лордовете на семейство Сесил“.

През 1908-1909 г. обаче ситуацията е малко по-различна и Аскуит трудно може да се нарече член на Блока на Сесил. В донякъде подобна ситуация, но много по-близка до Групата на Милнър (чрез Х. А. Л. Фишър и “Вси души“), е Джон Морли, държавният секретар на Индия.

Лорд Минто, генерал-губернаторът на Индия, също е член на Блока Сесил по периферен начин, но заема назначението си чрез семейно право върху генерал-губернаторския пост, а не по благоволението на Сесилите.

Законът от 1909 г. дори и да не е продукт на групите, с които се занимаваме, е създанен в същата социална традиция, изготвен от същия интелектуален и социален поглед и е въведен в действие по същия начин. Той легализира принципа на избиране (а не на номиниране) в индийските съвети, разширява членството им, за

да осигури мнозинство от недлъжностни лица в провинциалните съвети, и им дава правомощията да обсъждат дела и да приемат резолюции. Местата са разпределени на общински групи, като малцинствата (мюсюлманите и сикхите) получават повече от пропорционалния си дял, а мюсюлманите имат освен това отделен електорат. Това насърчава екстремизма сред мюсюлманите и логичното развитие на 1892 г., е дълга прелюдия към създаването на Пакистан (и Бангладеш).

Този закон от 1909 г., е прокаран през Камарата на общините от сър Томас Бюканън, член на „Вси души" и участник в Блока на Сесил. Законът за управлението на Индия от 1919 г. е изключителен в много отношения. Това е най-драстичната и най-важна реформа, направена в индийското управление през целия период от 1861 г. до постигането на самоуправлението. Неговите разпоредби за централното правителство на Индия остават в сила, само с малки промени, от 1919 г. до 1946 г. Това е единственият от тези закони, чийто „таен" законодателен фон вече не е тайна. И това е единственият, който показва желание от страна на британското правителство да установи в Индия отговорно управление по модел на Великобритания. Законодателната история на Закона от 1919 г., както е общоизвестна, е достатъчно проста.

През август 1917 г. държавният секретар за Индия, Едуин С. Монтагю, публикува следнота изявление: „Политиката на правителството на Нейно Величество, с която правителството на Индия е напълно съгласно, цели нарастващо участие на индийците във всеки клон на администрацията и постепенно развитие на институции за самоуправление за прогресивното осъществяване на отговорно управление в Индия като неразделна част от Британската империя." Ключовата дума тук е отговорно управление, тъй като перспективата за евентуално самоуправление е предлагана на Индия от години. В съответствие с това обещание Монтагю посещава Индия и в сътрудничество с вицекраля, лорд Челмсфорд, издава доклада Монтагю-Челмсфорд, посочващ посоката на бъдещата политика. Този доклад става основа за законопроекта от 1918 г., който след известни изменения от Съвместния комитет на лорд Селбърн влиза в сила като Закон за управлението на Индия от 1919 г.

Тайната история на този закон е малко по-различна и започва в Канада през 1909 г., когато Лайънъл Къртис приема от приятеля си Уилям Марис идеята, че отговорно управление по британски модел трябва да бъде разширено и до Индия. Две години по-късно Къртис сформира учебна група от 6-8 души в рамките на Лондонската кръгла маса. Не знаем със сигурност кои са членовете на учебната група, но очевидно включва Къртис, Кер, Фишър и вероятно Бранд. Към тях са добавени трима служители от Министерството на Индия. Сред тях е Малкълм Сетън (сър Малкълм след 1919 г.), който е секретар на съдебния отдел на Министерството на Индия и се присъединява към групата на Къртис около 1913 г.; и сър Уилям Дюк, вицегубернатор на Бенгалия през 1911-1912 г., старши член на съвета на губернатора на Бенгалия през 1912-1914 г. и член на Съвета на Индия в Лондон след 1914 г. Тогава се присъединява към групата на Къртис. И двамата по-късно са важни фигури в Министерството на Индия, сър Уилям като постоянен заместник-секретар от 1920 г. до смъртта си през 1924 г., а сър Малкълм като помощник-секретар (1919-1924) и заместник-секретар (1924-1933).

Сър Малкълм написва биографичния очерк на сър Уилям в „Речник на националните биографии", и тома за Министерството на Индия в поредицата „Уайтхол" (1926 г.).

Третият член от същия източник е сър Лайънъл Ейбрахамс, помощник-секретар в Министерството на Индия.

Изследователската група на Къртис не е официален комитет, въпреки че някои хора (както по това време, така и след това) смятат, че е такъв. Сред тези хора е Фредерик Тезигер лорд Челмсфорд, който по време на дебат в Камарата на лордовете през ноември 1927 г. той казва: „Върнах се от Индия през януари 1916 г. за шест седмици, преди да замина отново като вицекрал, и когато се прибрах, открих, че в Министерството на Индия съществува Комитет, който обмисляше в какви насоки може да се осъществи бъдещото конституционно развитие. Този Комитет, преди завръщането ми в средата на март, ми даде брошура, съдържаща в общи линии възгледите, за бъдещото конституционно развитие. Когато пристигнах в Индия, показах тази брошура на моя Съвет, а също и на моя приятел, лорд Местън, който тогава вицегубернатор на Обединените провинции. Тя съдържаше това, което сега е известно като диархичен принцип... Както Съветът, така и лорд Местън, който тогава все още сър Джеймс Местън, реагираха отрицателно на предложенията за конституционно развитие, съдържащи се в тази брошура.“

Лорд Челмсфорд продължава, като казва, че Остин Чембърлейн[171] е оспорил възраженията им с аргумента, че индийците трябва да придобият опит в самоуправлението, така че след публичното обявяване през август 1917 г., служителите в Индия са приели диархията (двувластието). Ако лорд Челмсфорд смята, че брошурата е официален документ от комисия в Министерството на Индия, той греши. Другата страна на историята е разкрита от Лайънъл Къртис през 1920 г. в неговата книга „Диархия“.

Според Къртис, изследователската група първоначално е сформирана, за да му помогне да напише главата за Индия в планирания втори том на „Общността на нациите“. Тя има задача „да проучи как самоуправлението може да бъде въведено и мирно разширено в Индия“. Групата се среща веднъж на две седмици в Лондон и скоро достига до принципа на диархията. Този принцип, както всеки читател на трудовете на Къртис знае, е основен в политическата му мисъл и е основата, върху която той се надява да изгради федеративната империя. Според Къртис, изследователската група поставя въпроса: „Не могат ли провинциалните електорати чрез законодателни органи и собствени министри да бъдат ясно отговорни за определени функции на управлението, оставяйки всички останали в ръцете на изпълнителната власт, отговорна, както в момента, пред правителството на Индия и държавния секретар? По този начин индийските електорати, законодателни органи и изпълнителна власт ще получат поле за упражняване на истинска отговорност. От време на време можеда се прехвърлят нови правомощия от старите правителства, тъй като новите изборни органи се развиват и доказват способността си да ги поемат.“

В тази насока, Къртис иска от Дюк да изготви такъв „план за деволюция“ за Бенгалия. Този план е отпечатан от групата, разпространен и критикуван по типичния за Групата на Милнър начин. След това цялата група отива в Оксфорд за три дни и се среща, в старата зала на „Тринити Колидж“, за да го обсъди и редактира. „Никой не е доволен.“ Решено е да се разпространи за по-нататъшна критика и обсъждане сред групите от „Кръглата маса“ по целия свят, но лорд Челмсфорд пише от Нов Южен Уелс и иска копие.

Очевидно осъзнавайки, че той ще бъде следващият вицекрал на Индия, групата изпраща копие до него, а не до групите от „Кръглата маса“, „за да не стане известно на обществеността и да се злепоставят“. Ясно е, че Челмсфорд е ангажиран с програма за реформи в тези или подобни насоки, преди да напусне поста

[171] По-голям полубрат на Невил Чембърлейн, най-големият син на Джозуеф Чембърлейн. (б. пр.).

вицекрал. Това е разкрито по време на дебат в Камарата на лордовете от лорд Крю на 12 декември 1919 г. След като Челмсфорд заминава за Индия през март 1916 г., нова, преработена версия на плана на изследователската група е изготвена и му изпратена през май 1916 г. Друго копие е изпратено до Канада, за Къртис, който вече е тръгнал за Индия през Канада, Австралия и Нова Зеландия. Този маршрут несъмнено е избран от Къртис, за да се консултира с членове на Групата в различни страни, особено с Бранд в Канада. При пристигането си в Индия, Къртис пише на Кер в Лондон: „Това което ме впечатли най-много в Канада, Нова Зеландия и Австралия, беше дълбоко вкорененото нежелание, което тези народи изпитват към всяка схема, която означава тяхното участие в управлението на Индия... За тези млади демократични общности принципът на самоуправление е почти религия. Те чувстват, че има нещо присъщо погрешно в това един народ да управлява друг. Това е същото чувство, което кара американците да не харесват управлението на Филипините и да отказват да възстановят реда в Мексико. Първите ми впечатления по този въпрос бяха ясно потвърдени при неотдавнашното ми посещение в тези доминиони. Едва ли си спомням някоя от многобройните срещи, на които говорих, на която да не ме питаха защо на Индия не е дадено самоуправление и какви стъпки се предприемат в тази посока.“

Това впечатление затвърждава идеята на Къртис, че на Индия трябва да се даде отговорно управление. Той смята, че като даде на Индия това, което тя и доминионите искат, те ще бъдат по-тясно обвързани с лоялност към Великобритания. В същото писмо до Кер, Къртис казва, очевидно имащ предвид „Кръглата маса“: „Нашата задача е да обясним на обществеността в Обединеното кралство и доминионите, по какво Индия се различава от Великобритания от една страна, и от Централна Африка от друга, и как тази разлика сега се отразява в характера на нейното управление. Трябва ясно да очертаем проблемите, които възникват от контакта между Изтока и Запада, и бедствието, което ни очаква, ако не успеем да предложим адекватно решение за тях чрез осъзнаване и изразяване на принципа на управление, за който се застъпваме. Трябва да предложим третирането на Индия в общата работа по имперската реконструкция в хармония с фактите, посочени в предходните глави. Всичко трябва да се направи с най-голямо внимание към въздействието му върху образованото обществено мнение тук. Трябва да направим всичко възможно, за да накараме индийските националисти да осъзнаят истината, че подобно на Южна Африка, всички техни надежди и стремежи зависят от поддържането на Британската общност и постоянното им членство в нея.“

Това писмо, написано на 13 ноември 1916 г., е адресирано до Филип Кер, но е предназначено за всички членове на Групата. Сър Валънтайн Чирол коригира черновата, и копия са предоставени на Местън и Марис. След това Къртис отпечатва 1000 копия и ги изпраща на Кер за разпространение.

По някакъв начин екстремистки настроените индийски националисти се сдобиват с копие от писмото и публикуват негова изопачена версия. Те твърдят, че мощна и тайна група, организирана около „Кръглата маса“, е изпратила Къртис в Индия, за да шпионира националистическите им планове, за да ги възпрепятства. Някои изречения от писмото са извадени от контекста си, за да докажат този аргумент. Сред тях е и позоваването на Централна Африка, което е представено на индийския народ като твърдение, че те са също толкова нецивилизовани и неспособни на самоуправление, колкото и централноафриканците. Поради страховете, породени от този слух, Индийският национален конгрес и Мюсюлманската лига сформират единствения си официален съюз под формата на известния Лакнауски договор от 29 декември 1916 г.

Писмото на Къртис не е единственият фактор зад споразумението от Лакнау, но със сигурност е много влиятелно. Къртис присъства на заседанието на Конгреса и е ужасен от версията на писмото си, която е в обращение. Съответно, той публикува правилната версия с обширен коментар, под заглавие „Писмо до народа на Индия“ (1917 г.). В нея той категорично заявява: „(1) Че е дълг на тези, които управляват цялата Британска общност, да направят всичко по силите си, за да дадат възможност на индийците да се самоуправляват възможно най-скоро. (2) Че индийците също трябва да участват в управлението на Британската общност като цяло.“

Няма съмнение, че Къртис е искрен и неговото мнение отразява, в крайна форма, възгледите на голяма и влиятелна Група във Великобритания. Неуспехът на тази Група да убеди индийските националисти, в своята искреност, е едно от големите бедствия на века, въпреки че вината не е изцяло тяхна и трябва да бъде споделена от други, включително и от Ганди.

През първите няколко месеца на 1917 г. Къртис се консултира с групи индийци и отделни британци (главно от Групата на Милнър) относно формата, която ще приеме новата конституция. Първата публична употреба на думата „диархия“ е в отворено писмо от 6 април 1917 г., което той пише до Бхупендра Натх Басу, един от авторите на Лакнауския договор, за да демонстрира как диархията ще функционира в Обединените провинции. При писането на това писмо Къртис се консултира с Валънтайн Чирол и Малкълм Хейли. След това той написва план „Структурата на индийското управление“, който е преработен от Местън и отпечатан. Той е предоставен на много хора за коментар. След това той организира среща на индийци и британци в къщата на лорд Синха в Дарджилинг и след значителни дискусии изготвя програма от 12 точки, подписана от 64 европейци и 90 индийци. Тя е изпратена до Челмсфорд и Монтагю. Междувременно в Лондон се извършва подготовка за издаването на историческата декларация от 20 август 1917 г., която обещава „отговорно“ управление на Индия.

Няма съмнение, че групата на Милнър е основният фактор за издаването на тази декларация. В „Диархия“ Къртис казва: „За целите на описаното по-горе частно разследване, принципно това изявление е прието през 1915 г.“ Съвсем ясно е, че Монтагю (държавен секретар, наследник на Остин Чембърлейн от юни 1917 г.) не е изготвил декларацията. Той изготвя декларация, но Министерството на Индия я заменя с изготвената много по-рано, когато Чембърлейн все още е държавен секретар.

Лорд Роналдшей (лорд Зетланд), в третия том на своя труд „Животът на Кързън“, отпечатва и двете чернови и твърди, че тази, която е окончателно издаден, е изготвен от Кързън.

Сър Стенли Рийд, който е редактор на „Таймс ъф Индия“ от 1907 до 1923 г., заявява на среща на Кралския институт за международни отношения през 1926 г., че декларацията е изготвена от Милнър и Кързън. Ясно е, че някой друг освен Кързън е имал пръст в нея и това е Милнър, който е с Кързън във военния кабинет по това време. Кързън не би могъл да я състави сам, освен ако не е невероятно небрежен, защото след публикуването той е ужасен, когато му е посочено обещанието за „постепенно осъществяване на отговорно управление в Индия“.

Монтагю заминава за Индия през ноември 1917 г., като взема със себе си сър Уилям Дюк. Къртис, който пътува из Индия като гост на Стенли Рийд, Чирол, Челмсфорд, Местън, Марис и други, е канен да участва няколко пъти в конференциите на Монтагю-Челмсфорд. Други, с които често а се консултират, са Хейли,

Местън, Дюк и Чирол. Докладът за Монтагю-Челмсфорд е написан от сър Уилям Марис от „Детската градина“ на Милнър, след като Къртис се завръща в Англия.

През 1920 г. в книгата си „Диархия“ Къртис пише: „Впоследствие в печата беше изказано предположение, че всъщност аз съм изготвил доклада. Бързото ми отричане не предотврати по-нататъшни кртики от много страни, че лорд Челмсфорд и г-н Монтагю са били прекомерно повлияни от безотговорен турист... С изключение на самия лорд Челмсфорд, аз вероятно бях единственият човек в Индия с познания от първа ръка за отговорното управление, както се прилага в доминионите към институциите на провинциите. Дали познанията ми за Индия са ми дали право да изложа възгледите си, е по-отворен въпрос. Читателят може сам да прецени за това. Но във всеки случай интервютата не бяха поискани от мен.“

Така Къртис не отрича обвинението, че е основно отговорен за диархията. По това време хора заемащи съответните постове, знаят, че той е автора, съответно приамат плана или го критикуват. Ще цитираме лорд Амптил, който като бивш изпълняващ длъжността вицекрал, личен секретар на Джоузеф Чембърлейн, губернатор на Мадрас и зет на Самеул Хоар, е в позиция да знае какво се случва. Лорд Амптил заявява в Камарата на лордовете през 1919 г.: „Ако не беше случайното посещение в Индия на един пътешественик-доктринер с явна мания за конституционно уравление, никой на света никога не би се сетил за толкова странна идея като диархията. И въпреки това Съвместната комисия ни намеква, че не може да се измисли по-добър план.“

Благоприятният доклад на Съвместната комисия за законопроекта за диархията очевидно има връзка с обстоятелството, че 5-ма от 14-те членове са от Блока на Сесил или Групата на Милнър, и председателят на комиисята е лидер на групите „Кръгла маса“, а Съвместната комисия основно изслушва свидетели, близки до групата Милнър. Комисията изслуша лорд Местън по-дълго от всеки друг свидетел (почти четири дни), прекарва един ден с Къртис на свидетелската скамейка и разпитва, наред с други, Фийтъм, Дюк, Томас Холанд (член на „Вси души“ от 1875 г. до смъртта му през 1926 г.), Майкъл Садлър (близък приятел на Милнър и практически член на Групата) и Стенли Рийд.

В Камарата на общините тежестта на дебата по законопроекта е подкрепена от Монтагю, сър Хенри Крейк, Х. А. Л. Фишър, Ормсби-Гор и Томас Дж. Бенет (стар колега журналист на лорд Солсбъри и основен собственик на „Таймс ъф Индия“ от 1892 г.).

Монтагю и Крейк споменават Лайънъл Къртис. Първият казва: „В някои среди се предполага, че този законопроект е възникнал спонтанно у вицекраля и мен, без предварително проучване или обмисляне, под влиянието на г-н Лайънъл Къртис. Досега не съм успял да разбера, че подхождате към същността на която и да е дискусия с напразни усилия да се доближите до нейното авторство. И сега смятам, че Индия или Империята дължат своята благодарност към патриотичните и всеотдайни услуги, които г-н Къртис е оказал за разглеждането на този проблем.“

Сър Хенри Крейк по-късно каза: „С радост се присъединявам към благодарността, изказана на нашия общ приятел, г-н Лайънъл Къртис, който принадлежи към **много активна и много важна група млади мъже**, които аз ще съм последният, който ще ги критикува. Гордея се, че го познавам и му отдавам дължимото уважение от представител на по-старото поколение. Той и други от групата „Кръглата маса“ вършат добра работа и част от нея е свършена в Индия.“

Г-н Фишър няма какво да каже за Лайънъл Къртис, но има много да каже за законопроекта и доклада Монтагю-Челмсфорд: „Няма нищо в този законопроект,

което да не се съдържа в този доклад, който е не само много умел и красноречив държавен документ, но е един от най-великите държавни документи, създадени в англо-индийската история. Това е непредубеден, откровен държавен документ, не пренебрегващ и не прикриващ критиката, по въпросите разработени в обемните документи, които са ни представени. Това е чудесен законопроект."[172]

Както се очаква „Кръглата маса", одобрява законопроекта, позовавайки се на речта на Фишър в броя си от септември 1919 г. катого нарича „много висок авторитет". Редактор на този брой е Лайънъл Къртис.

В Камарата на лордовете има по-малко ентусиазъм. Основната критика се съсредоточава върху два основни момента, свързани с Къртис: (1) принципът на диархията – тоест, че управлението може да бъде разделено на два вида дейности при различни режими; и (2) усилието да се даде на Индия „отговорно" управление, а не просто „самоуправление" – тоест усилието да се разшири в Индия форма на управление по модел на британското.

И двата принципа са критикувани енергично, особено от членовете на Блока на Сесил, включително лорд Мидълтън, лорд Лансдаун, лорд Селбърн, лорд Солсбъри и други. Подкрепата за законопроекта идва главно от лорд Кързън (лидер в Горната камара) и лорд Ислингтън (заместник-секретар в Министерството на Индия). След тази обширна критика законопроектът е значително преработен в Съвместната комисия, но се появи с непроменени основни насоки и става закон през декември 1919 г. Най-важните насоки, или двата принципа на „диархия" и „отговорност", са както казахме, силно заредени със собствените възгледи на Къртис. Те избледняват с течение на времето, както поради развитието на събитията в Индия, така и защото Къртис от 1919 г. нататък все повече се отдалечава от индийските дела.

Отказът на Индийския национален конгрес под ръководството на Ганди да сътрудничи при осъществяването на управлението съгласно Закона от 1919 г., убеждава останалите членове на Групата (и може би самия Къртис), че не е възможно да се приложи отговорно управление по британски модел в Индия. Тази гледна точка, толкова категорично заявена от членовете на Блока на Сесил още преди 1900 г. и формираща основния аргумент срещу Закона от 1919 г. в дебатите в Камарата на лордовете, е приета от Групата на Милнър като своя собствена след 1919 г. Халифакс, Григ, Амери, Купланд, Фишър и други заявяват това най-категорично от началото на 20-те до средата на 40-те години на 20-ти век.

През 1943 г. Григ го заявява като принцип в книгата си „Британската общност" и цитира с одобрение изявлението на Амери от 30 март 1943 г. пред Камарата на общините, в което отхвърля британската парламентарна система като неподходяща за Индия. Амери, по това време държавен секретар за Индия, казва: „Като оси, които гневно бръмчат нагоре-надолу по стъклото на прозореца, когато съседен прозорец може да е широко отворен, всички ние сме възпрепятствани, разочаровани и раздразнени от неосъзнатата и непреодолима бариера на нашите конституционни предубеждения."

Григ отива дори по-далеч, и осъжда използването на парламентарно управление като цяло, а не само в Индия. Той казва: „Тя (парламентарната система) е напълно лишена от гъвкавост и е напълно неспособна да породи съществения дух на компромис в страни, където расовите и общностните разделения представляват основната политическа трудност. Идеята, че свободата да бъдеш истински трябва да бъде пригодена към този модел, е дълбоко вкоренена в нас и не трябва да поз-

---

[172] Според Дейвид Ог, Хърбърт Фишър, 1865-1940 (Лондон, 1947), 96, Фишър, „е помогнал на г-н Монтагю при изготвянето на доклада Монтагю-Челмсфорд".

воляваме държавническото ни майсторство да бъде затворено зад решетките на собствения ни опит. Нашето настояване, върху принципа на общ списък на избирателите, гласуващи като един хомогенен електорат, предизвика реакция в Южна Африка, бунт или нещо подобно в Кения и безизходица в Индия, защото при различните условия на тези страни това трябва да включва пълното и постоянно господство на една-единствена раса или вероизповедание."

За съжаление, както посочва Реджиналд Купланд в книгата си „Индия, преформулиране" (1945 г.), „всички се съгласиха, че британската система на управление е неподходяща за Индия, но никой не положи усилия да намери местна система, която ще е подходяща". Резултатът е, че Групата на Милнър и техните сътрудници пилеят усилията си да подготвят индийците да живеят в парламентарна система и накрая освобождават Индия от местната система, когато е слабо подготвена да се управлява чрез парламентарна система.

Този спад в ентусиазма за парламентарна система в Индия е в разгара си до 1921 г. В двугодишния интервал от 1919 до 1921 г. Групата продължава да бъде най-важният британски фактор по индийските дела. Къртис е редактор на „Кръглата маса" през този период и продължава да агитира за каузата на Закона от 1919 г. Лорд Челмсфорд остава вицекрал през този период. Местън и Хейли са повишени в Изпълнителния съвет на вицекраля. Сър Уилям Дюк става постоянен заместник-секретар, а сър Малкълм Сетън става помощник-секретар в Министерството на Индия. Сър Уилям Марис е назначен за министър на вътрешните работи в правителството на Индия и комисар по специалните реформи, отговарящ за създаването на новата система.

Л. Ф. Ръшбрук Уилямс получава специална задача в Министерството на вътрешните работи на правителството на Индия във връзка с реформите. Така групата на Милнър е в добра позиция да приложи новия закон. Усилията са осуетени от бойкота на Ганди на изборите по новата система.

До 1921 г. групата на Милнър изоставя индийските дела и насочва основния си интерес към други области. Къртис става един от основните фактори в ирландските дела през 1921 г.; лорд Челмсфорд се завръща у дома и е повишен във виконт през същата година; Местън се пенсионира през 1919 г.; Марис става губернатор на Асам през 1921 г.; Хейли става губернатор на Пенджаб през 1924 г.; Дюк умира през 1924 г.; а Ръшбрук Уилямс става директор на Централното бюро за информация към правителството на Индия през 1920 г.

Това не означава, че Групата изоставя всякакъв интерес към Индия до 1924 г. или по-рано, но никога повече не проявява такова повишено внимание към нея. Всъщност, Групата никога не е проявявала такова внимание към който и да е проблем, нито по-рано, нито по-късно, с единственото изключение в усилията за формиране на Южноафриканския съюз през 1908-1909 г.

Десетилетието 1919-1929 г. е заето с усилията да се накара Ганди да разреши на Индийския национален конгрес да сътрудничи в правителствените дела, така че неговите членове и други индийци да могат да придобият необходимия опит, за да позволят прогресивното осъществяване на самоуправлението.

Конгресната партия, както казахме, бойкотира изборите през 1920 г. и сътрудничи на тези през 1924 г. само с цел да ги провали. Въпреки това системата работи с подкрепата на умерени групи и британците я разширяват една след друга в постоянна последователност. Фискална автономия е предоставена на Индия през 1921 г. и тази страна веднага приема защитни мита, което нанася значителна вреда на британското текстилно производство. Висшите държавни служби са отворени за индийци през 1924 г. Индийци са приети във военните училища Улуич

и Сандхърст през същата година и им са предоставени комисии в Индийската армия.

Назначаването на барон Ъруин от групата на Милнър за вицекрал през 1926 г., според биографията на А. К. Джонсън „Виконт Халифакс“ (1941 г.), под „влиянието на Джефри Доусън и други членове на редакционния екип на „Таймс“ изиграва решаваща роля и е основната стъпка в усилията за постигане на реален напредък по силата на Закона от 1919 г., преди този закон да бъде подложен на критичен преглед от друга Кралска комисия, насрочена за 1929 г.

Политическата декларация на новия вицекрал, направена в Индия на 17 юли 1926 г., е, според същия източник, възприета от „Таймс“ в редакционна статия, „която недвусмислено показва, че политиката на Ъруин е оценена и подкрепена от редакцията на вестника. За съжаление, в периода 1924-1931 г. Министерството на Индия не се контролира нито от Групата на Милнър, нито от Блока на Сесил. Поради различни причини, координацията между държавния секретар, вицекраля, и между Великобритания и индийските националисти, се разпада в най-решаващите моменти.

Групата на Милнър, главно чрез вестник „Таймс“, участва в тази ситуация в периода 1926-1929 г., като хвали своя човек, лорд Ъруин, и критикува негативно държавния секретар, лорд Биркенхед. Отношенията между Биркенхед и Групата на Милнър (и Сесил) са хладни от дълго време и има различни признаци за вражда поне от 1925 г. През април 1925 г. таен, или поне неофициален, „комитет“ от членове на Групата на Милнър и Блока на Сесил номинира лорд Милнър за поста ректор на Оксфордския университет.

Лорд Биркенхед възразява както срещу кандидата, така и срещу процедурата. Що се отнася до кандидата, той предпочита Аскуит. По отношение на процедурата, той иска да знае с какво право този „комитет“ е поел задачата да назначи канцлер на университет, на който той (лорд Биркенхед) е върховен стюард от 1922 г. Този протест, както обикновено, когато англичани от това социално ниво са дълбоко развълнувани, приема формата на писмо до „Таймс“. И получаво остър отговор в писмо, написано в трето лице, в което е информиран, че този комитет е съществувал преди световната война и когато е възстановен в края на войната, г-н Ф. Е. Смит (т.е. лорд Биркенхед) е поканен да бъде негов член, но не е сметнал за уместно дори да приеме поканата.

Лошите отношения между групата на Милнър и лорд Биркенхед не са резултат от подобни епизоди, а се основават на лична антипатия, породена от характера на лорд Биркенхед и особено от неговия недискретен и недипломатичен социален живот и политическа дейност.

Въпреки това, лорд Биркенхед е човек с безспорна енергия и способности, както и човек със значително политическо влияние от 1906 г., когато е спечелил парламентарно място за консерваторите, изправен пред голямата либерална вълна.

Той получава поста държавен секретар за Индия през ноември 1924 г., по същото време, когато Леополд Амери отива в Министерството на колониите. Епизодът с кандидатурата на Милнър за канцлерския пост в Оксфорд е шест месеца по-късно и е практически директно предизвикателство от Биркенхед към Амери, защото по това време последният е активен политически помощник на Милнър и един от главните двигатели в усилията да го направят канцлер.

Така в периода 1926-1929 г., Групата на Милнър заема поста вицекрал, но не и поста държавен секретар. Връзката между двата поста е необходима за постигането на по-добро управление с взаимно тясно сътрудничество. Такова сътрудни-

чество не съществува през този период. Що се отнася до конституционното развитие, липсата на сътрудничество се проявява в тенденция от държавния секретар да продължи да търси решение на проблема с използването на едностранна британска разследваща комисия, и тенденция от Ъруин (и Групата на Милнър) да търси решение по със съвместни дискусии с индийците. Тези тенденции не са все още различни пътища, докато Комисията „Саймън" не започва работа, натрупва доказателства, и поставя едностранната комисия в незавидно положение.

Законът за управлението на Индия от 1919 г. предвижда да се проследи действието му, след като е в сила десет години. Нарастващото недоволство на индийците и неспособността им да се възползват от възможностите, предоставени от закона от 1919 г., убеждават много англичани (включително по-голямата част от Групата на Милнър), че обещаната законова комисия трябва да започне работа по-рано от предвиденото и да насочи усилията си по-скоро към намиране на основата за нова конституционна система, отколкото към разглеждане на очевидния провал на системата, предоставена през 1919 г.

лорд Биркенхед

Първият официален намек, че датата на законовата комисия ще бъде преместена, е даден от Биркенхед на 30 март 1927 г., в комбинация с някои доста „арогантни и покровителствени" забележки относно индийската политика.

Вестник „Таймс", критикувайки Биркенхед за допълнителните му забележки, възприема предложението за комисията и от своя страна предполага, че „идеалният орган ще се състои от хора със съдебно мислене, които са способни да се споразумеят".

Точно това става. Авторизираната биография „Виконт Халифакс", откъдето са взети тези цитати, казва следното: „Интересно е да се спекулира докъде редакторът Джефри Доусън, отново е изразявал мислите на Ъруин и дали умишлената статия е написна в полза на сър Джон Саймън."

Комисията „Саймън" е точно това, което „Таймс" иска – орган от „съдебно настроени мъже, способни да се споразумеят". Нейният председател е най-скъпият адвокат в Англия, член на Блока на Сесил, откакто е избран в „Вси души" през 1897 г., и освен това член на двата вече споменати изключителни клуба – „Грилиънс" и „Клубът".

Въпреки че технически е либерал, неговите връзки и наклонности са по-скоро консервативни и не е изненада, когато през 1931 г. той става националлиберал и заема едно от най-важните места в кабинета – Министерството на външните работи.

От този момент нататък той е тясно свързан с политиката на Групата на Милнър и, предвид личната му връзка с лидерите на Групата и „Вси души", може да се счита за член на Групата. Като председател на Комисията по законите, той използва пълноценно юридическите си таланти, за да изготви доклад, по който всички членове на комисията могат да се споразумеят, и чрез своите способности, успява да постигне единодушно съгласие по програма, която в общи линии, ако не и във всичките си детайли, е точно това, което Групата на Милнър иска.

От 6 други членове на Комисията 2 са лейбъристи (Клемент Атли и Върнън Хартшорн). Останалите са юнионисти или консерватори. Виконт Бърнам от Итън и Балиол (1884) е юнионистки поддръжник на Блока на Сесил в Камарата на общините от 1885 до 1906 г., а баща му получава титлата баронет и после барон от

лорд Солсбъри. Неговата собствена титла виконт, е продоставена от Лойд Джордж през 1919 г.

Петият член на Комисията, Доналд Палмър Хауърд, барон Страткона и Маунт Роял, от Итън и „Тринити Колидж", Кеймбридж, няма особена известност, освен че е член на парламента от Юнионистката партия през 1922-1926 г.

Шестият член, Едуард Сесил Кадоган от Итън и „Балиол" (1904 г.), е шестият син на граф Кадоган и следователно по-големият брат на сър Александър Кадоган, британски делегат в ООН.

Баща им, граф Кадоган, правнук на първия херцог Уелингтън, е лорд позител но държавниа печат във второто правителство на лорд Солсбъри и лорд-лейтенант на Ирландия в третото правителство на Солсбъри.

Едуард, който е посветен в рицарство през 1939 г., няма особена известност, освен че беше член на парламента от Юнионистката партия. от 1922 до 1935 г. е председател на Камарата на общините при националното правителство от 1931 до 1935 г.

Седмият член, Джордж Р. Лейн-Фокс (барон Бингли от 1933 г.) от Итън и „Ню колидж", е член на парламента от Юнионистката партия от 1906 до 1931 г. и секретар на мините от 1922 до 1928 г. Той е зет и приятел на лорд Халифакс, след като се оженва за МериУуд през 1903 г.

Най-забележителният факт за Комисията „Саймън" е липсата на квалификация у нейните членове. С изключение на безспорните предимства на образованието в Итън и Оксфорд, членовете нямат очевидни претенции за членство в нито един комитет, разглеждащ индийските въпроси. Всъщност нито един от 8-те членове няма предишен контакт с тази тема. Въпреки това комисията изготвя огромен двутомен доклад, който представлява монументален източник за изучаване на индийските проблеми през този период. Когато към липсата на квалификация на нейните членове добавим, че комисията е почти напълно бойкотирана от индийците и осъществява основния си контакт с местните жители, слушайки монотонните им скандирания „Саймън, върви си", изглежда повече от чудо, че такъв ценен доклад се появява от техните разследвания.

Обяснението е, в пълно съдействие от персонала на правителството на Индия, включително членовете на групата не Милнър. Ясно е, че до края на 1928 г. поради силната индийска опозиция срещу Комисията „Саймън", вътрешното съперничество в комисията между Саймън и Бърнам (поради отказа на Бърнам да приеме предложените от Саймън отстъпки за индийците) и неспособността им да получат сътрудничество от държавния секретар (което се вижда от постоянната критика към Биркенхед в „Таймс"), Групата решаваа да се откаже от комисионния метод на процедура в полза на „Кръгла маса".

Не е изненадващо, че групите „Кръгла маса" предпочитат обсъжването на индийските въпроси, където много от участниците имат сравнително малък опит в типичната британска процедура за споразумение чрез конференция. За Групата методът на кръглата маса е за предпочитане и абсолютно необходим поради широко разпространената индийска критика към комисията „Саймън" поради нейния изцяло британски персонал.

Това ограничение първоначално е прието на основание, че само чисто британска и чисто парламентарна комисия може да обвърже Парламента с приемането на препоръките на комисията – поне това е защитата на ограниченото членство, отправена към индийците от вицекраля на 8 ноември 1927 г.

Вместо този аргумент, Групата сега излага малко идеята, че само участието на индийците на пряка и равноправна основа, може да ги обвърже с плановете за

бъдещето на Индия. Съгласно обичайните разсъждения на членовете на Групата, отговорността, поставена върху индийците чрез участието им в създаването на плановете, ще смекчи екстремизма на техните искания и ще ги обвърже да участват в изпълнението им, след като те бъдат приети в закон.

Основна идея е че ако имате доверие в хората, те ще се окажат достойни за това доверие, или изразено с малко по-конкретни думи, че ако дадете на недоволните, доброволно повече, отколкото очакват, и преди наистина да го очакват, те няма да злоупотребят с дара, а ще бъдат едновременно отрезвени от тежестта на отговорността и раадостта на благодарността. Това е основен принцип в дейността на Групата на Милнър от 1901 г. до наши дни. Нейната валидност е защитена (когато са поискани доказателства) с исторически пример – липсата на щедрост в отношението на Великобритания към американските колонии през 1774 г. и щедростта ѝ в отношението към канадските колонии през 1839 г.

Контрастът между „Нетърпимите действия“ и доклада от Дърам е една от основните идеи за всички важни членове от групата на Милнър. Много от тях изобщо не осъзнават, че този принцип не се основава на политическата история, а има по-дълбока и падсъзнателна основа в християнството и Проповедта от планинта.[173] Това важи особено за Лайънъл Къртис, Джон Доув, лорд Лотиан и лорд Халифакс. Ако този принцип не бъде признат, не е възможно да се види основното единство в действията на Групата спрямо бурите през 1901-1910 г., Индия през 1919 г. и 1935 г. и спрямо Хитлер през 1934-1939 г.

Като оправдание за отстъпките към Индия, тези виждания могат да бъдат открити в дискусиите на Групата по Индийския въпрос през всички периоди, особено непосредствено преди Закона от 1919 г.

Десетилетие по-късно тези идеи все още имат влияние. Те се откриват например в статиите на „Кръглата маса“ за Индия през септември 1930 г. и март 1931 г. Първата статия се застъпва за използването на метода на Кръглата маса, но само при пълно равенство с индийските членове: „Индийците трябва да споделят по равно с Великобритания отговорността за постигането или непостигането на споразумение за това каква да бъде следващата стъпка в развитието на индийската конституция. Вече не става въпрос, за това Великобритания да изслушва индийските представители и след това сама да решава каква да бъде следващата индийска конституция... Същността на идеята на Кръглата маса е, че представителните британци и представителните индийци трябва да постигнат споразумение, с разбирането, че ако го постигнат, всеки ще го изпълни лоялно докрай, както беше случаят с Ирландия през 1922 г.“

Според Милнъровата група, отговорността на Великобритания е в „нейното задължение да помогне на индийците да поемат максимална отговорност за индийското правителство на своите плещи и да настоява за това, не само защото е правилното решение само по себе си, но и защото е най-сигурният антидот срещу реалната опасност от анархия, която заплашва Индия, освен ако индийците не се научат да носят отговорност за управлението на много ранен етап. Има по-малък риск да се действа твърде бързо в споразумението и сътрудничество с политическа Индия, отколкото да се действа с по-умерено темпо без нейното съгласие и

---

[173] *Изключително наивен принцип, забравящ друг основен принцип, че човекът по своята същнос е неблагодарен егоист. Както казва българската поговорка „Този който вадиш от лайното, не ти мисли доброто“, или „Няма ненаказано добро“. Другото конкретно обстоятелство е, че индийците изобщо не са дорасли до парламентарното управление по британски образец и отново стигаме до стария въпрос, че износът на демокрация е безсмислена дейност защото поражда културен сблъсък. (б. пр.).*

сътрудничество. Всъщност, според нас, най-успешната основа за конференцията „Кръгла маса“ е ако Великобритания поиска от индийските делегати да внесат съгласувани предложения и след това да направи всичко възможно, за да ги приеме и да възложи на индийските плещи отговорността за прилагането им.“

Много е съмнително е дали Групата щеше да може да замени метода на комисията с метода на кръглата маса по толкова рязък начин, ако Лейбъристкото правителство не идва на власт в началото на 1929 г. Трудният лорд Биркенхед е заменен като държавен секретар от много по-отзивчивия г-н Уеджууд Бен (виконт Стансгейт от 1941 г.). По-голямото сътрудничество, която Групата получава от Бен, в срвнение с Биркенхед, може да се обясни, с обстоятелството, че вижданията им за Индия не се отличават от тези, на определени кръгове в Лейбъристката партия. Това обяснява защо Уеджууд Бен е значително по-близо, до вижданията на Групата, отколкото Биркенхед. Бен е либерален депутат от 1906 до 1927 г.; брат му издателят сър Ърнест Бен, е близък до Групата на Милнър в Министерството на боеприпасите през 1916-1917 г. и в Министерството на възстановяването през 1917-1918 г.; и неговият племенник Джон, най-големият син на сър Ърнест Бен, се жени за най-голямата дъщеря на Морис Ханки през 1929 г.

Каквато и да е причината или комбинацията от причини, предложението на лорд Ъруин да се възприеме методът на кръглата маса е приет от Лейбъристкото правителство. Предложението е направено, когато вицекралят се завръща в Лондон през юни 1929 г., месеци преди изготвянето на доклада на Саймън и година преди публикуването му. С предложението си лорд Ъруин цели и друго – правителството официално да обяви, че целта му за Индия е „статут на доминион“. Планът изтича, защото Лейбъристкото правителство трябва да се консултира с Либералната партия, от която зависи мнозинството му. Либералите (лорд Рединг и Лойд Джордж) са срещу предложението, но Ъруин е инструктиран да го направи при завръщането си в Индия през октомври.

Лорд Биркенхед научава за плана и пише енергично протестно писмо до „Таймс“. Джефри Доусън отказа да го публикува, но то се появи в „Дейли Телеграф“, повтаряйки опита от още по-известното писмо на лорд Лансдаун от 1917 г.

Съобщението на лорд Ъруин за Кръглата маса и за целта за статут на доминион, направено в Индия на 31 октомври 1929 г., предизвика буря от протести в Англия. То е отхвърлено от лорд Рединг и Лойд Джордж от либералите и от лорд Биркенхед и Стенли Болдуин от консерваторите. Много малко вероятно е Групата на Милнър да е особено обезпокоена от тази буря. Членовете на Групата вече са решили, че „статутът на доминион“ има две значения – едно за англичаните и второ, доста различно значение за индийците.

Лорд Ъруин пише в личен меморандум през ноември 1929 г.: „Според английската концепция, статутът на доминион сега означава, както подсказва самата дума, постигнато конституционно положение на пълна свобода и имунитет срещу намеса от правителството на Негово Величество в Лондон.... За „индийците“ изглежда различно... голяма част от индийската политическа мисъл изглежда желае, чрез свободна съгласуваност между Великобритания и Индия, да се създаде конституция, която да съдържа зародиша на пълния статут на доминион, развиващ се естествено в съответствие с конкретните обстоятелства на Индия, без необходимостта – последиците от които негодува индийският ум, от по-нататъшни периодични запитвания чрез комисии. Това, което за англичанина е завършен процес, за

индийците е декларация за право, от която ще произлезе бъдещо и пълно ползване на привилегиите на доминиона."[174]

Това разграничение, без никакво позоваване на лорд Ърuин (чийто меморандум е публикуван едва през 1941 г.), е направено и в броя на „Кръглата маса" от септември 1930 г. Така, с цел „умилостивяването" на Индия, Групата на Милнър е готова да обещае на Индия „статут на доминион" в индийското значение на израза и англичаните, които са разбрали погрешно, да се успокоят постепенно, виждайки, че развитието не е това, от което се страхуват.

Всъщност, за Групата изглежда, че колкото по-голяма е яростта във Великобритания, толкова по-голямо ще е „умилостивяването" в Индия.

Първата сесия на конференцията „Кръгла маса" е свикана за ноември 1930 г. Тя бележи нововъведение със статута на равенство и отговорност, които дава на индийците, и за пръв път се опитва да разреши проблема с индийските щати в същата рамка, в която урежда конституционния проблем на Британска Индия. Това е революционно усилие и вероятността за успех се дължи зависи от подготвителната работа на лорд Ърuин, действащ по съвет на Малкълм Хейли.

Индийските щати са изостанали, феодални и абсолютистки анклави, в границите на Британска Индия и са обвързани с Британската империя чрез индивидуални договори и споразумения. Както може да се очаква от Групата предлага федерация. Те се надяват, че деволюцията в Британска Индия ще осигури провинциална автономия, която ще позволи обвързването на провинциите и индийските щати в рамките на една федерална структура с подобна местна автономия.

Групата обаче знае, че индийските щати не могат лесно да бъдат федерализирани с Британска Индия, докато техните системи на управление не бъдат издигнати до приблизително същото ниво. Поради това и за да спечели принцовете за федерацията, лорд Ърuин провежда голям брой лични консултации с принцовете през 1927 и 1928 г. На някои от тях той изнася лекции за принципите на доброто управление по начин, спорде основната идеология на Групата.

Меморандумът, който той им представя, с дата 14 юни 1927 г. и публикуван в биографията на Джонсън „Виконт Халифакс", е написан от някой член на „Детска градина". Това се вижда в дефинициите му за функцията на управлението, акцента му върху върховенството на закона, застъпничеството му за деволюция, проповедта му за дълга на принцовете, разделянето на отговорността в управлението, демокрацията в управлението и третирането на демокрацията като случайна, а не като съществена характеристика на доброто управление.

Стойността на тази подготвителна работа се прояви на първата конференция „Кръгла маса", където, противно на всички очаквания, индийските принцове приемат идеята за федерацията. Оптимизмът, произтичащ от това споразумение, обаче е помрачен от отказа на партията на Ганди да участва в конференцията, освен ако на Индия не бъде предоставен пълен и незабавен статут на доминион.

Отказът от тези условия води до изблик на политическа активност, което налага на Ърuин да намери затвори, способни да поберат едновременно 60 000 индийски агитатори.

Гледната точка, че Кръглата маса е пълно отричане на подхода на комисията „Саймън" към индийския проблем, и е усърдно разпространявана от Групата на Милнър, за да предотврати пренасянето на индийската враждебност срещу комисията. Но разликите са в детайлите, защото в общи линии и двете отразяват вярата

[174] *Този меморандум е публикуван с разрешението на лорд Халифакс в „А. К. Джонсън, виконт Халифакс" (Ню Йорк, 1941 г.).*

на Групата във федерацията, деволюцията, отговорността и правата на малцинствата.

Основните препоръки на Комисията „Саймън“ са три:

(1) да се създаде федерация от Британска Индия и индийските щати, като провинциите станат федерални единици;

(2) да се промени централното правителство, като Законодателното събрание стане федерална организация, но иначе центърът остане непроменен;

(3) да се сложи край на диархията в провинциите, като се предостави отговорност на индийците за всички провинциални дейности.

Предлага се отделянето на Бирма от Индия. Това са основните заключения на различните Кръгли маси и на „Белите книги“ на правителството от декември 1931 г. (Cmd. 3972) и март 1933 г. (Cmd. 4268).

Докладът представен на парламента, води до дебат и вот на недоверие относно политиката на правителството в Индия. Атаката е водена от Уинстън Чърчил в Камарата на общините и от лордовете Лойд, Солсбъри, Мидълтън и Съмнър в Камарата на лордовете. Никой от тях освен Чърчил не атакува открито политиката на правителството, а останалите се задоволяват с искането за забавяне на нейното изпълнение.

Правителството е защитено от Самуел Хоар, Джон Саймън и Стенли Болдуин в Камарата на общините и от лордове Лотиан, Ъруин, Зетланд, Дъферин и Хейлшам, и архиепископа Ланг в Камарата на лордовете. Лорд Лотиан, откривайки дебата, казва, че по време на посещението си в Индия през 1912 г. е написал статия за английско списание, в която казва, че индийското националистическо движение „е по същество здравомислещо, защото е движение за политическа добродетел и самоуважение“, въпреки че индийският държавен служител, при когото е отседнал, му казва, че индийският национализъм търси подстрекателства.

Лорд Лотиан намеква, че не е променил мнението си 20 години по-късно. В Долната камара въпросът е гласуван, като правителството лесно го приема с 369 „за“ срещу 43 „против“ гласа. В мнозинството са Леополд Амери, Джон Дж. Астор, Джон Бюкан, Остин Чембърлейн, виконт Кранборн, Самуел Хоар, Ормсби-Гор, лорд Юстас Пърси, Джон Саймън и Д. Б. Съмървел.

В малцинството са Чърчил, Джордж Балфур и виконт Уолмър. На практика едни и същи лица се явяват на едни и същи позиции в дискусията относно Бялата книга от 1933 г. Този документ, който въплъщава предложенията на правителството за законопроект за конституционна реформа на Индия, е защитен от различни членове на Групата извън Парламента и анонимно в „Кръглата маса“.

Джон Бюкан написва предговор към „Индия: Бялата книга“ на Джон Томпсън (1933 г.), в който защити разширяването на отговорното управление до Индия, казвайки, че: „Не можем да я изключим от участието в това, което самите ние считаме за най-добро.“ Самуел Хоар го защитава в писмо до своите избиратели в Челси. Малкълм Хейли го защититава пред Лятното училище на Кралското имперско общество в Оксфорд, в реч, публикувана по-късно в „Азиатски преглед“. Хейли подава оставка като губернатор на Обединените провинции в Индия, за да се върне в Англия и да помогне на правителството да прокара законопроекта си.

През дългия период, необходим за постигането на това, Самуел Хоар, който като държавен секретар за Индия е официален говорител на правителството по въпроса, има Хейли постоянно под ръка до себе си като главен съветник и опора. Именно тази подкрепа позволява на Хоар, чиито познания за Индия са определено ограничени, да проведе своята изумителна кампания за Закона от 1935 г.

Бялата книга от 1933 г. е представена на Съвместна специална комисия на двете камари. Публично е заявено като естествено действие от страна на правителството, че комисията трябва да се състои от поддръжници на законопроекта. Заради това Чърчил, Джордж Балфур и лорд Уолмър отказват да участват в него, въпреки че Джосия Уеджууд, член на лейбъристите, който се противопоставя на законопроекта, иска да бъде включен в комисията. Съвместната комисия, както видяхме, има 32 членове, от които поне 12 са от блока на Сесил и групата на Милнър и подкрепят законопроекта.

Четирима са от вътрешните кръгове на групата на Милнър. Главните свидетели са сър Самуел Хоар, който дава показания в продължение на 20 дни; сър Майкъл О'Дуайър, който дава показания в продължение на 4 дни; и Уинстън Чърчил, който дава показания в продължение на 3 дни. Главният свидетел е Хоар, и отговаря на 5594 въпроса от комисията. През цялото време Хоар има Малкълм Хейли до себе си за съвет.

Начинът, по който правителството провежда работата на Съвместната комисия, предизвиква доста неблагоприятни коментари.

Лорд Ранкейлур в Камарата на лордовете критикува особено начина, по който Хоар използва позицията си, за да наложи своята гледна точка и да повлияе на доказателствата, които комисията получава от другите свидетели. Той заключава: „Този комитет не е съдебен орган и неговите заключения са опорочени от това. Независимо дали е изготвен добър или лош доклад, това което прави впечатление е че докладът не е съдебна констатация на безпристрастни умове.“

Поради тези оплаквания Комисията по привилегиите на Камарата на общините разследва поведението на Съвместната комисия. Тя установява, че действията на Хоар спрямо свидетелите и документалните доказателства могат да се оправдаят като съобразени с правилника, ако се направи разграничение между съдебни и несъдебни комисии и между свидетели, съобщаващи факти, и свидетели, даващи мнения.

Разграниченията позволяват да се оправдае сър Самуел от всяко нарушение на привилегиите, но предизвика такава критика, че е сформирана комисия по свидетелите, която да разгледа правилата на работа със свидетели.

В доклада си от 4 юни 1935 г. комисията отхвърля валидността на разграниченията между съдебно и несъдебно и между факти и мнения, направени от комисията по привилегиите, и препоръчва постоянните правила да бъдат изменени, за да се прекрати всякаква манипулация с документите, получени от комисията.

Крайният резултат е официално оправдаване, но морално осъждане, на действията на Хоар по отношение на Съвместната избрана комисия по въпросите на правителството на Индия. Докладът на Съвместния избрана комисия е приет от 19 от 32-та членове. 9 гласуват против (5 консерватори и 4 лейбъристи).

Предложение за приемане на доклада и искане към правителството, въз основа на него да се изготви законопроект, е внесено в Камарата на лордовете от председателя на Съвета по образование, лорд Халифакс (барон Ъруин), на 12 декември 1934 г. в типичния стил на Милнъровата група. Той казва: „Докато го чета, целият ми британски и имперски опит ми крещи предупреждението, че представителното управление без отговорност, след като веднъж е събудено политическото съзнание, може да се превърне в голяма слабост и да прерастне в голяма опасност. Не сме научили този урок, нека напомня на Камарата, че през 18-ти век

и платихме много скъпо за него[175]. Научихме го около 60 години по-късно когато променихме управлението и историята на Канада.“

Лорд Солсбъри отново съветва за отлагане и атакува идеята, че парламентарното управление може да работи в Индия или всъщност да работи навсякъде извън Британската общност.

Лорд Снел, говорейки от името на лейбъристката опозиция, възразява срещу липсата на защита срещу икономическата експлоатация за индийските маси, пропускането на каквото и да е обещание за статут на доминион за Индия, твърде голямата тежест на избирателното право в полза на земевладелците и твърде малката тежест на жените или бедните слоеве, в разпоредбите за долна камара и използването на косвени избори за горната камара.

Лорд Лотиан отговаря на двамата оратори, подкрепяйки само критиката срещу косвените избори за централното събрание. Той прави важното изявление, че не се страхува да предаде Индия на Конгресната партия на Ганди, защото (1) „въпреки че не съм съгласен с почти всичко, което казват публично, и с по-голямата част от политическата им програма, изпитвам скрита симпатия към емоцията, която се крие зад тях... стремежът на млада, импулсивна Индия, нетърпелива да поеме отговорност на собствените си плещи“; и (2) „защото вярвам, че единственият политически урок, който е бил осъзнаван по-често в Британската общност на нациите, отколкото където и да е другаде по света, е че единственият коректив на политическия екстремизъм е да се прехвърли отговорността върху екстремистите и с тези предложения точно това правим“. Това са типични мисли на Групата на Милнър.

В дебата Халифакс е подкрепен от архиепископ Ланг и лордове Зетланд, Линлитгоу, Мидълтън, Хардинг Пенсхърст, Литън и Рединг. Лорд Солсбъри е подкрепен от лордове Филимор, Ранкейлор, Амптил и Лойд. При гласуването предложението на Солсбъри за отлагане е отхвърлено с 239 гласа „за“ срещу 62 „против“.

В допълнение към споменатите лордове, мнозинството включва лордове Дъферин, Линлитгоу, Кранбрук, Кобъм, Сесил Челвуд, Гошен, Хампдън, Елтън, Лугард, Местън и Уемис, докато малцинството включва лордове Биркенхед, Уестминстър, Карнок, Ислингтън и Леконфийлд.

Ясно е, че Групата гласува изцяло с мнозинството, докато Блокът на Сесил е разделен. Законопроектът е внесен в Камарата на общините на 6 февруари 1935 г. от сър Самуел Хоар. Както може да се очаква, аргументът му се основава на поуките, извлечени от грешката от 1774 г. и успеха от 1839 г. в Северна Америка (т.е. неуспехът със САЩ и успехът с Канада).

Действията на правителството, заявява той, се основават на „чисти, добри намерения“. Той е леко критикуван отляво от Атли и сър Хърбърт Самуел; подкрепен от сър Артър Стийл-Мейтланд, сър Едуард Григ и други; и след това подложен на продължителен обстрел от Уинстън Чърчил.

Чърчил вече е изразил мнението си за законопроекта по Би Би Си, когато казва на 29 януари 1935 г., че това е „чудовищно фалшив паметник, построен от пигмеи“. Той продължи атаката си в подобен дух, поради което почти всеки правителствен говорител го предупреждава, че неговата невъздържаност вреди на собствената му кауза.

От наша гледна точка, най-интересното му твърдение, което не е опровергано, гласи: „Наблюдавах тази история от самото ѝ разгръщане и това, което ме по-

[175] *Има предвид войната за независимост на САЩ.*

рази най-много от всичко друго в нея, беше удивително малкият брой хора, които успяха да доведат нещата до сегашното им плачевно състояние. Почти можем да ги преброим на пръстите на една ръка. Бях поразен и от огромната сила, която тази група хора успя да упражни и предаде, чрез огромния апарат на партията, Парламента и покровителството, както тук, така и на Изток. Трагично е, че те успяха да заблудят лоялните и да използват активите на Империята за нейната собствена гибел. Поздравявам ги за уменията им и ги поздравявам и за техните последователи. Хорът им е изключително добре обучен."

На това твърдение отговоря лорд Юстас Пърси, който цитира лорд Хю Сесил за „печелившата лъжа". Това води до спор, в който и двете страни се обръщат към председателя. Редът е възстановен, когато лорд Юстас казва за Чърчил: „Не вземам на сериозно... намерението му да отправи обвинение, в което самият той не вярва."

Съвсем ясно е, че Чърчил е вярвал в обвинението си и има предвид точно тези които съставляват Групата на Милнър, въпреки че не я познава под това име, нито осъзнава крайните ѝ цели. Той просто има предвид широкото влияние на тази тясна група от сътрудници, която включва Хоар, Хейли, Къртис, Лотиан, Доусън, Амери, Григ и Халифакс.

След четири дни дебати на второто четене, предложеното изменението на законопроекта от опозицията е отхвърлено с 404 гласа „против" срещу 133 „за". Мнозинството са Амери, Бюкан, Григ, Хоар, Ормсби-Гор, Саймън, сър Доналд Съмървел и Стийл-Мейтланд. Малцинството се състои от три разнородни групи: последователите на Чърчил, лидерите на Лейбъристката партия и част от блока на Сесил с няколко други.

Законът за управлението на Индия от 1935 г. е най-дългият законопроект, внасян някога в парламента, и претърпява най-дългото обсъждане в историята (над 40 дни в Камарата на общините). Правителството оставя опозицията да се изкаже и след това я смазва на всяка гласуване.

На третото четене Чърчил произнася последната си реч с тон на зловещо предупреждение за бъдещето на Индия. Той критикува методите на натиск, използвани от Хоар, и казва, че след 10 години държавният секретар ще бъде преследван от стореното и може да се каже за него следното, цитирайки стара моряшка песен: „Бог да те пази, стари моряче, от демоните, които те измъчват сега. Защо изглеждаш така? Защото с моя лък застрелях албатроса."

На тези мрачни предупреждения отговаря Леополд Амери, който започва отговора си с думите: „Тук свършва последната глава от Книгата на пророк Еремия."

В Камарата на лордовете законопроектът преминава през различните си етапи от лорд Зетланд (който заменя Хоар като държавен секретар на Индия през юни 1935 г.), а последната реч от името на правителството е от Халифакс (наскоро назначен за държавен секретар по военните въпроси). Законът получава кралско одобрение на 1 август 1935 г. Но никога не влезе в сила напълно и до 1939 г. групата на Милнър обмисля да го изостави в полза на пълното самоуправление за Индия.

Частите от Закона от 1935 г., отнасящи се до централното правителство, са отменени, когато отказът на принцовете (раджите) на индийските щати (княжества) да приемат Закона, прави невъзможно федералното решение.

Провинциалната част започва да функционира през 1937 г., но с големи трудности поради екстремистката агитация от страна на Индийската партия на националния конгрес (на Ганди). Тази партия получава почти половината от мес-

тата в 11-те провинции и има ясно мнозинство в 6 провинции. Провинциалните правителства, създадени през 1937 г., функционират сравнително добре, а извънредните правомощия на централните правителства, които продължават по модела от 1919 г., са използвани само два пъти за повече от две години. Когато войната започва, Конгресната партия на Ганди, нарежда на своите министерства да подадат оставка. Членовете на Конгресната партия в законодателните органи не подкрепят министерства, които не са техни, и правомощията за издаване на укази на провинциалните губернатори, са използвани само в провинциите където има мнозинство в Конгресната пратия.

През 1945 г. само 6 от 11-те провинции имат отговорно правителство. От 1939 г. нататък конституционният прогрес в Индия е блокиран от двойна патова ситуация:

(1) отказът на Конгресната партия да сътрудничи в управлението, освен ако британците не изоставят Индия напълно, нещо, което не може да се направи, докато японците нахлуваха в Бирма; и

(2) нарастващият отказ на Мюсюлманската лига да сътрудничи с Конгресната партия на каквато и да е основа, освен разделянето на Индия и пълна автономия за районите с мюсюлманско мнозинство.

Групата на Милнър, и британското правителство, до 1940 г. се отказват от всякаква надежда за успешно уреждане, освен допускането на пълното самоуправление за Индия, но не могат да предадат на неопитните ръце пълния контрол върху отбранителната политика по време на войната.

В същото време групата на Милнър подкрепя исканията на мюсюлманите, заради обичайния си акцент върху правата на малцинствата. През този период Групата остава доминираща в индийските дела, въпреки че вицекралят (лорд Линлитгоу) е неин член. Държавен секретар за Индия обаче е Леополд Амери за целия период 1940-1945 г.

Положени са редица усилия за постигане на споразумение с Конгресната партия, но напълно нереалистичното отношение на лидерите на партията, особено на Ганди, прави това невъзможно.

През 1941 г. Х. В. Ходсън, по това време един от най-важните членове на Групата, е назначен за комисар по реформите за Индия. На следващата година е направено най-важното усилие за преодоляване на индийската патова ситуация.

Това е мисията „Крипс“, чийто главен съветник е сър Реджиналд Купланд, друг член на вътрешния кръг на групата на Милнър. След провала на тази мисия и на отказа на индийците да повярват в искреността на британците (скептицизъм, който е напълно неоснователен), ситуацията се проточва и след войната.

Изборите през 1945 г., които свалят Консервативната партия от власт, отстраняват Групата на Милнър от позициите ѝ на влияние. Последвалите събития, включително пълната свобода за Индия и разделянето на страната на два доминиона в рамките на Британската общност, са контролирани от нови хора, но предишните действия на Групата дотолкова усложниха ситуацията, че тези нови хора нямат възможност (нито пък желание) да обърнат индийския проблем в нова посока. Няма съмнение, че дори Група на Милнър да контролираше събитията от 1945-1948 г., резултати на Индия ще се различават само в детайли.

<u>Историята на британските отношения с Индия през XX век е катастрофална. В тази история Групата Милнър изиграва основна роля.</u> Разбира се, проблемите с които трябва да работят, са неразрешими, в допълнение с неудобните препятствия у дома (например твърдоглавите в Консервативната партия), но тези проблеми се

влошават от погрешните схващания за Индия и за хората, поддържани от Групата Милнър.

Принципите, върху които те изгрждат политиката си, са добри, даже твърде добри. Но те са идеалистични, утопични, до степен правища невъзможно тяхното развитие и функциониране, дават възможност на силите на невежеството и варварството да бъдат освободени, и се стига до резултати, напълно противоположни на желанията и очакванията на Групата.

Въз основа на любовта към свободата, правата на човека, гаранциите за малцинствата и самоотговорността, Групата на Милнър предприема действия, които разрушават линиите на външната власт в индийското общество по-бързо, отколкото се създават каквито и да било нови линии на вътрешна самодисциплина. *Казват, че пътят към ада е постлан с добри намерения*. Пътят към индийската трагедия от 1947-1948 г. също е постлан с добри намерения и този път е пророкаран и положен от Групата на Милнър.

Същите добри намерения допринасят за разпадането на Британската империя, расовите войни в Южна Африка и разгръщането на конфликтите от 1939-1945 г. по света.

Разбира се, в Индия[176], както и другаде, групата на Милнър се сблъска с лош късмет, за който не е отговорна. Разстрелът в Амритсар е главният инцидент в Индия през 1919 г., и е основната причина за отказа на Ганди да сътрудничи при провеждането на конституционните реформи в същата година.

Но действията на Групата на Милнър са непоследователни и нереалистични. Например, те непрекъснато настояват, че парламентарната система не е пригодена за индийските условия, но не полагат реални усилия да намерят по-адаптивна политическа система и всеки път, когато дават на Индия допълнителна доза самоуправление, това винаги е разширение на парламентарна система. Но придържайки се към своите убеждения, те натоварват тази система със специални инструменти, които ѝ пречат да функционира така, както трябва да функционира една парламентарна система.

Иронията на това поведение се състои в обстоятелството, че малцинството от агитатори в Индия, които искат самоуправление, го искат по парламентарен модел и разглеждат всяко специално средство и всяко изявление от Великобрита-

[176] *Разстрел на демонстрация на цивилни в Амритсар (щат Пенджаб, Северна Индия) от колониални британски войски на 13 април 1919 г. На 13 март 1919 г. по призив на Ганди в Индия започва обща мирна стачка. Но вместо мирен протест започват погроми. Напрежението нараства бързо. Местните власти сериозно се паникьосват. На 10 април в Амритсар, в отговор на стрелбата на войници по тълпата и убийството на 15 индийци, тълпата пребива петима европейци до смърт. На 11 април бригаден генерал Реджиналд Дайър пристига в града и поема военното командване. На 13 април, деня на сикхския празник Вайсахи, Дайър обявява забрана за събирания на повече от 4 души. Въпреки това огромна тълпа от индийци се събира в парка Джалианвала в центъра на града. Значителен брой от събралите се са жени и деца. Дайър смята, че събирането е предвестник на по-нататъшни вълнения, пристига в парка начело на 50 войници и дава заповед да се открие огън по тълпата без предупреждение. Според британските оценки броят на жертвите е бил 379 убити (включително 40 деца, най-малкото от които е само на шест седмици) и 1208 ранени. Британците отказват публично да се извинят или покаят за това престъпление. Индийският национален конгрес заявява 1000 убити и 1500 ранени. Стрелбата предизвикала негативна реакция във Великобритания и нейните колонии. Дайър е отстранен от командването и в Лахор е назначена разследваща комисия. Комисията установява: „Смятаме, че генерал Дайър, действайки нехуманно и с небритански метод към поданиците на Негово Величество Краля Император на Индия, нанеся ущърб на интересите на британското управление в Индия.“ (б. пр.)*

ния, че този модел не е пригоден към индийските условия, като симптом за неискреността на британското желание да предостави самоуправление на Индия.

Втора грешка произтича от липсата на ентусиазъм за демокрацията от страна на Групата на Милнър. Демокрацията, като форма на управление, включва две части: (1) управление на мнозинството и (2) права на малцинството. Поради липсата на вяра в демокрацията от членовете на Групата, те не се придържат към първото условие и поощряват второто. Резултатът е, че правят малцинството безкомпромисно, като същевременно намаляват вярата на мнозинството в собствената си искреност.[177]

В Индия резултатът е създаването на едня напълно обструкционистка Мюсюлманската лига, което прави Конгресната партия напълно подозрителна. Цялата политика насърчава екстремистите и обезкуражаваше умерените. Това се проявява най-лошо в системите на общинското представителство и общинските електорати, установени в Британска Индия. Групата на Милнър знае, че те са лоши, но смята, че са практическа необходимост, за да се запазят правата на малцинствата. Тук те не само грешат, както доказва историята, но и жертват принципите в полза на целесъобразността, по начин, напълно чужда на самите тях като Група, смятаща че се ръководи от принципи. А това отслабва вярата на другите в принципите на групата.

Групата допуска още една грешка в постоянната си склонност да приема изявленията на малко индийско малцинство от европеизирани агитатори, като глас на Индия. Масите от индийския народ вероятно са виждали ползата на британското управление по много практически причини. Британците осигуряват на тези маси добро управление чрез индийската държавна служба и други служби, но не полагат много усилия да достигнат до тях на каквото и да е човешко, интелектуално или идеологическо ниво. Начертана е „червената линия“ – не между британци и индийци, а между британци и масите, тъй като образованите индийци от висшата класа са третирани като равни в повечето случаи. Съществуването на червената линия не притеснява масите от народа, но когато тя засегна някой от образованото малцинство, той забравя за ползите, става антибритански настоен и започна да залива необразованите маси с потоп от антибританска пропаганда. Това може да се избегне чрез обучението на британските държавни служители да практикуват расова толерантност към всички класи, чрез увеличаване на дела на финансовите разходи за начално образование, като същевременно се намали този за висшето образование, чрез използване на повишената грамотност на масите, от хора, които им внушава доброто, което получават от британското управление, и да се борят за премахване на онези груби суеверия и социални обичаи, които оправдават червената линия за толкова много англичани.[178]

Всички тези неща, с изключение на последното, са в съответствие с идеите на Групата. Членовете ѝ възразяват срещу личната нетърпимост на британците към индийците в Индия и съжаляват за непропорционалния дял от образователни-

[177] *Авторът дълбоко греши, демокрацията, особено парламентарната, е неприложима дори в голяма част от Европа, а какво да говорим за живеещите още с феодалните предразсъдъци индийци, в строго кастово общество. Това е утопия, и дори сега САЩ направиха същата грешка като сринаха светските режими в Ирак, Либия, и Сирия и предизвикаха огромен хаос в Близкия изток и Северна Африка. (б. пр.)*

[178] *Тези мисли на автора са утопия, тук има непримирима противоречие изобщо между културната парадигма на британци и индийци, която е непреодолима. Това е част от наивните представи на англосаксонците, че могат да променят света по свой вкус, да налагат демокрация навсякъде, политика продалжавана до днес от САЩ, тъй като Великобритания днес е напълно подчинена на САЩ. (б. пр.)*

те разходи, който отиват за висше образование (виж речта в парламента на Ормсби-Гор, 11 декември 1934 г.), но продължават да образоват малко малцинство, повечето представители на което станват антибритански агитатори, и оставят народните маси, подложени на внушенията на това малцинство.

По принцип Групата не се намесва в суеверията и грубите социални обичаи (кастовата система) на народните маси, с мотива, че това означавало да ограничи религиозната свобода.

Все пак Великобритания премахва сатито[179], детските бракове и насилието, които са религиозни по своята същност. Ако британците можеха да намалят култа към кравите, и особено броя на кравите, до умерени размери, те щяха да дадат на Индия благословия, по-голяма от премахването на сатито, детските бракове и насилието взети заедно, щяха да премахнат основния източник на враждебност между индуистите и мюсюлманите и щяха да повишат жизнения стандарт на индийския народ до степен, компенсираща повечето от разходите за всеобщо начално образование. Ако всички тези неща са направени, агитацията за независимост можеше да се забави достатъчно дълго, за да се изгради електорат, способен да работи с парламентарна система.

Тогава парламентарната система, която образованите индийци искат, може да им бъде разширена без недемократичните похвати и възражения срещу нея, които обикновено съпътстват всеки опит за въвеждането ѝ от страна на британците.[180]

Глава 12. Външна политика, 1919-1940 г.

Всяко усилие да се напише отчет за влиянието, упражнявано от Групата на Милнър във външните работи в периода между двете световни войни, изисква пълно пренаписване на историята на този период.

Това не може да се направи в рамките на една глава. Вместо това ще посочим основните идеи на Групата в тази област, основните методи, чрез които те успяват да ги наложат, и няколко важни примера показващи как тези методи работят на практика.

Политическата власт на Групата на Милнър в периода 1919-1939 г. нараства доста стабилно. Тя може да се измери с броя на министерските портфейли, заемани от нейните членове. В първия период, 1919-1924 г., те обикновено заемат около 1/5 от постовете в кабинета. Например, кабинетът, който подава оставка през януари 1924 г., има 19 членове; 4 са от групата на Милнър, само 1 от вътрешния кръг. Тези 4 са Леополд Амери, Едуард Ууд, Самуел Хоар и лорд Робърт Сесил.

Освен това, през същия период други членове на Групата са в правителството на един или друг пост. Сред тях са Милнър, Остин Чембърлейн, Х. А. Л. Фишър, лорд Ърнъл, лорд Астор, сър Артър Стийл-Мейтланд и Ормсби-Гор. Техни роднини, като лорд Онслоу (зет на лорд Халифакс), капитан Лейн-Фокс (зет на лорд Халифакс) и лорд Грийнууд (зет на Амери), също са в правителството.

[179] *Самоубийство на съпругата, след смъртта на съпруга ѝ.*

[180] *Изводите на автора са напълно наивни, резултат от англосаксонските му предразсъдъци за англосаксонската универдалност, и несъобразени със самата народностна същност на индийците, местните условия, народопсихологията и изобщо неприложимостта на западния начин на живот извън колониите в които англосаксонците на са мнозинство от населението, както е в ЮАС, Канада, Австралия и Нова Зеландия, т.е. истинските доминиони. (б. пр.).*

През този период влиянието на Групата е упражнено в два важни политически акта. В първия случай Групата има важна роля зад кулисите, убеждавайки краля да предложи Стенли Болдуин, а не Кързън, за министър-председател през 1923 г.

Харолд Никълсън в „Кързън: Последната фаза“ (1934) казва, че Балфур, Амери и Уолтър Лонг се намесват пред краля, за да се противопоставят на Кързън, и „кумулативният ефект от тези предложения е отмяната на предишното решение“.

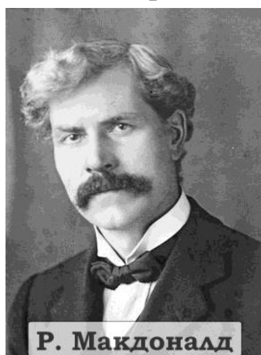

Стенли Болдуин

От 3-те имена, споменати от Никълсън, 2 са от Блока на Сесил, докато 3-то е най-близкият сътрудник на Милнър.

Амери се намесва, като представител на Групата, а самата Група се противопоставя на Кързън чрез Амери, защото той е в позиция да окаже силно влияние върху Негово Величество чрез лорд Ешър, и чрез брата на Бранд, виконт Хампдън, придворен лорд на краля, или още по-директно чрез зетя на Милнър, капитан Александър Хардиндж, личен секретар на краля.

Лично Милнър упражнява много силно влияние върху Стенли Болдуин по време на първото му правителство и по негов съвет Болдуин е провежда общите избори през 1924 г. по въпроса за защитните мита. Предизборната програма, издадена от партията и застъпваща се за митата, е написана от Милнър съвместно с Артър Стийл-Мейтланд.

В периода 1924-1929 г. Групата на Милнър обикновено държи около 1/3 от местата в кабинета (7 от 21 в правителството, сформирано през ноември 1924 г.). Тези пропорции са запазени и в периода 1935-1940 г., с малко по-малко съотношение в периода 1931-1935 г.

Р. Макдоналд

В кабинета, сформиран през есента на 1931 г., Групата упражнява особено влияние. Лейбъристката партия, ръководена от Рамзи Макдоналд, е на власт с правителство на малцинството от 1929 г. до септември 1931 г.

Към края на този период Лейбъристкото правителство изпитва все по-големи трудности, тъй като дефлационната политика на Банката на Англия и отливът на златото от страната, едновременно засилват инфлацията, увеличават безработицата и общественото недоволство и застрашават златния стандарт.

Всъщност политиката на Банката на Англия прави почти невъзможно управлението на Лейбъристката партия. Без да информира кабинета си, Рамзи Макдоналд започва преговори с Болдуин и крал Джордж, в резултат на което става министър-председател на ново правителство, подкрепено от консервативните гласове в парламента.

Очевидната цел на тази интрига е да се раздели Лейбъристката партия и да се върне администрацията в ръцете на консерваторите. Тук Групата на Милнър играе важна, естествено тайна, роля. Ясно е, че те са в позиция да я играят. Споменахме натиска, който банкерите оказват върху Лейбъристкото правителство в периода 1929-1931 г. Групата на Милнър очевидно е в позиция да окаже влияние върху този натиск.

Е. Р. Пийкок (старият сътрудник на Паркин) по това време е директор на Банката на Англия и директор на „Баринг Брадърс“; Робърт Бранд, Томас Хенри Бранд и Адам Марис (син на сър Уилям Марис) са всички в „Лазард Брадърс“;

Робърт Бранд е също директор на „Лойдс Банк“; лорд Селбърн е директор на „Лойдс Банк“; лорд Лугард е директор на „Барклис Банк“; Майор Астор е директор на банка „Хамброс“, а лорд Гошен е директор на банка „Уестминстър“.

Вече посочихме влиянието на Групата върху краля за избора на Болдуин за министър-председател през 1923 г. и то става още по-силно до 1931 г. Така Групата играе основна роля в интригата от 1931 г. Това, се вижда от обстоятелството, че две от важните фигури в интригата от Лейбъристката партия са тясно свързани с Групата. Това са Малкълм Макдоналд и Годфри Елтън. Малкълм Макдоналд, син и близък сътрудник на Рамзи Макдоналд, играе важна роля в интригата от 1931 г. Той е възнаграден с пост в новото правителство и оттогава никога не е напускал властта. Тези длъжности включват парламентарен заместник-секретар в службата на доминионите (1931-1935), държавен секретар за доминионите (1935-1938 и 1938-1939), държавен секретар за колониите (1935 и 1938-1940), министър на здравеопазването (1940-1941), върховен комисар на Обединеното кралство в Канада (1941-1946), генерал-губернатор на Малая и Британска Югоизточна Азия (от 1946 г.).

М. Макдоналд

Всички тези длъжности с изключение на една (министър на здравеопазването) традиционно са в обсега на Групата. Малкълм Макдоналд през този период е тясно свързан с нея в другите ѝ дейности, като Чатам Хаус и неофициалните конференции за отношенията с Британската общност, и може със сигурност да се смята за неин член от около 1932 г. нататък.

Годфри Елтън (лорд Елтън от 1934 г.), от „Ръгби“ и „Балиол“, е член на „Куинс колидж“ в Оксфорд от 1919 г., и преподавател по съвременна история в Оксфорд. Така Елтън се заподнава с Малкълм Макдоналд, който е студент в „Куинс“ през 1920-1925 г. Чрез това запознанство Елтън се кандидатира за парламента от Лейбъристката партия през 1924 г. и отново през 1929 г., но и двата пъти без успех.

Той е по-успешен в утвърждаването си като интелектуален лидер на Лейбъристката партия, и през 1931 г. публикува историческо изследване за създаването и първите стъпки на партията. Като близък приятел на семейство Макдоналд, той подкрепя интригата в 1931 г. и играе важна роля в нея. Заради това е изключен от партията, но става почетен политически секретар на новия Национален комитет на труда и редактор на неговия бюлетин (1932-1938). Удостоен с титлата барон през 1934 г., на следващата година е член на Комитета на Ълсуотър за бъдещето на радиоразпръскването, а през 1939 г. наследява лорд Лотиан като секретар на попечителите на фонда на Роудс.

Г. Елтън

Поради близката връзка със семейство Макдоналд, той става очевидният избраник да напише „официалната“ биография на Дж. Р. (Рамзи) Макдоналд, чийто първи том е публикуван през 1939 г. През 1945 г. публикува история на Британската империя, наречена „Имперската общност“.

След изборите през 1935 г. Групата на Милнър взема съществено участие в управлението, притежавайки 7 места в 21-членния кабинет. До началото на септември 1939 г. те имат само 5 от 23 места, като намалението, както ще видим, се дължи на разединението на групата по въпроса за умиротворяването на Германия.

Във военния кабинет, сформиран при избухването на войната, те имат 4 от 9 места. През целия този период от 1935 до 1940 г. следните членове на Групата са свързани с правителството като държавни служители: Халифакс, Саймън, Малкълм Макдоналд, Зетланд, Ормсби-Гор, Хоар, Съмървел, Лотиан, Ханки, Григ, Солтър и Амери.

Изглежда, че Групата увеличава влиянието си върху правителството до около 1938 г. Вече посочихме голямата власт, която те упражняват в периода 1915-1919 г. Но това влияние, дори и голямо, не е решаващо, или преобладаващо. По това време Групата споделя влияние с поне две други групи и е най-малко влиятелната от трите. Тя със сигурност е по-малко влиятелна от Блока на Сесил, дори до 1929 г., и по-малко влиятелна от доста изолираната фигура на Лойд Джордж до 1922 г.

Тази относителна власт не е кой знае какво, защото трите групи, които споменахме, намират съгласие по отношение на политиката. Когато възникват различия, възгледите на групата на Милнър обикновено не успяват да надделеят.

За това е има две причини. Блокът на Сесил, и Лойд Джордж са податливи на натиск от британския електорат и от съюзниците на Великобритания. Групата на Милнър, като неизборна група, гледа презрително на британския електорат и на френското обществено мнение, но лицата действително отговорни за правителството, като Лойд Джордж, Балфур и други, не могат да бъдат толкова небрежни.

Заова, Групата е разочарована от мирния договор с Германия и от устава на ОН. Това изглежда невероятно, като знаем колко много Групата допринася и за двете. Те наистина допринасят много, защото отговорните държавници приемат мнението на експертите за условията на договора, особено по териториалните въпроси. Има само един случай, в който делегатите отхвърлят единодушно решение на експертна комисия, в случаят с Полския коридор, където експертите са по-строги с Германия, отколкото с окончателното споразумение.

Следователно експертите са от много голямо значение и сред експертите членовете както видяхме на Групата заемат важно място. Разочарованието на Групата от мирното споразумение е критика към собствената им работа. Обяснението е, че работата им като експерти, е извършено по инструкции от отговорните делегати и обстоятелството, че Групата след това има фокусира погледа си върху малкото недостатъци на споразумението, пренебрегвайки напълно многото повече приемливите решения. Групата не може да има друго оправдание за недоволството си, освен самокритиката.

Когато първоначалният проект на Версайския договор е представен на германците на 7 май 1919 г., герамнските делегати са ужасени от неговата строгост. Те изготвят подробна критика от 443 страници. Отговорът на този протест, са няколко незначителни промени в договора, но се запазват основните разпоредби, е изготвен от междусъюзнически комитет от 5 членове, чийто британски член е Филип Кер.

Промените, направени като отстъпки на германците, са под натиск от Лойд Джордж, който е под натиска на Групата на Милнър. Това ясно личи от протокола от „Съвета на четиримата“[181] на Мирната конференция.

Първата организирана кампания за преразглеждане на проекта на договора в посока на снизхождение е предприета от Лойд Джордж на заседание на Съвета на четиримата на 2 юни 1919 г. Министър-председателят заявява, че се е консултирал с делегацията си и с кабинета. Той конкретно споменава Джордж Барнс

---

[181] *Лойд Джордж (Великобритания), Клемансо (Франция), Уилсън (САЩ) и Орландо (Италия). (б. пр.).*

(„единственият представител на лейбъристите в неговия кабинет“), южноафриканската делегация (която „също отказва да подпише настоящия договор“), г-н Фишър („чиито възгледи имаха голяма тежест“), Остин Чембърлейн, лорд Робърт Сесил и двамата архиепископи.

С изключение на Барнс и архиепископите, всички те са близки до Групата на Милнър. Позоваването на Х. А. Л. Фишър е особено важно, защото възгледите на Фишър „носят голяма тежест“ само защото е член на Групата.

Позоваването на южноафриканската делегация означава Смътс, защото Бота е готов да го подпише, независимо какво смята за договора, за да спечели за страната си официално признание като доминион с равен статут с Великобритания. Смътс, отказва да подпише от самото начало и чак на 23 юни 1919 г. повтаря отказа си (според биографията на Смътс, написана от г-жа Милън).

Възраженията на Лойд Джордж срещу договора, представени в Съвета на четиримата на 2 юни, скоро стават „запазена марка“ за Групата. В допълнение към критиките към териториалните клаузи на полската граница и искането за плебисцит в Горна Силезия, основните възражения са насочени към репарациите и окупацията на Рейнската област. По първия въпрос съветниците на Лойд Джордж „смятат, че е поискано повече, отколкото Германия може да плати“. По втория въпрос, който „е основната британска грижа“, съветниците му са настоятелни. „Те настояват, че когато германската армия е намалена до 100 000 души, е абсурдно да се поддържа окупационна армия от 200 000 души на Рейн. Те твърдят, че това е само начин за вкарвaне на френската армия в Германия, за да се накара Германия да плати цената (репарациите). Посочено е, че Германия няма да представлява опасност за Франция в продължение на 30 или дори 50 години; със сигурност не и след 15 години... Съветът на британските военни власти е, че две години са максималният срок за окупация.“

На тези оплаквания Клемансо отговоря, че „в Англия сякаш преобладава мнението, че най-лесният начин за приключване на войната е чрез отстъпки. Във Франция се поддържа обратното мнение, че е най-добре да се действа твърдо. За съжаление, френският народ познава германците много по-добре и вярва, че колкото повече отстъпки направим, толкова повече ще искат германците... Той признава, че Германия не е непосредствена заплаха за Франция. Но Германия ще подпише договора с пълното намерение да не го изпълнява. Ще правят увъртания първо по една точка, а после по друга. Целият договор ще се провали, ако няма някои гаранции, каквито предоставя окупацията.“[182]

При такива обстоятелства изглежда доста неблагосклонно Групата на Милнър да започне веднага, както прави, кампания на взаимни обвинения срещу договора.

Филип Кер от 1905 г. до смъртта си през 1940 г. е в самия център на групата на Милнър. Неговата жестока германофобия през 1908-1918 г. и очевидната му запознатост с характера на германците и с вида на договора, който те биха наложили на Великобритания, ако ролите бяха разменени, би трябвало да правят Версайския договор много приемлив за него и неговите сьратници или, ще бъде неприемлив пли прекомерна снизходителност.[183]

---

[182] *Протокол от Съвета на четиримата, записан от сър Морис Ханки, в Държавния департамент на САЩ, Документи, свързани с външните отношения на Съединените щати. Парижката мирна конференция (Вашингтон, окръг Колумбия, 1946 г.), VI, 138-160.*

[183] *Именно тази англосаксонска германофобия, плюс френската грандоманщина и арогантост, подготвиха условията за разцвета на НСДАП. (б. пр.).*

Вместо това Кер, Бранд, Къртис и цялото вътрешно ядро на групата на Милнър започват кампания за подкопаване на договора, ОН и цялото мирно споразумение. Тези, които са запознати с дейността на „групата Кливеден“ през 30-те години на 20-ит век, смятат, че политиката на умиротворяване, е свързана с нея само на периода след 1934 г. Това е напълно погрешно. Групата на Милнър, която е реалното проявление на фантомната „група Кливеден“, започва своята програма за умиротворяване и преразглеждане на споразумението още през 1919 г.

Защо правят това? За да отговорим на този въпрос, трябва да види изявленията на членовете на Групата, общите впечатления и предположения за техния психологически мироглед. Най-доброто описание на дейността на Групата по време на мирната конференция през 1919 г., ще открием в отличната книга на Цимерн „Европа в периода на възстановяване“ (1922 г.). По-конкретна критика, на устава на ОН, ще открием в „Кръглата маса“. А общият начин на мислене на Групата през 1919 г. ще открием в известната книга на Харълд Никълсън „Миротворчество“.

Х. Никълсън

Никълсън е в близки лични отношения с по-голямата част от вътрешното ядро на Групата, самият той не е член на Групата, но възгледите му през 1918-1920 г. са подобни членовете на вътрешното ядро.

Членовете на вътрешно ядро възприемат пропагандните лозунги от 1914-1918 г. като правдива картина на ситуацията. Посочихме как Групата разработва теорията на историята, която разглежда цялото минало като дълга борба между силите на злото и силите на справедливостта. Справедливостта в различни моменти те определят като „върховенство на закона“, като „подчинение на всеки на благосъстоянието на всички“, като „демокрация“ и т.н. Те приемат отъждествяването на военните цели на президента на САЩ, Уилсън с неговите военни лозунги („свят, безопасен за демокрацията“, „война за прекратяване на войните“, „война за изкореняване на пруския манталитет“, „самоопределение“ и т.н.) като всичко това разбират под „върховенство на закона“. Те приемат неговите „Четиринадесет точки“ (с изключение на „свободата на моретата“) като изпълнение на тези цели. Групата на Милнър, и очевидно Уилсън, правят предположение, което има правдива основа, но което може да бъде много опасно, ако се приложи небрежно. Това е предположението, че германците са разделени на две групи – „пруски автократи“ и „добри германци“.[184] Те предполагат, че ако първата група бъде отстранена от власт и влияние, а на втората бъдат направени великодушни отстъпки, Германия може да бъде спечелена трайно и измъкната от „азиатския деспотизъм“ към „западна цивилизация“. В основните си очертания тезата е валидна.[185]

Но трудностите са многобройни. На първо място, не е възможно да се направи разлика между „добри“ и „лоши“ германци по никакъв обективен критерий. Разграничението със сигурност не можеда се основава на това кой е бил на публична длъжност през 1914-1918 г. Всъщност огромната маса германци – почти цялата средна класа, с изключение на няколко интелектуалци и много религиозни хора; значителна част от аристократичната класа (поне половината); и определени

---

[184] *Това е пълна глупост и показва само колко англосаксонците не познават германския народ, което е типично и за автора. (б. пр.).*

[185] *Абсурдно глупава теза на самозабравили се англосаксонски расови расисти, стояща твърде далече от реалността. (б. пр.).*

части от работническата класа (около 1/5) – са „лоши“ германци в смисъла, който влага Групата на Милнър. В по-разумните си моменти групата знае това.

През декември 1918 г. Къртис пише в „Кръглата маса“ по този въпрос, следното: „Никоя класа, а самата нация не беше замесена в греха. Имаше социалисти, които преха с радост договора от Брест-Литовск. Всички, с изключение на малък остатък, и тези, които бяха предимно в затвора или изгнание, приемаха или оправдаваха кредото на деспотизма, стига то да им обещаваше господството над света. Германският народ се съгласи да бъде роб в собствения си дом като цена на поробването на човечеството.“[186]

Ако тези думи бяха отпечатани и поставени по стените на „Вси души“, „Ню колидж“, Чатъм хаус, редакциите на „Таймс“ и „Кръглата маса“, никога нямаше да има Втора световна война с Германия.[187]

Но тези думи не бяха запомнени от Групата. Вместо това те предполагат, че „лошите“ германци са малката група, която е отстранена от властта през 1918 г. с кайзера. Те не виждат, че кайзерът е просто един вид фасада за четири други групи: Пруския офицерски корпус, юнкерите земевладелци, правителствената бюрокрация (особено администраторите на полицията и правосъдието) и големите индустриалци. Те не виждат, че тези четири групи успяват да се спасят през 1918 г., като жертват кайзера, превърнал се в бреме. Те не виждат, че тези четири фактора запазват позициите се на влияние, с практически непокътната власт и в много отношения с власт по-голяма от всякога, тъй като новите „демократични“ политици като Еберт, Шайдеман и Носке са много по-подчинени на четирите групи, отколкото старите имперски власти някога са били.

Генерал Грьонер дава заповеди на Еберт по директната си телефонна линия от Касел с тон и с директност, които никога не би използвал към имперски канцлер. С една дума, през 1918 г. в Германия не е имало революция.

Групата на Милнер не вижда това, защото не иска да го види. Не че не са предупредени. Бригаден генерал Джон Х. Морган, който е почти член на Групата и е член на Междусъюзническата военна контролна комисия в Германия през 1919-1923 г., упорито предупреждава правителството и Групата за продължаващото съществуване и нарастващата мощ на Германския офицерски корпус и за нереформирания характер на германския народ.

Като завършил „Балиол“ и Берлинския университет (1897-1905), водещ писател в „Манчестър Гардиън“ (1904-1905), кандидат на либералите за парламента с Амери през 1910 г., помощник-адютант на генерал-магистъра във военната секция на британската делегация на мирната конференция през 1919 г., британски член на Комисията за военнопленниците (1919 г.), правен редактор на „Енциклопедия Британика“ (14-то издание) на „Таймс“, лектор по конституционно право в съдебните зали (1926-1936 г.), професор по конституционно право в Лондонския университет, лектор по право в Лондон (1927-1932 г.), съветник в Индийската камара на принцовете (1934-1937 г.), съветник в индийския щат Гвалиор, професор по философията на Тагор в Калкута (1939 г.) и близък до много членове на Групата, генерал Морган отправя предупреждения за Германия, на които Групата е трябвало да обърне внимание. Те не са взети предвид. Не им е обърнато повече внимание, освен от подобните предупреждения, идващи от професор Цимерн.

---

[186] *Тези глупости ясно показват, кои са истинските подпалвачи на войната и кои се стремят към световно господство – англосаксонският елит описван в този труд. (б. пр.)*

[187] *Отново абсурд, ВСВ е историческа необходимост за да се унищожи Версайският диктат, и само можем да съжаляваме, че Германиня я загуби, а победителите да пак същите военнопрестъпници от 1914 г. формирали Антантата! (б. пр.).*

И генералът, с по-малко смелост от професора, или може би с повече от онази особена групова лоялност, която притежава неговата социална класа в Англия, пази предупрежденията си в тайна и поверителност в продължение на години. Едва през октомври 1924 г. той излиза публично със статия в *Quarterly Review* по темата и едва през 1945 г. намери по-широка платформа в публикувана книга („*Assize of Arms*“), но в нито една от двете не посочи лицата, които потуляват предупрежденията, в официалните си доклади от Военната комисия.

Групата на Милнър знае, че индустриалците, юнкерите, полицията и съдиите сътрудничат с реакционерите, за да потиснат всички демократични и просветени елементи в Германия и да помогнат на всички сили на „деспотизма“ и „греха“ (по думите на Кънтис). Групата отказа да признае тези факти. За това има две причини. Едната, за която Бранд е главно отговорен, се основава на определени икономически предположения. Сред тях основното е убеждението, че „безредиците“ и социалните вълнения могат да бъдат избегнати само ако просперитетът в Германия бъде възстановен възможно най-скоро. Под „безредици“ Бранд има предвид дейността на Троцки в Русия, Бела Кун в Унгария и спартакистите (в Берлин) или Курт Айзнер (в Бавария) в Германия. За Бранд, като ортодоксален международен банкер, просперитет може да се постигне само чрез икономическа система под контрола на старите утвърдени индустриалци и банкери. Това е съвсем ясно от статиите на Бранд в „Кръглата маса“, препечатани в книгата му „Война и национални финанси“ (1921 г.). Освен това Бранд е уверен, че старите икономически групи могат да възстановят просперитета бързо само ако им бъдат направени отстъпки по отношение на международното финансово положение на Германия чрез облекчаване на тежестта на репарациите и чрез отпускане на кредити на Германия, главно от САЩ. Тази гледна точка не е единствено само на Бранд. Тя с застъпва от всички международни банкери от Томас Ламонт до Монтагю Норман и от 1918 до поне 1931 г.

Значението на Бранд, от наша гледна точка, е че като „икономически експерт“ на Групата и един от нейните лидери, той я налага и насочва членовете ѝ в тази посока.[188]

---

[188] *В „Европа в оздравяване“ (Ню Йорк, 1922 г.) Алфред Цимерн пише за октомври 1918 г. следното: „Европа, „от Рейн до Волга“, цитирайки меморандум, написан по това време, е в търсене на решение. Сега не става въпрос за автократично срещу демократично управление; става въпрос за управление срещу анархия. Лутайки се от дената крайност до другата, всеки един разумен студент по социология, стига да не от редиците на професионалните революционери, стига да не от „червените“ и независимо какви са били предишните му убеждения, неминуемо трябва да стане консерватор. Единственият неотложен въпрос е да се върне Европа към нармялнея живот“ (80). В „Кръглата маса“ за декември 1918 г. (91-92) един автор (вероятно Кънтис) заявява: „Съвременната цивилизация е в борбата с две големи опасности, опасността от организирания милитаризъм... и по-коварната, по-всеобхватна опасност от анархия и класов конфликт... Както милитаризмът поражда анархия, така и анархията от своя страна поражда милитаризъм. И двете са антагонистични на цивилизацията.“ В „Кръглата маса“ от юни 1919 г. Бранд пише: „Германия може сама от всички непосредствено налични активи, да плаща обезщетение от всеки излишък по външния си търговски баланс. Защо Германия трябва да може да направи чудото, което Франция и Италия не могат, и не само да балансира търговията си, но и да има големи излишъци в допълнение към това, за да плаща на враговете си? ... Ако веднага щом бъде обявен мира, на Германия бъде даден кредит, тя може да ни плати нещо и трябва да плати всичко, което може. Но това, което може да плати през следващите пет години, трябва да бъде повтарям, ограничено. Ако, от друга страна, ѝ отнемем всичките ѝ ликвидни активи и целия ѝ оборотен капитал, ако освен това е обвързана в бъдеще да прави годишни плащания в размер, който при всяко разумно човешко очакване ще надхвърли нейния капацитет, тогава никой извън лудница няма да ѝ даде пари назаем или кредит и тя няма да се възстанови достатъчно, за да плати каквото и да било“ – „Война и национални финанси“ (Лондон, 1921 г.), 193.*

Слепотата за реалната ситуация в Германия е насърчавана и от друга гледна точка, свързана с Филип Кер. Тя застъпва британска външна политика, основана на старата система за баланс на силите. Съгласно нея, следвана от Великобритания от 1500 г. насам, Великобритания трябва да подкрепя втората по сила държава на континента срещу най-силната държава, за да предотврати върховенството ѝ на континента.

За един кратък момент през 1918 г. Групата обмисля идеята да изостави тази традиционна политика, и че ако на Европа се даде самоопределение и парламентарни правителства, Великобритания може да позволи някаква федеративна или поне кооперативна Европа без опасност за нея. Но този момент скоро отминава. ОН, което Групата разглежда като семето, от което може да порасне Обединена Европа, се превръща в една пропагандна машина, веднага щом Групата възобновява вярата си в „баланса на силите“.

През декември 1918 г. Къртис пише в „Кръглата маса“: „Това, че балансът на силите е надживял времето си с един век и че светът е станал жертва на войни, се дължи на неестественото отчуждение на Британската и Американската общности“.

Къртис, който пише това през 1918 г., четири години по-късно (9 януари 1923 г.), енергично защитава идеята за баланса на силите срещу критиките на професор А. Ф. Полард на среща на КИМО. Промяната в гледната точка се основава на няколко фактора. На първо място, чрез практическия си опит в Париж през 1919 г., Групата установява, че не е възможно да се приложи нито самоопределението, нито парламентарната форма на управление в Европа. И те се вслушват с повече уважение в Блока на Сесил, който винаги настоява, че тези схващания са тясно свързани с британските мироглед, начин на живот и социални традиции и не са стоки за износ. Този въпрос винаги е бил основната ябълка на раздора между Групата и Блока по въпроса за самоуправлението на Индия.

В Индия, където собственото им влияние като педагози е важно, Групата не приема напълно аргументите на Блока, но в Европа, където влиянието на Групата е отдалечено и косвено, Групата е по-възприемчива.

Второ, в Париж Групата се отчуждава от французите заради настояването им за силата като основна основа на обществения и политическия живот, особено френското настояване за постоянна мобилизация на сила, за потискането на Германия и за международни полицейски сили с автономна власт като част от ОН.

Групата, въпреки че често цитира думите на адмирал Махан[189] за силата в обществениия живот, всъщност не харесва силата и се отдръпва от употребата ѝ, вярвайки, според християнския си мироглед, че силата не може да помогне срещу моралните проблеми, че силата покварява тези, които я използват, и че истинската основа на обществения и политическия живот са обичаите и традициите.

В Париж, Групата открива, че живее в различен свят от французите. Те внезапно осъзнават голямата разлика в мирогледа с бившите си съюзници, и виждат, че тези съюзници възприемат „деспотичния“ и „милитаристичен“ маниер, срещу

---

[189] *Алфред Тайер Махеан (1840 – 1914) е морски адмирал, геостратег и историк от САЩ. Неговата концепция за „морска сила“ издига идеята, че страните с по-голям военен флот ще имат по-голямо световно влияние; тя е представена в книгата му „Влиянието на морските сили върху историята, 1660 – 1783“ (1890). Неговата концепция има влияние за формирането на стратегическата мисъл за развитието на военните флоти на САЩ, Германия, Япония и Великобритания, а през 1890-те дори предизвиква надпревара в европейското военноморско въоръжаване, при което взимат участие освен Великобритания и Германия, също САЩ и Япония. Неговите идеи все още са водещи за военноморската доктрина на САЩ. (б.пр.).*

който се е водила войната.[190] Групата разбира, че влиянието, което мобилизират срещу пруския деспотизъм от 1907 г. насам, сега когато пруският милитаризъм е мъртъв, да се насочи срещу френския милитаризъм и руския болшевизъм. И какъв по-добър съюзник срещу тези два нови врагове на Запад и Изток е новопокръстената Германия?

Така без да го осъзнава, Групата се връщаа към стария модел на баланс на силите. Тяхната цел става двойна - да задържат Германия в лоното като разкаяли се грешници и да ги подкупят чрез отстъпки, за да използват тази възродена и пречистена Германия срещу Русия и Франция.

Отношението на Групата към „френския милитаризъм“ може да се открие на много места. То не се споделя от професор Цимерн, чието разбиране за Европа като цяло и за Франция в частност е много по-задълбочено от това на другите членове на Групата. В „Европа в процес на възстановяване“ (158-161) той пише: „Декларацията за готовността на Великобритания да подпише договора за гаранции, е най-добрият отговор на французите, и на страховете на Белгия... Френският селянин или гражданин, са слабо запознати като смятат, че вече няма от какво да се страхуват, от явна или скрита агресия на Германия срещу тяхната държава... Франция смята, че британска политика на умишлено неразбиране, на самоуверените уверения за справедливост, която търси на Изток, от Данциг до Горна Силезия, или на западната граница с историческия ѝ враг. И в своята раздразнителност, тя (британската политика) все по-често прави грешки по отношение на хладнокръвния си съсед.“

Отношението на Групата към болшевизма е ясно заявено в статия от „Кръглата маса“ от март 1919 г.: „Болшевизмът е тирания – революционна тирания, която е пълно отрицание на демокрацията и на всяка свобода на мисълта и действието. Като се основава на сила и терористично насилие, той просто следва същата философия, която Ницше и Хегел проповядват и която през последните 25 години прославя силата като крайно оправдание на всички неща... В сегашния си вид болшевизмът трябва или да се разпространи, или да загине. Разбира се, че не може да не се развива. И в настоящия момент той представлява реална заплаха за мира в Европа и за всяко успешно установяване на Обществото на народите. Това е истинският проблем, с който делегатите на съюзниците в Париж, трябва да се изправят сега.“

Също, през 1918 г. Групата е склонна да издигне идеята за интегрирана Европа, защото смята, че трайно сътрудничество между Великобритания и САЩ е очакван резултат от войната. Това е мечтата на Роудс, Милнър, Лотиан, Къртис. За това те са и склонни да жертват всичко в рамките на разумното.

Когато през 1920 г. става ясно, че САЩ нямат намерение да гарантират интересите на Великобритания и вместо това ще се върнат към предвоенния си изолационизъм, разочарованието от Групата е голямо. Затова в следващите години, смятат, че нещастията сполетели Европа, двойната игра на британската политика и цялата поредица от грешки от 1919 до 1940 г. са резултат от американското връщане към изолационизма.

Трябва ясно да се разбере, че под американско връщане към изолационизма, Групата няма предвид американското отхвърляне на ОН. Въпреки, че точно това твърдят, като обясняват неизбежното бедствие от 1939-1940 г. е решението на Сената на САЩ през 1920 г., да отхвърли членството в ОН.

[190] *Абсурдно. Франция води войната заради реваншистките си цели – Елзас и Лотарингия, Британия – поради империалистическата си параноя, а Русия – от глупост! (б. пр.).*

Това е напълно невярно, като констатация на историческия факт, и като констатация на отношението на Групата към отхвърлянето на ОН от САЩ. Както ще видим след малко, Групата одобрява отхвърлянето на ОН от Сената, защото причините напълно съвпадат със собственото ѝ мнение за ОН. Единствената промяна е че под влияние решението на американския сенат, Групата променя мнението си за ОН. Преди това те не харесваха ОН, а сега го мразят, освен използването му като пропагандна агенция.

Промяната в отношението на Групата към Германия започва още преди края на войната. Посочихме как Групата се събира за да даде публично свидетелство за вярата си в лорд Милнър през октомври 1918 г., когато той става обект на публична критика заради това, което обществеността възприема като помирителна реч към Германия. Групата остро възразява срещу антигерманския тон, с който Лойд Джордж провежда предизборната си кампания на „каки изборите" през декември 1918 г.

Кръглата маса през март 1919 г. говори срещу Лойд Джордж и „отвратителния характер на неговата предизборна кампания". След опустошителна критика на поведението на Лойд Джордж на изборите, Цимерн пише: „Той сгреши не като английския народ от невежество, а умишлено, от страхливост и липса на вяра."

В предговора към същия том („Европа в процес на възстановяване") той пише: „От декември 1918 г., когато избрахме парламент, обещал тържествено да наруши споразумение, сключено само пет седмици по-рано, ние сме засрамени, опозорени и най-вече неподвластни на доверието на човечеството."

Споразумението, за което Цимерн говори, е предварителното примирие от 5 ноември 1918 г., сключено с германците, според което, ако те приемат трайно примирие, съюзниците се съгласяват да сключат мир въз основа на 14-те точки на Уилсън. Тезата на групата Милнър е, че след изборите от 1918 г., и окончателно подписаният Версайски договор нарушават това споразумение на предварителното примирието. Сега Групата незабавно започва кампания за преразглеждане на договора, кампания, чиято първа цел, очевидно, е да събуди гузната съвест по отношение на договора във Великобритания и САЩ. Книгата на Цимерн, книгата на Бранд от предходната година и всички статии от „Кръглата маса" са само в подкрепа на тази кампания. Цимерн обаче не си прави илюзии за германците и атаката му срещу договора се основава, единствено на необходимостта да се възстанови британската чест. Веднага щом му става ясно, че Групата надхвърля този мотив и се опитва да прави отстъпки на германците, без никакъв опит да прочисти Германия от порочните ѝ елементи и без никаква гаранция, че тези отстъпки няма да бъдат използвани срещу всичко, което Групата цени, той напуска вътрешния кръг на Групата и се оттегля във воншните кръгове.

Той не е убеден, че Германия може да бъде подкупена чрез сляпо направени отстъпки на Германия, или че Германия трябва да бъде изградена като противовес насочен срещу Франция и Съветска Русия. И ясно изразява позицията си чрез смела реч в Оксфорд през май 1925 г., като осъжда постоянния саботаж на ОН. Не е случайно, че най-интелигентният член на Групата е първият нейн член, който публично скъса с политиката на помирение.

Групата на Милнър смята Версайския договор за твърде строг, чисто временен и подлежащ на почти незабавно преразглеждане. Когато „Кръглата маса" го разглежда в броя си от юни 1919 г., по същество се казва: „Наказанието на Германия беше справедливо, защото никой не може да повярва във внезапната промяна в общественото мнението в тази страна, но договорът е твърде строг. Духът на предварителния договор беше нарушен изцяло и Германия е третирана неспра-

ведливо, въпреки че като цяло в сегашния догово има голяма справедливост. По-конкретно, репарациите са твърде тежки и съседите на Германия също трябва се разоръжат, както е обещано в 4-та точка на Уилсън. Не трябваше да се обвинява Вилхелм II като военнопрестъпник. Ако той е заплаха, той трябва да бъде изпратен на остров без съдебен процес, като Наполеон. Нашата политика трябва да бъде великодушна, защото нашата война беше с германското правителство, а не с германския народ."

Още по-рано, през декември 1918 г., Кръглата маса заявява: „ще е желателно договорите да не бъдат дългосрочни, още по-малко вечни. Вечните договори са залог върху националния суверенитет и са впостоянно противоречие с принципа на демократичния контрол върху външната политика... Това създава полезен прецедент, ако мрежата от договори, подписани в резултат на войната, е валидна само за период от 10 години."

През март 1920 г. Кръглата маса заявява: „Подобно на Мирната конференция, уставът на ОН се стреми твърде високо и твърде далеч. Преди 6 месеца се обърнахме към него, за да осигурим мирно преразглеждане на условията на мира, защото ще се наложи преразглеждане. Сега трябва да осъзнаем, че националните настроения поставят по-близки граници на международните действия, отколкото сме склонни да признаем."

Същата статия продължава, като говори за отхвърлянето на договора от Сената на САЩ. Защитава това действие и критикува остро Уилсън, казвайки: „Истината е, че американският Сенат изрази истинските чувства на всички нации с твърда правдивост... Сенатът изрази с думи това, което вече беше демонстрирано в Европа от логиката на събитията – а именно, че Версайският мирен договор се опитва твърде много, а Пактът, който го гарантира, предполага капацитет за обединени действия между съюзниците, което обстоятелствата не оправдават. Целият договор е съставен, за да отговори на същото непрактично желание, което вече отбелязахме в условията на репарациите – желанието да възтържествува идеална справедливост и да се изгради идеален свят."

Никъде цялата гледна точка на групата на Милнър не е по-добре изразена, отколкото в реч на генерал Смътс пред Южноафриканския клуб за обяд в Лондон на 23 октомври 1923 г. След остри критики на репарациите като твърде големи и атака срещу френските усилия за прилагане на тези клаузи, той призовава за принципна среща, за да се разреши проблемът. След това той посочва, че продължаването на съществуващите методи ще доведе до опасност от разпадане на Германия, „първокласно и непоправимо бедствие... Това означава незабавен икономически хаос и отворя възможност за бъдещи политически опасности, за които не е нужно да говоря тук. Германия е както икономически, така и политически необходима на Централна Европа".

Той се застъпва за прилагането към Германия на „благосклонната политика, която тази страна възприе спрямо Франция след Наполеоновата война (т.е. френско-пруската война от 1870-71 г.)... И както се надявам, Германия ще отправи последен апел... Вярвам, че тази велика империя (Британската) няма да се поколебае нито за миг да отговори на този апел и да използва цялата си дипломатическа сила и влияние, за да я подкрепи и да предотврати бедствието, което ще безкрайно по-опасно за Европа и света, отколкото е падението на Русия преди 6-7 години".

След като постава Великобритания в дипломатическа опозиция срещу Франция, Смътс продължава със съветите си да не се прилага щедрост към Франция по въпроса за френските военни дългове, защото това само ще насърчи „френския милитаризъм".

„Не позволявайте, от погрешни мотиви за щедрост, да оказваме помощ за по-нататъшната милитаризация на европейския континент. Хората тук вече започват да бъдат сериозно разтревожени от френските въоръжения по земя и въздух. В допълнение към тези въоръжения, френското правителство е отпуснало големи суми назаем и на по-малките европейски държави, около Германия, за да задоволи техните ненаситни военни апетити. Съществува сериозна опасност политиката на прекомерна щедрост от наша страна или от страна на Америка да подтикне Франция още по-ефективно да субсидира и насърчава милитаризма на континента... Ако нещата продължат по сегашния начин, тази страна (Германия) може скоро да се наложи да започне да се превъоръжава в чиста самозащита."

Тази реч на Смътс обхваща толкова точно гледната точка на Групата на Милнър в ранния период на умиротворяването, че не са необходими допълнителни цитати. Не е настъпила реална промяна в гледната точка на Групата от 1920 до 1938 г., дори след края на демократичните надежди в Германия, когато на власт идват нацистите.

От речта на Смътс от октомври 1923 г. пред Южноафриканския клуб до речта му от ноември 1934 г. пред КИМО, изтича много вода в реката на международните отношения, но идеите на Групата остават твърди и трябва да кажем, погрешни. Точно като речта от 1923 г. е кулминация на ревизионистките настроения на Групата през първите пет години на мира, така и речта от 1934 г. може да се приеме като начало на настроенията за помирение в Групата, през последните пет години на мир. Двете речи са почти идентични. Можем да наречем едната ревизионистка, а другата помирителна, но гледната точка, целта, методът са едни и същи. Ще се върнем към тези речи по-късно.

Целта на Групата през периода от 1920 до 1938 г. е една и съща: да поддържа баланса на силите в Европа, като се настройва Германия срещу Франция и Съветска Русия; да се увеличава тежестта на Великобритания в този баланс, чрез обединяване с доминионите и САЩ; да се отказват всякакви ангажименти (особено чрез ОН и най-вече всякакви ангажименти за подпомагане на Франция) извън съществуващите през 1919 г.; да се запази британската свобода на действие; да се тласне Германия на изток срещу Съветска Русия, ако едната или и двете от тези две сили се превърнат в заплаха за мира в Западна Европа.

Саботажът на мирното споразумение от Групата може да се види най-добре по отношение на репарациите и ОН. По отношение на репарациите, техният аргумент е двуяк: на първо място, репарациите са твърде големи, и представляват непочтено нарушение на споразумението преди примирието; и на второ място, всяко искане за незабавни или големи плащания на репарации, ще съсипе международния кредит на Германия и нейната вътрешна икономическа система, което ще застраши всички плащания на репарации незабавно и цялата икономическа стабилност в Централна Европа в дългосрочен план.

Аргументът срещу репарациите като нарушение на предварителното споразумение може да бъде намерен във вече споменати трудове на Цимерн и Бранд. И двамата акцентират възраженията си върху включването на пенсионните плащания за войниците на победителите в общата сметка за репарации, дадена на германците. Това е очевидно нарушение на предварителното споразумение, което задължава германците да заплащат само за щети на цивилна собственост. Колкото и да е странно, именно член на Групата, Ян Смътс, е отговорен за включването на спорните елементи, въпреки че ги внася не като член на Групата, а като южноаф-

риkански политик. Само това обстоятелство противоречи с речта му през октомври 1923 г., но не му попречва да я произнесе.

От 1921 г. нататък Групата и британското правителство (въпреки различните подходи) правят всичко възможно, за да облекчат бремето на репарациите върху Германия и да предотвратят използването на сила от Франция за събирането им. Влиянието на Групата върху правителството по този въпрос се подразбира от идентичността на поставените цели. Членът на Групата, Артър (сега сър Артър) Солтър, е генерален секретар на Комисията по репарациите от 1920 до 1922 г., Бранд е финансов съветник на председателя на Висшия икономически съвет (лорд Робърт Сесил) през 1919 г.; той е вицепрезидент на Брюкселската конференция през 1920 г.; и е финансов представител на Южна Африка на Генуезката конференция през 1922 г. (назначена от Смътс). Той е и член на Международния комитет на експертите по стабилизирането на германската марка през 1922 г.

Ханки е британски секретар на Генуезката конференция през 1922 г. и на Лондонската конференция по репарации през 1924 г. Той е генерален секретар на Хагската конференция от 1929-1930 г. (която разработва подробното приложение на плана на Йънг) и на Лозанската конференция (която слага край на репарациите).

По двата плана за уреждане на репарациите, планът „Дауес“ от 1924 г. и планът „Йънг“ от 1929 г., основното влияние има „Дж. П. Морган и Ко“, а Групата на Милнър има половината от членовете на британската делегация в първия комитет.

Британските членове на комитета „Дауес“ са двама: сър Робърт Молсуърт (сега лорд) Киндерсли и сър Джосия (по-късно лорд) Стамп. Първият е председател на борда на директорите на „Лазард Брадърс и Ко“. В тази банка Бранд е партньор и управляващ директор в продължение на много години. Идеята за сформирането на този комитет идва в първите месеци на 1923 г., от парламентарните агитации на Х. А. Л. Фишър и Джон Саймън.

Групата на Милнър е възмутена от усилията на Франция да принуди Германия да изплати репарациите. Всъщност те са възмутени от цялата политика на Франция: репарациите, френските съюзи в Източна Европа, разоръжаването на Германия, френския „милитаризъм“, френското желание за съюз с Великобритания и френското желание за дългосрочна окупация на Рейнската област.

Тези шест неща са изброени в броя на „Кръглата маса“ от март 1922 г. като „системата на Поанкаре“. След това списанието продължи: „Системата на Поанкаре наистина е безнадеждна. Тя неизбежно води до нова война, защото е невероятно, че един могъщ и енергичен народ като германците ще се задоволи да остане завинаги кротко подчинен при всеки замах с шпагата на маршал Фош.“

По-рано читателят е информиран: „Системата е непрактична. Тя приема, че интересите на Полша и Малката Антанта[191] са същите като на Франция... Забравя се, че народите на Европа не могат да балансират бюджетите си и да възстановят просперитета си, освен ако не намалят разходите си за въоръжаване до минимум... Пренебрегва сигурността, че британското обществено мнение не може да толерира френска военна хегемония над Европа, както германската или наполеоновата, с нейната заплаха за свободата и демокрацията навсякъде.“

Когато французите, през януари 1923 г., окупират Рур в опит да принудят Германия да плаща репарациите, яростта на Групата стига до краен предел. Насаме и в анонимността си в „Кръглата маса“ те заплашват с икономически и дипло-

[191] *Чехословакия, Югославия и Румъния. (б. пр.).*

матически ответни мерки, въпреки че в публичните речи в Парламента, са по-предпазливи. Но дори публично Фишър, Саймън и Смътс си позволяват да изкажан истинските си възгледи.

В броя на „Кръглата маса“ от март 1923 г. се предлага кризата с репарациите и окупацията на Рур да бъдат разрешени чрез назначаването на експертна комисия (включително американци), която да докладва за способността на Германия да плаща репарациите. В списанието се обявява, че Х. А. Л. Фишър ще внесе това изменение в обръщението си в Парламента. То е внесено от Фишър на 19 февруари 1923 г., преди появата на въпросния брой на „Кръгла маса“, със следното съдържание: „Камарата смирено представя на Ваше Величество, че бъдещият мир в Европа не може да бъде гарантиран, нито възобновяване плащането на репарациите ще бъде насърчено от операциите на френското и белгийското правителства в Рур. Ето защо е спешно да се търсят ефективни гаранции срещу агресия чрез международни гаранции в рамките на ОН. Съветът на ОН трябва незабавно да назначи експертна комисия, която да докладва за възможностите на Германия да плаща репарациити и да се намери най-добрия метод за извършване на тези плащания. Предвид неотдавнашното желание на правителството на САЩ да участва в конференция по този въпрос, британските представители в съвета на ОН трябва да настояват за покана към американското правителство да назначи техните експерти в комисията.“

Това предложение няма никакъв шанс да бъде прието и Фишър не очаква то да се случи. То е просто пропаганден похват. Двете твърдения в него са забележителни. Едното е акцентът върху американското участие, което се очаква от Групата на Милнър. Но по-важна е едва прикритата заплаха за Франция, съдържаща се в думите „е спешно необходимо да се търсят ефективни гаранции срещу агресията чрез международни гаранции“. Тази клауза се отнася до френската агресия и е семето, от което покълна три години по-късно договора от Локарно.

В речта на Фишър в подкрепа на предложението си, има и някои важни фрази или акценти. Например, той използва думата „ние“ очевидно отнасяща се до Групата; и говори за „ликвидация на наказателните клаузи на Версайския договор“, сякаш това е целта на комисията, която иска. Той казва: „Ние очакваме с нетърпение решението за размера на репарационното плащане от безпристрастен трибунал. Предлагаме това да бъде съобщено на Обществото на нациите... Но признавам, че винаги имам значително колебание да искам от Обществото на нациите да се заеме с ликвидацията на наказателните клаузи на Версайския договор... за да стане това е необходимо да бъдат привлечени американците.“

Лорд Робърт Сесил възразява срещу поправката с мотива, че приемането ѝ е пред порицание на правителството и ще го принудило да подаде оставка.

Джон Саймън след това се изказва в подкрепа на предложението. Той казва, че Франция никога няма да се съгласи с каквато и да е сума за репарациите, не иска клаузите за репарациите да бъдат изпълнени, защото тогава трябва да напусне Рейнската област. Франция влезе в Рур, казва той, не за да събира репарации, а да осакати Германия; Франция харчи огромни суми пари за военната окупация и въоръжаване, но все още не успява да плати нито главницата, нито лихвите по дълга си към Великобритания.

Когато е поставено на гласуване, предложението е отхвърлено с 305 срещу 196 гласа. В мнозинството са Ормсби-Гор, Едуард Уд, Амери, тримата Сесил (Робърт, Евелин и Хю), двамата Астор (Джон и Нанси), Самуел Хоар, Юстас Пърси и лорд Уолмър. В малцинството са Фишър, Саймън и Артър Солтър.

До март Фишър и Саймън представляват по-голяма заплаха за Франция. На 6-ти с.м. Фишър заявява в Камарата на общините: „Мога да предложа следното: правителството да изясни на Франция, Германия и целия свят, че разглежда настоящия въпрос между Франция и Германия не като въпрос, засягащ две държави, а като въпрос, засягащ мира и просперитета на целия свят. Трябва постоянно да държим пред себе си идеята за международно решение. Трябва да работим за това с всички сили и да изясним на Франция, че опитът за постигане на отделно решение може да се счита само като неприятелски акт.“

Точно седмица по-късно Джон Саймън, в парламентарна дискусия прави предложение за намаляване на бюджета на Министерството на външните работи със 100 паунда и отправя яростна атака срещу действията на Франция. Получи отговор от Юстас Пърси, на когото репликира Фишър. Така Групата се опитва да държи въпроса в съзнанието на британската общественост и подготвя пътя за споразумението за плана Дауес.

„Кръглата маса“, обръщайки се към малко по-различна публика, поддържа подобен възглед. В броевете от юни и септември 1923 г., се осъжда окупацията на Рур. В първия брой се предлага следната триетапна програма:

(1) да се установи какво може да плати Германия чрез разследване на експертна комисия;

(2) да се даде свобода на Германия да работи и произвежда чрез незабавна евакуация на Рейнската област; и

(3) да се защитят Франция и Германия една от друга [още един намек за бъдещите пактове от Локарно].

Според „Кръглата маса“ тази програма трябва да бъде наложена на Франция със заплахата, че ако не я приеме, Великобритания ще се оттегли от комисиите за Рейнланд и репарациите, и официално ще прекрати Антантата. В заключение се казва: „През последните месеци „Кръглата маса“ не се поколеба да предположи, че [британският] неутралитет... е отношение, несъвместимо нито с честта, нито с интересите на Британската общност.“

„Кръглата маса“ дори заявява, че инфлацията в Германия е причинена от тежестта на репарациите. В броя от септември 1923 г. се казва (вероятно от перото на Бранд): „През последните две години не инфлацията е понижила курса на марката; печатниците се опитват да следват обезценяването на валутата. Това обезценяване е пряко следствие от претенциите на съюзниците за репарации, които не могат да бъдат удовлетворени. Инфлацията ще продължи, докато тези претенции не бъдат преразгледани.“

През октомври 1923 г. на Имперската конференция в Лондон, Смътс е в тесен контакт с Групата, и в речта си, сравнява френската окупация на Рур с германското нападение срещу Белгия през 1914 г. Той казва, че Великобритания „може скоро да започне да се превъоръжава заради своята самозащита“ срещу френския милитаризъм.

В свое частно писмо до Бранд, Джон Доув, намира допълнителен аргумент срещу Франция, като твърди, че нейната политика пречи на демокрацията в Германия. Той пише: „Струва ми се, че най-катастрофалният ефект от политиката на Поанкаре е окончателният крах на демокрацията в Германия, рискът от която е посочен в сп. „Кръглата маса“. **Иронията на цялата ситуация е, че ако юнкерите отново превземат Райха, същите стари антагонизми ще се възродят и ние ще се окажем, волю-неволю, отново в редица с Франция, за да предотвратим опасността, която френските действия отново ще предизвикат...** Дори Смътс да продължи с хубавите си реч, ситуацията бързо се изменя много преди края на

Имперската конференция, и хората, които мислят като него и нас, може да се окажат объркани... Съмнявам се, че отново ще имаме толкова успешен шанс да установим отново мирна демокрация в Германия.“

След влизането в сила на плана Дауес, политиката на Групата продължава да бъде следвана от британското правителство.

„Политиката на изпълнение“, следвана от Германия под ръководството на Щреземан, е близка до възгледите на Групата. Има известни доказателства, че Групата се е свързала със Щреземан за да го посъветва да следва тази политика. Това е направено чрез Смътс и лорд Д'Абернън. Няма съмнение, че договорите от Локарно са разработени от Групата и по предложение на лорд Д'Абернън са предоставени на Щреземан. Веднага след като Смътс произнася речта си срещу Франция през октомври 1923 г., той се свързва със Щреземан, във връзка с южноафриканския мандат в Югозападна Африка. Самият Смътс разказа историята на своята оторизирана биографка г-жа Милън: „Бях във връзка с тях [германците] в Лондон по въпроси, свързани с германския Югозапад (Намибия). Те бяха изпратили човек от Министерството на външните работи да се срещне с мен.[192] Не мога да кажа, че германците са се държали много добре там, но това е друг въпрос. Естествено, речта ми означаваше нещо за този човек. Англичаните не одобряваха френското поведение в Рур; вниманието ни беше насочено към Германия, целият англоезичен свят не одобряваше френските действия. Кързън, също. Но много малко се правеше, за да се демострира нашето отношение. Аз поех отговорността да го направя. Действах, разбирате, неофициално. Не се консултирах с никого. Но знахе, че действието ми няма да бъде отхвърлено от правителството – всъщност щеше да им предостави облекчение. Когато германецът от Министерството на външните работи дойде при мен, и ме попита какво ще означава подобно отношение за Щреземан, му казах, че говоря само от свое име. „Но виждате“, казах аз, „че хората тук одобряват речта ми. Ако личният ми съвет ви е от полза, препоръчвам на германците да се откажат от политиката си на избягване на сътрудничеството, да разчитат на добрата воля на света и да направят искрен напредък към по-доброто разбирателство, което съм сигурен, че може да бъде постигнато.“ Свързах се със Щреземан. Кореспонденцията ни следваше тези насоки. Ще си спомните, че политиката на Щреземан завърши с плана на Дауес и договора от Локарно и че той получи Нобелова награда за мир за тази работа!

Съответно на заседание на кабинета на 12 ноември 1923 г. германският канцлер цитира Смътс по име като автор н апредложението, което той (Щреземан) смята за правилния път за излизане от кризата.

Лорд Д'Абернън не е член на групата на Милнър. Той обаче е член на второто поколение на Блока на Сесил и по едно време „случайно“ членува в „Душите“.

Ще припомним, че тази група се събира в провинциално имение, и главните фигури са Джордж Кързън, Артър Балфур, Алфред Литълтън, Сейнт Джон Бродрик и сестрите Тенант.

Роден като Едгар Винсент, той получава титлата барон Д'Абернън през 1914 г. от Аскуит, който също е член на „Душите“, и се жени за Марго Тенант през 1894 г.

Д'Абернън служи в Колдстриймската гвардия през 1877 г. след като завършва Итън. После няколко години помага на лорд Солсбъри да анализира последиците от Берлинския конгрес.

---

[192] *Германският емисар, чието име Смътс не споменава, е Валтер де Хаас, от Министерството на външните работи в Берлин.*

До 1880 г. е личен секретар на лорд Едмънд Фицморис, брат на лорд Лансдаун и комисар за Европейска Турция. На следващата година е помощник на британския комисар за уреждането на поправката на границата и уточняването на територията, отстъпена на Гърция от Турция.

През 1882 г. е британски, белгийски и холандски представител в Съвета за османския публичен дълг и скоро става президент на този съвет.

От 1883 до 1889 г. е финансов съветник на египетското правителство, а от 1889 до 1897 г. е управител на Имперската османска банка в Константинопол.

лорд Д'Абернън

В третото правителство на Солсбъри е депутат от Консервативната партия, от изборния район на Ексетър (1899-1906).

Следващите няколко години се занимава с частни дела в международните банкови среди, близки до Милнър. През 1920 г. е британски цивилен член в „мисията на Вейганд във Варшава“. Тази мисия несъмнено оказалва важно влияние върху неговото мислене.

Като главна фигура в усилията на Солсбъри да укрепи Османската империя срещу Русия, Д'Абернън винаги е бил антируски настроен. След мисията във Варшава, антируските настроения на Д'Абернън се променят в силно антиболшевишки. Така стига до извода, че очевидното решение е в изграждането на Германия като военен бастион срещу СССР. Той излага вижданията си в писмо от 11 август 1920 г. до сър Морис Ханки. То е включено от Д'Абернън в книгата му за битката при Варшава („Осемнадесетата решителна битка на света“, публикувана през 1931 г.), предполага, че „може да се сключи добра сделка с германските военни лидери за сътрудничество срещу Съветския съюз“.

Скоро след това Д'Абернън е назначен за британски посланик в Берлин. По това време се носят слухове които никога не е отричал, че е назначен за постигане на някакво уреждане на въпроса с репарациите, защото се смята, че богатият му опит в международните публични финанси, го квалифицира за тази работа. Може и да е така, но той вижда съобразно възгледите си, само едно решение на проблема – това, което желаят германците.[193]

За постигането на това решение Д'Абернън действа като посредник между германския канцлер Щреземан, британският външен министър лорд Кързън, и очевидно Киндерсли, сътрудник на Бранд в „Лазард Брадърс и Ко“.

Според Харълд Николсън в книгата му „Кързън: Последната фаза“ (1934 г.), „Първоначалната заслуга за крайното решение, принадлежи на лорд Д'Абернон – един от най-проницателните и широко скроени дипломати, които тази страна някога е притежавала.“

---

[193] *По време на Лейбъристкото правителство през 1924 г. и споразумението за репарациите по плана Дауес е в сила, Щреземан е уплашен, че Д'Абернън може да бъде заменен с друг британски посланик в Берлин, и пише писмо до лорд Пармур (баща на Стафорд Крипс, лорд-президент в лейбъристкия кабинет и делегат по това време в ОН), с молба Д'Абернън да остане на поста си като посланик. На това писмо, от 16 септември 1924 г., лорд Пармур отговаря на 18 септември от Женева: „Още в началото лорд Д'Абернън е убеден да отиде в Берлин, във връзка с финансовите и икономически трудности, и смятам, че ще приеме да остане и да довърши добрата работа, която започна. Вашето писмо със сигурност ще бъде разгледано от нашия външен министър, който е и наш министър-председател.“ Виж Е. Сътън, Густав Щреземан: Неговите дневници, писма и документи (Ню Йорк, 1935), I, 451-454. (E. Sutton, Gustav Stresemann: His Diaries, Letters, and Papers (New York, 1935), I, 451-454.)*

В събитията, довели до известната нота на Кързън до Франция от 11 август 1923 г. която заявява, че окупацията на Рур не може да бъде оправдана от Версайския договор, Д'Абернън играе основна роля както в Лондон, така и в Берлин.

В своя „Дневник на един посланик“ Д'Абернън просто изброява нотите между Кързън и Франция и добавя: „По време на целия спор, основният консултант беше лорд Д'Абернън.“

По време на мандата си като посланик в Берлин политиката на Д'Абернън е идентична с възгледите на Групата, с изключение, че той е повече антисъветски и по-малко антифренски настроен и е по-импулсивен в желанието си да разруши Версайския договор в полза на Германия. За лорд Д'Абернън е без значение, дали Германия е демократично управлявана или не, важното е тя да бъде реабилитирана. Той не смята че демокрацията е необходима, или пък е добра за Германия.

Групата на Милнър до 1929 г., все още подкрепя демократична Германия, защото осъзнава по-добре от Д'Абернън опасността за цивилизацията от недемократична Германия. Едва световната депресия и произтичащите от нея социални вълнения довеждат Групата до гледната точка на Д'Абернън която поддържаоще през 1920 г., че реабилитираната дори и недемократична Германия трябва да бъде използвана като оръжие срещу „обществените безредици“.

Бригаден генерал Дж. Х. Морган, когото вече цитирахме, заявява съвсем ясно, че Д'Абернън е една от главните пречки пред усилията на Междусъюзническата комисия да принуди Германия да се разоръжи.

През 1920 г. командващият германската армия (Райхсвера) генерал фон Зеект, иска промени в правилата за разоръжаването, които да позволят мащабно заобикаляне на техните разпоредби, генерал Морган смята че исканията са неприемливи, въпреки докладите на британския посланик до Лондон. Той пише в книгата си „*Assize of arms, being the story of the disarmament of Germany and her rearmament (1919-1939). 1945*“ (Присъдата на оръжието, история за разоръжаването на Германия и нейното превъоръжаване (1919-1939): „В последния момент успях да доведа до знанието на г-н Лойд Джордж, своите доклади за последиците от плана на фон Зеект, чрез посредничеството на моя приятел Филип Кер, който след като ги прочел, посъветвал министър-председателя да отхвърли германските предложения. Те са отхвърлени на конференцията в Спа през юли 1920 г., както ще видим, но фон Зеект отказва да приеме поражението и предприема втори ход.“

През 1921 г. генерал Морган е „сериозно разтревожен“ от забавянето на германското разоръжаване, и написва меморандум по въпроса. Но той е потулен от лорд Д'Абернън. Морган добавя в книгата си: „Не бях изненадан. Лорд Д'Абернън беше апостолът на германската реабилитация.“

През януари 1923 г. този „апостол на реабилитацията“ принуждава британската делегация в Комисията по разоръжаване да спре всички инспекционни проверки в Германия. Те повече не са възобновявани, въпреки че Комисията остава в Германия още четири години, а французите не могат да направят нищо без британските членове.[194]

През 1923 и 1924 г. Д'Абернън оказва натиск както върху германското и британското правителства, да следват политика по въпроса за репарациите, идентична с тази, която Смътс застъпва по същото време и в същите среди. Той оказва

[194] J. H. Morgan, Assize of Arms (London, 1945), 199, 42, 268. По време на посещението си в Германия през 1923 г., Х. А. Л. Фишър се консултира с лорд Д'Абернън, и с генерал Морган, но приема идеите на посланика. Гилбърт Мъри отива в Женева през 1924 г. като делегат на Лигата от Южна Африка, Фишър му пише инструкции, да подкрепи мнението на Д'Абернън. D. Ogg, Herbert Fisher (London, 1947), 115-117.

натиск върху британското правителство да я следва с мотива, че всяка различна политика ще доведа до падането на Щреземан.

Според Д'Абернън (и Щреземан), това ще доведе до много опасна ситуация, в която Германия ще попадне под контрола или на крайната левица, или на крайната десница.

Например, протокол от заседание на германския кабинет от 2 ноември 1923 г., намерен от Ерик Сътън сред документите на Щреземан и публикуван от него, гласи отчасти: „Английския посланик, отправи някои доста тревожни запитвания, и Щреземан заяви, че поддържането на военното положение е абсолютно необходимо поради риска от преврат както отляво, така и отдясно. Той ще използва всичките си усилия, за да запази единството на Райха... Лорд Д'Абернън отговори, че неговото мнение се споделя във влиятелни кръгове в Лондон, според което Щреземан е единственият човек, който може да управлява германския държавен кораб през настоящите бурни води.“

Сред кръговете в Лондон, които споделят това мнение, откриваме Групата на Милнър. Последвалото развитие на кризата, води до планът на Дауес и евакуацията на Рур, е точно това, което членовете на Групата искат. От този момент нататък до финансовата криза от 1931 г. Групата постига своето.

В годините 1929-1931 г. те очевидно нямат пряко влияние върху делата, защото в Лондон е на власт Лейбъристко правителство, но по-ранните им действия предопределят ситуацията и тя продължава да се развива в желаната от тях посока. След финансовата криза в 1931 г. цялата структура на международните финанси, с която Групата е толкова тясно свързана, се срива и след кратък период на колебания е заменена от бърз растеж на монополистичния национален капитализъм. Това е прието от Групата на Милнър почти без прекъсване. В продължение на четвърт век до 1932 г. Хичънс е дълбоко ангажиран с монополистката тежка промишленост. По-рано докато Милнър е жив, се застъпва за система на „националния капитализъм“ с „индустриално саморегулиране“ зад митническите протекции.

Амери и другите приемат голяма част от това като метод, въпреки че не приемат социалистическите методи на Милнър. В периода 1931-1933 г., Групата доброволно ликвидира репарациите, военните дългове и цялата структура на международния капитализъм и прегръща протекцията и картелите.

Успоредно с унищожаването на репарациите и по много по-директен начин, Групата унищожава колективната сигурност чрез ОН. Групата никога не приема ОН да бъде използвана за постигане на колективна сигурност. Те никога не възнамеряват военните или икономическите санкции, да бъдат използвани за да принудят която и да е агресивна сила, да поддържа мира или да наложат каквото и да е политическо решение, което може да бъде постигнато чрез международно споразумение. Това трябва да се разбере от самото начало. Групата на Милнър никога не възнамерява ОН да бъде използвана като инструмент за колективна сигурност или санкциите да бъдат използвани като инструмент от Лигата. От самото начало те очакват само две неща от ОН:

(1) че може да се използва като център за международно сътрудничество в международната администрация по неполитически въпроси и

(2) че може да се използва като център за консултации по политически въпроси. По първата точка Групата разглежда ОН като център за дейности, подобни на дейността на Международния пощенски съюз. Всяка държава да има пълен суверенитет и да сътрудничи напълно доброволно по въпроси със социално значение.

По втората точка (политическите въпроси), никой член на Групата няма намерение която и да е държава да отстъпва и частица от пълния си суверенитет на ОН. Това е просто споразумение, подобно на всеки договор, чрез което всяка държава се задължава да се съветва при криза и да не води война в рамките на три месеца от представянето на въпроса за консултация.

Целта на ОН е да забави действията при криза, като изисква този период за консултация. Няма ограничение за действия след трите месеца.

В Групата има известно съмнение дали санкции могат да се използват, за да се принуди дадена държава да спазва тримесечното забавяне. Повечето членове на Групата казват „не" по този въпрос. Някои смятат, че трябва да се използват икономически санкции.

В началото Робърт Сесил смята, че политическите санкции могат да се използват, за да се принуди дадена държава да поддържа мира през трите месеца, но до 1922 г. всеки член на Групата се отказва както от политически, така и от икономически санкции за налагане на тримесечното забавяне.

Групата никога не е имала намерение по което и да е време да се използват санкции за каквато и да е друга цел, като поддържане на мира след тримесечния период. Това е нейната гледната точка както през 1919 г., така и през 1939 г.

За съжаление, в процеса на изготвяне на устава на ОН през 1919 г., в документа са въведени определени допълнения, под натиска на Франция, Удроу Уилсън и от други групи във Великобритания, които могат да се тълкуват, че Лигата може да се използва като реален инструмент за колективна сигурност, да включва някакво минимално ограничаване на държавния суверенитет, а санкциите при определени обстоятелства могат да се използват за защита на мира.

Веднага щом тези последици стават ясни, подкрепата на Групата към ОН започва да се изпарява. Когато САЩ отказват да се присъединят към ОН, тази намаляваща подкрепа се превръща в отхвърляне.

Въпреки това, Групата не изоставя напълно ОН. Напротив, те затягат хватката си около нея, за да предотвратят действията на всякакви „глупави" хора, които могат да използват неясните положения в устава, за да я превърнат в инструмент за колективна сигурност. Групата е решена, да предотвратява всякакви подобни усилия, и дори ако е необходимо, да се унищожи самата организация. Само че в такъв случай те ще я унищожат задкулисно, не от тях пряко, а чрез същите лица, които искат да я използват като инструмент за колективна сигурност. Всичко това може да звучи крайно, но за съжаление, не е крайно.

И че това е резултатът от действията на Групата, спрямо ОН, се установява без съмнение от историята. Че такива са целите на Групата, е също толкова безспорно. Доказателствата са убедителни. Британските идеи и поректи за устава на ОН са изготвени от четирима мъже, всичките близки до Групата. Това са лорд Робърт Сесил, генерал Смътс, лорд Филимор и Алфред Цимерн.

За изготвянето на документите те често използват Сесил Хърст, близък сътрудник, но не и член на Групата. Хърст (сър Сесил от 1920 г.) е помощник-юрисконсулт на Министерството на външните работи през 1902-1918 г., юрисконсулт през 1918-1929 г., съдия в Постоянния съд за международно правосъдие в Хага през 1929-1946 г. и председател на Комисията на ОН за военни престъпления през 1943-1944 г.

Той е човекът, отговорен за окончателният текст на членове 10-16 (санкционните членове) от устава на ОН, за статиите на споразумението с Ирландия през 1921 г. и за формулировката на договора от Локарно през 1925 г.

Той често работи в тясно сътрудничество с групата на Милнър. Например, през 1921 г. той играе важна роля за сключването на споразумението, чрез което Британският годишник по международно право, на който е редактор, е включен към Кралския институт по международни отношения (КИМО). По това време той и Къртис работят заедно по ирландското споразумение.

Още през 1916 г. лорд Робърт Сесил (сина на варкиз Робърт Солсбъри) се опитва да убеди кабинета да подкрепи създаването на ОН. Това води до назначаването на комитета „Филимор“, който изготвя първия британски проект за ОН. През 1918-1919 г. лорд Робърт става главен правителствен говорител за ОН и предполагаем автор на втория британски проект. Истинският му автор е Алфред Цимерн. Сесил и Цимерн се съмняват във всяка организация, която ограничава държавния суверенитет.

лорд Р. Сесил

На 12 ноември 1918 г., денят след примирието, лорд Робърт произнася реч в Бирмингам за типа Общество (ОН), който очаква. Тази реч ясно показва, че той не вярва в разоръжаването и в международното правосъдие или военните санкции за запазване на мира. Суверенитетът на всяка държава е запазен. Както пише У. Е. Рапард (директор на Висшето училище по международни изследвания в Женева) в „Международно помирение“ през юни 1927 г., „Той [лорд Сесил] беше много скептичен относно възможността жизненоважни международни въпроси да бъдат подложени на преценка на съдилищата и „признава най-сериозните си съмнения“ за осъществимостта на прилагането на решенията на такива съдилища чрез каквато и да е „форма на международна сила“. От друга страна, той твърдо вярваше в ефикасността на икономическия натиск като средство за принуждаване на дадена страна, решена на агресия в нарушение на мирните споразумения.“

Може да се отбележим, че убеждението за икономическите санкции използвани без подкрепата на военна сила, или възможността да бъдат приложени, е сигурен знак за новак във външната политика, но Робърт Сесил никога не може да бъде наречен новак по такива въпроси. В самата реч той каза: „Най-важната стъпка, която можем да предприемем сега, е да разработим механизъм, който при международен спор поне ще забави избухването на война и ще осигури пълно и открито обсъждане на причините за раздора. За тази цел... всичко, което е необходимо, е договор обвързващ подписалите страни никога да не водят война сами или да не позволяват на други да водят война, докато не се проведе официална конференция на нациите, която да разследва и ако е възможно, да реши спора. Поне на теория, може да смятаме, че решенията на такава конференция са трудни за получаване, защото изискват единодушие, за да бъдат обвързващи. Но важното е да се осигури забавяне и открита дискусия, тоест време, за да се даде възможност на общественото мнение да бъде информирано и да се чуе неговото мнение. Всъщност това е предимство, защото се избягва всякаква намеса в националния суверенитет, освен забавянето при търсенето на решение чрез оръжието. Това е най-важното... До тази степен, и само до тази степен е необходима международната принуда.“

Речта на Сесил е одобрена от „Кръглата маса“ и приета като собствена гледна точка в броя от декември 1918 г. По същото време, чрез Смътс, Групата на Милнър публикува друго изложение на своите възгледи. Тази брошура, наречена

„ОН, практическо предложение“, е публикувана през декември 1918 г., след като е прочетена в ръкопис и критикувана във вътрешния кръг, особено от Къртис.

Впо-голямата си част е посветена на използването на мандати за завладените германски колонии. За запазване на мира, Групата има голяма вяра в задължителния арбитраж и се надява да го комбинира с широко разоръжаване.

Собственото изявление на Групата по този въпрос се появява в броя от декември 1918 г. на „Кръглата маса“ в статия, наречена „Прозорци на свободата“, написана от Къртис. Той посочва, че британската морска мощ два пъти е спасявала цивилизацията и всяко предложение тя да се използва в бъдеще само по искане на ОН трябва да бъде категорично отхвърлено. ОН ще се състои от грешни човешки същества и Англия никога не трябва да им се подчинява в решението си. Той продължава: „Нейното собствено съществуване и това на свободата в света са неразривно свързани... Да я предадеш без удар означава да предадеш цялата цитадела, в която са окопани силите, които изграждат човешката свобода; да се обвържеш с нея, означава да се договориш предварително за предателство към света... [ОН не трябва да бъде световно правителство.] Ако върху нея бъде поставена тежестта на световно правителство, тя ще падне с трясък.“

Той посочва, че тя може да бъде световно правителство само ако представлява народи, а не държави, и ако има правомощията да облага тези народи с данъци. Тя просто трябва да бъде междудържавна конференция на света.

„Мирната конференция... не може да създаде конституция за цялото земно кълбо или истинско правителство за цялото човечество. Това, което може да направи, е да създаде постоянна годишна конференция между самите външни министри, с постоянен секретариат, на която, подобно на Мирната конференция, всички спорни въпроси между държавите ще бъдат обсъждани и ако е възможно, уреждани чрез споразумение. Такава конференция не може сама да управлява света, още по-малко онези части от човечеството, които не могат да се управляват сами. Но тя може да действа като символ и орган на човешката съвест, колкото и несъвършена да е тя, пред която реалните правителства на съществуващите държави могат да бъдат подведени под отговорност за действия засягащи света като цяло.“

В друга статия в същия брой на „Кръглата маса“ („Някои принципи и проблеми на уреждането“, декември 1918 г.), подобни идеи са изразени още поизрично от Цимерн. Той заявява, че Обществото на народите трябва да се нарича Общество на държавите или Междудържавна конференция, защото суверенните държави са нейни звена и тя ще създава не закони, а договори. „Обществото на народите всъщност далеч не обезсилва или намалява националния суверенитет, а трябва да го укрепва и увеличава... В настъпващата епоха, нейната работа не е да замени съществуващите държави, а да ги морализира... Членството трябва да бъде ограничено до онези държави, където властта се основава на съгласието на народа, над който се упражнява... царството на закона... Може основателно да се изисква да не се приемат държави, които не изпърняват този критерий и не го смятат за цел на своята политика.“

Съгласно тази идея, „Кръглата маса“ изключва поименно от ОН, страни като Либерия, Мексико „и най-вече Русия“. „ОН няма да бъде просто общество на народите, а ще бъде общество на държавите“.

Със спадането на първоначалният ентусиазъм на Кръглата маса към ОН, тя става по-малко взискателна и през юни 1919 г. заявява: „Без Германия или Русия, ОН ще бъде опасно непълна“.

В броя от март 1919 г. „Кръглата маса“ описва подробно според своите представи вида на ОН – „обща клирингова палата[195], за дела които не подлежат на спорове“. Цялата ѝ основа трябва да бъде „общественото мнение“, а организацията ѝ „място за събиране на държавни чиновници от различни страни“ около международен секретариат и различни организации като Международния пощенски съюз или Международния институт по земеделие.

„Всеки голям правителствен орган във всяка страна, чиито дейности са свързани с подобни органи в други страни, трябва да има свои признати делегати в постоянна международна комисия, натоварена с изучаването на въпросната област от международните отношения, със задължението да прави препоръки на различните правителства... От другата страна на тези постоянни бюра, в централата на ОН, трябва да има друго централно постоянно бюро... Международен секретариат... В него не трябва да участват посланици на съотв. държави, а държавни служители под единственото ръководство на председател, който не е свързан с дадена държава; и целта на цялата организация... трябва да бъде развитието на практическо международно чувство, чувство за обща полза.“

Този план разглежда Съвета на ОН като наследник на Върховния военен съвет, съставен от премиери и външни министри, и инструмент за разглеждане на политически въпроси по чисто консултативен начин. Съответно, съветът ще се състои само от представители на великите сили. Тези планове за Устава на ОН са грубо разбити на Мирната конференция, когато французите искат новата организация да бъде „Свръхдържава“ със собствена армия и правомощия за действие.

Британците са ужасени, но с помощта на американците успяват да отхвърлят това предложение. За да задоволят исканията на собствените си делегации, както и на французите, те разпростряват отвличащата идея за световно правителство върху планираната от тях структура. Това е направено от Сесил Хърст. Една нощ Хърст посещава Дейвид Хънтър Милър, американският правен експерт, и го убеждава да замени важните клаузи от 10 до 16 с проекти, изготвени от Хърст. Те са умишлено изготвени с вратички, така че никой агресор никога да не бъде доведен до точката, в която да се наложи прилагането на санкции. Това е направено чрез представяне на алтернативни пътища на действие, водещи до санкции, някои от които икономически, но винаги е наличен път свободно избран от агресора, водещ до вратичка, където не са възможни колективни действия. Цялата процедура е скрита под завесата на легалистичната терминология, така че уставът да може да бъде представен на обществеността като непроницаем документ, но Великобритания винаги може да избегне необходимостта от прилагане на санкции чрез вратичката.

Но Групата на Милнър е много недоволна. Те се опитват едновременно да направят три неща:

(1) да убедят общественото мнение, че ОН е чудесен инструмент за международно сътрудничество, предназначен да поддържа мира;

(2) да критикуват устава за намеците относно „световното правителство“; и

(3) да уверят себе си и управляващите групи в Англия, доминионите и САЩ, че ОН не е „световна държава“.

Всичко това изисква доста прецизна работа, или по-точно, пъргави езици и остроумно перо. Повечето двусмислици и неясни изрази са дело на Групата по тази тема, показала голяма активност през двете десетилетия 1919-1939 г.

---

[195] *Клирингова палата (clearing house) – посредническа къща, където се узаконяват, сделките с ценни книжа осъществени на финансовите борси. (б. пр.).*

Помежду си Групата не крие разочарованието си от устава на ОН, защото той отива твърде далеч. В броя на „Кръглата маса“ от юни 1919 г. те успокоително заявяват: „Документът не е Конституция на супердържава, а както обяснява заглавието му, тържествено споразумение между суверенни държави, които се съгласяват да ограничат пълната си свобода на действие по определени точки... ОН трябва да продължи да разчита на свободното съгласие на съставляващите я държави; това предположение е очевидно в почти всеки член от устава, чиято крайна и най-ефективна санкция трябва да бъде общественото мнение на цивилизования свят. Ако държавите в бъдеще продължават да са егоистични, алчни и войнствени, никакъв инструмент или машина няма да ги ограничи.“

Но в същия брой четем оплакването: „На Имперската конференция сър Уилфрид Лорие никога не се уморяваше да казва: „Това не е правителство, а конференция на правителства с правителства.“ Жалко е, че в Париж нямаше никой, който да продължава да повтаря това. Защото уставът все още е белязан от следите на фалшивото управление.“

В броя от март 1920 г. пълното разочарование на Групата по този последен въпрос става очевидно: „ОН не успя да осигури присъединяването на един от най-важните си членове, САЩ и е много малко вероятно да го спечели... Тази ситуация представлява много сериозен проблем за Британската империя. Ние не само поехме големи задължения към ОН, които сега трябва да преразгледаме честно и с чувство на собствено достойнство, но и разчитахме, че тя ще ни осигури механизма за действията на Великобритания във външните работи.“ (Както се казва „котката е изпусната от торбата“).

Статията продължава с критика към Уилсън и похвала за отказа на републиканския Сенат да приеме ОН в сегашния му вид. След това се казва: „В изминалите месеци след подписването на договора във Версай, се виждат неговите слабости по-ясно от всякога. Споразумение, основано на идеални принципи и поетична справедливост, може да бъде трайно прилагано и поддържано само от световно правителство, на което всички нации ще подчинят частните си интереси... То изисква не само те да жертват частните си интереси в името на световния интерес, но и да бъдат готови да наложат претенциите на световния интерес дори по въпроси, където техните собствени интереси не са засегнати. Всъщност то изисква те да подчинят националния си суверенитет на международен кодекс и международен идеал. Резервите на американския Сенат... посочват практическите трудности за прилагане на този идеал. Всички резерви... са потвърждения на суверенното право на американския народ да прави своя собствена политика без намеса от Международната лига (ОН)... Нито една от тези резерви не противоречи на общите цели на ОН; но всички те показват, че не се предприемат никакви действия за постигането им, освен със съгласието и одобрението на Конгреса... Няма нищо особено. Това е просто широкото отражение на позицията, вече заета от всички европейски съюзници по въпроси, засягащи техните национални интереси, както и от британските доминиони в отношенията им с британското правителство. Това ни показва на разбираем език, за ограниченията на идеала за международни действия, които никой от другите съюзници на практика няма да оспори. Следователно, вместо да унищожат ОН, американските резерви са му оказали голяма услуга, като са посочили ясно недостатъците, които в момента неутрализират неговата стойност.“

Сред тези недостатъци, според Групата, е обстоятелството, че планът им да използват ОН като метод за по-тясно обвързване на доминионите с Обединеното кралство се е провалил и вместо това уставът на ОН „дава на доминионите осно-

ването, или по-скоро извинението, да избягват по-тесен съюз с Обединеното кралство... В Париж беше установено, че за да запази единството си, британската делегация трябва да се събира по-често, за да обсъжда политиката си, преди да се срещне с представителите на чужди държави на конференцията. Как ще се поддържа това единство на действията след подписването на мира, без да се обвържат правителствата на доминионите с някаква нова конституционна организация в рамките на ОН? И ако за тази цел бъде създадена някаква нова конституционна организация, как би могла тя да не ограничи пълния национален независим статут, който правителствата на доминионите току-що са постигнали чрез признаването си за индивидуални членове на ОН? Отговорът на тези въпроси се намира в сътрудничеството в рамките на ОН, което трябваше да служи не само като връзка между Британската империя и чуждите държави, но и като връзка в самата Империя с доминионите. Проникнати от тази идея, държавниците на доминионите приеха задълженията си към чуждите държави съгласно Устава на ОН, по-обвързващо от всякакви задължения, които биха поели към сродните си нации в рамките на Британската империя. С други думи, те заложиха свободата си на действие на общност от чужди държави, за да избегнат по-тясното обвързване с британското правителство. Едва ли са необходими резервите на американския Сенат, за да се демонстрира илюзорният характер на това споразумение... Британските доминиони не направиха подобни резерви по отношение на ОН и са обвързани от задълженията, които отхвърлиха САЩ. Канада, Австралия, Южна Африка и Нова Зеландия всъщност са обвързани с по-силни договорни задължения към Полша и Чехословакия, отколкото към Британия... Почти е излишно да се отбелязва, че никоя от демокрациите в Британската империя не е осъзнала обхвата на задълженията си към ОН, или няма да ги отхвърли веднага, ако бъде поставена на изпитание. Ако Англия е заплашена от нашествие, другите британски демокрации ще се мобилизират ли незабавно в нейна подкрепа? Но въпреки че имат задължение към Полша, което не са дали на Англия, те на практика няма да мобилизират и едни войник, за да защитят целостта на Данцигския коридор или друг полски териториален интерес... Това е опасна и двусмислена ситуация... Време е нашите демокрации да я преразгледат и коригират с яснотата на визията и откровеността на изявленията, демонстрирани от сената на САЩ... Към какъв курс на действие сочат тези заключения? Те сочат на първо място към преразглеждане на нашите задължения към ОН. В момента ние сме обвързани с гаранции за териториални споразумения в Европа, които могат да бъдат оспорени по всяко време от държави, твърде мощни за дипломатически контрол, и става очевидно, че в никоя част на Империята общественото мнение няма да одобри нашата активна намеса в местните спорове, които могат да възникнат. Полският Данцигски коридор е пример за това... Нашият правилен курс е да преразгледаме и преформулираме позицията си към ОН в съответствие с тези обстоятелства... Първо, ние искаме да направим всичко възможно, за да гарантираме мир, свобода и сигурност по целия свят, без да се обвързваме с донкихотовски задължения към чужди държави. Второ, ние желаем да подпомогнем и развием простия механизъм за международни отношения, въплътен в ОН, без да жертваме свободата си на действие и преценка съгласно международния устав. Нашата политика спрямо ОН трябва да бъде преразглеждана в следните насоки:

1. Трябва категорично да заявим, че действията ни в рамките на ОН ще се ръководят единствено от нашата собствена преценка за всяка ситуация, когато тя възникне, и не трябва да поемаме никакви общи задължения, които може да не сме в състояние или да не желаем да изпълним, когато настъпи такъв момент.

2. В никакъв случай не трябва да се ангажираме с отговорности, които не можем да изпълним изцяло със собствени сили, независимо от помощта на която и да е чужда държава.

3. Трябва категорично да се откажем от идеята, че ОН може да налага своите мнения чрез военен или икономически натиск върху непокорните държави. ОН съществува, за открито обсъждане на международните трудности, да разшири и развие механизмите и традицията за международно сътрудничество и да създаде атмосфера, където международните спорове могат да се разрешават справедливо и с добра воля...

С по-малко амбициозните цели, определени по-горе, рано или късно ще си осигури всеотдайната подкрепа на американското обществено мнение... Влиянието на ОН върху британските имперски отношения засега е подвеждащо и опасно... Само въпрос на време е тази ситуация да доведе до някакъв инцидент, който ще предизвика най-ожесточени взаимни обвинения и противоречия...“

Във водещата статия на броя от септември 1920 г., „Кръглата маса“ повдига същия въпрос и повтаря много от аргументите си. Тя обвинява Уилсън, че е покварил ОН с „псевдосветовно правителство“, като е добавил фалшиви декорации към фундаментално различна структура, основана на консултации със суверенни държави. Вместо ОН, заключава тя, трябва просто да продължим Върховния съвет, който работеше толкова добре в Спа.

Пълно разочарование на Групата от ОН, обхваща голяма част от нейните членове, достатъчна за да контролира политиката на Великобритания. В първите сто сесии на съвета на ОН (1920-1938 г.) 30 различни лица заседават като делегати за Великобритания. Като изключим четиримата, които заседават като преставители на лейбъристките правителства, остават 26. От тях 7 са от Групата на Милнър; 7 други са присъствали само на една сесия и нямат значение. Останалите са от Блока на Сесил, близки до Групата на Милнър. Следващият списък показва кой в колко сесии е участвал: Антъни Идън 39, Сър Джон Саймън 22, Сър Остин Чембърлейн 20, Артър Балфур 16, Лорд Робърт Сесил 15, Сикс Александър Кадоган 12, Е. Х. Кар 8, Х. А. Л. Фишър 7, Сър Уилям Малкин 7, Виконт Кранборн 5, Лорд Кързън 3, Лорд Лондондери 3, Леополд Амери 2, Едуард Ууд (лорд Халифакс) 2, Сесил Хърст 2, Сър Едуард Х. Йънг 2, Лорд Къшендън 2, Лорд Онслоу 2, Гилбърт Мъри 1, Сър Ренел Род 1, 6-ма други, по 1 път.

На годишните заседания на асамблеята на ОН ситуацията е подобна. Делегациите имат от 3 до 8 членове, като половината от тях са от Групата, освен когато присъстват членове на Лейбъристката партия. Х. А. Л. Фишър е делегат през 1920, 1921 и 1922 г.; г-жа Алфред Литълтън е делегатка през 1923, 1926, 1927, 1928 и 1931 г.; лорд Астор е делегат през 1931, 1936 и 1938 г.; Сесил Хърст е делегат през 1924, 1926, 1927 и 1928 г.; Гилбърт Мъри е делегат през 1924 г.; лорд Халифакс е делегат през 1923 и 1936 г.; Ормсби-Гор е делегат през 1933 г.; лорд Робърт Сесил е делегат през 1923, 1926, 1929, 1930, 1931 и 1932 г.; Е. Х. Кар е делегат през 1933 и 1934 г. и т.н.

Контролът на Групата е най-пълен на решаващото 12-то събрание (1931 г.), когато делегацията от 5 членове се състои от лорд Робърт Сесил, лорд Литън, лорд Астор, Артър Солтър и г-жа Литълтън. Освен това Групата често има други членове, прикрепени към делегациите като секретари или заместници. Сред тях са Е. Х. Кар, А. Л. Смит и Р. М. Макинс. Освен това Групата често има членове в делегациите на доминионите. През 1920 г. в Южноафриканската делегация е Робърт Сесил; през 1921 г. – Робърт Сесил и Гилбърт Мъри; а през 1923 г. – Смътс и Гилбърт Мъри. Австралийската делегация – сър Джон Латам през 1926 г., Канад-

ската делегация – Винсент Маси десет години по-късно (1936). Индийската делегация – Л. Ф. Ръшбрук Уилямс през 1925 г.

Групата на Милнър оказва влияние и в Секретариата на ОН. Сър Ерик Дръмонд (сега 16-ти граф Пърт), който е личен секретар на Балфур от 1916 до 1919 г., е генерален секретар на ОН от 1919 до 1933 г., когато подава оставка, за да стане британски посланик в Рим. Въпреки че не е член на Групата, той е близък до нея.

Харолд Бътлър от Групата и от „Вси души" е заместник-директор и директор на Международната организация на труда (МОТ) в периода 1920-1938 г.

Артър Солтър от Групата и от „Вси души" е директор на Икономическата и финансова секция на ОН през 1919-1920 г. и отново през 1922-1931 г.

Б. Х. Съмнър (сега Уордън) от Групата и от „Вси души" е член на МОТ през 1920-1922 г.

Р. М. Макинс от Групата и „Вси души" е помощник-съветник и съветник по въпросите на ОН в Министерството на външните работи през 1937-1939 г.

За да изгради обществената мнение в полза на ОН, Групата сформира организация, известна като „Съюз на Обществото на народите". В тази организация най-активните фигури са лорд Робърт Сесил, Гилбърт Мъри, настоящият лорд Ешър, г-жа Литълтън и Уилсън Харис. Лорд Сесил е президент от 1923 до 1945 г.; професор Мъри е председател от 1923 до 1938 г. и съпредседател от 1938 до 1945 г.; Уилсън Харис е неин парламентарен секретар и редактор на вестника им „Хедуей" в продължение на много години. К. А. Макартни от „Вси души" и КИМО е ръководител на отдела за разузнаване от 1928 до 1936 г. Харис и Макартни са късни попълнения в Групата, като първият става член на вътрешния кръг около 1922 г., а вторият става член на външния кръг в края на 20-те години, покрай връзката си с „Енциклопедия Британика" като експерт по Централна Европа.

Уилсън Харис е един от най-близките сътрудници на Лайънъл Къртис, Филип Кер и другите членове на вътрешното ядро през 20-те години, и тази връзка става още по-тясна, през 30-те години на 20-ти век. Завършил Кеймбриджския университет през 1906 г., той служи в продължение на много години на различни постове в „Дейли нюз". От 1932 г. е редактор на списание „Наблюдател" (*The Spectator*), а от 1945 г. е член на съвета от Кеймбриджския университет. Той е един от най-пламенните защитници на умиротворяването в периода 1935-1939 г., особено на срещите в Чатам Хаус. Член на съвета на КИМО през 1924-1927 г., автор е на книги за Удроу Уилсън, мирното споразумение, ОН, разоръжаването и др. Най-скорошната му работа е биография на Дж. А. Спендър, бивш редактор на „Уестминстър Газет" (1896-1922), който той и брат му основават през 1893 г. в сътрудничество с Едмънд Гарет и Едуард Кук, след като четиримата напускат „Пал Мал Газет" след закупуването му от Уолдорф Астор.

Способността на Групата, да мобилизира общественото мнение по отношение на ОН е почти невероятна. Това не е проста задача, тъй като те едновременно правят две неща: от една страна, се стремят да изградят обществено мнение в полза на ОН, за да може работата ѝ да се извършва по-ефективно; и същевременно се стремят да попречат на влиятелни хора да използват ОН като инструмент за световно управление, преди общественото мнение да е готово за такова световно управление.

„Кръглата маса" и „Таймс" са използвани за последната цел, докато „Съюзът на Обществото на народите" е странен набор от институции, като „Чатам Хаус", „Тойнби Хол", курсове за повишаване на квалификацията в Оксфорд, курсове за образование за възрастни в Лондон, „Международно помирение" в САЩ,

Институтът за политика в Уилямстаун, Институтът за интелектуално сътрудничество в Париж, Женевското училище за международни изследвания и Висшето училище за международни изследвания в Женева, различните клонове на Фондацията „Карнеги“, са използвани за първата цел.

Групата на Милнър не контролира всички тях, но влиянието ѝ е силно, като се допълва от влиянието на „Дж. П. Морган и Ко“, като Морган и Групата следват паралелна политика по този въпрос. Групата обикновено използва ресурсите на тези различни организации, когато пожелае.

Като примери можем да посочим, че Кътртис и Кер изнасят поредица от лекции в Института по политика в Уилямстаун през 1922 г. Извадки от тях, заедно със статия от броя на „Кръглата маса“ от септември 1922 г., са публикувани в „Международно помирение“ за февруари 1923 г.

Кер и лорд Биркенхед говорят пред Института през 1923 г.; сър Артър Уилерт, близък сътрудник, ако не и член на Групата, говори пред Института по политика през 1927 г. Сър Артър е близък до Групата. Той е член на екипа на „Таймс“ от 1906 до 1921 г., като ръководител на вашингтонския офис; Той е в Министерството на външните работи като ръководител на отдела за новини от 1921 до 1935 г., също е в делегацията на Обединеното кралство в ОН през 1929-1934 г., важна фигура е в Министерството на информацията (феодално владение на Милнъровата група) през 1939-1945 г. Написва книга, наречена „Империята и светът“, в сътрудничество с Х. В. Ходсън и Б. К. Лонг от „Детската градина“.

Други сътрудници на Групата, които изнасят лекции пред Института за политика в Уилямстаун, са лорд Юстас Пърси, който говори през 1929 г. за проблемите на корабоплаването по време на войната, и лорд Местън, който говори за индийския национализъм през 1930 г.[196]

Връзката между Групата и интересното малко месечно издание, наречено „Международно помирение“, се осъществява непряко чрез паралелната група в САЩ, която е организирана от сътрудниците на „Дж. П. Морган и Ко“ преди Първата световна война, осъществила най-тесните си връзки с Групата на Мирната конференция през 1919 г.

Вече споменахме тази американска група във връзка със Съвета по външни отношения и Института за тихоокеански отношения. Чрез тази връзка много от дейностите и пропагандните излияния на Групата стават достъпни за широката общественост в САЩ.

Вече споменахме броя на „Международно помирение“ от февруари 1923 г., който е монополизиран от Групата. Могат да се споменат и няколко други примера. Двете важни речи на генерал Смътс, от 23 октомври 1923 г. и 13 ноември 1934 г., са отпечатани в списание „Международно помирение“ (*International Conciliation*). Същото важи и за статията на Уилсън Харис „ОН и малцинствата“. Това е в броя от септември 1926 г.

Редакционна статия на „Таймс“ от 22 ноември 1926 г. на тема „Империята каквато е“ е препечатана през март 1927 г.; друга от 14 юли 1934 г. е в септемврийския брой на същата година; трета от 12 юли 1935 г. е в броя от септември 1935 г.

Докладът на Бранд за споразуменията за прекратяване действията на чуждестранните кредитори на Германия е в майския брой от 1932 г.; дълга статия от същия автор на тема „Златният проблем“ се появява в броя от октомври 1937 г.

[196] *Institute of Politics, Williams College, The Institute of Politics at Williamstown: Its First Decade (Williams / own, Mass., 1931).*

Тази статия е публикувана първоначално, в продължение на три дни, във вестник „Таймс“ през юни 1937 г.

Статия за Русия от „Кръглата маса“ е препечатана през декември 1929 г. Речите на лорд Лотиан от 25 октомври 1939 г. и от 11 декември 1940 г. са отпечатани в броевете на „Международно помирение“ веднага след произнасянето им.

Статия на Лотиан, озаглавена „ОН съюз ли е, или не“, публикувана за първи път в „Обзървър“ през август 1936 г., е препечатана в разглежданото периодично издание през декември 1936 г.

Статия на лорд Сесил за разоръжаването, друга на Кларънс Стрейт (един от малкото американски членове на Групата) за ОН и трета на Стивън Кинг-Хол за Средиземноморския въпрос са публикувани съответно през декември 1932 г., февруари 1934 г. и януари 1938 г.

Реч на Джон Саймън се появява в броя от май 1935 г.; една от речите на Самуел Хоар е в септемврийския брой от същата година; Друга от Самуел Хоар е в броя от ноември 1935 г. Излишно е да се казва, че дейностите на Института за тихоокеански отношения, на Имперските конференции, на ОН и на различните международни срещи, посветени на репарациите и разоръжаването, са адекватно отразени на страниците на „Международно помирение“.

Дълбоката неприязън, която групата на Милнър изпитва към Версайския договор и ОН, се споделя и от французите, но по съвсем противоположни причини. Французите се чувстват несигурни пред Германия, защото осъзнават, че Франция успа да победи Германия през 1918 г. само заради щастливия факт, че разполагаше със съюзниците Русия, Великобритания, Италия и САЩ.

От 1919 г. нататък Франция няма гаранция, че при бъдещо германско нападение ще получи такава помощ. Французите вярват, че Великобритания трябва да се притече на помощ на Франция, ако има опасност да бъде победена от Германия. Групата също знае това. Но Франция иска някакво споразумение, чрез което Великобритания да бъде редом до Франция от първия момент на германското нападение, тъй като те нямат гаранция, че могат да издържат сами на германската атака, дори за кратък период от време. Французите се страхуват, че при успешна атака германците ще имат контрол над най-развитата част на Франция като окупирана територия.

Това се случи през 1914 г. (Б. пр. случи се и през 1940 г.) За да го избегнат, французите напразно търсят една алтернатива след друга:

(а) да се отделят от Германия или поне да окупират за продължителен период, района на Рейнланд (Рур, най-жизненоважната индустриална зона на Германия, да е под френски контрол);

(б) да получат британско-американска или поне британска гаранция за френската територия;

(в) да получат „ОН със зъби“, тоест такава организация със собствени военни „мироопазващи“ сили и правомощия да действа автоматично срещу агресора.

Всички тези възможности са блокирани от англичаните и американците на мирната конференция през 1919 г. Французите търсят заместители. От тях единствените, които получават, е система от съюзи с новите държави Полша, Чехословакия и разширената Румъния, на изток от Германия (б. пр. и Югославия). Но тези държави имат ограничени сили и французите нямат голяма вяра в ефективността на тяхната помощ.

Съответно, французите продължават да преследват другите си цели: да удължат 15-годишната окупация на Рейнланд за по-дълъг или дори неопределен период; да се получи някаква британска гаранция; да се укрепи ОН чрез „запуш-

ване на пропуските в устава“; да се използва лоста на репарациите и разоръжаването, както е предвидено във Версайския договор, за да се държи Германия под контрол, да се съсипе икономически или дори да се окупира Рурската област.

Всичките им усилия са блокирани от машинациите на Групата. В момента ще говорим само за усилията за „запушване на пропуските в устава на ОН“. Тези „пропуски“, както посочихме, са заложени от Сесил Хърст и са точно по вкуса на Групата. Основните усилия на французите и техните съюзници на континента да „запушат пропуските“ са Проекта за договор за взаимопомощ (1923 г.) и Женевският протокол (1924 г.). Какво мисли Групата за двата документа, може да се разбере от следните откъси от денонсирането на Протокола от „Кръглата маса“.

В броя от декември 1924 г., в статия, озаглавена „Британската общност, Протоколът и ОН“, намираме следното: „Какъв трябва да бъде британският отговор на тази покана за повторно навлизане в бурното поле на европейската вътрешна политика? Може ли Британската общност да се обвърже трайно с вътрешната политическа структура на Европа? И ще допринесе ли за мира и стабилността на Европа или света, европейският опит да реши проблемите си въз основа на постоянна британска гаранция? Според нас отговорът и на двата въпроса трябва да бъде категорично „не“.“

След като повтаря твърдението си, че единствената цел на ОН е да осигури отлагането на кризата чрез консултации, авотрът продължава: „Идеята, че всички държави трябва да обсъдят и решат как да се справят с други държави искащи война, без да се губи време в разследване и посредничество, трябва да е истинската цел на ОН и ако Британската общност иска да предотврати повторението на Първата световна война, тя трябва да да признае, че от жизненоважен интерес е да разработи с другите държави най-добрия начин за прилагане на тази фундаментална идея. ... Решенията за това, кое е правилното и неправилното в международните спорове и за това какви общи действия трябва да се предприемат, когато трябва да се справят с такъв престъпник, трябва да се съобразят с конкретните обстоятелства. ... Становището на „Кръглата маса“ е, че Британската общност трябва да заяви съвсем ясно ... че няма да поеме никакви други задължения освен това и че уставът на ОН трябва да бъде изменен, за да се установи без съмнение, че никой орган, нито Съветът, нито който и да е арбитражен орган, който той може да назначи, нямат правомощия да издават обвързващо решение или да разпореди война, освен със съгласието на самите членове.“

Настроенията на Групата срещу Франция по това време се появява в същата статия няколко страници по-нататък, когато задава въпросът: „Предложението заложено в Протокола, означав прехвърляне върху плещите на Великобритания, която единствена плаща дълговете си, на част от разходите за поддържане на военното превъзходство, от което сега се възползват някои европейски държави... Пълна глупост е да се твърди, че Франция се нуждае от военни гаранции за сигурност... Това, което Франция наистина иска, е гаранция, че съюзниците ще поддържат постоянно военно превъзходство над Германия. Такава гаранция никога не можем да ѝ дадем, защото в дългосрочен план това ще доведе не до мир, а до нова война.“

В друга статия в същия брой Женевският протокол е анализиран и осъден. Окончателното заключение е: „Твърдо сме убедени, че не е приемлива никоя алтернатива, която не осигурява свободното упражняване от парламентите и народите на Империята, преценката им как да се справят с всяко нарушаване на мира или с всяка заплаха от такова нарушаване, според неговата същност. Това е воде-

щият принцип през цялата политическа история на британските народи. Методите на Протокола безкрайно чужди за нас и трябва да бъдат отхвърлени."

Протоколът е официално отхвърлен от Остин Чембърлейн на сесията на Съвета на ОН през март 1925 г. Джон Доув, Лайънъл Къртис, Филип Кер и Уилсън Харис отиват в Женева, за да присъстват на срещата. След като документът е отхвърлен, те посещават Прага и Берлин и завършват обиколката си със среща с лейди Астор в Париж.

От Женева и Париж, Джон Доув пише писма до Бранд, които по-късно Бранд публикува в своето издание на „Писмата на Джон Доув".

Една от причините, посочени от Остин Чембърлейн през 1925 г. за отхвърлянето на Женевския протокол, е противопоставянето на доминионите. Ясно е, че Милнъровата група е повлияла върху мнението на доминионите по този въпрос. Това става чрез свои хора като Маси и Глейзбрук в Канада, Бавин и Егълстън в Австралия, Дауни Стюарт и Алън в Нова Зеландия, Смътс и Дънкан в Южна Африка.

Но още по-важна способност на Групата от влиянието върху общественото мнение в доминионите е способността ѝ да влияе на решенията в Лондон. Именно тук лорд Ешър несъмнено играе важна роля. Съвсем ясно е, че той не харесва колективната сигурност, по същите причини изложени в „Кръглата маса". Това може да се види в публикуваните от него „Дневници и писма".

Например, на 18 февруари 1919 г., в писмо до Ханки, той пише: „Аз пламенно вярвам, че щастието и благосъстоянието на човешката раса са по-тясно свързани с еволюцията на английската демокрация и на нашата Имперска общност, отколкото с равитието на която и да е международна общност."

На 7 декември 1919 г., в друго писмо до Ханки, той пише: „Казвате, че писмото ми е било критично, а не конструктивно. Така е. Но първо трябва да се разчисти почвата от отломките. Предполагам, че това е направено. Засега ще забравим високите идеали и 14-те точки (на Уилсън). Ще бъдем изключително практични. Така че да не се занимаваме с ОН. Тази организация може да се осъществи бавно или изобщо да не се осъществи. Каква крачка напред, ако има такава възможност, трябвя да направим? Ами например Имперска общност."

Малко след това, пишейки до своя наследник, сегашния виконт Ешър, той нарича ОН „хартиен обръч". Влиянието на лорд Ешър може да се прецени, като се знае, че той е най-важният фактор в Комитета за имперска отбрана, който е един от главните фактори, определящи британската външна политика през този период.

Не по-малко авторитетния лорд Робърт Сесил заявява, че Женевският протокол е отхвърлен по съвет на Комитета за имперска отбрана и той приема това решение едва когато му е обещан нов проект, който впоследствие се превръща в договорите от Локарно.[197]

Отхвърлянето на Женевският протокол от Великобритания впоследствие е разглеждано от истинските поддръжници на ОН като повратна точка. Последва изблик на обществено негодувание срещу това егоистично и хладнокръвно действие.

Цимерн, който знае повече, отколкото разкрива, отива в Оксфорд през май 1925 г. и произнася отлична реч срещу онези, които саботират ОН. Той не ги идентифицира, но ясно посочва съществуването им, като най-жестокия удар от

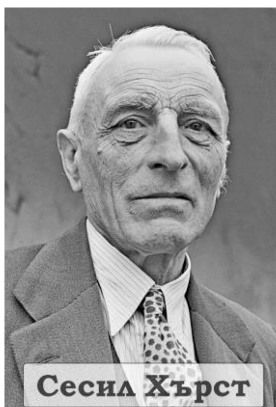
[197] *Viscount Cecil of Chelwood, The Great Experiment (London, 1941), 166. The quotations from Lord Esher's Journals and Letters (4 vols., London, 1938) Vol. IV, 227, 250, 272.*

всички, отдава действията им, на провал в разузнаването. Това твърдение получава широко разпространено по целия свят, и затова Групата решава да даде на света привидна гаранция за Франция. Това е направено чрез договорите от Локарно, най-сложното и най-измамното международно споразумение, сключено във периода между Версайския договор и Мюнхенското споразумение.

Не можем да ги обсъждаме подробно тук, а ще посочим, че на пръв поглед и в пропагандната кампания, която съпътства тяхното сключване, договорите от Локарно гарантират границата на Германия с Франция и Белгия, плюс Великобритания и Италия. В действителност договорите не дават нищо конкетно на Франция, но дават на Великобритания правото на вето върху действията на Франция и съюзниците ѝ – Полша и Малката Антанта. Французите приемат тези подвеждащи документи по вътрешнополитически причини: очевидно всяко френско правителство, което може да накара френския народ да повярва, че е успяло да осигури британска гаранция за източната граница на страната, може да очаква благодарността на френския народ да се отрази на изборите.

Фундаменталната проницателност и реализъм на французите обаче затрудняват скриването от тях на капана, който се крие в договорите от Локарно. Той се състои от няколко взаимосвързани фактора. На първо място, споразуменията не гарантират германската граница и демилитаризирането на Рейнската област само срещу германските действия, а срещу действията както на Германия, така и на Франция. Това, с един щрих, който дава на Великобритания правните основания да се противопоставя на Франция, ако се опита да повтори военната окупация на Рур, и най-вече дава правото на Великобритания да се противопостави на всякакви френски действия срещу Германия, в подкрепа на френските съюзници на изток.

Това означава, че ако Германия тръгне на изток срещу Чехословакия, Полша и евентуално Съветска Русия, и ако Франция атакува западната граница на Германия в подкрепа на Чехословакия или Полша, според съюзите ѝ задължения, Великобритания, Белгия и Италия са обвързани от Локарнските договорите да помогнат на Германия. Същото споразумение обвързва тези три сили да се противопоставят на Германия, ако тя тръгне на запад срещу Франция, но групата на Милнър не възразява срещу това по няколко причини.

Сесил Хърст

Първо, ако Германия нападне Франция директно, Великобритания ще трябва да се притече на помощ на Франция, независимо дали е обвързана с договор или не. Старият принцип на баланса на силите ясно показва това.

Второ, Сесил Хърст, старият майстор на юридическите двойни формулировки, изготвя Локарнските договони със същите вратички, които поставя в ключовите членове на устава на ОН.

В резултат на това, ако Германия наруши Локарнските договори срещу Франция, Великобритания и желае, да избегне необходимостта от изпълнение на гаранцията си, може да се промъкне през една от вратичките на Хърст.

Всъщност, когато Хитлер нарушава договорите от Локарно, като ремилитаризира Рейнската област през март 1936 г., Групата на Милнър и техните приятели дори не се опитват да избегнат задължението си, като се промъкват през вратичка, а просто не спазват договора. Събитието от март 1936 г., чрез което Хитлер ремилитаризира Рейнската област, е най-важното събитие в цялата история на помирението.

Ако територията на запад от Рейн и ивицата с ширина 50 км на източния бряг на реката са демилитаризирани, както е предвидено във Версайския договор и Локарнските договори, Хитлер никога нямаше да предприеме действия срещу Австрия, Чехословакия и Полша. Той няма възможност за действие, защото със Западна Германия неукрепена и лишена от германски войски, Франция може лесно да навлезе в индустриалната зона на Рур и да притисне Германия, лишавайки я от възможността да продължи на изток.

И до тази дата някои членове на Групата и на британското консервативно правителство стигат до фантастичната идея, че могат да убият два заека с един куршум, като настроят Германия и Съветска Русия една срещу друга в Източна Европа.

Така те смятат, че двамата врагове ще попаднат с патова ситуация, или че Германия ще се задоволи с румънския петрол и пшеницата на Украйна.

На никого от заемащите отговорни постове не му минава през ума, че Германия и Съветска Русия могаг да се съюзят, дори временно, срещу Запада. Още по-малко допускат възможността, че Съветска Русия може да победи Германия и да отвори цяла Централна Европа за болшевизма. Според доказателствата с които разпелагаме, идеята за сблъсък на Германия със Съветска Русия не е обсъждана от членовете на вътрешния кръг на Групата. Тя се обсъжда сред личните сътрудници на Невил Чембърлейн, включително няколко членове на външния кръг на Групата.

Двете политики следват паралелни курсове до март 1939 г. **След тази дата разпадането на Групата на Милнър става много очевидно и част от нея, няколко души като Хоар и Саймън от външния кръг преминават към вътрешния кръг на новата група образувала се около Чембърлейн.** Този процес е прикрит, защто новата група следва, поне публично, политиката желана от групата на Милнър; тяхната собствена политика е продължение на помирението за още една година след март 1939 г., е тайна по необходимост и контрастът между групата на Чембърлейн и вътрешния кръг на групата на Милнър в периода след март 1939 г. не е толкова очевиден, колкото всъщност е.

За да се осъществи този план, позволяващ на Германия да се наложи на изток срещу Съветска Русия, е необходимо да се направят три неща:

(1) да се ликвидират всички страни, стоящи между Германия и Русия;

(2) да се попречи на Франция да спазва съюзите си с тези страни; и

(3) да се заблуди английският народ да приеме това като необходимо, всъщност единствено възможно решение на международния проблем.

Групата на Чембърлейн е толкова успешна и в трите неща, че е на косъм от успех, а се проваля само поради упоритостта на поляците, нахалната прибързаност на Хитлер и обстоятелството, че в последния момент групата на Милнър осъзнава последиците от политиката си и се опитва да я обърне.

Програмата за реабилитирането или умиротворяването на Германия може да бъде разделена на три етапа:

1-ви, от 1920 до 1934 г.,

2-ри, от 1934 до 1937 г. и

3-ти, от 1937 до 1940 г.

Историята на първия период завършихме, с изключение на евакуацията на Рейнската област през 1930 г., пет години преди датата, определена във Версайския договор. Ще е твърде сложно да се разказва тук за методите, чрез които Франция е убедена да отстъпи по този въпрос.

Достатъчно е да се отбележи, че Франция е убедена да изтегли войските си през 1930 г., а не през 1935 г., като отстъпки, направени ѝ в плана на Йънг. Групата на Милнър естествено приветства евакуацията.

Вече споменахме искането на „Кръглата маса“ от юни 1923 г. за евакуация на Рейнската област. Подобно желание може да се открие в писмо от Джон Доув до Бранд през октомври 1927 г.

Вторият период на умиротворяването започва с известната реч на Смътс от 13 ноември 1934 г., произнесена пред КИМО. Цялата значима реч заслужава да бъде цитирана, но ще се задоволим с няколко откъса: „С цялото си внимание, бих искал да прекратя тези разговори за войната, като вредна и опасна военна пропаганда. Очакването за война утре или в близко бъдеще е чиста глупост и всички, които са запознати с делата, го знаят... Лекарството за тази страхова параноя е... да изведем страха наяве и да го изложим на бял свят... И точно това е методът на Обществото на народите... то е открит форум за дискусии между народите, то е кръгла маса за държавниците, около която те могат да изразят и да обсъждат своите виждания и гледни точки... Има хора, които казват, че това не е достатъчно – че докато Обществото на народите остава просто място за разговори или дискусионно общество и не е снабдено със „зъби“ и подходящи санкции, чувството за несигурност ще остане... Смята се също, че неспособността на Обществото да гарантира колективната система чрез сила, я дискредитира и води до нейния разпад... Не мога да си представя... ОН като военна машина. То не е замислено или построено за тази цел, не е оборудвано за такива функции. И ако някога е бил направен опит да се превърне във военна машина, в система за водене на война с цел предотвратяване на война, мисля, че съдбата му е предопределена... Дезертьорството на САЩ попречи на основните му цели. И привличането на САЩ трябва да бъде крайната цел на всички истински приятели на ОН и на каузата на мира. Конференцията на нациите, към които САЩ могат и вероятно ще се присъединят, но те никога няма да се присъединят към международно военно министерство. Спомняйки си дебатите по този въпрос в Комисията на ОН, която изготви устава, казвам съвсем категорично, че самата идея за силов съюз беше отхвърлена тогава, защото ОН щеше напълно да измени на своята фундаментална идея и велика мисия... ако позволи да бъде превърната в нещо съвсем различно, нещо точно обратното на първоначалната идея – в силов съюз... Да изгони Сатаната на страха, като призове Велзевул на милитаризма и милитаризира ОН, е безсмислена и наистина фатална процедура... Премахването на комплекса за малоценност от Германия е също толкова важно за бъдещия мир, колкото и премахването на страха в съзнанието на Франция; и двете са от съществено значение за ефективната политика на разоръжаването. Как може да се премахне комплексът за малоценност, който обсебва и трови ума и душата на Германия? Има само един начин и той е да се признае пълното ѝ равенство в статута с нейните събратя и да се направи това откровено, свободно и безрезервно. Това е единственото лекарство за нейната болест... Въпреки че разбираме и съчувстваме на френските страхове, не може да не съчувстваме на Германия в положението на малоценност, в което тя все още е, 16 години след края на войната. Продължаването на нейния Версайки статут се превръща в обида за съвестта на Европа и опасност за бъдещия мир... В международното право няма място за второкласни нации и най-малкото Германия трябва да бъде държана в това положение... Честната игра и спортменството, всъщност всеки стандарт на личния и обществения живот, изисква откровено преразглеждане на позицията. Обикновеното благоразумие го прави... императив. Нека разчупим тези окови и да освободим пленените, обсебени, души по достоен

човешки начин. И Европа ще пожъне богата награда в спокойствие, сигурност и завръщане на просперитета... За мен бъдещата политика и асоциация на нашата велика Британска общност са повече в ръцете на САЩ, отколкото на която и да е друга група в света. Ако някога се стигне до разделяне на пътищата, ако някога в кризата на бъдещето бъдем призовани да направим избор, товатрябва да бъде компанията, с която предпочитаме да вървим към неизвестното бъдеще... Никой не може да предвиди изхода от бурната историческа епоха, в която вероятно навлизаме.“

По времето, когато Смътс произнася тази важна реч, групата ня Милнър вече официално заявява на Хитлер, че Великобритания е готова да предостави на Германия равенство във въоръжаването. Франция посреща идването на Хитлер на власт с отчаяни усилия да сформира „Източно Локарно“ срещу Германия.

Сър Джон Саймън, който е министър на външните работи от септември 1931 г. до юни 1935 г., отхвърля тези усилия на 13 юли 1934 г. в реч, одобрена от вестник „Таймс“ на следващия ден. Той предупреждава французите, че Великобритания няма да одобри никакви усилия „за изграждане на една комбинация срещу друга“, ще откаже сама да поеме каквито и да било нови задължения, ще настоява Съветска Русия да се присъедини към ОН, преди да стане страна по каквото и да е многостранно споразумение, и настоява за равенство във въоръжаването за Германия.

В същия ден Остин Чембърлейн полага основите за германската ремилитаризация на Рейнската област с реч, в която настоява, че договорите от Локарно не задължават Великобритания да използва военна сила. Той ясно посочва как Великобритания, чрез правото си на вето в Съвета на ОН, ще предотврати искане на ОН за предоставяне на войски и добави, че подобно искане няма да бъде обвързващо за Великобритания, дори ако бъде гласувано, тъй като „няма автоматично задължение от страна на правителството да изпраща нашата армия до която и да е граница“.

В дебат в Камарата на лордовете на 5 декември 1934 г. лорд Сесил опровергава твърдението на Смътс, че „идеята за силов съюз е била отхвърлена“ през 1918 г. и повтаря собствените си възгледи, че трябва да има сила, за да се принуди спазването на тримесечния мораториум между уреждането на въпроса от Съвета и избухването на войната. Той каза: „Нещото, което най-много искахме да осигурим срещу нова голяма война, беше да има колективни действия за предотвратяване на внезапното ѝ избухване. Уставът на ОН не предвижда използването на сила, за да се наложи някакво конкретно уреждане на спор. Смятахме, че това надхвърля границите на одобрението от световното общественото мнение; но смятахме, че можем да стигнем дотам и да кажем: „Не трябва да прибягвате до война, докато не бъдат изчерпани всички други средства за постигане на уреждането на спора.“

Това е просто повторение на гледната точка, която лорд Сесил поддържа от 1918 г. Това не представлява колективна сигурност, както изразът се възприема като цяло. Но смисълът на думите „колективна сигурност“ за прилагането на тримесечен мораториум преди обявяването на война, е отслабен още повече от Групата на Милнър. Това е пределно ясно посочено в реч на лорд Лотиан (Филип Кер) веднага след лорд Сесил.

На този ден лорд Сесил се отделя от програмата за умиротворяване на Групата; Десетина години след оттеглянето на Цимерн, това дезертьорство е от по-малко значение, защото лорд Сесил не вижда ясно какво се прави и очевидно ни-

кога не е бил член на вътрешния кръг на Групата, въпреки че присъства на срещите на вътрешния кръг в периода след 1910 г.[198]

Речта на лорд Лотиан от 5 декември 1934 г. в Камарата на лордовете на пръв поглед е защита на колективната сигурност, но контекста ясно показва, че под „колективна сигурност“ говорещият има предвид умиротворяването. Той противопоставя колективната сигурност на силовата дипломация и след като изключва всякакво използване на сила под първия израз, продължава да го тълкува като мирна промяна без война. В контекста на събитията това означава само умиротворяване на Германия. Той казва: „В международните отношения, освен ако не се направят промените навреме, войната става неизбежна... Ако колективната система иска да бъде успешна, тя трябва да съдържа двата елемента. Тя трябва да доведе чрез мирни средства до промени в международната структура, и да е достатъчно силна, за да възпрепятства силите, които се стремят да наложат искането си чрез война или чрез силова дипломация.“

Това всъщност е програмата за умиротворяване на Чембърлейн и Халифакс – да се направят отстъпки на Германия, за да се укрепи на континента и в Източна Европа, докато Великобритания трябва да остане достатъчно силна в морето и във въздуха, за да попречи на Хитлер да използва войната, за да получи тези отстъпки.

Страхът от използването на войната като средство от Хитлер се основава не толкова на неприязън към грубата сила (Лотиан и Халифакс не са пацифисти), а на виждането, че ако Хитлер започне война срещу Австрия, Чехословакия или Полша, общественото мнение във Франция и Англия може да принуди правителствата им да обявят война, въпреки желанието им да отстъпят тези територии на Германия. И това в крайна сметка се случва.

Хитлер получава достатъчно уверения от групата на Милнър, както чрез правителството, така и извън него, че Великобритания няма да се противопостави на усилията му „да постигне равенство във въоръжаването“.

Четири дни преди Германия официално да денонсира клаузите за разоръжаването от Версайския договор, Леополд Амери прави остра атака срещу колективната сигурност, сравнявайки „Лигата (ОН), която съществува“ и „лигата на въображаемата, мъглява „кукувича земя“ (т.е. несъсществуваща), което вероятно няма да доживеем през дългите години напред; лига, която трябва да поддържа мира, като започва война винаги, когато мирът бъде нарушен. Подобно нещо, ако може да съществува, ще е голяма опасност за мира; само ще удължи войната, и изобщо няма да я прекрати. Но опасно или не, то не съществува, а да се преструваме че съществува, е чиста глупост.“

Четири дни по-късно Хитлер обявява превъоръжаването на Германия, а десет дни след това Великобритания одобрява акта, като изпраща сър Джон Саймън на държавно посещение в Берлин.

През май 1935 г., Франция се опитва да балансира превъоръжаването на Германия, с опита си да привлече СССР съюз в източноевропейската си съюзна система. На това британците противодействат, като сключват англо-германското военноморско споразумение от 18 юни 1935 г. То е сключено от Саймън, и позволява на Германия да изгради до 35% от размера на британския флот (и до 100% подводници).

Това всъщност е смъртоносен удар в гърба на Франция, тъй като дава на Германия флот, значително по-голям от френския във важните категории кораби

[198] *Viscount Cecil of Chelwood, The Great Experiment (London, 1941), 250.*

(бойни кораби 1-ви клас и самолетоносачи) в Северно море. Франция също е обвързана по договор в тези категории, и има право на 33% в сравнение с британския флот.

Допълнително Франция има голяма колониална империя и трябва да предвиди защитата на средиземноморския си бряг, от неприятелски настроения италиански флот.

Това споразумение поставя френското атлантическо крайбрежие, изцяло на милостта на германския флот, и тя самата става напълно зависима от британския флот за защитата му.

Очевидно тази защита няма да бъде предоставена, освен ако Франция в кризисна ситуация, не се откаже от източните си съюзници. Сякаш това не е достатъчно, и през март 1936 г. Великобритания се съгласява за ремилитаризацията на Рейнската област от Германия, а през август 1936 г. сключва споразумение за ненамеса в Испания, при което друго враждебно правителство застава зад останалата сухопътна южна френска граница.

При такъв натиск стана ясно, че Франция не може да спази съюзините си задължения с чехите, поляците или руснаците, ако те решат да я подкрепят.

С тези действия от март 1935 г. до март 1936 г. Хитлер не поема никакъв риск, тъй като правителството и Групата на Милнър го уверяват предварително, че ще приемат действията му. Това е направено както публично, така и в Камарата на общините и в статиите на „Таймс“.

В кабинета, Халифакс, Саймън и Хоар се съпротивляват на опитите за формиране на какъвто и да е съюз срещу Германия. Биографът на Халифакс пише за 1935-36 г.: „Дали Англия трябваше да се остави да бъде въвлечена във война, защото Франция имаше съюзи в Източна Европа? Дали трябваше да даде на Мусолини безплатен пропуск до Адис Абеба само за да се попречи на Хитлер да потегли към Виена?“

Подобни въпроси несъмнено са задавани от Халифакс в кабинета. Неговите приятели, лорд Лотиан и Джефри Доусън от „Таймс“, от известно време насърчават англо-германското приятелство с доста по-голям ентусиазъм от Министерството на външните работи.

През януари 1935 г. Лотиан провежда дълъг разговор с Хитлер, в който фюрерът предлага съюз между Англия, Германия и САЩ, който на практика дава на Германия свобода и власт над континента, в замяна на което той обеща да не прави Германия „световна сила“ и че няма да се конкурира с британския флот.

„Таймс“ последователно се противопоставя на договорите от Локарно и подкрепя алтернативата на Хитлер за ненападение. Два дни преди преговорите в Берлин, например, вестникът се застъпва, да се приемат и териториални промени, и по-специално въпроса за Мемел. В деня на началото на преговорите [март 1935 г.] водещата му статия предполага, че ако г-н Хитлер успее да убеди британските си гости, а чрез тях и останалия свят, че увеличената му армия е предназначена да осигури равенство в статута и равнопоставеност при преговори с други страни и няма да бъде използвана за агресивни цели, тогава Европа ще е на прага на нова епоха, в която промените ще стават без употребата на сила, а всеки потенциален агресор ще бъде възпрепятстван от сигурната перспектива да се изправи срещу огромна съпротива!

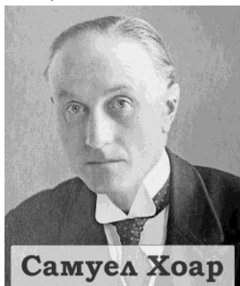
До каква степен „Таймс“ и Лотиан са спорили и преговаряли от името на правителството, все още не е ясно, но Халифакс е добре запознат с тенденцията на този спор.

Излишно е да се казва, че цялото вътрешно ядро на Групата и техните главни издания - „Таймс“ и „Кръглата маса“, одобряват напълно политиката на умиротворяване, подтикват я с пресметнати недискретности, когато се смята за необходимо.

След ремилитаризацията на Рейнската област, „Таймс“ определя събитието като „шанс за възстановяване“. На 24 февруари 1938 г. в Камарата на лордовете, Лотиан оправдава действията на Германия. Той казва: „Чуваме много за нарушението на договора от страна на г-н Хитлер, защото той върна собствените си войски на собствената си граница. Днес чувате много по-малко за нарушението на френската армия, която премина границата, за да унищожи германската индустрия и на практика създаде сегашната нацистка партия.“

В Камарата на общините през октомври 1935 г. и отново на 6 май 1936 г. Амери систематично атакува използването на сила за поддържане на ОН. През октомври 1935 г., той казва: „От самото начало имаше две становища за Лигата (ОН) и нашите задължения. Според становището която подкрепям и което в продължение на години принадлежеше на правителството, Лигата е голям съюз, организация за насърчаване сътрудничеството и хармонията между народите, за постигане на разбирателство, постоянна Кръгла маса на народите за обсъждане на приблемите... без заплаха или принуда. Според другото становище, действителните членове на устава (на ОН), измислени в разгара на мирните преговори и в онази атмосфера на оптимизъм, която ни накара да очакваме 10 милиона паунда и дори повече, репарации от Германия, представляват свещено постановление, че е въведен нов световен ред и ако уставът бъде лоялно спазван, се премахва опасността от войната завинаги. Признавам, че уставът в първоначалния си вид, въплъщаваше и двете становища, защото съдържаше клаузите, които предвиждаха принуда и определени автоматични задължения. Но САЩ... го отхвърли. От този момент основополагащият камък беше премахнат от цялата арка на общност изградена върху принудата... ОН сега е подложено на изпитание, което може да се окаже катастрофално. По този въпрос, както и по други, буквата е тази, която убива. Буквата на устава е единственото нещо, което вероятно ще убие самата общност.“

След това Амери продължава с кратко резюме на усилията да се превърне ОН в инструмент на принуда, особено чрез Женевския протокол. И той продължава: „Аргументът, който искам да представя пред Камарата е, че позицията заета от правителството на Негово Величество тогава, и използваните аргументите, не бяха просто аргументи срещу Протокола, а аргументи срещу цялата концепция за ОН, основана на икономически и военни санкции.“

Той цитира Остин Чембърлейн през 1925 г. и генерал Смътс през 1934 г. с одобрение и заключава: „Мисля, че е трябвало да се съберем с Франция и Италия и да разработим някаква схема, чрез която по силата на кондоминиум или мандат на неамхарските провинции на Абисиния[199], да бъдат прехвърлени под италианско управление. Всичко можеше да се направи по споразумение и не се съмнявам, че то ще бъде ратифицирано в Женева.“

Последното изявление е направено 7 седмици преди планът Хоар-Лавал да бъде оповестен публично и 6 седмици след като неговите основни положения са изложени от Хоар, Идън и Лавал на тайна среща в Париж (10 септември 1935 г.).

[199] *Амхара е област в североизточна Етиопия. (б. пр.).*

В речта си от 6 май 1936 г. Амери се позовава на октомврийската си реч и настоява устава на ОН да бъде реформиран, за да се предотвратят санкциите в бъдеще. За пореден път той цитира речта на Смътс от ноември 1934 г. с одобрение и настоява за „Лига, която не се основава на принуда, а на помирение".

Между двете речи на Амери, на 5 февруари 1936 г., сър Артър Солтър от Групата и „Вси души" излага своите аргументи в подкрепа на помирението. Той цитира речта на Смътс от 1934 г. с одобрение и посочва голямата нужда от жизнено пространство и суровини за Япония, Италия и Германия. Единственото решение, според него, е Великобритания да приеме тези нужди. „Не мисля, че има значение [казва той], ако въведем отново наборната военна служба или увеличим 4 – 5 пъти военновъздушни сили. Това няма да ни защити. Вярвам, че борбата е предопределена да започне, освен ако не сме готови да се съгласим с по-справедливо разпределение на земната повърхност на света и на суровините, от които се нуждаят съвременните цивилизовани нации. Но има изход и няма необходимост от сблъсък. Сигурен съм, че времето ни притиска и че не можем да отлагаме споразумението за неопределено време... Предлагам изходът да е прилагането на тези [християнски] принципи, съзнателното и целенасочено в международните отношения от нашата нация и от света под нейно ръководството... Отнасяйте се с другите нации така, както бихте искали те да се отнасят с вас."

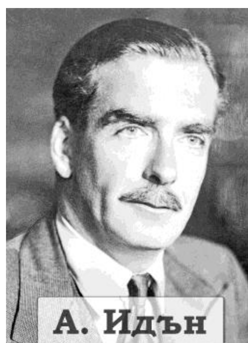
Окупацията на страните между Германия и Съветска Русия може да продължи веднага щом Рейнската област бъде укрепена, без страх от Германия, че Франция ще я атакува на запад, докато тя е окупира на изток.

Главната задача на Групата е да се увери, че този процес на поглъщане, не се извършва по-бързо, отколкото общественото мнение във Великобритания може да го приеме, и не води до изблик на насилие, което британският народ няма да приеме.

За тази двойна цел британското правителство и Групата полагат всички усилия да ограничат употребата на сила от германците и да смекчат потенциалните жертви, така че те да не се съпротивляват на процеса и да не предизвикат война.

Страните, определени за жертване, са Австрия, Чехословакия и Полша, но не включват Гърция и Турция, защото Групата няма намерение да позволи на Германия да излезе на „спасителния пояс" в Средиземно море.

Всъщност целта на плана Хоар-Лавал от 1935 г., който разрушава системата за колективна сигурност, като дава по-голямата част от Етиопия на Италия, е да постави умиротворена Италия на позиция редом с Англия, за да блокира всяко движение на Германия на юг, а не на изток. Планът се проваля, защото Мусолини решава, че може да извлече повече ползи от Англия, използвайки Германия като заплаха, отколкото чрез сътрудничество със Англия.

А. Идън

В резултат на това фиаско, групата на Милнър губи друг важен член, историкът Арнолд Дж. Тойнби, който се отказва от политиката на умиротворяване, чрез борбен и смел предговор към „Обзор на международните отношения за 1935 г." (публикуван през 1936 г.).

Поради общественото недоволство в Англия, министърът на външните работи Хоар е отстранен от длъжност за кратко през декември 1935 г. Той се завръща в кабинета през май следващата година.

Антъни Идън, който го замества, не е член на Групата, но е значително по-приемлив на обществения вкус поради (до голяма степен незаслужената си) репутацията, на защитник на колективната сигурност. Групата на

Милнър не е възпрепятствана в политиката си на умиротворяване от присъствието на Идън във външното министерство и правителството е значително укрепено. Винаги, когато Групата иска да направи нещо, което „деликатният стомах“ на Идън не може да преглътне, министърът на външните работи заминава на почивка, а лорд Халифакс поема неговите задачи.

Халифакс прави това през първите две седмици на август 1936 г., когато за Испания е установена политиката на ненамеса; той го прави отново през февруари 1937 г., когато способният британски посланик в Берлин, сър Ерик Фипс, е отстранен по искане на Рибентроп и заменен от сър Невил Хендерсън; той го прави отново в края на октомври 1937 г., когато са направени уговорки за посещението му при Хитлер в Берхтесгаден през ноември; и накрая, Халифакс заменя Идън като министър на външните работи за постоянно през февруари 1938 г., когато Идън отказа да приеме признаването на италианската окупация на Етиопия в замяна на италианско обещание да изтегли войските си от Испания.

В последния случай Халифакс вече преговаря с граф Гранди във външното министерство, преди Идън да подаде оставката си.

Идън и Халифакс са втори братовчеди, и двамата правнуци на лорд Грей от Закона за реформата от 1832 г., а дъщерята на Халифакс през 1936 г. се омъжва за полубрата на г-жа Антъни Идън.

Халифакс и Идън са обединени във външното министерство, за да може първият да противодейства на „младежките импулси“ на втория, които могат да застрашат умиротворяването, но са разглеждани и като необходима подготовка за задоволяване копнежите за колективна сигурност на общественото мнение в Англия.

Те са очевидни в известното „мирно гласуване“ на ОН, маневра направена от лорд Сесил като контраход на бавното подкопаване на колективната сигурност от Групата. Този контраход, е посрещнат с изключително неодобрение от Лотиан и другите от вътрешния кръг, и предизвиква „учтиво кръстосване на шпаги“ между Сесил и Лотиан в Камарата на лордовете на 16 март 1938 г.

През периода, в който Халифакс действа като спирачка на Идън, той заема синекурните кабинетни постове на лорд-пазител на печата и лорд-председател на Съвета (1935-1938). След завръщането си от Индия през 1931 г. той влиза в кабинета като председател на Управителния съвет, но от 1931 до 1935 г. помага на Саймън и Хоар да прокарат Закона за управлението на Индия от 1935 г.

През октомври 1933 г. същата група консервативни членове на съвета, които направиха лорд Милнър канцлер на Оксфордския университет през 1925 г., избират лорд Ъруин (Халифакс) на същата позиция, наследник на покойния лорд Грей от Фалодон.

Той прекара почти целия месец юни 1934 г. занимавайки се със задълженията на тази длъжност, особено в съставянето на списъка с носителите на почетни степени.

Този списък е много важен. Сред 16-те носители на докторска степен по гражданско право откриваме следните 5 имена: Самуел Хоар, Морис Ханки, У. Г. С. Адамс, Джон Бюкан и Джефри Доусън. Посочихме, че влиянието на Халифакс върху външната политика става все по-важно през годините 1934-37. Именно той защитава Хоар в Камарата на лордовете през декември 1935 г., казвайки: „Никога не съм бил от онези... които смятат, че влиза в компетенциите на ОН да спира война в Африка, като започват война в Европа“.

Именно Халифакс отива с Идън в Париж през март 1936 г. на срещата на държавите подписали договорите от Локарно, по въпроса за ремилитаризацията

на Рейнската област. Неговата задача на тази среща е да действа като спирачка за увлеченията на Идън към „святостта“ на международните задължения, както признава неговия биограф. Както видяхме Халифакс прокарва политиката на ненамеса в Испания през август 1935 г. Именно той започва третия и последен етап на политиката на помирението през ноември 1937 г., с посещението си при Хитлер в Берхтесгаден на 19 ноември.

лорд Халифакс на посещение при Хитлер (19.11.1937 г.).

Посещението на Халифакс при Хитлер е продължение на по-ранните посещения на лордовете Лотиан и Лондондери при фюрера, но познанията ни за тези по-ранни събития са твърде оскъдни, за да ги коментираме.

Историята на посещението на Халифакс днес е ясна, след публикуването на меморандума на германското външно министерство по темата и някои от писмата на Невил Чембърлейн до сестра му, публикувани от Кийт Файлинг.

Посещението е организирано от самия Халифакс в началото на ноември 1937 г., когато той изпълнява длъжността министър на външните работи, а Идън е в Брюксел на среща на 9-те държави подписалите Тихоокеанския договор от 1922 г.

Халифакс води дълъг разговор с Хитлер на 19 ноември 1937 г., след който Хитлер се убеждава в три неща:

(а) че Великобритания смята Германия за главен бастион срещу комунизма в Европа;

(б) че Великобритания е готова да се присъедини към споразумение между Франция, Германия, Италия; и

(в) че Великобритания е готова да позволи на Германия да анексира Австрия, Чехословакия и Полша, ако това може да стане без провокиране на война, в която британското правителство, колкото и да не иска, може да бъде въвлечено в противопоставяне на Германия.

Меморандумът на германското външно министерство по този разговор ясно показва, че германците не са разбрали погрешно Халифакс, освен евентуално по последния пункт. Там те не успяват да видят, че ако Германия започне война, британското правителство ще бъде принудено от общественото мнение да влезе във войната срещу Германия.

Германските дипломатически агенти в Лондон, особено посланикът Дирксен, виждат това ясно, но правителството в Берлин слуша само сляпото и самонадеяно невежество на Рибентроп.[200]

Като диктатор, непознаващи британските обществени или конституционни системи, германският фюрер приема, готовността на британското правителство да

[200] *Тук авторът греши, не е причината в „невежеството“ на Рибентроп, а самонадеяността на Хитлер, който играе като хазартен играч. Външната политика се определя изцяло от Хитлер, а не от Рибентроп. (б. пр.).*

приеме анексията на Австрия, и прекрояването границите на Чехословакия и Полша, като гаранция, че британското правителство никога няма да влезе във война, за да предотврати тези действия. Той не вижда, че британското правителство може да бъде принудено да обяви война, за да остане на власт, ако общественото мнение е достатъчно развълнувано. Британското правителство вижда тази трудност и като последна мярка е готово да обяви война, но не и да води война срещу Германия.

Това разграничение не е разбрано ясно за германците и не е прието от вътрешното ядро на Групата на Милнър. Но въпреки това е прието от другите членове в правителството, като самия Чембърлейн, и голяма част от външния кръг на Групата, включително Саймън, Хоар и вероятно Халифакс. Именно това води до „странната война“ от септември 1939 г. до април 1940 г.

В меморандума за посещението на Халифакс, цитирайки го в трето лице, се казва отчасти[201]: „Въпреки тези трудности [британското обществено мнение, английската църква и Лейбъристката партия] той и други членове на британското правителство са напълно наясно, че фюрерът не само е постигнал много в самата Германия, но като е унищожил комунизма в страната си, е препречил пътя му към Западна Европа и следователно Германия с право може да се разглежда като бастион на Запада срещу болшевизма... След като почвата е подготвена от англо-германско разбирателство, четирите велики западноевропейски сили трябва съвместно да положат основите за траен мир в Европа. При никакви условия никоя от четирите сили не трябва да остава извън това сътрудничество, иначе няма да има край на настоящата нестабилна ситуация... Британците са реалисти и повече от другите са убедени, че грешките на Версайския диктат трябва да бъдат поправени. Великобритания винаги в миналото, е упражнявала влиянието си в този реалистичен смисъл. Той посочва ролята на Великобритания за евакуацията на Рейнланд преди определения срок, уреждането на проблема с репарациите и повторната окупация на Рейнланд... Следователно той иска да знае отношението на фюрера към ОН, и към разоръжаването. Всички останали въпроси могат са свързани с промените в европейския ред, които рано или късно ще настъпят. Към тези въпроси спадат Данциг, Австрия и Чехословакия. Англия се интересува единствено, всички промени да се извършват по мирен път, за да се избегнат факторите, които могат да причинят дълбоки смущения, нежелани нито от фюрера, нито от други страни... Само една страна, Съветска Русия, може да спечели от общ конфликт. Всички останали са искрено за консолидирането на мира.“

Напълно ясно е, че това отношение не е личен аргумент на Халифакс, а гледна точка на правителството (и на Групата на Милнър). При пристигането си Халифакс уверява германците, че целите на посещението му са обсъдени и приети от министъра на външните работи (Идън) и министър-председателя.

На 26 ноември 1937 г., една седмица след разговора на Халифакс с Хитлер, Чембърлейн пише на сестра си, че се надява да задоволи германските колониални искания, като им даде Белгийско Конго и Ангола вместо Танганика. След това добавя: „Не виждам защо не трябва да кажем на Германия: „Дайте ни задоволи-

[201] Целият меморандум и други ценни документи от този период могат да бъдат намерени в „СССР, Министерство на външните работи, Документи и материали, отнасящи се до навечерието на Втората световна война (5 тома, 1948-1949), том I, ноември 1937-1938. От архивите на германското Министерство на външните работи, 13-45. Автентичността на тези документи е оспорена от „неназован говорител“ на британското външно министерство, когато са издадени за пръв път, но съм информиран от най-висшия американски авторитет по заловените германски документи, че публикуваните от руснаците са напълно автентични.

телни гаранции, че няма да използвате сила, за да се справите с австрийците и чехословаците, и ние ще ви дадем подобни гаранции, че няма да използваме сила, за да предотвратим промените, които искате, ако можете да ги получите по мирен път.“[202]

Джон У. Уилър-Бенет от Чатъм хаус, член на Групата пише книгата си за Мюнхен „Пролог към трагедията“, публикувана през 1948 г., оставя горния цитат в бележка под линия, като премахва препратките към Белгийско Конго и Ангола. Това обаче е съществена част от програмата за помирение на групата на Чембърлейн.

Невил Хендерсън

На 3 март 1938 г. британският посланик в Берлин, Невил Хендерсън, един от групата на Чембърлейн, се опитва да убеди Хитлер да започне преговори за осъществяване на този план, но не успява. Той повтаря изявлението на лорд Халифакс, че промените в Европа са приемливи за Великобритания, ако се постигнат без „груба сила“, и заявява, че лично „често се е изразявал в полза на Аншлуса“.

По въпроса за колониите, той се опитва да заинтересува Хитлер с Африка между 5-ия паралел и река Замбези, но фюрерът настоява, че интересът му е ограничен до възстановяването на колониите на Германия от 1914 г. в Африка. В известният разговор между Хитлер и австрийският канцлер Шушниг през февруари 1938 г. Хитлер казва на австриеца, че лорд Халифакс е съгласен „с всичко, което той [Хитлер] е направил за Австрия и судетските германци“. Това е съобщено в „спешно и строго поверително“ съобщение от 16 февруари 1938 г. от американския генерален консул във Виена до държавния секретар Хъл, документ, публикуван в американския печат на 18 декември 1948 г.

Чембърлейн и другите заявяват пределно ясно, както публично, така и в частни разговори, че Великобритания няма да действа, срещу германската окупация на Австрия[203] или Чехословакия.

На 21 февруари 1938 г., по време на австрийската криза, Джон Саймън заявява в Камарата на общините: „Великобритания никога не е давала специални гаранции относно австрийската независимост“.

Шест дни по-късно Чембърлейн казва: „Не трябва да се опитваме да заблуждаваме малките държави да мислят, че ще бъдат защитени от ОН срещу агресия и да действаме като знаем, че нищо не може да се направи.“

Пет дни след завземането на Австрия на 12 март 1938 г. СССР изпраща на Великобритания предложение за международна конференция за спиране на агресията.

---

[202] *Keith Feiling, Life of Neville Chamberlain (London, 1941), 333. Авторът е член на „Вси души“, близък до групата на Милнър, и написва книгата си въз основа на документите на покойния министър-председател, предоставени от семейството.*

[203] *Думата „окупация“ се изоплзва от автора (американец) изключително неправилно. Австрийският народ гласува с голямо мнозинство за съединението (аншлуза) с германското отечество. Желанието за обединение е изразено още на мирната конференция във Версай през 1919 г., но е забранено тогава от победителите. След разпада на Хабсбургската империя, това е единственият разумен път на австрийските германци. А освобождението на судетските германци и тяхната област от Германия е напълно справедлив акт. Границите на Чехословакия са очертани несправедливо, вкарвайки много германци е унгарци под чешка окупация. Чехите проявяват агресивно шовинистично отношение към тях, подобно на сърбите към българите от Македония и Западните покрайнини. (б. пр.).*

Предложението е отхвърлено веднага и на 20 март 1938 г. Чембърлейн пише на сестра си: „Затова се отказах от всякаква идея да давам гаранции на Чехословакия или на Франция, заради нейните задължения към тази страна.“

Когато френският премиер Даладие идва в Лондон в края на април 1938 г., за да търси подкрепа за Чехословакия, Чембърлейн отказва и очевидно, ако можем да вярваме на Файлинг, оказва натиск върху французите да принудят чехословаците да сключат споразумение с Хитлер.

На 1 май Чембърлейн пише на сестра си по този въпрос: „За щастие, във вестниците няма намек колко близо сме стигнали до разрив по въпроса за Чехословакия.“

В дълъг доклад от 10 юли 1938 г. посланик Дирксен пише на Рибентроп следното: „*В Англия кабинетът Чембърлейн-Халифакс е начело и първият и най-съществен елемент от неговата платформа е съгласието с тоталитарните държави... Това правителство проявява по отношение на Германия максималното разбиране, проявено от която и да е комбинация от британски политици. То притежава вътрешнополитическата сила да изпълни тази задача. То се е доближава до разбирането на най-съществените точки от основните искания на Германия, за изключването на Съветския съюз и ОН, от решаването на съдбините на Европа, и целесъобразността от двустранни преговори и договори. То проявява нарастващо разбиране към исканията на Германия по судетско-германския въпрос. То е готово да направи големи жертви, за да отговори на другите справедливи искания на Германия – при едно условие, че се стремим да постигнем тези цели по мирен път. Ако Германия прибегне до военни средства, за да постигне тези цели, Англия без никакво съмнение ще воюва на страната на Франция.*“

Тази гледна точка е напълно приемлива за Групата на Милнър. Във водещата статия на „Кръглата маса“ за декември 1937 г. се разглежда подробно германския въпрос. По отношение на колониите, се противопоставят две гледни точки, и поставя по-голям акцент върху „мнението, че е грешка да се лиши Германия от всичките ѝ колонии през 1918 г. и Великобритания трябва да допринесе за намирането на колониална област – например в централна Западна Африка, която може да бъде дадена на Германия под мандат. Но колониалният въпрос, трябва да бъде част от окончателно всестранно споразумение с Германия, и колониите да не се използват като лост за нови искания или като стратегически бази.“

По-късно се казва: „Мнозинството счита изоставянето на източните съюзници на Франция за цената, която си струва да се плати за траен мир и завръщането на Германия в ОН.“ Тя приветства превъоръжаването на Германия, и приема необходимотта от преразглеждане на лошия Версайски договор.

В същата статия се казва: „Натискът на превъоръжаването (б. пр. на Германия) и събитията от последните години, предизвикаха бърза промяна в нежеланието на онези най-много облагодетелствани от мирните споразумения (б. пр. от Версай и Локарно), да приемат необходимостта от промени, защото ако станат по насилствен начин, те не могат да ги предотвратят. Промените вече стават и със сигурност ще последват нови, особено в Източна Европа, а тези които са против, трябва да са готови за много страховита война, за да ги предотвратят.“

Статията отхвърля такава война с мотива, че „изходът ѝ е несигурен“ и тя „ще доведе до неприятни вътрешни бедствия“. При сумирането на баланса на военните сили в такава война, статията значително пропуска всяко споменаване на Чехословакия, чиито въоръжени сили по това време са значително по-големи от

германските.[204] Тя представя френската армия като 2/3 от размера на германската (което не е вярно), а армията на Великобритания, на не повече от 2 – 3 дивизии.

Гледната точка на „Кръглата маса“ не е идентична с тази на групата на Чембърлейн (която има общи членове, с външния кръг на групата на Милнър).

„Кръглата маса“, говори от името на вътрешния кръг на Групата, не е толкова антисъветска, колкото групата на Чембърлейн. Съответно, тя никога не разглежда сблъсъка между нацистка Германия и Съветския съюз като практическо решение на европейските проблеми. Тя приемае идеята за пакт между четирите сили, който да изключи СССР от Европа, но не желае да позволи на Германия да се разширява безконтролно на изток. Неразбирането от Групата на Милнър, на нацистката система и на самата Германия е толкова голямо, че те си представят стабилна ситуация, в която Европа ще бъде доминирана от пакт между четирите сили, със СССР от едната страна и Океански блок на Британската общност и САЩ от другата.

В същата статия от декември 1937 г. „Кръглата маса“ заявява, че демокрациите трябва „да заявят ясно границата (б.пр. червени линии), зад която са готови да рискуват война, вместо да се оттеглят... През последната 1 – 2 години „Кръглата маса“ критикува популярната догма за „колективна сигурност“ по две основни причини:

1. това означава борба за поддържане на остаряло споразумение и

2. сигурността зависи не само от общественото мнение, но и от способността да се приложи ефективно военно превъзходство в критичната ситуация.

Но „Кръглата маса“ решително подкрепя адекватни отбранителни въоръжения и енергична и ако е необходимо предизвикателна външна политика в онези точки, където сме сигурни, че можем ефективно да приложим превъзхождаща сила. И за тази цел считаме, че народите от Британската общност не само трябва да действат заедно, но и да работят в най-тясно сътрудничество с всички демокрации, особено със САЩ.“

През февруари 1938 г. лорд Лотиан, „лидер“ на Групата, говори в Камарата на лордовете в подкрепа на умиротворяването. Тази изключителна реч е произнесена по повод пенсионирането на сър Робърт Ванситарт[205]. Сър Робърт, като постоянен заместник-министър в Министерството на външните работи от 1930 до 1938 г., е постоянен трън в очите на помирителите. Започването на третия етап на помирителните мерки в края на 1937 г. налага да се отърват от него и от възраженията му срещу политиката им.

Съответно той е „повишен“ в новосъздадения пост главен дипломатически съветник, а поста заместник-министър е даден на сър Александър Кадоган от Блока на Сесил. Това води до дебат през февруари 1938 г. и лорд Лотиан се намесва, като настоява, че новата роля на сър Робърт няма да бъде дублираща на новия заместник-министър, а ще бъде ограничена до консултиране само по „въпроси, специално отнесени до него от държавния секретар, и той вече не е отговорен за ежедневната работа на министерството“.

От този момент Лотиан започва дълга атака срещу ОН, последвана от защита на Германия. По въпроса за ОН, той изразява задоволство, че „тълкуването обичайно налагано от комитета на ОН, е почти мъртво... Струва ми се, че това [тълкуване] неизбежно ще превърне самото ОН не в инструмент за поддържане на мира, а в инструмент за водене на война. Това изобщо не е първоначалната кон-

---

[204] *Но много по-некачествени, предвид вътрешните противоречия и антагонизма междуду чехи и словаци. (б. пр.).*

[205] *Известен е с крайната си патологична германофобия. (б. пр.).*

цепция при създаването на Обществото. Първоначалната концепция остави пътя отворен за промяна след шестмесечно разглеждане, дори ако това означава война... Мисля, че ОН сега ще има шанс за възстановяване, защото това конкретно тълкуване, което е неговият основен грях, единственото нещо, което доведе до неговия провал от самото начало, сега е мъртво... Затова днес съм по-обнадежден към Обществото, отколкото по-рано, защото то престава да бъде инструмент за увековечаване на статуквото."

Когато Лотиан се обръща към въпроса за Германия, аргументите му стават още по-абсурдни. „Основният проблем на света днес все още е Германия... Защо Германия е проблем? Според мен основната причина е, че в нито един момент в годините след 1919 г. останалият свят не е бил склонен да признае каквато и да е съществена справедливост или разумно разбиране за Германия, нито когато тя беше република, нито след като се е превърна в тоталитарна държава."

Последва дълга атака срещу тезата за военната вина, приложена към 1914 г. или дори към 1870 г. Тази теза Лотиан нарича „пропаганда" и от тази фалшива пропаганда той обяснява цялото жестоко отношение, оказано на Германия от 1919 г. насам.[206]

Той не одобрява методите на нацисткото правителство в Германия, но добавя: „Смятам, че не би трябвало да има съмнение, че положението в съвременна Германия е пряк резултат от политиката на САЩ, които не мога да освободя от отговорност, на нашата политика и на Франция, и по този въпрос нашата отговорност и на САЩ е по-голяма от тази на Франция, за неизпълнението на задължението към нея да ѝ предоставим известна сигурност, за да позволи на Германия да се възстанови."

Изглежда напълно невъзможно това да е същият човек, който призовава за изкореняване на „прусащината" през 1908-1918 г. и който ще призове за същия кръстоносен поход, като посланик във Вашингтон през 1940 г.

В същата си реч Лотиан излага решението на Групата за германския проблем, от 1938 г.: „Има само едно решение на този проблем. Трябва да комбинираме колективната справедливост с колективната сигурност. Трябва да предоставим средства за защита на онези държави, които имат право на тях... Трябва да сме готови да им признаем, и една от тях е Германия, правото на промени в статуквото и трябва да поемем задължения към други държави със сходно мислене за да се противопоставим на промени, които надхвърлят безпристрастната справедливост... Когато сме готови да признаем, че самите ние сме отговорни за трагедията, пред която сме изправени, …и сме готови да признаем на Германия едно справедливо решение на нейния проблем, в допълнение кажем: Ще посрещнем агресията, за да осигурим повече с единствените средства, с които може да се посрещне, тогава смятам, че има надежда за света."

Заблудата в цялата тази теза е, че всяка отстъпка на Германия я прави по-силна, без гаранция, че някога ще спре; и ако след години на отстъпки тя откаже да спре, вече ще е твърде силна, за да бъде принудена да го направи. Тезата на Групата на Милнър се основава не само на невежество, но и на логически недостатъци.

Програмата на групата на Чембърлейн е поне по-последователна, тъй като не включва никакви усилия за спиране на Германия по всяко време, а има за цел да реши германския проблем, като го насочи към Съветска Русия.

---

[206] *И тук е изцяло прав. (б. пр.).*

Такова „неморално“ решение не е приемливо за Групата на Милнър, и се очаква, те да имат достатъчно разум, за да спрат Германия, докато е слаба.

Малко след тази реч, на 24 февруари 1938 г., Лотиан се намесва в дебата за оставката на Идън, за да отхвърли гледната му точка и да защити тази на Чембърлейн. Той отхвърля идеята Великобритания да се ангажира с подкрепа за Чехословакия срещу Германия и критикува президента на Чехословакия, че не е направил отстъпки на републиканска Германия (б. пр. т.е. по време на Ваймарската република).

След това повтаря речта си от предходната седмица, като основното допълнение е защита на германската ремилитаризация на Рейнската област през март 1936 г.

Четири дни след аншлуза на Австрия, Лотиан отново съветва да не се дават нови обещания на когото и да било и изисква превъоръжаване и въвеждане на задължителна военна служба. За превъоръжаването той казва: „Неподготвеността и убеждението, че не желаем да приемем предизвикателството, или че не мислим сериозно за него, допринасят за опасността от война. Това основно положение пред света, ще съществува докато държавите не са склонни да ограничат суверенитета си, обединявайки се в обща федерация.“

Всички тези идеи, Лотиан повторя в реч пред Чатам Хаус на 24 март 1938 г. Той опровергава „тезата за вината за войната“[207], осъжда Версайския договор като „много твърд мирен договор“, настоява за преразглеждането му, обвинява за всички бедствия на Европа оттеглянето на САЩ от ОН през 1920 г., нарича правителството на Хитлер „временно, неестествено патологично състояние“, причинено единствено от твърдия договор и невъзможността за преразглеждането му, защитава ремилитаризацията на Рейнската област, аншлуза на Австрия, осъжда Чехословакия като „почти единствената народостно хетерогенна държава, останала в Европа“[208], похвалва „ненамесата“ в Испания, и изявлението на Чембърлейн от същия ден, в което отказва подкрепа на Чехословакия, и иска „задължителна военна служба“ като гаранция, че Хитлер няма да продължи да използва сила, след като получи заслужената си справедливост.

Аргументите на Лотиан са подкрепени от Групата и по други начини. Във водещите си статии от март 1938 г., септември 1938 г. и март 1939 г. „Кръглата маса“ иска „задължителна военна служба“. Във водещата статия от юни 1938 г. всички аргументи на Лотиан са повторени с малко по-различни думи. Те могат да бъдат обобщени в израза „умиротворяване и превъоръжаване“. След това се добавя: „Докато народите не разберат двата принципа на колективната сигурност, описани вече, най-добрата сигурност за мир е, светът да бъде разделен на зони, във всяка от които една от великите въоръжени сили или група от тях, има очевидно преобладаваща власт, и в чиято зона, другите сили няма да се намесват. Тогава може да има мир за известно време. Мирът от 19-ти век се основаваше на обстоятелството, че върховенството на Британската империя над океаните и крайбрежната зона, правеше невъзможна всеобщата война... Сега възниква важният въпрос дали в същата зона, към която се добавят Франция и Скандинавия, не е възможно, въпреки силната милитаризация на Централна Европа, Съветска Русия и Далечния изток, демокрациите да създадат сигурност, стабилност и мир, в които либералните институции да оцелеят. Океанската зона всъщност представ-

[207] *Което е абсолютно вярно, Германия няма никаква вина за ПСВ, натрапена ѝ от Антантата. (б. пр.).*

[208] *Очевидно не познава ситуацията на Балакните и в Румъния. (б. пр.).*

лява единствената част от света, в която днес е възможно да се реализират идеалите на ОН.“

От този момент нататък (началото на 1938 г.), Групата на Милнър все повече подчертава необходимостта от изграждане на този Океански блок. В Англия основната пропагандна работа се извършва чрез „Кръглата маса“ и Лайънъл Къртис, докато в САЩ тя се осъществява чрез организацията „Стипендиите на Роудс“, особено чрез Кларънс Стрейт и Франк Ейделът. В Англия Къртис пише поредица от книги и статии, в които се застъпва за нова федерална организация, изградена около англоезичните страни. Основното произведение от този характер е неговата „*Civitas Dei*“ (Градът на Бога), която се появява в три тома през 1934-1937 г. Едното издание е публикувано през 1938 г. със заглавие „Общността на Бога“.

Първите два тома на това произведение са преработка и разширение на по-старото му произведение „Общността на нациите“ (1916 г.). Чрез повърхностно и често погрешно пренаписване на световната история, авторът се стреми да прегледа еволюцията на идеята за „общността на нациите“ и да покаже, че цялата история води до нейното осъществяване чрез образуване на федерация. В крайна сметка тази федерация ще бъде световна, но по пътя си трябва да премине през различни етапи, главният от които е федерация на англоговорящите народи.[209]

В началото на 1937 г. той се застъпва за унищожаването на ОН чрез масовото оттегляне на британските демокрации. След това те трябва да поемат инициативата за формиране на нова общност, също в Женева, която няма правомощия да налага каквото и да било, а да представлява един вид международна конференция. Тъй като не може да се очаква федерацията да се развие от подобна организация, трябва да се положат паралелни, но съвсем отделни усилия за създаване на международна общност, основана на примера на САЩ през 1788 г.[210] Тази международна общност ще се различава от ОН тъй като членовете ѝ ще се откажат частично от своя суверенитет, а централната организация ще управлява директно хората, а не само държавите. Тази международна общност ще бъде формирана, първоначално, само от онези държави, които са стигнали най-далеч в стремежа си да се сдобият с обществена форма на управление.

Ще припомним, че това ограничение на членството Къртис първоначално защитава за ОН в „Кръглата маса“ от декември 1918 г. Според Къртис „движението към Божията общност“ може да започне чрез обединението на всеки две национални общности, независимо колко малки са те. Той предлага обединение на Нова Зеландия и Австралия или двете заедно с Великобритания. Тогава международната общност може да бъде разширена, за да включва Индия, Египет, Холандия, Белгия, Скандинавия, Франция, Канада, САЩ и Ирландия. Че основната пречка за този съюз се крие в предразсъдъците на хората, е напълно ясно за Къртис. За да я преодолее, той се доверява на пропагандата, а главните нейни инструменти трябва да бъдат църквите и университетите. Той не казва нищо за Групата на Милнър, но предвид позицията на Къртис в нея, подкрепата на Лотиан и дру-

---

[209] *Тук виждаме основите на съвр. либерален глобализъм, основната доктрина на америкаскията елит, за глобално господство над света, поракарвана от инструментите на „дълбоката американска държава“, като НПО-тата, взевъзможини международни споразумения и деструктивното „Отворено общество“ на Сорос. Така в момента всичко което идва от САЩ, разлагащите и деструктивни всяка държавност „евроатлантически ценности“ са вредни и опасни за целия свят и удължават агонията на залязващото американско господство.. (б. пр.).*

[210] *Годината на приемане на конституцията на САЩ. (б. пр.).*

гите, напълно съгласни с него, не е изненадващо, че основната пропаганда на идеята се извършва от институциите контролирани от Групата.[211]

В САЩ идеята се пропагандира от организацията „Съюз сега“, която е разклонение на „Стипендиите на Роудс“. Пропагандатар на идеята е Кларънс Стрейт, стипендиант на Роудс в Оксфорд през 1920 г. и кореспондент на „Ню Йорк Таймс“ в ОН през 1929-1938 г. Планът на г-н Стрейт, е много подобен на Къртис, с изключение на това, че първоначално включва 15 държави, и е публично оповестен за пръв път на три последователни лекции в колежа „Суортмор“ изнесени през февруари 1939 г.[212]

Кларънс Стрейт

Почти едновременно с тях, е представена книгата му „Съюз сега“ и получава широка публичност. Преди да я разгледаме, ще споменем, че по това време ректор на колежа „Суортмор“ е Франк Ейдълът, най-важният член на групата на Милнър в САЩ след смъртта на Джордж Луис Биър.

Д-р Ейдълът е един от първите стипендианти на Роудс, посещавал „Брейзънс“ през 1905-1907 г. Той е ректор на „Суортмор“ от 1921 до 1940 г.; американски секретар във фонда на попечителите на Роудс от 1918 г.; президент на Асоциацията на американските стипендианти на Роудс от 1930 г.; попечител на фондацията „Карнеги“ от 1922 г.; и член на Съвета по външни отношения в продължение на много години.

През 1937 г., заедно с трима други членове на Групата на Милнър, той получава от Оксфорд (и лорд Халифакс) почетната степен доктор по гражданско право.

Другите трима носители, които са членове на групата, са Бранд, Ормсби-Гор и известният архитект сър Хърбърт Бейкър.

Веднага след публикуването на книгата на Стрейт, тя е приветствана от лорд Лотиан в интервю за печата. Малко след това Лотиан ѝ дава благоприятна рецензия в „Крисчънс сайънс монитър“ от 6 май 1939 г.

---

[211] *Lionel Curtis, Civitas Dei; The Commonwealth of God (London, 1938), 914-930.*

[212] *Идеята си я излага в книгата си „Съюз сега“, изд. 1939 г. Книгата привлича общественото внимание със световните федералистки и атлантически идеи които предлага и помага за учредяването на организацията на Стрейт „Федерален съюз.“ (която по-късно става Асоциация за обединяване на демокрациите). Стрейт предлага „ядро“ от 15 петнадесет държави, които счита за зрели демокрации: САЩ, Обединеното кралство, Канада, Австралия, Нова Зеландия, Южна Африка, Ирландия, Франция, Белгия, Нидерландия, Швейцария, Дания, Норвегия, Швеция и Финландия. Съюзът трябва да бъде организиран по подобие на САЩ: някои правомощия ще бъдат отстъпени на новосъздадената централна власт, всяка държава ще запази известна степен на суверенитет. Държавите, които федерацията счете за достойни за членство, ще бъдат добавени впоследствие в зависимост от степента на развитие на демокрацията, с крайна цел, в бъдеще съюзът ще обхване целия свят. В статия за „Ню Йорк Таймс“ историкът Джеймс Тръслоу Адамс пише предпазлива похвала за идеята на Стрейт.] Филип Кер, или лорд Лотиан от Групата естествено хвали книгата, описвайки плана на Стрейт като демократична, мирна алтернатива срещу идеологическите визии, предоставени от националсоциализма и комунизма. Джордж Оруел критикува идеята в статия „Без да броим негрите“, като поставя под съмнение „демократичния“ характер на предложения от Стрейт съюз. Оруел изразява песимизъм относно мисията на Стрейт: „Човек започва да вижда какво наистина ще се случи, ако схемата на г-н Стрейт бъде приложена в действие.“ Британската и Френската каланиални империи, с техните 600 милиона лишени от права човешки същества, ще получат нови полицейски сили; огромната сила на САЩ, ще стои зад ограбването на Индия и Африка“. (б. пр.).*

Книгата се разпространява сред образователните институции на различни места от фондация „Карнеги“ и е приветствана в броя на „Кръглата маса“ от юни 1939 г. като „единственият път“.

В тази статия се казва: „Наистина няма друго лекарство... В „Общността на Бога“ г-н Лайънъл Къртис показва как историята и религията сочат един и същ път. Едно от големите достойнства на книгата на г-н Стрейт е, че той превръща общата тема в конкретен план, който представя не за далечното бъдеще, а за нашето поколение сега.“

В броя от септември 1939 г., в статия, озаглавена „Съюз: океански или континентален“, „Кръглата маса“ противопоставя плана на Стрейт на плана за Европейски съюз, предложен от граф Куденхов-Калерги[213], и дава аргументи и за двата проекта.

---

[213] *Куденхов-Калерги е син на австроунгарски дипломат и японка, роден е в Токио. Излага идеята си за Паневропейски съюз през 20-те години на 20-ти век, във Виена и създава такава организация на интелектуалци. Съюзът вижда своята задача в европейската интеграция, политическото и икономическо обединение на европейските народи на равноправна демократична основа* ***и на основата на общите за европейците, християнски ценности****. В съвр. глобалистки модел на ЕС, тази фундаментална и здрава основа е категорично отхвърлена и заменено с упадъчния и деструктивен „соросоиден“ мултикултурализъм. Предвижда се създаването на Европейски парламент и различни европейски политически структури. Уставът на Паневропейския съюз постановява, че тази организация е независима от политически партии и движения. Символът на организацията е червеният кръст (християнството) върху златен кръг (слънцето на елинската мъдрост). По-късно златният кръг е обграден от 12 звезди, които са послужили като прототип за емблемата на съвр. Европейския съюз. През 1923 г. във Виена е публикуван манифестът на Рихард Куденхов-Калерги „Пан-Европа“, призоваващ за обединение на Европа пред лицето на заплахите за континента: нова световна война, икономическа хегемония на САЩ и експанзия на болшевизма. Идеята веднага намира отзвук в европейските интелектуални среди. През 1924 г. е публикуван първият брой на списанието „Пан-Европа“ - официалният орган на Паневропейския съюз. През октомври 1926 г. във Виена се провежда Първият конгрес на Паневропейското движение, в който участват 2000 представители на 24 европейски държави, а Куденхов-Калерги е избран за международен президент. През 1927 г. френският външен министър Аристид Бриан става негов почетен президент, чиято заслуга е създаването на проекта „Пан-Европа“ за обединение на европейските нации. На заседание на ОН на 5 септември 1929 г. в Женева е повдигнат въпросът за създаването на Федерация на европейските нации. Икономическата криза, обхванала Европа, а след това възхода на националсъциализма и последвалата ВСВ, попречват на тази идея да се реализира. На 19 септември 1946 г. Уинстън Чърчил изнася реч в университета в Цюрих за необходимостта от създаване на Съединени европейски щати, чийто текст е подготвен съвместно с Куденхов-Калерги. След ВСВ Куденхов-Калерги се стреми да включи Уинстън Чърчил и Шарл дьо Гол в процеса на обединение на Европа, застъпва се за освобождението на народите от Централна и Източна Европа от съветска окупация и за по-тясно икономическо и политическо обединение на свободните европейски държави. Същевременно той остро критикува тясно икономическата и технократска насоченост на европейската следвоенна интеграция. Европейските социалисти обвиняват паневропейското движение в десен консерватизъм, християнска ориентация и монархизъм. Те са особено враждебни към рязкото отхвърляне на социализма и комунизма от страна на паневропейците. През 1973 г. по предложение на френския президент Жорж Помпиду за международен президент на Паневропейския съюз е избран Ото фон Хабсбург (син на последният австроунгарски император), който през 1979 г. участва в първите преки избори за Европейски парламент. По време на Студената война Паневропейският съюз подкрепя опозиционните движения в източноевропейските страни,. На 19 август 1989 г. в Шопрон се провежда историческият „Паневропейски пикник“. След разпадането на социалистическия блок, Унгария се присъединява към Паневропейския съюз (1989 г.), а клонове на съюза са създадени в Чехия, Словакия, Полша, Румъния и Хърватия. През декември 1990 г. в Прага се провежда общото събрание на Паневропейския съюз, на което присъстват 400 делегати от 26 големи и малки европейски държави. През април 2002 г. във Виена и Братислава се провежда Паневропейският конгрес, посветен на 80-годишнината от основаването на Съюза. (б. пр.).*

Докато всичко това се случва, безмилостните колела на умиротворяването унищожават една страна след друга.

Фаталната е загубата на Чехословакия.[214] Тази катастрофа е дело на Чембърлейн с пълното сътрудничество на Групата на Милнър. Подробностите не ни засягат тук, но трябва да се спомене, че спорът възниква заради положението на судетските немци в рамките на чехословашката държава и до 15 септември 1938 г. все още не се разглежда като териториален проблем. До този ден Хитлер не отправя искане за анексиране на Судетската област, въпреки че на 12 септември за пръв път иска „самоопределение“ за Судетите. До 12 септември Конрад Хенлайн, агент на Хитлер в Чехословакия и лидер на судетските немци, не изразява желание „за връщане в Райха“.

Кой тогава пръв иска коригиране на границите в полза на Германия? Чембърлейн го прави лично на 10 май 1938 г., а групата на Милнър – публично на 7 септември 1938 г. Предложението на Чембърлейн е направено чрез една от онези „пресметнати недискретности“, които той толкова обича, на „неофициална“ среща с определени канадски и американски вестникарски репортери на обяд, организиран от лейди Астор, състоял се в нейната лондонска къща. По този повод Чембърлейн говори за плановете си за пакт между четирите сили, който да изключи Съветска Русия от Европа, и за възможността за ревизия на границите в полза на Германия, за да се уреди Судетският въпрос.

Когато новината изтича, което е неизбежно, Чембърлейн е разпитан в Камарата на общините от Джефри Мандър на 20 юни, но отказа да отговори, наричайки разпитващия го „смутител“. Този отговор е критикуван от сър Арчибалд Синклер на следващия ден, но и той не получава по-добро отношение.

Лейди Астор обаче се намесва: „Бих искала да кажа, че в това няма нито дума истина.“

До 27 юни обаче тя променя решението си и заявява: „Никога не съм имала намерение да отричам, че министър-председателят е присъствал на обяд в моята къща. Министър-председателят присъства, като целта е да се даде възможност на някои американски журналисти, които не са се срещали с него преди това, да го направят насаме и неофициално и така да се запознаят с него.“

Второто предложение за преразглеждане на границите, с привкус на Астор, и се появява като водеща статия в „Таймс“ на 7 септември 1938 г. Възмутените викове на протест от всички страни, които посрещат това предложение, ясно показват, че е необходимо спешно по-нататъшно укротяване на британската общественост, преди безопасно да се предаде Чехословакия на Хитлер. Това е направено по време на военната паника от 15 до 28 септември в Лондон. Сега вече е ясно, че тази военна паника е измамна и лорд Халифакс е дълбоко замесен в създаването ѝ. Всички доказателства не могат да бъдат представени тук. Няма никакви доказателства, че правителството на Чембърлейн е възнамерявало да воюва заради Чехословакия, освен ако това не е единствената алтернатива за да не падне от поста си. Дори в разгара на кризата, когато всички пътища без война изглеждаха затворени (27 септември), Чембърлейн показва какво мисли като казва на британския народ по Би Би Си, че въпросът е „кавга в далечна страна между хора, за които не знаем нищо“.

---

[214] *Разделянето на Чехословакия на Чехия и Словакия е напълно справедливо, като германските и унгарските области се присъединяват към Райха и Унгария, а Словакия получава независимостта си, защото и тя е потъпкана от чешкия шовинизъм. Грешката на Хитлер е, че не спря дотук, а окупира цяла Чехия, образувайки протектората Бохемия и Моравия. (б. пр.).*

За да уплаши британския народ, британското правителство разпространява силно преувеличени истории за силата на германската армия и военновъздушните сили; намеква се, че Германия ще използва отровен газ веднага и от въздуха, въпреки че това е напълно невярно; раздават се противогази и безумно се копаят окопи в лондонските паркове, въпреки че това е ненужно и безполезно.

На 23 септември британците съветват чехословашкото правителство да обяви мобилизация, въпреки че преди това са му отказали подкрепа. Това е направено, за да се изостри кризата в Лондон, а обстоятелството, че военновъздушните сили на Гьоринг не атакуват за да попречат на мобилизацията, показва неговото убеждение, че Германия не възнамерява да воюва. Гьоринг казва на френския посланик на 12 септември, че има сигурни сведения и увереност, че Великобритания няма да воюва.

Още на 1 септември 1938 г. сър Хорас Уилсън, „второто аз" на Чембърлейн, казва на германския шарже д'афер в Лондон Теодор Корд: „Ако Великобритания и Германия, постигнат съгласие за уреждането на чешкия проблем, просто ще пренебрегнем съпротивата, която Франция или самата Чехословакия могат да окажат на решението."

Измамният характер на Мюнхенската криза се проявява през цялата ѝ история. Можем да споменем следното:

(1) подозрителният начин, по който мисията на Рънсиман е изпратена в Чехословакия, веднага след като помощникът на Хитлер, капитан Видеман, посещава Халифакс в дома му (а не в Министерството на външните работи) на 18 юли 1938 г., и с твърдението, което е невярно, че е изпратена по желание на чехословаците;[215] (13)

(2) Рънсиман в Чехословакия прекарва по-голямата част от времето си в Судетите и оказва натиск върху правителството да прави една отстъпка след друга на Хенлайн, когато е напълно ясно, че Хенлайн не иска споразумение;

(3) Рънсиман пише на Хитлер на 2 септември, че ще има план за споразумение до 15 септември;

(4) Планът на Рънсиман е практически същият като окончателно приетото Мюнхенско споразумение;

(5) Чембърлейн предизвиква военна паника около предложенията от Годесберг и след като сключва споразумението в Мюнхен, не прави никакви усилия да наложи тези разпоредби, по които приетите в Мюнхен се различават от предварителните в Годесберг, а позволява на германците да вземат каквото си поискат в Чехословакия, и както си пожелаят;

(6) Правителството прави всичко възможно, за да изключи СССР от споразумението, въпреки че СССР е съюзник както на Чехословакия, така и на Франция;

(7) Британското и Френското правителства разпространят убеждението, че СССР няма да спази тези ангажименти, въпреки доказателствата, че ще го направи;

(8) Чембърлейн провежда лична конференция с Хитлер в Берхтесгаден на 15 септември, която продължава три часа и на която присъства само личният преводач на Хитлер като трета страна, и това е повторено в Годесберг на 23 септември;

(9) Чехословаците са били принудени да приемат споразумението на Чембърлейн под натиска на ултиматумите на Франция и Великобритания, което е

---

[215] *Робърт Дж. Стопфорд, близък сътрудник на групата на Милнър, когото вече споменахме няколко пъти, пътува до Чехословакия с Рънсиман като технически съветник. Вижте Дж. У. Уилър-Бенет, Мюнхен: Пролог към трагедията (Ню Йорк, 1948 г.).*

скрито от британския народ чрез пропускане на този важен документ от Бялата книга от 28 септември 1938 г. (Cmd. 5847).

Два допълнителни момента, свързани със степента на германското въоръжаване и позицията на антихитлеристката съпротива в Германия, изискват допълнително изясняване. В продължение на няколко години преди юни 1938 г. правителството настоява, че британското превъоръжаване напредва по задоволителен начин.

Чърчил и други поставят под въпрос това и представят данни за германското превъоръжаване, за да докажат, че собственият напредък на Великобритания в тази област е недостатъчен. Тези данни са отречени от правителството, а собствените им постижения са преувеличени.

Хорас Уилсън и Невил Хендерсън в Бад Годесберг, 23.09.1938 г.

През 1937 г. и 1938 г. Чърчил се е сблъсква с Болдуин и Чембърлейн по този въпрос. Чак през март 1938 г. Чембърлейн заявява, че британските въоръжения са такива, че я правят „почти ужасяваща сила... според мнението на света“.

Но в следващите месеци правителството възприема съвсем различна позиция. За да убеди общественото мнение, че е необходимо да се отстъпи пред Германия, правителството обявява, че британското въоръжение сериозно отстъпва на германското.

Сега знаем, благодарение на заловените документи на германското военно министерство, че това е грубо преувеличение. Тези документи са проучени от генерал-майор К. Ф. Робинсън от армията на САЩ и анализирани в доклад, който представя на военния министър през октомври 1947 г.

Документът, озаглавен „Чуждестранни логистични организации и методи“, показва, че всички приети оценки за германското превъоръжаване в периода 1933-1939 г. са груби преувеличения. От 1936 г. до избухването на войната германското производство на самолети не се е увеличило, а е средно 425 самолета на месец. Производството на танкове е ниско и дори през 1939 г. е по-малко от това на Великобритания.

През първите 9 месеца на 1939 г. Германия произвежда само 50 танка на месец; през последните 4 месеца на 1939 г., и по време на войната в Полша, Германия произвежда 247 „танка и самоходни оръдия“, в сравнение с британското производство на 314 танка през същия период. По време на Мюнхенската криза Германия разполага с 35 пехотни и 4 моторизирани дивизии, нито една от които не е напълно окомплектована или екипирана. Това не е повече, отколкото има Чехословакия.

Освен това, чешката армия е по-добре обучена, разполагала с много по-добро оборудване, по-добър боен дух и по-добри укрепления.[216] Като пример за това можем да споменем, че чешкият танк „Шкода“ е 38 тона, докато германците

[216] *Твърде пресилено! (б. пр.).*

преди 1938 г. нямат танк над 10 тона. През 1938 г. те въвеждат в производство танка „Марк 3“ с тегло под 20 тона, а през 1939 г. – „Марк 4“ с тегло 23 тона.

До септември 1939 г. германската армия получава само 300 танка от типовете „Марк 3 и 4“ общо. Повечето от тях са доставени през 1939 г. За сравнение, през март 1939 г. в Чехословакия, германците получават по-добри трофеини 469 чешки танкове „Шкода“. Също 1500 самолета (от които 500 са от първа линия), 43 000 картечници и над 1 милион пушки. Тези цифри са сравними с въоръжението на Германия по време на преговорите в Мюнхен, и по това време, ако британското правителство желаеше, Германия щеше да се изправи срещу Франция, Великобритания, СССР, и самата Чехословакия. Трябва да се спомене, че до септември 1939 г. германският военноморски флот разполага само с 53 подводници, произведени по време на режима на Хитлер. Не е извършена икономическа мобилизация за война, нито са натрупани резервни запаси. Когато войната започва, през септември 1939 г., Германия разполага с боеприпаси за 6 седмици, а военновъздушните сили (Луфтвафе) има бомби за 3 месеца, при темпа на разходите, наблюдавани по време на полската кампания. Луфтвафе тогава се състои от 1000 бомбардировача и 1050 изтребителя. За сравнение, британската въздушна програма от май 1938 г. планира да осигури на британските ВВС, 2370 самолета на първа линия; Програмата е ускорена през 1939 г. и Великобритания произвежда около 3000 военни самолета през 1938 г. и около 8000 през 1939 г.

Германските данни за самолети, произведени през тези 2 години, са 5235 и 8295, но това са данни за всички самолети, произведени в страната, не само бойните, а и гражданските.

Хансън Болдуин казва: „Поне до 1940 г. производството на Германия не е надминавало значително британското.“ Може също да се спомене, че британските бойни самолети са с по-добро качество. Нямаме начин да знаем дали правителството на Чембърлейн е запознато с тези факти. Трябвало е да ги знае. Най-малкото не е трябвало да залива собствения си народ с неверни слухове за германските оръжия. Изненадващо, британците налагат в общественото мнение баснята за необходимостта от сериозни отстъпки в Мюнхен, и продължават да повтарят неверните слухове от 1937-1939 г. за превъзхождащото германско въоръжение.

Това важи както за критиците на Мюнхенското споразумение, така и за неговите защитници. И двете страни възприемат версията, че Великобритания отстъпва пред превъзхождаща и непреодолима сила в Мюнхен. Те са правят това, въпреки че знаят за умишлената лъжа в цялата история.

Например, Уинстън Чърчил, в своите военни мемоари, повтаря старите истории за германското превъоръжаване, въпреки че ги пише, няколко години, след залавянето на архивите на Райхсвера. За това е критикуван от Хансън Болдуин в „Ню Йорк Таймс“ от 9 май 1948 г.

В неотдавнашната си книга „Мюнхен: Пролог към трагедията“, Дж. У. Уилър-Бенет, британският редактор на заловените документи на германското външно министерство, приема старите пропагандни истории за германското превъоръжаване за аксиоматични и дори не обсъжда темата. Той просто казва на читателите си: „Към края на 1937 г. подготовката на Германия за война беше пълна. Предпочитанието към оръжията, пред маслото даде резултати. Превъоръжаването ѝ достигна своя апогей и можеше да задържи това пиково ниво за определено време. Икономиката ѝ беше насочена към строг режим на нормиране и производство на военно ниво.“

Нищо от това не е вярно и г-н Уилър-Бенет е трябвало да проучи доказателствата. Ако го беше направил, нямаше да бъде толкова строг по отношение на

„фантастичната теория на професор Фредерик Шуман за „Заговора преди Мюнхен“[217].

Последното още по-уличаващо доказателство в подкрепа на теорията, не за заговор, а за капитулацията в Мюнхен, е обстоятелството за нейната умишлена необходимост, защото Чембърлейн и неговите сътрудници искат да разчленят Чехословакия. Поради недостатъчното превъоръжаване на Германия, група германски консерватори сформират заговор за ликвидирането на Хитлер и неговите близки поддръжници, ако политиката му към Чехословакия доведе до война.

Тази група, се състои главно от армейски офицери, и мъже на най-високо ниво в управлението. В групата са генерал-полковник Лудвиг Бек (началник на Генералния щаб), фелдмаршал фон Вицлебен, генерал Георг Томас, Карл Фридрих Гьорделер (кмет на Лайпциг през 1930-1936 г.), Улрих фон Хасел (бивш посланик в Италия), Йоханес Попиц (пруски министър на финансите) и Паул Шмит (личен преводач на Хитлер). Тази група сформира заговор за убийството на Хитлер и отстраняването на нацистите от власт. Датата е определена за 28 септември 1938 г.

На 5 септември 1938 г. лорд Халифакс е информиран за заговора от Теодор Корд, германския шарже д'афер в Лондон, чийто брат, Ерих Корд, началник на кабинета на Рибентроп в Министерството на външните работи, е един от заговорниците. В посланието, което Корд предава на Халифакс, се иска британското правителство да застане твърдо на страната на Чехословакия в Судетската криза и да заяви категорично, че Великобритания ще влезе във война, ако Германия наруши чехословашката територия. Заговорът е отменен по обяд на 28 септември, когато до Берлин достига новината, че Чембърлейн отива в Мюнхен.

Именно този заговор в крайна сметка, след много фалшиви опити, се осъществява в опита за убийство на Хитлер на 20 юли 1944 г. Няма съмнение, че Групата на Милнър е знаела за тези антинацистки заговори в Германия. Няколко от заговорниците са бивши стипендианти на Роудс и поддържат връзка с членове на вътрешния кръг на Групата в периода до 1943 г., ако не и по-късно.

Един от лидерите на антихитлеристките заговорници в Германия, Хелмут фон Молтке, вероятно е член на Групата Милнър, и е интелектуалният лидер на заговорниците в Германия. Граф фон Молтке е син на германския командир от 1914 г.[218] и праплеменник на германския началник на генералния щаб и герой от войната през 1870-71 г. Майка му, Дороти Роуз-Инес, е дъщеря на сър Джеймс Роуз-Инес, когото Милнър назначава за главен съдия на Трансваал през 1902 г. Сър Джеймс е поддръжник на Роудс и е главен прокурор в министерството на

---

[217] Препратката към професор Шуман е в J. W. Wheeler-Bennett, Munich (New York, 1948), 436, n.l. Ако г-н Уилър-Бенет беше проявил малко повече доверие към „Заговорът преди Мюнхен“, много от фактите, които той не може да обясни, щяха лесно да се впишат в картината. Сред тях са озадачаващия (за г-н Уилър-Бенет) факт, че докладът на лорд Рънсиман от 16 септември е отишъл по-далеч от Хитлер или искането на Хенлайн, за жертви от чехите (виж Мюнхен, стр. 112). На стр. 96 цитирането на „Таймс“ от 7 септември отразява възгледите на г-н Чембърлейн, изразени пред лейди Астор на 10 май, и съобщава, че „Джефри Доусън е бил личен приятел на лорд Халифакс“. Но на стр. 97, пише „Безразсъдната безотговорност на „Таймс“ не изрази в този момент гледните точки на правителството на Негово Величество“. Ако г-н Уилър-Бенет беше добавил към картината си няколко допълнителни факта, като по-точна версия на германското превъоръжаване, писмото на Рънсиман от 2 септември до Хитлер и т.н., щеше да му е още по-трудно да направи картината си за Мюнхен убедителна.

[218] Тук авторът греши, бащата на граф Хелмут Джеимс фон Молтке е Хелмут Адолф фон Молтке (1876–1939), пруски благородник, земевладелец, и никога не е бил военен. Авторът го бърка с Хелмут фон Молтке Младши, началник на генералния щаб (1906 – 1914). (б. пр.).

Роудс през 1890 г. Той е главен съдия на Южна Африка през 1914-1927 г. и винаги близък до групата на Милнър.

Семейството фон Молтке са членове на американската портестанска организация „Християнска наука“, а Дороти, като графиня фон Молтке след 1905 г., участва в превода „Наука и здраве с ключ към Светото писания“ на Мери Бейкър Еди на немски.[219]

Хелмут фон Молтке

Младият Хелмут, син на Дороти и граф фон Молтке след смъртта на баща му през 1939 г., е открито антинацистки настроен и идва в Англия през 1934 г., за да се присъедини към английската адвокатска колегия. Той посещава Лайънъл Къртис по предложение на майка си и „е приет като член на семейството, и настанен в къща на улица „Дюк ъф Йорк“, а през уикендите посещава Кидлингтън и „Вси души“ където създава контакти, и ги използва пълноценно... Той често е в Англия до лятото на 1939 г., а през 1937 г. посещава своите баба и дядо в Южна Африка, към които е дълбоко привързан.“

Този цитат от „Кръглата маса“ за юни 1946 г. показва напълно ясно на тези, които могат да четат между редовете, че Молтке става член на групата на Милнър. Може да се добави, че Къртис посещава и семейство Роуз-Инес в Южна Африка, докато Хелмут е там през 1937 г.

Младият граф фон Молтке поддържа тесен контакт с Къртис, и Лотиан дори след началото на войната през 1939 г. Той е назначен за съветник по международно право към Върховното командване на германските въоръжени сили (OKW) през 1939 г. и запазва тази си длъжност до ареста си през 1944 г.

Адам фон Трот цу Солц

Като интелектуален лидер на нелегалната германска съпротива, той вдъхновява Дороти Томпсън да напише книгата „Слушай, Ханс“, посветена на него. Той е център на група заговорници, наречена „Кръгът Крайзау“, по имението му в Силезия. След екзекуцията му от нацистите през януари 1945 г., връзката му с групата на Милнър е разкрита пред онези, които могат да интерпретират доказателствата, в броя на „Кръглата маса“ от юни 1946 г.

Тази статия възхвалява Молтке и препечатва редица негови писма. Същата статия, с допълнително писмо, е публикувана като брошура в Йоханесбург през 1947 г.[220]

Друг заговорник, който е близък до групата на Милнър, е Адам фон Трот цу Солц, стипендиант на Роудс, който отива в Далечния изток на мисия като представител на фонда на Роудс през 1936 г. и има близки контакт с Института за тихоокеански отношения в периода 1936-1939 г. Изглежда, е присъствал на срещата на Тихоокеанския съвет в Ню Йорк в края на 1939 г., идвайки от Германия, през Гибралтар, след началото на войната.

---

[219] *Мери Бейкър Еди е основателката на „Християнска наука“, а преводът на книгата ѝ, е направен основно от съпруга на Дороти, Хелмут Адолф, който се занимава с премодаческа и преподавателска дейност. (б. пр.).*

[220] *Граф Хелмут Джеймс фон Молтке, германец от Съпротивата (Йоханесбург, 1947). Вижте също Алън У. Дълес, „Нелегалната германска съпротива“ (Ню Йорк, 1947), 85-90. Допълнителното писмо, добавено към публикацията от Йоханесбург, е писано от фон Молтке до съпругата му, точно преди смъртта му. Името на Къртис е споменато в него.*

Той остава във връзка с демократичните страни до ареста и екзекуцията му от нацистите през 1944 г. Не е без значение, че един от основните проекти, които заговорниците се надяват да осъществят в постхитлеристката си германска външна политика, е „федерация на Европа в общност, подобна на Британската империя“.[221]

Всички тези доказателства и много други изглежда подкрепят теорията за „Мюнхенския заговор“ – тоест, че британското правителство няма намерение и желание да спасява Чехословакия през 1938 г. готово с нетърпение да я види разделена от Хитлер, и инсценира военната паника през септември само за да внуши на британския народ да приеме тази злоупотреба, като жертва на международното положение на Великобритания. Усилията, които британското правителство полага след Мюнхен, за да скрие следите си от тази афера, подкрепят това тълкуване.

Основният въпрос, от наша гледна точка, е в степента, до която Групата на Милнър е замесена в този „заговор“. Няма съмнение, че групата на Чембърлейн е главният фактор в схемата. Няма съмнение също, че различни членове на външния кръг от групата на Милнър, били близки до групата на Чембърлейн, са замесени. Позицията на вътрешното ядро на групата на Милнър не е окончателно установена, но няма доказателства, подкрепящи тяхното неучастие, и има известни доказателства, че са замесени. Такъв е фактът, че вътрешното ядро на Групата не възразява или протестира срещу разделянето на Чехословакия, въпреки че използва методите, чрез които Хитлер постига целта си, като аргумент в подкрепата на любимия си план за задължителната военнна служба.

Чембърлеин и Хитлер, слещата в Бад Годесберг на 22.09.1938 г.

Те подготвят атмосферата за капитулацията в Мюнхен както във вестник „Таймс“, така и в „Кръглата маса“. В броя на „Кръглата маса“ от юни 1938 г. четем: „Чехословакия очевидно е опасната точка през следващите няколко месеца. Ще е необходима висока държавническа мъдрост от всички страни, за да се намери мирно и стабилно решение на проблема с малцинствата. Критичният въпрос за следващите шест месеца е дали четирите велики сили, представени от френско-британското съглашение и оста Рим-Берлин, могат да решат, че няма да воюват помежду си и че трябва да разрешат нерешените проблеми заедно чрез споразумение.“

В това твърдение, виждаме три последици с почти еднакво значение. Това са срокът от „шест месеца“, изключването на Чехословакия, и СССР от „споразумението“ и одобрението на пакта между четирите сили.

В броя на „Кръглата маса“ от септември 1938 г., публикуван в навечерието на срещата в Мюнхен, се казва: „Едно е да можеш да спечелиш война. Много по-

[221] За цялото това движение виж Ханс Ротфелс, „Германската опозиция срещу Хитлер“ (Хинсдейл, Илинойс, 1948 г.), и Ф. Л. Форд, „Двадесети юли в историята на германската съпротива“ в The American Historical Review (юли 1946 г.), LI, 609-626. Относно посланието на Корд до лорд Халифакс виж Ротфелс, 58-63.

хубаво е да можеш да предотвратиш война чрез готовност за справедливо действие, съчетана с решителна сила, когато е заплашена справедливостта."

Тук, както винаги преди 1939 г., Кръглата маса под „справедливост" има предвид умилостивяването на Германия. След като „ужасното деяние" е извършено, „Кръглата маса" не казва и дума на съжаление, за голямата жертва на чехите[222] или за великолепната демонстрация на сдържаност, която те са дали на света.

Водещата статия в броя на „Кръглата маса" от декември 1938 г. започва с остра критика към Чехословакия за неспособността ѝ да помири малцинствата си, за неспособността ѝ да постигне икономическо сътрудничество със съседите си и за неспособността ѝ да приветства реставрацията на Хабсбургите. От този момент нататък статията е честна. Макар че приема решенията в Мюнхен, тя го разглежда единствено като капитулация пред германската сила и отхвърля аргументите, че това е направено чрез преговори, че е въпрос на самоопределение или права на малцинствата, или че Мюнхен е по-добър или по-снизходителен от изискванията от Годесберг.

Следващата статия в същия брой, също е за Чехословакия, и съдържа неистини, с изключение на твърдението, че никога не е имало истински Судетски въпрос, тъй като всичко е измамно творение, създадено от Германия. В противен случай статията категорично заявява:

(1) че Чехословакия не може да се противопостави на Хитлер повече от две или три седмици;

(2) че в Германия не е съществувала значима опозиция срещу Хитлер („Много е писано за опозицията на военните командири. Но всъщност тя не съществува и никога не е съществувала.");

(3) „В Германия няма консервативна опозиция." В средата на подобни твърдения, проблясва един лъч здрав разум: в едно-единствено изречение „Кръглата маса" хвърля на бунището основния си аргумент в подкрепа на помирението, а именно „несправедливостите на Версай". Изречението гласи: „Не Версай, а поражението е основното германско негодувание срещу Западните сили." Това изречение е трябвало да бъде отпечатано със златни букви в Министерството на външните работи в Лондон през 1919 г. и да се чете ежедневно след това.

Този брой на „Кръглата маса" обсъжда чешката криза в две статии от 27 страници и съдържа само едно изречение за Съветска Русия. Това изречение говори за слабостта на Русия, където „нов Тиберий[223] е разрушил морала и материалната ефективност на руската армия".

В отделна статия разглеждаща предимно съветско-германските отношения, откриваме важните изречения: „Западните демокрации сякаш оформят политиката си на принципа „да пуснат Германия на изток". ... [Русия е изправена пред] фундаменталната необходимост да предотврати враждебна коалиция на великите сили от Западна Европа."

Окончателното решение на Групата на Милнър за капитулацията в Мюнхен може да се намери в броя на „Кръглата маса" от декември 1938 г., където четем следното: „Държавата ни е напълно наясно, че англо-френското превъзходство,

---

[222] *И каква е жертвата на чехите, които автора така театрално оплаква, че са вкарани в естествените им етнически граници и са им отнети несправедливите подаръци от Версай!? Същите тия чехи след ВСВ извършват истински геноцид срещу судетските немци (истински, като сръбския над македонските българи в дните около „Кървавия Божик" (Коледата) 1944-45 г., за разлика от измислените 6 мил. евреи), но това се премълчава от историците, по понятни причини, „академичната" история винаги е проститутка на политиката и обслужва победителите!*

[223] *Диктаторът Сталин, а казаното е напълно вярно. 22.06.1941 г. го показа! (б. пр.).*

произтичащо от победата в Голямата война, сега е въпрос на история, че концепцията за международно общество се е провалила, защото принципът на върховенството на закона е бил злоупотребен, за да увековечи невъзможното неравенство... Условията на Версайския договор можеха да бъдат поддържани още известно време, само чрез последователното използване на военна сила – особено когато Германия ремилитаризира Рейнланд – но е нелогично да се очаква победен и унижен враг да приеме малоценността като неизменен съпътстващ фактор в един по-благороден свят и е неморално да се опитваме да изградим Божия град върху несправедливи основи."

До мартенския брой от 1939 г. гледната точка на „Кръглата маса" остава непроменена. В него се казва: „Политиката на умиротворяване, която г-н Чембърлейн представлява и доведе до най-триумфалния си момент в Мюнхен, е единствената възможна политика, която може да се обедини, общественото мнение на различните държави от ОН. Тя вече е единодушно одобрена в общи линии на Имперската конференция през 1937 г."

Германската окупация на Бохемия и Моравия през март 1939 г. бележи повратната точка за Групата на Милнър, но не и за групата на Чембърлейн. В броя от юни 1939 г. водещата статия на „Кръглата маса" е озаглавена „От умиротворяване към голям съюз". Без да изразява съжаление за миналото, което смята за въплъщение на единствената възможна политика, списанието отхвърля умиротворяването в бъдеще. То иска „голям съюз" между Полша, Румъния, Франция, Великобритания и други държави. Само едно изречение се отнася до Русия: „Преговорите за включване на Съветска Русия в системата продължават."

По-голямата част от статията оправдава предишната политика като неизбежна в свят на суверенни държави. Докато федерацията не премахне суверенитета и не създаде истинско световно правителство, подчиняващо се на общественото мнение, народите ще продължат да живеят в анархия, каквито и да са договорните им задължения; и в условията на анархия от значение е властта, а не общественото мнение... Фундаменталното, но не единственото обяснение на трагичната история от последните 8 години се крие в неспособността на англоезичните демокрации да осъзнаят, че могат да предотвратят агресията само чрез единство и достатъчно силно въоръжение, за да ѝ се противопоставят, където и да се появи."

Тази гледна точка е изразена по-рано в Камарата на лордовете от Лотиан и Астор. На 12 април 1939 г. първият казва: „Едно от големите предимства на хер Хитлер е, че това, към което се е стремил много дълго време, много хора по целия свят смятат за разумно и справедливо, каквото и да мислят за методите му. Но това оправдание напълно и абсолютно изчезна през последните три месеца. То започна да изчезва в съзнанието ми след срещата в Годесберг... Мисля, че правилният отговор на ситуацията е този, което г-н Чърчил защитава другаде – голям

съюз на всички онези държави, чийто интерес е свързан с поддържането на собственото им статукво. Но според мен, ако ще правим това, трябва да имаме голям съюз, който ще функционира не само в Западна Европа, но и на Изток. Съгласен съм с казаното току-що от моят благороден приятел лорд Снел, че в този Източен съюз, Русия ще бъде абсолютно жизненоважна... Никой няма да ме заподозре в идеологически симпатии към Русия или комунизма. Имам дори по-малко идеологически симпатии към Съветска Русия, отколкото имах към царска Русия. Но в съпротивата срещу агресията само силата е от значение".

След това той продължава да се застъпва за задлжителната военна служба и е енергично подкрепен от лорд Астор, както за това, така и за необходимостта от привличане на Русия във „големия съюз".

От този момент нататък курсът на Групата Милнър става по-твърд спрямо Германия. Това се проявява чрез засилен акцент върху превъоръжаването и задължителната военна служба, въпроси които Групата подкрепя от дълго време.

За разлика от групата на Чембърлейн, те вземат поука от събитията от 15 март 1939 г. Ще е грешка да се смята, че са решени да се съпротивляват на всяко по-нататъшно придобиване на територия или икономическо предимство от страна на Германия. Съвсем не. Те несъмнено са склонни да позволят корекции на границите в Полския коридор или другаде в полза на Германия, ако бъдат постигнати чрез реален процес на преговори и включват райони, населени с германци, и ако икономическите интереси на Полша, като например търговския ѝ изход към Балтийско море, бъдат защитени. Групата на Милнър все още е мотивирана от идеите за справедливост и от желание да се избегне войната. Основните промени са следните:

(1) сега те виждат (за разлика от групата на Чембърлейн), както отдавна подозират, че мирът може да се запази по-добре чрез сила, отколкото чрез слабост; и

(2) сега те смятат, че Хитлер няма да се спре пред нито една точка, основавайки се единствено на справедливостта, а ще се стреми към световно господство.

(3) Краткосрочната цел на групата на Милнър все още остава континента, доминиран от Хитлер, между Океански блок на запад и Съветски съюз на изток.

Но самото предположение, че подобно решение може да запази мира, дори в краткосрочен план, показва фундаменталната наивност на Групата. Важното е, че тази гледна точка не забранява никаква промяна на полските граници; нито изисква някакво тясно разбирателство със Съветския съюз. Тя включва незабавно превъоръжаване на Великобритания и демонстрация на решителност да се спре Хитлер, ако той отново предприеме действия със сила.

От тези три точки първите две са споделени с групата Чембърлейн; третата не е. **Разликата е, че групата на Чембърлейн иска Великобритания да избегне необходимостта от война с Германия, като накара Съветска Русия да воюва с Германия.**

Групата на Чембърлейн не споделя наивната вяра на Групата на Милнър във възможността три големи силови блока да стоят един до друг в мир. Отхвърляйки това убеждение, те предпочитат германо-съветска война пред британско-германска война. С това те се различават от Групата на Милнър, по готовността си да приемат и разделянето на Полша от Германия.

Групата на Милнър също е съгласна с отстъпването на части от Полша на Германия, но ако това е направено чрез честни преговори. Групата на Чембърлейн е напълно готова да ликвидира Полша изцяло, ако това може да бъде представено на британското обществено мнение, по приемлив начин, без да се стига до война.

Тук отново се появява разликата, която вече споменахме, между Групата на Милнър и Лойд Джордж през 1918 г. и между Групата и Болдуин през 1923 г., а именно, че Групата е склонна да пренебрегва електоралните съображения, толкова важни за един партиен политик.

През 1939 г. Чембърлейн е заинтересован от подготовката за победоносна предизборна кампания през ноември и както сър Хорас Уилсън казва на германския специален представител Волтат през юни, „за правителството е все едно дали изборите ще се проведат под лозунга „Бъдете готови за предстояща война“ или под лозунга „Трайно разбирателство с Германия“.“

Тези разлики между гледната точка на Групата на Милнър и групата на Чембърлейн са много фини и нямат нищо общо с общоприетата идея за противоречието между помирението и съпротивата. Все още има привърженици на помирението, главно в онези редици на Консервативната партия, които са най-отдалечени от Групата на Милнър; британското обществено мнение е съвсем ясно ангажирано с идеята за съпротивата след март 1939 г.

Двете правителствени групи са между тях, като групата на Чембърлейн е по-близо до първата, а групата на Милнър – до втората. Пълна грешка е да се твърди, както повечето изследователи на периода, че преди 15 март правителството е твърдо на помирение, а след това твърдо за съпротива.

След 17 март 1939 г. групата на Чембърлейн е също толкова пристрастна към помирителните мерки, както и преди, може би дори повече, но трябва да се преструва на тръгнала по пътя на съпротивата, за да задоволи общественото мнение и да запази пътя отворен че приема идеята за провеждане на ноемврийските избори.

Групата на Милнър е против помирителните мерки след март, но по ограничен начин, който не включва ангажимент за защита на териториалната цялост на Полша или за съюз със Съветска Русия.

Тази сложна ситуация се усложнява още повече от обстоятелството, че самата Група на Милнър се разпада. Някои членове, главно от външния кръг, като Хоар или Саймън, продължават да бъдат всеотдайни, дори и тайни, умиротворители и се сближават с Чембърлейн.

Халифакс, който не участва в предизборната кампания, може да изразява мнението си по-честно и вероятно има по-честен ум. Той е по-близо до групата на Милнър, но продължава да сътрудничи тясно с Чембърлейн, и несъмнено губи поста на министър-председател през май 1940 г.[224]

Амери, по-близък от Халифакс до вътрешното ядро на Групата, също става привърженик на съпротивата и до средата на 1939 г. приключва с идеите за умиротворяването.

Лотиан е в позиция между Халифакс и Амери. Гледната точка на вътрешното ядро може да се види, на страниците на „Кръглата маса“. В броя от септември 1939 г. водещата статия признава, че целта на Хитлер е световното господство. В нея се казва: „В тази светлина всяко по-нататъшно увеличаване на германската

---

[224] *На 7 май 1940 г. Камарата на общините провежда изслушване относно поражението в битката за Норвегия, а на следващия ден се провежда вот на доверие в правителството. Въпреки че получава официален вот на доверие, Чембърлейн подава оставка поради острите критики към политиката на кабинета, малката разлика (81 гласа) от гласовете, и поради силно влошеното си здраве. Най-подходящите кандидати са Чърчил и лорд Халифакс. На 9 май, на среща между Чембърлейн, Чърчил, лорд Халифакс и представителя на парламента Дейвид Марджесон, Халифакс подава оставка (като вр. изп. дл. министър-председател), а на 10 май 1940 г. Джордж VI официално назначава Чърчил за министър-председател. След това Халифакс е изпратен като посланик в САЩ, а Невил Чембърлейн умира на 9 ноември 1940 г. (б. пр.).*

сила, например чрез контрол над Данциг, който е ключът към подчинението на цяла Полша, е заплаха за самата Британска общност. А нашата бавност с която осъзнахме тази истина и в действията ни в предишните години, при изграждането на непревземаема защита срещу агресията, обяснява настоящите ни проблеми.“

За Групата на Милнър това представлява великолепно признание за допуснатите грешки. В броя на „Кръглата маса“ от декември 1939 г. целият тон се връща, като през 1911-1918 г. Изчезва идеята, че съвременна Германия е творение на САЩ и Великобритания или че нацизмът е просто временно и незначително отклонение, произтичащо от грешките на Версай.

Вместо това въпросът е „Общност или Велтрайх[225]?“ Нацизмът „е само пруски маниер в по-брутална форма“. Цитирана е речта на лорд Лотиан от 25 октомври 1939 г., произнесена в Ню Йорк, че „Установяването на истинско царство на закона между народите е единственото лекарство срещу войната“.

И отново ни се казва, че такова царство на закона трябва да се търси във федерацията. В същия брой цялата реч на Лотиан е препечатана като „документ“.

В броя от март 1940 г. „Кръглата маса“ се връща дори по-назад от 1914 г. Цитира обширен пасаж от надгробната реч на Перикъл във водеща статия, озаглавена „Въпросът“, и добавя: „Това също е нашето кредо, но не е на Хитлер.“

Същата гледна точка на Групата е отразена и на други места. На 16 март 1939 г. в Камарата на общините, когато Чембърлейн все още защитава политиката на помирение и отказва да критикува агресивната политика на Германия, лейди Астор му казва: „Няма ли министър-председателят, без да губи време, веднага да уведоми германското правителство с какъв ужас цялата страна гледа на действията на Германия?“ Министър-председателят не отговоря, но един от консервативните депутати, майор Вивиан Адамс, отправя към дамата забележката: „Вие сами си го търсехте.“

Майор Адамс не е човек, когото можем да пренебрегнем лекомислено. Завършил Хейлибъри и Кеймбридж, бивш президент на Кеймбриджския съюз, член на „Вътрешният Темпъл“[226], изпълнителен директор на Съюза на ОН и вицепрезидент на „Новата общност“[227] на лорд Дейвис, той не е човек, който не знаее какво се случва. Впоследствие публикува две книги срещу политиката на помирение под псевдонима „Страж“.

Повечето от членовете на вътрешното ядро на Групата, които заемат публична позиция по тези въпроси, отказват да разгребват угасналите въглени на миналата политика и се посвещават на програма за военна подготовка и задължителната военна служба. Имената на Амери, Григ, Лотиан и „Таймс“ стават неразривно свързани с кампанията за наборна военна служба, която в крайна сметка довежда до приемането на Закона за военната служба от 26 април 1939 г.

По-дистанцираната и по-примирителна гледна точка на Халифакс може да се види в речта му от 9 юни в Камарата на лордовете и известната реч от 29 юни

---

[225] От немски „Световен Райх“, т.е. свят доминиран от Гермаиня. (б. пр.).

[226] Събирателното наименование за четири професионални адвокатски колегии на баристери (баристер - адвокат, които може да практикува в Кралския съд). (б. пр.).

[227] „Новата общност“ е международна организация, създадена от лорд Дейвис, в Лондон през 1932 г. с клонове във Франция, Германия и САЩ. Тя се застъпва за пацифизъм, разоръжаване и многостранно разрешаване на конфликти чрез политическо лобиране и публикации. За разлика от подобни организации, германския клон на „Новата общност“ продължава дейността си в Третия Райх до разпускането ѝ в средата на 1938 г. Общността се застъпва за създаването на международен съд и международни полицейски сили, и се отличава от междувоенното мирно движение: пацифистите, които се противопоставят на всякаква употреба на сила в международните отношения, и „интернационалистическите“ поддръжници на ОН. (б. пр.).

пред Кралския институт по международни отношения. Съдържащите се нотки на помирение водят до ожесточена атака от лорд Дейвис, докато Артър Солтър, който по-рано се застъпва за създаването на правителство на националното единство, начело с Халифакс като премиер, до средата на годината го умолява да се срещне лице в лице със Сталин, за да постигне съюз.[228]

Събитията от 1939 г. не изискват нашето задълбочено внимание тук, въпреки, че никога не са били разглеждани по адекватен начин.

Германското завземане на Бохемия и Моравия не е голяма изненада за групите на Милнър и на Чембърлейн; и двете го приемат, но първите се опитват да го използват като пропаганден похват, за да помогнат за налагането на военната повинност, докато вторите скоро откриват, че каквито и да са истинските им възгледи, трябва публично да го осъдят, за да задоволят възмутеното обществено мнение на британския електорат. Именно това обяснява промяната в тона между речта на Чембърлейн от 15 март в Камарата на общините и речта му от 17 март в Бирмингам.

В първата казва това, което мисли, във втората казва това, което според него искат да чуят избирателите. Едностранната гаранция за Полша, дадена от Чембърлейн на 31 март 1939 г., също е резултат от действията му да се хареса на избирателите. Той няма никакво намерение някога да изпълни гаранцията, и веднага я заобиколя, като отказва полските искания за малък заем за превъоръжаване и незабавно обсъждане в правителството за прилагането на гаранцията.

Групата на Милнър, по-малко податлива на общественото мнение, изобщо не иска гаранцията за Полша. Затова гаранцията е формулирана да обхваща полската „независимост“, а не „териториалната цялост“. Това е тълкуването във водещата статия на „Таймс“ от 1 април, като оставя пътя отворен за териториални изменения, без да се отменя гаранцията. Това тълкуване е прието от Чембърлейн в Камарата на общините на 3 април.

Очевидно правителството вярва, че не поема реален ангажимент, защото, ако избухне война в Източна Европа, британското обществено мнение ще принуди правителството да обяви война на Германия, независимо какво иска самото правителство и независимо дали гаранцията съществува или не.

От друга страна, гаранцията за Полша може да възпре Хитлер от предизвикването на войната и да даде време на британското правителство да убеди полското ръководство да отстъпи коридора на Германия. Ако поляците не искат да бъдат убедени или ако Германия предприеме нападение, и в двата случая ще се стигне до криза така или иначе; ако поляците бъдат убедени да отстъпят, гаранцията е формулирана така, че Великобритания не е длъжна да действа, за да предотврати подобно отстъпване.

Целта е, да се блокира всяка възможност британското обществено мнение да откаже приемането на втори „полски“ Мюнхен. Тези възгледи на британските правителствени кръгове, се вижда от новинарския репортаж на Ройтерс, публикуван същия ден, в който Чембърлейн дава гаранцията на Полша. Репортажът посочва, че под прикритието на гаранцията, Великобритания ще окаже натиск върху Полша да направи значителни отстъпки на Хитлер чрез преговори.

Според изказването на Хю Далтън депутат от Лейбъристката партия, в Камарата на общините на 3 април, този репортаж е вдъхновен от правителството и разработен в Министерството на външните работи, от сър Хорас Уилсън, Джон

---

[228] A. C. Johnson, Viscount Halifax (New York, 1941), 531.

Саймън и Самуел Хоар. Двамата (Саймън и Хоар) са от групата Милнър, и един (Уилсън) е личен агент на Чембърлейн.

Обвинението на Далтън не е о отречено от нито един представител на правителството, като Хоар иска от Далтън „да обоснове това твърдение".

Друг депутат от групата на Чърчил предполага, че Джефри Доусън е източникът, но Далтън отхвърля твърдението.

Съвсем ясно е, че нито групата на Чембърлейн, нито групата на Милнър искат съюз със СССР, за да спрат Хитлер през 1939 г., и преговорите не са искрени или водени енергично. Но Групата на Милнър не е толкова против подобно споразумение, колкото групата на Чембърлейн. И двете са ангажирани с пакта на четирите сили. За групата на Чембърлейн пактът лесно може да се превърне в антисъветски съюз, но за групата на Милнър той се разглежда просто като връзка между Океанския блок и германската Мителойропа. И двете групи мразят и презират СССР, но Групата на Милнър не се страхува от него, както групата на Чембърлейн. Страхът им се основава на марксистката заплаха за британската икономическа система, а Групата на Милнър не е толкова тясно свързана с тази система, колкото Чембърлейн и неговите приятели. Традицията на Тойнби-Милнър, колкото и слаба да е станала до 1939 г., е достатъчна, за да попречи на двете групи да се споразумеят по този въпрос.

Усилията на групата на Чембърлейн да продължи политиката на помирение, като прави икономически и други отстъпки на Германия, и усилията им да накарат Хитлер да се съгласи с пакт на четирите сили, представляват един от „най-срамните"[229] епизоди в историята на скорошната британска дипломация. Тези преговори се водят чрез сър Хорас Уилсън и се състоят главно от предложения за колониални и други отстъпки към Германия. Но са отхвърлени, или игнорирани от нацистите. Едно от тях е за полуофициално икономическо споразумение, според което британски и германски индустриалци да сключват картелни споразумения във всички области, за да определят цените на своите продукти и да си поделят световния пазар.

Групата Милнър възразява срещу това с мотива, че такова споразумение е насочено срещу САЩ. Въпреки това споразуменията продължават да се сключват; на 16 март 1939 г. в Лондон е подписано рамково споразумение, договорено в Дюселдорф между представители на британската и германската промишленост.

Британската правителствена мисия в Берлин, която трябва да помогне на Германия да експлоатира новопридобитите райони на Източна Европа, е отложена в същия ден заради силни обществените настроения срещу Германия. Веднага след като утихват, чрез Р. С. Хъдсън, секретар на Министерството на отвъдморската търговия, са предприети тайни преговори с Хелмут Волтат, комисар на Райха за Четиригодишния план, който е в Лондон, за да договори международно споразумение за китолова. Въпреки че Волтат няма правомощия, той изслушва Хъдсън, а по-късно и сър Хорас Уилсън, но отказва да обсъжда въпроса с Чембърлейн. Уилсън предлага:

(1) пакт за ненападение с Германия;

---

[229] *Определението на автора е тенденциозно и невярно, но предвид времето когато е писан труда му, няколко години след края на ВСВ, е разбираемо. Това всъщност е най-разумната алтернатива за Великобритания, да не се забърква във война на континента, вкл. и в защита на Франция, от която няма да има никакви ползи, при условие, че Хитлер се стреми съвсем искрено, към добри отношения с Лондон. Така щеше да се избегне световният конфликт, и Британската колониална империя щеше да се запази. Политиката на Чърчил е пълен провал и впоследствие лиши Британия от нейните колонии. (б. пр.).*

(2) разпределение на сферите между Великите сили;

(3) колониални отстъпки в Африка по гореспоменатите начини;

(4) икономическо споразумение.

Тези разговори, са докладвани в Берлин от посланик Дирксен с депеша от 21 юли 1939 г., и включват даване на свобода на действията на Германия в Източна Европа, с цел сблъсък със СССР.

Дирксен съобщава: „Сър Хорас Уилсън категорично каза на хер Волтат, че сключването на пакт за ненападение ще позволи на Великобритания да се освободи от ангажиментите си към Полша."

В друг доклад, три дни по-късно, Дирксен казва: „Общественото мнение е толкова разпалено, а подстрекателите и интригантите са толкова много на власт, че ако плановете за преговори с Германия станат публични, те незабавно ще се използват от Чърчил и другите подстрекатели с виковете „Няма да има втори Мюнхен!"

Истината на това твърдение се вижда, когато новината за разговорите между Хъдсън и Волтат изтича и създава ожесточен спор в Камарата на общините, при който председателят на Камарата многократно прекъсва дебата, за да защити правителството.

Според съветника по печата Хесе в германското посолство в Лондон, изтичането на информация е направено от френското посолство, за да се прекъснат преговорите. Преговорите обаче вече са в застой поради отказа на германците да проявят сериозен интерес към тях.

Хитлер и Рибентроп по това време толкова много презират британците, че изобщо не им обръщат внимание[230], а германският посланик в Лондон установява, че е невъзможно да се свърже с Рибентроп, неговия официален началник, нито чрез депеша, нито лично.

Чембърлейн обаче в желанието си да направи икономически отстъпки на Германия, дава на Хитлер 6 милиона паунда в чехословашко злато чрез Банката на Англия и назначава лорд Рънсиман за главен икономически преговарящ в голямото споразумение, което той предвижда.

На 29 юли 1939 г. Корд, германският шарже д'афер в Лондон, провежда дълъг разговор с Чарлз Роден Бъкстън, брат на лейбъристкия пер лорд Ноел Бъкстън, за условията на това споразумение, което трябва да бъде изготвено по модел на споразумението от 1907 г. между Великобритания и Русия.

Бъкстън настоява, че посещението му е доста неофициално, но Кордт е склонен да вярва, че посещението е сигнал от групата на Чембърлейн. С оглед на близкия паралел между възгледите на Бъкстън и Чембърлейн, това изглежда много вероятно. Това е потвърдено, когато сър Хорас Уилсън повтаря тези възгледи в строго секретен разговор с Дирксен в дома на Уилсън от 16,00 до 18,00 ч. на 3 август 1939 г.

Протоколът на Дирксен от същия ден показва, че целите на Уилсън не са променени. Той иска пакт между четирите сили, свобода на действие за Германия в Източна Европа, колониално споразумение, икономическо споразумение и т.н.

В меморандума се казва: „След като преразгледа разговора си с Волтат, сър Хорас Уилсън говори надълго и нашироко за големия риск, който Чембърлейн поема, като започне поверителни преговори с германското правителство. Ако нещо за тях изтече, ще има голям скандал и Чембърлейн вероятно ще бъде принуден да подаде оставка."

---

[230] *Определено тенденциозно и невярно мнение! (б. пр.).*

Дирксен не вижда как може да се постигне обвързващо споразумение при такива условия; „например, поради недискретността на Хъдсън, друго посещение на хер Волтат в Лондон е изключено.“

На това Уилсън предлага „двамата емисари да се срещнат в Швейцария или другаде“. Политическите части от този разговор са повторени в разговор на Дирксен с лорд Халифакс на 9 август 1939 г.[231]

Не е възможно тези дейности да се скрият напълно от обществеността и всъщност правителствени говорители от време на време ги споменават в пробни съобщения.

На 3 май Чембърлейн предлага англо-германски пакт за ненападение, въпреки че само пет дни по-рано Хитлер денонсира англо-германското военноморско споразумение от 1935 г., и полско-германския пакт за ненападение от 1934 г.

Едва на 28 август сър Невил Хендерсън предлага на Германия британски съюз, ако тя влезе в директните преговори с поляците.[232] Това обаче е лично изявление и отива по-далеч, отколкото Халифакс е готов да направи до 1939 г.

Халифакс очевидно няма голяма вяра в способността на Чембърлейн да постигне каквото и да е споразумение с германците. Ако чрез още един „Мюнхен“ може да се постигне германско-полско споразумение, което да задоволи Германия и да избегне войната, той ще го приеме. Тази надежда му пречи да сключи каквото и да е реално споразумение със СССР, тъй като британското правителство очаква, че ако германците успеят да получат Полския коридор чрез преговори, те ще могат да навлязат в СССР през балтийските държави. Заради това, в преговорите със СССР, Халифакс отказа всякакъв многостранен пакт срещу агресия, каквато и да е гаранция от балтийските държави или каквато и да е тристранна гаранция за Полша. Вместо това той се стреми да получи само едностранна съветска гаранция за Полша, която да съответства на британската гаранция за същата страна. Това е твърде опасно за СССР, за да го преглътне, тъй като ще го остави с ангажимент, който може да доведе до война, но без обещание за британска помощ, при директно германско нападние, след полско споразумение или индиректно през балтийските държави.

Едва след германско-съветския пакт за ненападение от 21 август 1939 г. Халифакс прилага едностранната гаранция за Полша с формален пакт за взаимопомощ между Великобритания и Полша.

Това е направено, за да се предупреди Хитлер, че нападението срещу Полша ще въвлече Великобритания във войната, под натиска на британското обществено мнение. Хитлер, както обикновено, не обръща внимание на предупреждението на Великобритания. Дори след германското нападение срещу Полша, британското правителство не желае да изпълни този пакт и три дни, убеждава германците да се върнат към преговорите. Дори след като британците са принудени да обявят война на Германия, те не полагат никакви усилия да воюват реално, а су задоволяват с хвърляне на листовки от самолети на територията на Германия.

Сега знаем, че германските генерали тогава съсредоточават голяма част от силите си на изток, и са били много сериозно обезпокоени от последиците, които могат да последват при нападение на съюзниците срещу Западна Германия или дори от въздушна бомбардировка на Рур.

В тези събития от 1939 г. Групата на Милнър взем малко участие. Те знаят за преговорите с Германия и вероятно не ги одобряват, но имат малко надежда в

[231] *USSR Ministry of Foreign Affairs, Documents and Materials Relating to the Eve of the Second World War. II Dirksen Papers (1938-1939) (Moscow, 1948), 126-131.*

[232] *British Blue Book,* Cmd. 6106.

тях и до началото на лятото на 1939 г. са убедени, че войната с Германия е неизбежна, но в дългосрочен план.

Халифакс споделя това мнение, но други бивши членове на групата, като Хоар и Саймън, влизат напълно в групата на Чембърлейн и вече не могат да се считат за членове на Групата на Милнър.

От юни 1939 г. до май 1940 г. пропастта между Групата на Милнър и правителството на Чембърлейн се задълбочава. От избухването на войната Групата на Милнър е решена да подкрепи войната срещу Германия; групата на Чембърлейн, не желае да воюва с Германия, предпочитайки да комбинира обявена, но недействителна война с Германия с необявена, но действителна война със СССР.

Оправданието за последното произтича от съветския натиск върху Финландия за бази, които да устоят на бъдеща германска атака. Съветската война срещу Финландия започва в последния ден на ноември 1939 г.; до 27 декември британците и французите оказват натиск върху Швеция да се присъедини към тях в подкрепа на финландците.

В тези ноти, публикувани от шведското външно министерство, Западните сили заявяват, че възнамеряват да изпратят хора, оборудване и пари във Финландия. До февруари 1940 г. Западните сили имат планове за военен контингент от 30 000 до 40 000 души за Финландия и са оказват натиск върху Швеция да позволи преминаването им през Скандинавия. До 2 март 1940 г. британците разполагат с военна сила от 100 000 души в готовност и информират шведското и норвежкото правителство, че „частите с пълното си оборудване са на разположение и могат да отплават в кратък срок“. Те поканват скандинавските страни да приемат съюзническите мисии, за да направят всички необходими подготовки за преминаването.

В нотата до Норвегия, в допълнителен пасаж, се казва, че британските части ще бъдат изпратени в норвежките пристанища в рамките на 4 дни след получаване на разрешението, а самото преминаване може да започне на 20 март.

На 12 март съюзниците изпращат до скандинавските страни официално искане за право на преминаване. То е отказано. Преди да може да се направи нещо повече, Финландия капитулира и сключва мир със СССР.

На 5 април Халифакс изпраща заплашителна нота до скандинавските страни. В нея се казва: „... като се имат предвид, след консултация с френското правителство, обстоятелствата, съпътстващи края на войната между СССР и Финландия, и отношението, заето от шведското правителство по това време... смятаме, че е времето да уведомим откровено шведското правителство за определени важни интереси и изисквания, които съюзническите правителства възнамеряват да отстояват и защитават с каквито и да е мерки, които сметнат за необходими. Важните интереси и изисквания, които съюзническите правителства желаят да доведат до знанието на шведското правителство, са следните:

(а) Съюзническите правителства не могат да се съгласят с по-нататъшно нападение срещу Финландия нито от съветското, нито от германското правителство. Следователно, в случай на такова нападение, всеки отказ на шведското правителство да улесни усилията на съюзническите правителства да се окажат на помощ на Финландия по какъвто и да е начин, който сметнат за подходящ, и още повече всеки опит да се предотврати такава помощ, ще бъде считан от съюзническите правителства за застрашаващ важните им интереси...

(б) Всеки опит на съветското правителство да получи от Норвегия опора на атлантическото крайбрежие е в противоречие с важните интереси на съюзнически правителства.“

Шведският външен министър изразява учудването на правителството си от тази нота и заявява решимостта си да решава тези въпроси самостоятелно, запазвайки неутралитета на Швеция в бъдеще, както е бил запазен и в миналото.[233]

Не е ясно какво е отношението на Групата на Милнър към това усилие за започване на активни военни действия срещу СССР, като същевременно, Британия технически остава в състояние на война с Германия. Халифакс все още е в Министерството на външните работи и очевидно активно участва в този проект.

„Таймс" е изцяло в подкрепа на плана. На 5 март например той пише за финландската война: „Всеки ден става все по-ясно, че тази война не е страничен въпрос. Финландия защитава много повече от каузата на свободата и собствената си земя... Нашата собствена кауза е подкрепена от съпротивата ѝ срещу злото на тиранията... Нашият интерес е ясен и има морален и материален въпрос. Цялото обществено мнение изисква Финландия да не бъде допусната да падне."

В единствения брой, появил се по време на финландската война, „Кръглата маса" предлага пропагандна статия на тема „Цивилизацията на Финландия". В нея Финландия е наречена „една от най-демократичните нации, в цяла Европа". Останалата част от статията е химн на възхвала за доброто и великодушно поведение на финландското правителство във всяка криза в историята му от 1917 г. насам, но нищо не се споменава за самата война, или за съюзническа помощ.

През този период Групата на Милнър става все по-нетърпелива към групата на Чембърлейн. Това става ясно от броя на „Кръглата маса" от юни 1940 г., който критикува разместването на кабинета през април защото предизвиква „почти всеобща подигравка". Статията критикува и неспособността на Чембърлейн да включи способни членове от собствената си партия в кабинета.

Това е препратка към продължаващото игнориране на Амери. В статията се казва: „Тази липса на въображение и смелост може да се види в почти всеки аспект във воденето на войната от правителството на Чембърлейн."

Саймън и Хоар се изключват като възможни министър-председатели, с мотива, че са твърде близки до Чембърлейн. Халифакс се предполажа като евентуален министър-председател, но когато идва времето, други смятат, че и той е твърде тясно свързан с политиката за умиротворяване.

В решаващия ден, 8 май 1940 г., Групата е силно разделена. При разделението, предшестващо оставката на Чембърлейн, лейди Астор гласува против правителството, докато зет ѝ, Джон Джейкъб Астор, гласува за правителството.

Дебатът е един от най-ожесточените в новата история и достига своя връх, когато Амери извиква към правителствените пейки, думите на Кромуел: „Седите твърде дълго тук за каквото и да е добро, което сте правили. Махайте се, казвам, и нека приключим с вас. В името на Бога, вървете си!"

При последвалото разделение, вотът на доверие се развихря с пълна сила, но мнозинството за правителството е само с 81 гласа, като повече от 100 консерватори се въздържат от гласуване. Повечето от членовете на групата Милнър, заемащи длъжности в правителството, трябва да гласуват за него. От вътрешното ядро само Амери и лейди Астор се отделят. В мнозинството, все още подкрепяйки Чембърлейн, са Астор, Григ, Хоар, Малкълм Макдоналд, Солтър, Саймън и Съмървел.

Но борбата е твърде ожесточена. Чембърлейн е заменен от Чърчил, а Амери поема поста (държавен секретар за Индия). За пореден път Групата на Милнър и

---

[233] Swedish Foreign Ministry White Paper, Forspelet till det tyska angreppet pa Danmark och Norge den 9 April 1940 (Stockholm 1947).

правителството са единни по въпросите. От 8 май 1940 г., те имат само една цел: да спечелят войната с Германия.

Глава 13 – Втората световна война, 1939-1945 г.

Групата на Милнър изиграва значителна роля във Втората световна война, не разпръсната из различните агенции, свързани с голямата борба, а концентрирана в четири или пет главни отдела. Сред тях са:

(1) Отделът за изследвания и разузнаване на Министерството на външните работи;

(2) Британското посолство във Вашингтон;

(3) Министерството на информацията; и

(4) агенциите, занимаващи се с икономическа мобилизация и икономическо възстановяване.

Като се има предвид възрастта на по-голямата част от вътрешното ядро на Групата по време на Втората световна война (най-младият, Лотиан, е на 57 години през 1939 г.; Хичънс е на 65; Бранд е на 61; Доусън е на 65; и Къртис е на 67), те постигат много.

Неспособни в повечето случаи да работят сами, освен със своя консултативен капацитет, те попълват главните отдели като по-млади сътрудници. Основно са набирани от „Вси души“, но и от другаде. Вече посочихме как Отделът за изследвания и печата на Чатам Хаус (КИМО) е превърнат в Отдел за изследвания и разузнаване на Министерството на външните работи, първоначално неофициално, а след това официално. В него доминират Лайънъл Къртис и Арнолд Тойнби, като последният е директор на отдела през целия период 1939-1946 г.

Други, свързани с тази дейност, са Б. Х. Съмнър (ректор на „Вси души“), К. А. Макартни, А. Е. Цимерн, Дж. У. Уилър-Бенет и по-голямата част от платения персонал на Чатам Хаус. Цимерн е заместник-директор през 1943-1945 г., а Уилър-Бенет е заместник-директор през 1945 г.

Още по-голямо значение има събирането на членовете на групата на Милнър и техните възпитаници във Вашингтон. Групата основава по-голямата част от външната си политика от 1920 г. върху надеждата за „по-тесен съюз“ със САЩ и осъзнава, че американската намеса във войната е абсолютно необходима за осигуряване на британската победа. Съответно, много членове на Групата са във Вашингтон по време на войната, стремейки се да продължат тази политика.

Лорд Лотиан е назначен за посланик в САЩ веднага щом войната започва. Смята се, че дългогодишното му познанство със страната и личните връзки, изградени през 15-те години като секретар на фонда на Роудс, въпреки че той участва в прословутата Кливеденска група, това не се смята за слабост, защото последната е непозната за повечето американци.

След неочакваната смърт на Лотиан през декември 1940 г., постът във Вашингтон смятан за толкова важен, е зает от лорд Халифакс, след като напуска външното министерство, но запазва позицията си във военния кабинет.

Така постът във Вашингтон става първостепенен по значение, каквато никоя чуждестранна легация не е имала преди това.

Лорд Халифакс е посланик до 1946 г., година след като войната приключва. През по-голямата част от периода той е заобиколен от членове на Групата на Милнър, главно членове на „Вси души“, така че е почти невъзможно да се обър-

неш в британското посолство, без да се натъкнеш на член на този избран академичен кръг. Най-важните от тях са лорд Бранд, Харолд Бътлър и Артър Солтър.

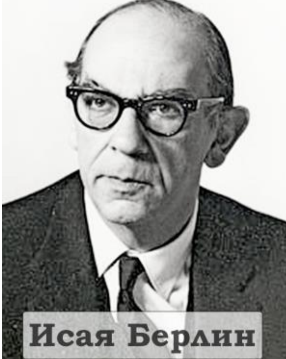
Лорд Бранд е в Америка от март 1941 г. до май 1946 г., като ръководител на Британската мисия по храните в продължение на три години и като представител на Британската хазна в продължение на две години. Той е и председател на Британския съвет за снабдяване в Северна Америка през 1942 г. и отново през 1945-1946 г. Той подава оставка от поста си на управляващ директор на „Лазард Брадърс и Ко" едва през май 1944 г.

Тясно свързан с Бранд е неговото протеже, Адам Д. Марис, син на сър Уилям Марис от „Детската градина", който работи в „Лазард Брадърс" от 1929 г. до избухването на войната, след което прекарва кратък период в Министерството на икономическата война в Лондон.

През 1940 г. той идва в посолството във Вашингтон, първоначално като първи секретар, а по-късно като съветник. След войната в продължение на шест месеца е генерален секретар на Комитета за извънредна икономическа дейност за Европа. През февруари 1946 г. се завръща в „Лазард Брадърс и Ко".

Харолд Бътлър (сър Харолд от 1946 г.) пристига във Вашингтон през 1942 г. с ранг на посланик. Той остава четири години, като се занимава главно с връзки с обществеността.

Сър Артър Солтър, който се жени за дама от Вашингтон през 1940 г., пристига в Америка през 1941 г. като ръководител на Британската търговска корабна мисия. Той остава до създаването на Администрацията за помощ и възстановяване на ОН в началото на 1944 г., когато влиза в новата организация като старши заместник-генерален директор. Година по-късно влиза в кабинета като канцлер на херцогство Ланкастър.

Сър Артър е добре квалифициран експерт по корабоплаване, и се е занимавал периодично с държавните проблеми на корабоплаването, откакто напуска колежа „Брейзноуз" през 1904 г. Близките му лични отношения с лорд Халифакс датират от още по-ранен период, когато и двамата са студенти в Оксфорд.

Сред по-маловажните личности, дошли във Вашингтон по време на войната, трябва да споменем четирима членове на „Вси души" – И. Берлин, Дж. Г. Фостър, Р. М. Макинс и Дж. Х. А. Спароу.

Исая Берлин[234] (1909 – 1997), един от по-новите членове на Групата на Милнър, си проправя път в този избран кръг, като печели стипендия за „Вси души" през 1932 г., годината след като завършва „Корпус Кристи". Чрез тази връзка

---

[234] Роден в богато еврейско семейство от Рига, но в последствие се преместват в Петербург. След болшевишкият преврат и Гражданската война, през 1921 г., семейството емигрира в Англия. Исая Берлин превежда произведения на Иван Тургенев от руски на английски. По време на Втората световна война работи в британската дипломатическа служба. От 1957 до 1967 г. От 1957 до 1967 г. Берлин е професор по социална и политическа теория в Оксфордския университет. Той е президент на Аристотеловото общество от 1963 до 1964 г. През 1966 г. участва в създаването на колежа „Уолфсън" в Оксфорд и става негов президент-основател. Той е президент на Британската академия на нуките от 1974 до 1978 г. Също получава наградата „Йерусалим" през 1979 г. за защита на гражданските свободи, а през 1994 г. получава почетната степен „Доктор по право" в Университета в Торонто. Ежегодна лекция на Исая Берлин се провежда в синагогата в Хампстед, в колежа „Уолфсън" в Оксфорд, в Британската академия и в Рига. Работите на Берлин са върху либералната теория и върху ценностите на плурализма, и противопоставянето му на марксизма и комунизма. (б. пр.).

той става близък приятел на г-н и г-жа Х. А. Л. Фишър и е член и преподавател на „Ню Колидж“ от 1938 г.

През 1941 г. идва в Ню Йорк, за да работи с Дж. У. Уилър-Бенет в американския клон на Министерството на информацията, но остава не повече от година. През 1942 г. става първи секретар в посолството във Вашингтон, позиция наскоро освободена от Адам Марис. След войната той заминава за кратък период от четири месеца на подобна позиция в британското посолство в Москва. През 1949 г. идва в Харвардския университет като гостуващ лектор специалист по Русия.

Джон Голуей Фостър е друг скорошен член на групата на Милнър и подобно на Берлин, печели членството си чрез „Вси души“ (1924). Той е завършил и „Ню Колидж“, а от 1935 до 1939 г. е преподавател по международно частно право в Оксфорд. През 1939 г. отива в посолството във Вашингтон като първи секретар и остава там почти пет години. През 1944 г. е назначен за бригаден генерал по специалните въпроси, а на следващата година печели значителен престиж, като е избран в парламента от групата на консерваторите въпреки големият наплив от лейбъристи. След 25 години той все още е член на „Всички души“ и само това показва, че заема позиция като важен член на Групата.

Роджър Мелър Макинс (1-ви барон Шефилд), син на депутат от Консервативната партия, е избран за член на „Вси души“ веднага след дипломирането си от „Крист Чърч“ през 1925 г. Постъпва на дипломатическа служба през 1928 г. Работи в Лондон, Вашингтон и (за кратко) в Осло през следващите 9 години. През 1937 г. става помощник-съветник по въпросите на ОН в Министерството на външните работи. През 1938 г. е секретар на британската делегация на Конференцията за бежанците от Германия в Евиан и става секретар на Междуправителствения комитет за бежанците, създаден на тази среща.

През 1939 г. се завръща в Министерството на външните работи като съветник по въпросите на ОН, но скоро става първи секретар; през 1941 г. е съветник на британската делегация на срещата на Международната конференция на труда в Ню Йорк, а на следващата година влиза в екипа на министър-резидента за Западна Африка. Когато през 1943 г. е създадена Съюзната главна квартира в Средиземноморския регион, той влиза в щаба на британски министър-резидент.

В края на войната, през 1945 г., той отива в посолството във Вашингтон с ранг на посланик. На този пост той има предимство, че съпругата му, за която се жени през 1934 г., е дъщеря на покойния Дуайт Ф. Дейвис, военен секретар в администрацията на президента Хувър.

През този период Макинс играе важна роля в различни международни организации. Той е представител на Обединеното кралство във Временната комисия по прехрана и земеделие на ООН през 1945 г.; съветник на делегацията на Обединеното кралство на първата конференция на Организацията на ООН по прехрана и земеделие в Квебек през същата година; делегат на срещата на Администрацията за помощ и възстановяване на ОН в Атлантик Сити през следващата година. През 1947 г. напуска Вашингтон, за да стане помощник-заместник-държавен секретар в Министерството на външните работи в Лондон.

Друг важен член на „Вси души“, който се появява за кратко във Вашингтон по време на войната, е Джон Х. А. Спароу. Завършва училище в Уинчестър и „Ню Колидж“ до 1927 г., той става стипендиант на правото в Елдън и член на „Вси души“ през 1929 г.[235] Той все още е член на последния, вече 20 години. Постъпва в гвардейския полк Колдстриийм през 1940 г., той е изпратен във Вашингтон на поверителна военна мисия през по-голямата част от 1940 г. и е прикрепен към военното министерство от 1942 г. до края на войната.

Дж. Спароу

Някои други членове на Групата се намират в САЩ през обсъждания период. Вече споменахме услугите, оказани на Министерството на информацията от Дж. У. Уилър-Бенет в Ню Йорк от 1939 до 1944 г.

Робърт Дж. Стопфорд е финансов съветник на британското посолство през 1940-1943 г.

Трябва също да споменем, че Ф. У. Егълстън, главен австралийски член на Групата, и австралийски посланик във Вашингтон от 1944 до 1946 г.

А историята за дейността на Групата на Милнър във Вашингтон няма да е пълна без споменаването на Пърси Е. Корбет. Пърси Корбет от остров Принц Едуард, Канада, получава магистърска степен в университета Макгил през 1915 г. и отива в „Балиол“ като стипендиант на Роудс. Той е член на „Вси души“ през 1920-1928 г. и представител в ОН през 1920-1924 г. Професор по римско право в университета Макгил от 1924 до 1937 г. и професор по управление и юриспруденция, ръководител катедрата по политически науки в Йейл от 1944 г.

Винаги е бил близък с Групата на Милнър, участва в много от техните канадски дейности, като например Канадския кралски институт за международни отношения, неофициалните конференции за отношенията в Британската общност и Института за тихоокеански отношения (ИТО). Той е председател на Тихоокеанския съвет на ИТО през 1942 г.

По време на войната е в САЩ, във Вашингтон, занимавайки се с лобистки дейности за британското посолство, главно сред стипендиянтите на Роудс и академичните среди и правителствените агенции. След края на войната, си осигурява значително влияние, чрез позицията си в Йейл, особено след като през 1948 г. Йейл започва да публикува новото си тримесечно списание, наречено „Световна политика“.

В това списание професор Корбет е един от най-влиятелните членове. В момента той трябва да е сред тримата най-важни канадски членове на Групата, като другите двама са Винсент Маси и Джордж Паркин Глейзбрук.

Предвид акцента, който Групата винаги е поставяла върху публичността и необходимостта да контролира основните канали, чрез които широката общественост получава информация за обществените дела, не е изненадващо, че Министерството на информацията е едно от „основните владения“ на Групата от създаването ѝ през 1939 г.

---

[235] Той става ректор на колежа „Вси души“ (1952–77), член на колежа „Уинчестър“ (1951–81) и почетен член на „Ню колидж“ (1956–1992). В Оксфорд е добре познат като колекционер на книги и библиограф и става президент на Обществото на библиофилите в Оксфордския университет. Спароу е поканен в адвокатската колегия на Мидъл Темпъл (1931 г., почетен съдия през 1952 г.). Става известен с хомосексуалните си наклоности, след като публикува статия по повод романа на Дейвид Лорънс „Любовникът на лейди Чатърли“ като твърди че в описанието на един от многото сексуални епизоди в романа, се намеква за анален полов акт, което става повод за съдебен процес срещу него. (б. пр.).

При избухването на войната Х. А. Л. Фишър е управител на Би Би Си в продължение на 4 години. Вероятно в резултат на познанството им, Л. Ф. Ръшбрук Уилямс, когото вече споменахме във връзка с индийските дела и като член на „Вси души“ от 1914 г., става директор на Източната служба на Би Би Си.

По-късно е съветник по въпросите на Близкия изток в Министерството на информацията, но напуска това място през 1944 г., за да стане редактор на „Таймс“.

Едуард Григ, сега лорд Алтринчам, е парламентарен секретар на Министерството на информацията от създаването му до промените в кабинета през 1940 г., когато е преместен във Военното министерство.

Дж. У. Уилър-Бенет и Исая Берлин са в нюйоркското представителство на Министерството на информацията, както видяхме, първият през цялата война, а вторият през 1941-1942 г.

Х. В. Ходсън, член на „Вси души“ и вероятно най-важният от новите членове на Групата, е директор на Имперския отдела на Министерството на информацията от създаването му през 1939 г. до заминаването си за Индия като комисар по реформите през 1941-1942 г.

И накрая, Сирил Джон Радклиф[236] (сър Сирил след 1944 г.), завършил „Ню Колидж“ през 1922 г. и член на „Вси души“ в продължение на 15 години (1922-1937 г.), зет на лорд Чарнууд от 1939 г., е в Министерството на информацията през целия период на войната, повече от 4 години като генерален директор на цялата организация.[237]

В допълнение към тези три големи институции (Отделът за изследвания и разузнаване на Министерството на външните работи, Посолството във Вашингтон и Министерството на информацията), Групата на Милнър упражнява значително влияние в онези клонове на администрацията, свързани с извънредни икономически разпоредби, въпреки че тук най-високите позиции са запазени за онези членове на Блока Сесил, най-близки до Групата на Милнър.

Оливър Литълтън, чиято майка е член на Групата, е експерт на цветните метали през 1939-1940 г., председател на Търговския съвет през 1940-1941 г. и министър на производството през 1942-1945 г.

Лорд Уолмър (лорд Селбърн от 1942 г.) е директор на Отдела по циментна промишленост в Министерството на строителството през 1940-1942 г. и министър на икономическата война през 1942-1945 г.

В тази връзка трябва да споменем, че Групата развива определени икономически интереси в цветната металургия и производството на цимент през 20-те и 30-те години на 20 век. Те са свързани с експлоатацията на колониалните мини, и

---

[236] *Известен е с мисията си по определяне на границите между Пакистан и Индия през 1947 г. В граничната комисия участват по двама представители от Индийския национален конгрес и от Мюсюлманската лига. Предвид острата конфронтация между тях, цялата тежесет на роботата пада върху него. Освен с религиозната принадлежност, при прокарването на границата, Редклиф се съобразява с етническата принадлежност на населението, особеностите и релефа на терена, вододелите и пр. За да се избегнат забавяния, в резултат на спорове за границата, е решено резултатите от работата на комисята да се запазят в тайна. Преди да замине от Индия, Редкиф унищожава всичките си документи, и сега е невъзможно да се разберат причините за много странни решения относно прокарването на граничната линия. А резултатът е нескончаемите пакистано-индийски гранични конфликти, продължаващи и в наши дни. (б. пр.).*

[237] *Great Britain, Central Office of Information, First Annual Report, 1947-1948. This is Cmd. 7567.*

от контрола върху електроцентралите доставящи ел.енергията, необходима за обработката на рудите.

Основата на тези интереси се намира в тръста на Роудс и икономическите активи на сътрудниците на Милнър и Роудс, като Р. С. Холанд, Ейб Бейли, П. Л. Гел и др., а от друга страна, в интересите на „Лазард Брадърс и Ко“ и на семейство Хоар.

Последиците от тази дейност са твърде сложни и твърде добре скрити, за да бъдат описани подробно тук, но ще посочим, че лорд Милнър е директор на „Рио Тинто“[238], че Дугъл Малкълм е бил директор на „Обединени медни мини Нчанга“[239] (*Nchanga Consolidated Copper Mines*), Самуел Хоар е директор на „Бирминганската компания за отливане на алуминий“ (*Birmingham Aluminum Casting Company*), докато не постъпва на държавна длъжност. Семейство Хоар има големи активи в „Асоциирани калаени мини на Нигерия“ (*Associated Tin Mines of Nigeria*), в „Британско-Американската калаена корпорациа“ (*British American Tin Corporation*), в „Лондонската калаена корпорация“ (*London Tin Corporation*) и др.;

Р. С. Холанд е съсобственик в „Англо-испанската строителна компания“, на „Обединените британски производители на мед“[240] (*British Copper Manufacturers*) и на „Британската металургична корпорация“;

Литълтън Гел е директор на „Уелва-мед“[241] и на „Цинковата корпорация“ (*Zinc Corporation*);

Оливър Литълтън е управляващ директор на „Британската металургична корпорация“ (*British Metal Corporation*) и директор на *Metallgesellschaft*, германския монопол за добив на цветни метали[242].

Главният член на Групата в циментовата индустрия е лорд Местън, който участва в много важни корпорации след завръщането си от Индия, включително „Асоциацията на производителите на портланд-цимент“ и „Британските производители на портланд-цимент“.

Третият лорд Селбърн е председател на „Федерацията на производителите на цимент“ от 1934 до 1940 г., подава оставка, за да поеме ръководството на правителствената програма за регулиране производството на цимента.

На по-ниските постове в тези дейности можем да споменем: Чарлз Р. С. Харис, когото споменахме като сътрудник на Бранд, член на „Всии души“ в продължение на 15 години, водещ автор в „Таймс“ в продължение на 10 години, авторитетът по живота на средновековния философ Дънс Скот, написва книга за външната задлъжнялост на Германия за „Чатам Хаус“, участва в Министерството на икономическата война през 1939-1940 г. След това прекарва две години в Исландия като представител на Министерството на външните работи и три години във Военното министерство, и завършва през 1944-1945 г. като член на Комисията за съюзнически контрол за Италия.

---

[238] Британско-австралийска мултинационална компания, втората по големина корпорация в света за металургия и минно дело. (б. пр.).

[239] Намират се в Замбия. (б. пр.).

[240] Обединение на големи фирми за топене на мед в Суонзи, Уелс, създадено през 1924 г. (б. пр.).

[241] Huelva Copper, днес Атлантическият меден металургичен комплекс в Уелва - индустриален производствен център, за добив на мед, благородни метали, сяра и желязо. Уелва е град в Югозападна Испания, на брега на Атлантическия океан, разположен западно от Гибралтар в близост до границата с Португалия. (б. пр.).

[242] Metallgesellschaft (Дружество за металодобив) е германска компания, основана през 1881 г. от Вилхелм Мертън и превърната в голяма корпорация. (б. пр.).

Х. В. Ходсън е главен помощник-секретар, а по-късно и ръководител на отдела за невоенното производство в Министерството на производството от завръщането си от Индия до края на войната (1942-1945 г.).

Дъглас П. Т. Джей, завършил „Ню колидж“ през 1930 г. и член на „Вси души“ през следващите 7 години, е бил в екипа на „Таймс“ и „Економист“ в периода 1929-1937 г., градски редактор на „Дейли хералд“ през 1937-1941 г. Помощник-секретар в Министерството на снабдяването през 1941-1943 г. и главен помощник-секретар в Търговския съвет през 1943-1945 г.

След като Лейбъристкото правителство идва на власт през лятото на 1945 г., той е личен секретар на министър-председателя (Клемент Атли), докато не става депутат от Лейбъристката партия през 1946 г.

Ричард Парес, син на известния авторитет по въпросите на Русия, покойния сър Бернард Парес, и зет на известния историк сър Морис Поуик, е член на „Вси души“ в продължение на 21 години, след като завършва „Балиол“ през 1924 г. Той е преподавател в „Ню Колидж“ в продължение на 11 години, 1929-1940 г., а след това е в Търговския съвет по време на войната, 1940-1945 г.

След войната е професор по история в Единбург. През по-голямата част от войната баща му, сър Бернард Парес, изнася лекции в САЩ като проруски пропагандист, платен от Министерството на информацията.

Вече споменахме краткия период, през който Адам Марис е работил за Министерството на икономическата война през 1939-1940 г.

С развитието на войната, Групата на Милнър все повече насочва вниманието си към темата за следвоенното планиране и възстановяване. Голяма част от това се осъществяваше чрез Чатам Хаус. Когато войната започва, Тойнби написва писмо до Съвета на КИМО, в което казва: „Ако преодолеем настоящата криза и ни се даде още един шанс да се опитаме да подредим света, тогава ще почувстваме нужда да погледнем по-широко и по-задълбочено на проблемите си, отколкото бяхме склонни да погледнем след войната от 1914-1918 г.... Вярвам, че тази възможност е обмисляна и от г-н Лайънъл Къртис още от времето, когато за пръв път е замислил идеята за Института; неговата „*Civitas Dei*“ (Боижят град) и моето „Изследване на историята“ са две проучвания на този исторически фон за изучаване на съвременните международни отношения.“[243]

В края на 1942 г. групата основава тримесечно списание, посветено на възстановяването. Технически е основано под егидата на Лондонското училище по икономика, но редактор е Г. Н. Кларк, член на „Вси души“ от 1912 г. и професор по икономическа история в „Чичеле“ от 1931 до 1943 г. Заглавието на това списание е „Дневен ред“, а редакцята в Чатам Хаус.

Тези колебливи планове за влияние в следвоенно възстановяване получават срив през август 1945 г., когато общите избори отстраняват Консервативното правителство от власт и довеждат на власт Лейбъристко правителство.

[243] *Report of the Council of the Royal Institute of International Affairs for 1938-1939.*

Влиянието на Групата в лейбъристките среди винаги е било доста слабо. След този удар Групата на Милнър е в затъмнение и не е ясно какво се случва с нея.[244]

Контролът ѝ върху „Таймс“, „Кръглата маса“, Чатъм хаус, фондът на Роудс, колежа „Вси души“ и Оксфорд, като цяло продължава, но без основна цел или убеждение. Повечето от първоначалните членове на Групата се оттеглят от активна дейност; по-новите членове нямат опита, интелектуалните убеждение или обществените контакти, които са имали по-старите членове, за да упражняват такава голяма власт.

Неуспехите, в които Групата насочва британската политика в годините преди 1940 г., не са такива, че да предизвикат сриването на престижа им и след войната. В имперските дела политиката им е се проваля, след като Ирландия предпочита независимостта, Британска Индия е разделена и също придобива независимост, същото става и с Бирма. Дори Южна Африка се отдалечева все повече от Британия. **Във външната политика действията им почти унищожава Западната цивилизация или поне европейския ѝ център.**

„Таймс“ губи влиянието си; „Кръглата маса“ изглежда безжизнена. Много по-лошо от това е, че онези колежи в Оксфорд, където влиянието на Групата е най-силно, претърпяват катастрофален упадък.

Професорската длъжност по международни отношения в Монтагю Бъртън, в която професор Цимерн, а по-късно и професор Удуърд, донасят толкова големи успехи, е дадена през 1948 г. на една стара мома на средна възраст, дъщеря на сър Джеймс Хедлъм Морли, която има само една публикувана работа. Професорската длъжност по международно право и дипломация в „Чичеле“, заемана в продължение на 25 години от професор Джеймс Л. Брифли, е заета през 1947 г. от адвокат по общо право, специалист по право на недвижими имоти, който по собствено признание е невеж по международно право и чийто единствено публикуван труд, написано със съдействието на специалист по право, е трактат върху ипотечното право.

Тези назначения, шокираха академичните кръгове в САЩ, и не дават основание на външен наблюдател да види някакъв значим оптимизъм за бъдещето нито на Групата на Милнър, нито на големите институции, на които тя е повлияла.

Изглежда, че голямото идеалистично приключение, започнало с Тойнби и Милнър през 1875 г., бавно завършва с разочарование и забрава…

Послепис от преводача

Карол Куигли не ни дава отговор на основния въпрос: Защо възниква този таен британски елит изразяващ се в Блока на Сесил (лорд Солсъбри) и кръга около Роудс превърнал се в Групата на Милнър. Но тъй като самият Куигли е пропагандатор на „демокрацията“, „евроатлантическите ценности“ и е преподавател в американското „АОНСУ“[245] не е странно, че не се задълбочава в този въпрос.

[244] *Последният важен публичен акт на Групата на Милнър е очертаването на италиано-югославската граница през 1946 г. Британски делегат в Комисията за границите е К. Х. Уолдок, сега професор в „Чичеле“ и член на „Вси души“, подпомаган от Р. Дж. Стопфорд.*

[245] *Абривиатурата на* ***Академията за обществени науки и социално управление****, е идеологическа институция по времето на социализма, наследник на Висшата паритйна школа, чиято дейност е свързана с обучението и подготовката на висши управленски кадри за държавната и*

Парламентарната демокрация е най-лошият вид управление, което може да провали всяка една държава. Парламентите са сбирщина от некомпетентни и лесно манипулируеми, безотговорни хора криещи се зад имунитет, и това историята го е доказала многократно и го доказва и днес. А съвр. система на избори без никакъв ценз е изключително порочна, като дава големи възможности за фалшификации, купуване на гласове и взевъзможни манипулации, за което спомага ниската образованост, или липсата на такава и ниското съзнание на електората.

Мусолини, който изобщо не смятам за умен държавник, все пак казва една абсолютна истина за парламентарното управление, че е управление на колективната безотговорност, некомпетентност и колективното крадене. Затова възниква необходимостта от таен елит който да направлява развитието и политиката на една държава с десетилетия и столетия.

За разлика от Британскита коституционна монархия, в авторитарните държави и авторитарните монархии, както е в Германия, Австро-Унгария и Русия (в 19-ти и началото на 20-ти век), няма таен елит, защото няма причина да се крие, той е явен – кръгът около управляващият император, включващ представители на династията, двора, интелигенцията, дипломатите, генералитета и изобщо висшите класи.

Всяка една демокрация, независимо каква е, се управлява от задкулисна олигархия, която днес се нарича „дълбоката държава". А нейната дейност „зад кулисите" се дължи на несъвършенствата на парламентарното управление, безсилието на правителствата, издигнати чрез избори и зависещи от настроенията на общественото мнение, т.е. разликата между действителната тайна власт и показната но нереална власт на правителството. Ако се върнем още в Древна Гърция, минем през средновековните търговски републики и стигнем до нашето време, ще видим, че демокрацията не е нищо повече от двуличен параван, зад който управляват истинските носители на властта – задкулисната олигархия, или представителите на висшата класа, богатите родове, а в по-ново време е прудставителите на промишлените и деловите среди и банкерите.

Неслучайно тайният елит залага толкова много на влиянието си върху общественото мнение, чрез тайната си власт върху средствата за масова информация, или по-точно казано (дезинформация) и хуманитарните науки. Така не само се прокарват идеите на елита, както прави групата на Милнър, но могат да се шантажират и свалят неудобни политици и правителства.

Много е важно, какви са качествата на тайната олигархия и нейните цели. Ако тя е елементарна, престъпна, глупава, продажна и мисли само за собственото си забогатяване както е в изостаналите и бедни страни, се получава модела на българската „демокрация" или „демокрациите" в Африка, Азия и Латинска Америка. Ако е умен и образован елит може да постигне чудеса, но и да причини големи беди, робувайки на шовниситични и имперски интереси, или на идеологически заблуди, например съвр. американски „износ на демокрация".

Възникването на британският таен елит, изобщо не е случайно хрумване на лорд Солсбъри, Сесил Роудс и последователите му, а необходимост, появила се в резултат на самото развитие на Британската колониална империя. Както казва самият Милнър, това е следствие от реалността: „*Нашата политическа организация е напълно гнила, почти разпаднала се. Никога не е имало такова абсурдно разхищение на власт, такава нелепа непоследователност на политиката, не поради липса на хора, а поради липса на ефективна централна власт или домини-*

местната администрация, стопанството, БКП и обществени организации в България по това време.

раща идея, която да ги накара да работят заедно.“ Още тогава британската демокрация вече показва своята пълна несъстоятелност на острова (което е причината за появата на тайния елит, управляващ задкулисно) и е напълно неприложима в Централна и Източна Европа. Затова след ПСВ, битанският елит държи много да „цивилизова“ германците, като им натрапи една чужда за тях форма на управление, която се проваля и води до явлението НСДАП.

А нима тези думи на Милнър и днес не са толкова актуални, както за безотговорните бюрократи на Европейския съюз творящи всевъзможни глупости (еднополовите бракове, безразборното приемане на емигранти със съвсем чужда култура и манталитет от ислямския свят и Африка, зелената енергия, деиндустриализацията, безразсъдната подкрепа за Украйна и пр.), така и за нашата твърде жалка българска действителност!

За съжаление, до ден днешен не е открита оптимална форма на човешкото управление, а в редуванията на олигархично (т.е. демократично) и авторитарно управление, човечеството се върти като в омагьосан кръг.

Приложение – Предварителен списък на групата Милнър.

Следните списъци са ориентировъчни, непълни и може да има грешки. Грешките са свързани с причисляването на някои лица към различните кръгове на Групата, но много по-малко вероятно е да са включени в Групата лица, които изобщо не са били членове.

За посочените имена имам достатъчно убедителни доказателства, че те са членове на Групата, въпреки че не мога да кажа, до каква степен, някои от тях са знаели, че са членове на тайна група или просто са използвани без те да подозират.

Доказателствата, на които се основава този списък, са получени от документи, лична информация и косвени податки. Изброяването във всяка група е до голяма степен условно, и не почива на точно разграничение, тъй като разграничението между двете е доста неясно и варира във времето. Например, знам със сигурност, че сър Алфред Цимерн и лорд Сесил от Челвуд са присъствали на срещи на вътрешния кръг в периода преди 1920 г., но ги включвам във външния кръг, защото такова е било положението за дългия период от 1920 г. насам.

В списъка съм поставил имената на различните лица по хронологичен ред и по важност. В някои случаи, когато съм подозирал дадено лице, че е член, без да имам убедителни доказателства, съм поставил името в скоби.

А. Обществото на избраните:
Сесил Джон Роудс
Нейтън Ротшилд, барон Ротшилд
Сър Хари Джонстън
Уилям Т. Стед
Реджиналд Брет, виконт Ешър
Алфред Милнър, виконт Милнър
Б. Ф. Хоксли Томас Браси, лорд Браси
Едмънд Гарет
[Сър Едуард Кук]
Алфред Бейт
Сър Ейб Бейли
Алберт Грей,
Ърл Грей
Арчибалд Примроуз, граф Роузбъри
Артър Джеймс Балфур
Сър Джордж Р. Паркин
Филип Литълтън Гел
Сър Хенри Бирченоу
Сър Реджиналд Садърн
Холанд Артър
Лайънъл Смит
Хърбърт А. Л. Фишър

Уилям Уолдегрейв Палмър, граф Селбърн
[Сър Алфред Литълтън]
Сър Патрик Дънкан
Робърт Хенри Бранд,
барон Бранд
Филип Кер, маркиз Лотиан
Лайънъл Къртис
Джефри Доусън
Едуард Григ, барон Алтринчам
Ян К. Смътс
Леополд Амери
Уолдорф Астор, виконт Астор
Нанси Астор, лейди Астор

Б. Асоциацията на помощниците
1. Вътрешен кръг

Сър Патрик Дънкан
Робърт Хенри Бранд, барон Бранд
Филип Кер, маркиз Лотиан
Лайънъл Къртис
Уилям Л. Хиченс
Джефри Доусън
Едуард Григ, барон Алтринчам
Хърбърт А. Л. Фишър
Леополд Амери
Ричард Фийтъм
Хю А. Уиндъм
Сър Дугъл Малкълм
Базил Уилямс
Базил Келет Лонг
Сър Ейб Бейли
Ян К. Смътс
Сър Уилям Марис
Джеймс С. Местън
Барон Местън
Малкълм Хейли Барон Хейли
Флора Шоу Лейди Лугард
Сър Реджиналд Купланд
Уолдорф Астор, виконт Астор
Нанси Астор, лейди Астор
Морис Ханки, барон Ханки
Арнолд Дж. Тойнби
Лорънс Ф. Ръшбрук
Уилямс Хенри Винсънт
Ходсън Винсънт
Тод Харлоу

2. Външен кръг

Джон Бюкан, барон Туидсмюр
Сър Фабиан Уеър
Сър Алфред Цимерн
Гилбърт Мъри
Робърт Сесил, виконт Сесил от Челвуд
Сър Джеймс У. Хедлам-Морли
Фредерик Дж. Н. Тезигер, виконт Челмсфорд
Сър Валънтайн Чирол
Едуард Ф. Л. Ууд, граф на Халифакс
Сър [Джеймс] Артър Солтър
Сър Артър Х. Д. Р. Стийл-Мейтланд
Уилям Г. А. Ормсби-Гор, барон Харлех
лейди Едит Литълтън, г-жа Алфред Литълтън
Фредерик Лугард, барон Лугард (съпруг на Флора Шоу)
Сър [Лийндър] Стар Джеймсън
Хенри У. К. Дейвис
Джон А. Саймън, виконт Саймън
Самуел Дж. Г. Хоар, виконт Темпълвуд
Морис П. А. Ханки, барон Ханки
Уилсън Харис
[Франсис Кларк]
Уилям Г. С. Адамс
[Уилям К. Ханкок]
Ърнест Л. Удуърд
Сър Харолд Бътлър
Кенет Н. Бел
Сър Доналд Б. Съмървел
Сър Морис Л. Гуайър
Чарлз Р. С. Харис
Сър Едуард Р. Пийкок
Сър Сирил Дж. Радклиф
Джон У. Уилър-Бенет
Робърт Дж. Стопфорд
Робърт М. Барингтън-Уорд
[Кенет К. Уиър]
Едуард Х. Кар
Малкълм Макдоналд
Годфри Елтън, барон Елтън
Сър Нийл Малкълм
Фрийман Фрийман-Томас, виконт Уилингдън
Исая Берлин
Роджър М. Макинс
Сър Артър Уилерт
Айвисън С. Макадам

3. Членове в други страни

а. Канада
Артър Дж. Глейзбрук
Сър Джордж Паркин
Винсънт Маси
Джордж П. де Т. Глейзбрук
Пърси Корбет
[Сър Джоузеф Флавел]

б. САЩ
Джордж Луис Биър
Франк Ейдълот
Джером Грийн
[Кларънс Стайт]

в. Южна Африка
Ян К. Смътс
Сър Патрик Дънкан
Сър Ейб Бейли
Базил К. Лонг
Ричард Фийтъм
[Сър Джеймс Роуз-Инес]

г. Австралия
Сър Томас Бавин
Сър Фредерик Егълстън
[Дъдли Д. Брахам]

д. Нова Зеландия
Джеймс Алън
Уилям Дауни
Стюарт Артър
Р. Аткинсън

е. Германия
Хелмут Джеймс фон Молтке
Адам фон Трот цу Солц